8-51-B-27

Tomo Unico

B-9:2

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
51 B
27

68 f

Digitized by Google

Q.I.55.

Digitized by Google

DISPVTATIO DE STATV VITÆ DELIGENDO ET RELIGIONIS INGRESSV,

Quæſtionibus XII. comprehenſa:

AVCTORE

LEONARDO LESSIO *Soc.* IESV *Theologo & S. Theologiæ Profeſſore.*

8,51,B,27

Philippi Monte

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Viduam & Filios Io. Moreti.
M. DC. XIII.

J. Mª de Vidoª

BIBLIOTH. CARMELIT. ... DE VICTORIA
Digitized by Google

Digitized by Google

Admodum R do Domino ac Patri
D. IOANNI DRVSIO
ABBATI PARCENSI
LEONARDVS LESSIVS

Salutem & omne bonum.

VARIIS annis diuerſæ mihi quæſtiones propoſitæ de Religionis ingreſſu, & vitæ deliberatione. Ex his cuiuſdam viri magni hortatu nonnullas ſelegi, quæ magis ad vſum pertinere videbantur, eaſque recognitas, ac teſtimonijs ex Iure canonico & ſanctis Patribus auctas, in ordi-

Digitized by Google

nem digeſſi, vt integri ac ordinati Tractatus formam implerent.

Scopus, quem potiſſimùm in hoc ſpectaui, alius non eſt, quàm vt homines intelligant ac ſecum reputent, quanti momenti ſit, maturè ac ſapienter de ſtatu vitæ deliberare; cùm hîc de æternitate agatur, & ſalus vel miſeria ſempiterna ex eo delectu plerumque dependeat. Nihil prudenti delectu ſalutarius; nihil inconſulto ac temerario periculoſius. Et tamen, quæ hominum vecordia eſt, & futuri ſecuritas, nihil in rebus humanis agitur inconſideratiùs. Non enim in hac deliberatione ſpectatur à pleriſque quid ipſis futurum videatur ſalutarius; ſed quid ad quæſtum, ad honores, ad voluptates,

ptates,& corporis commoda conuenientius: quaſi vel negotium ſalutis ſit fabula, vel ſponte nobis illa, & abſque noſtra cura obuenire debeat. Magnus profectò eſt hic error, & innumeros errores ſecum trahit. Sicut enim in diſciplinis minimus error in principijs, (ex quibus totum corpus doctrinæ per multas argumentorum ambages deducitur) in progreſſu fit maximus; ita in moribus error in ſtatu vitæ, ex quo tota ſeries operum deriuatur, ſenſim creſcit, & infinitis erroribus ac peccatis homines implicat, quibus maxima pars mundi in æternum exitium incurrit. Vnde perſpicere licet, quanti res ſit momenti, vt prudens & ſeria de hoc negotio in-

tua, Viſitator multorum monaſteriorum, quæ hac prouincia continentur, inſtitutus. Nullum poterat virtutis ac prudentiæ tuæ, & iudicij publici teſtimonium dari luculentius. Qua verò hactenus fide & integritate, qua prudentia & moderatione, in vtroque munere te geſſeris, nihil attinet commemorare, ne vel in os te laudare (quod à meis moribus alienum, & tuo pudori ingratum) vel rebus perſpicuis velle lucem adferre videar. Accedit, quòd hoc Tractatu diſputatur de Religionis ingreſſu. Cui ergo aptiùs dedicetur quàm Religioſo viro, & nobiliſſimæ Religionis Præſidi ac moderatori, cuius eſt Religionem commendare, ad Religionem admitte-

mittere, & admiſſos Religione imbuere?

En cauſas, admodum R^{de} DOMINE, cur hoc opuſculum tuo nomini inſcribendum cenſuerim. Spero eo ânimo à te ſuſceptum iri, quo à nobis offertur. DEV̂M Opt. Max. precor, vt te in plurimos annos publico bono incolumem cuſtodiat; & innumeris præclarè factis auctum ac ornatum tandem æterna beatitudine remuneret. Louanij, XXX. Iulij, M. DC. XIII.

Quis ferat agricolam de ponto vndiſque docentem?
Aut ſi de raſtris dicere nauta velit?
Sæpè tibi monitis opplebit inanibus aurem,
Nec, quam rem moneat, ſat ſciet, ipſe pater
Sæpè tibi, caueas fili dulciſsime, dicet,
Ne nimium ſumas, anxia mater, onus.
Primus adhuc tenero vernat tibi ſãguis in ore,
Necdum etiam magnis par potes eſſe viris.
O fili! ô quoties optaui, vt paruulus heres
Te referens, noſtro luderet in gremio!
Ecce vetat teneram Chriſto ſacrare iuuentam,
Nec graue, coniugÿ ferre capiſtra, putat!
I nunc, & tantis adhibe de rebus agundis
Matris conſilium, conſiliumq́ patris:
Vt ſi cæruleo facturus vela profundo,
Aurigam poſcas æquor arare rotis.
Nî faciam tamen, inquis, & impia iuſſa capeſſam,
In tabulis heres alter auitus erit.

Pone

Pone metum ; immeritas ita patrem ſumere pœnas
Poſſe putas? vanæ ſunt, ea verba, minæ.
Non licet innocuam tabulis expungere prolem,
Si pater in mores nil quod agatur habet.
Nouimus antiqui quæ ſit ſtata Iuris amuſsis:
Si dubitas, huius conſule ſcripta libri.
Si dubitas etiam, ſint veráne cetera, paucis
Quæ tibi tentaui claudere verba metris;
Non moror, vt dubites quantum dubitaſſe lubebit,
Dum liber hic teſtem ſe probet eſſe meum.

Hermannus Hugo
Societatis Ieſu.

Idem

Digitized by Google

Idem de hoc libro.

DISCEDE, *moneo, quiſquis hunc legis librum;*
Niſi fors abire cum nouâ velis mente
Spernendi honores, ſpeſq́; reſq́; mortales,
Magnumq́; inane, quod priùs ſequebare.
Tot namque claris, fortibuſq́; tot verbis,
Rationibuſq́; tam potentibus ſuadet;
Vt, cùm ſecundam, tertiamq́; pagellam
Vix otioſus, oſcitanſq́; verſarem;
Niſi me catenis, nexibuſq́; ſoluiſſem
Quibus implicatum longa traxerat vita,
Quoſq́; ipſe nuper ruperam, ſatur fraudum,
Iterùm catenas, compedeſq́; rupiſſem.

QVÆ-

QVAESTIONES HIC EXPLICATÆ.

I. QVA *ætate adoleſcens vel puella ingredi poßit Religionem?* 1.
II. *An expediat iuuenes ingredi?* 10.
III. *An votum de ingredienda Religione à puero emiſſum ſit validum?* 20.
IV. *An opus ſit longa deliberatione, & cũ quibus ea deliberatio inſtituenda?* 22.
V. *Quomodo ſciri poterit, an vocatio ſit à Deo?* 56.
VI. *Quid faciendum ei qui nondum deliberauit ſeriò de ſtatu capeſſendo, quomodo diuinam voluntatem explorabit?* 72.
VII. *An expediat ingreſſum differre in longum tempus donec iudicium maturuerit?* 79.

VIII. *An*

VIII. *An ſit peccatum, auertere aliquem à propoſito ingredienda Religionis.* 94.

IX. *Vtrùm ſit expediens, vt is qui propoſitum Religionis habet, voto ſe aſtringat ad ingrediendum?* 119.

X. *Quam vim tale votum habeat?* 123.

XI. *Vtrùm filij & filiæ quæ Religionem ingrediuntur, poßint exheredari & priuari portione legitima?* 125.

XII. *Quæ & quanta Religionis ſint commoda?* 153.

DISPV-

DISPVTATIO DE STATV VITÆ DELIGENDO ET RELIGIONIS INGRESSV.

QVAESTIO I.

Qua ætate adoleſcens, vel puella ingredi poſſit Religionem?

RESPONDEO, & dico Pri- 1
mò: Ante annos pubertatis non poſſunt inuitis parentibus, vel tutoribus, religionem intrare aut habitum ſuſcipere: quòd ſi contrà fecerint, poſſunt repeti; & Religio compelli Officio Iudicis eccleſiaſtici, reſtituere.

Colligitur manifeſtè ex reſcripto Alexandri III. cap. Ad noſtram. & ex cap. Significatum, de regularibus; & ex Concilio Toletano XI. cap. 6. & Concil. Tribürienſi cap. 24. Vide cap. 1. & 2. 20. q. 2. Eſtque

Digitized by Google

communis & certa DD. ſententia. Ita enim ſtatuerunt Iura: quia ante annos pubertatis non præſumuntur habere ſat iudicij, vt de ſtatu vitæ deliberent & decernant. Vnde in omnibus ſub poteſtate parentum vel tutorum (qui loco parentum ſunt) illos eſſe voluerunt, donec ad pubertatem peruenerint.

LIMES PVBERTATIS.

2 *Pubertatis* autem limes ab eodem Iure conſtitutus eſt, in maſculo quidem annus decimusquartus ætatis completus, ſeu initium quintidecimi: in femina annus duodecimus completus, ſeu initium decimitertij, vt patet ex Iuribus allatis, & alijs plurimis. Eadem etiam eſt ætas, qua licet ordinariè matrimonium contrahere. Itaque maſculus ante annum ætatis decimumquartum completum, vel (quod idem eſt) ante quintumdecimum inchoatum, non poteſt, abſque parentum bona venia, religionem intrare tradendo ſe monaſterio, aut habitum ſuſcipiendo; neque puella ante annum duodecimum completum.

3 Aduerte tamen, ſi parentes ſciant filium impuberem religionem ingreſſum habitum ſuſcepiſſe, & per annum integrum & diem diſſimulando non contradixerint, non habere ampliùs ius repetendi, ſed liberum eſſe puero manere: vt expreſsè habetur in duobus Concilijs loco citato, & in Concilio Mogun-

Moguntino cap. Si quis. extrau. de Regularibus.

Dico Secundò, Impuberes tamen cum bona parentum venia religionem intrare poſſunt, & habitum ſuſcipere: quo facto parentes non habent ampliùs ius repetendi. Colligitur ex Iuribus proximè citatis. Ratio eſt, quia quod ſemel placuit, ampliùs diſplicere in alterius iniuriam non poteſt: & quod ſemel Deo oblatum, poſteà non poteſt repeti. In poteſtate tamen impuberis eſt, ſimulatque ad pubertatem venerit, factum ſuum ratificare, & ſe obſtringere ad manendum; vel irritum reddere, & egredi. Non enim illum oblatio parentum obſtringit ad manendum in religione, niſi in ætate legitima conſenſerit: imò niſi ipſe ſe obligarit. 4

Nec obſtant canones illi qui habentur 20.q.1. nempe 2.3.4.6. quibus apertè indicatur, eos qui in annis pueritię à parentibus oblati ſunt monaſterio, & ſuſceperūt habitum, non poſſe ad ſæculum redire: quia intelligendi ſunt de iis, qui in ætate legitima conſenſerunt, ſaltem tacitè, retinēdo habitum, vel munia profeſſorum obeundo: vt Gloſſa ibidem exponit: & apertè inſinuat Clemens III. cap. Cùm virum. extra. de Regularibus. Olim enim ſi quis ætatem debitam conſecutus per triduum geſtaret habitum 5 EXPONVNTVR CANONES.

profeſſorum, cenſebatur eo ipſo tacitè profeſſus: vt patet cap. Ad noſtram. extra. de Regular. & cap. Conſtitutionem, de Regular. in 6. Similiter ſi tali habitu ſuſcepto faceret opus profeſſis proprium, ſtatim efficiebatur profeſſus, neque tunc requirebatur triduum. cap. Vidua. extra. de Regularibus. Simili modo, ſi puber ingrediebatur religionem non animo probandi, ſed abſolutè animo renuntiandi ſæculo, & mutandi vitam, ſtatim fiebat religioſus, nec poterat ampliùs religionem deſerere, quamuis ad laxiorem tranſire permitteretur. cap. Conſulti. cap. Statuimus. extra. de Regular. poterant enim renuntiare anno probationis, & ſtatim profiteri. Verùm nunc aliter ſtatutum eſt per Concilium Tridentinum; vt infrà dicemus.

QVANDO SVI IVRIS IN HOC NEGOTIO.

6 Dico Tertiò: Adepta pubertate (id eſt completo anno decimoquarto in mare, & duodecimo in femina) efficiuntur ſui iuris, & liberi à parentum poteſtate quoad religionis ingreſſum: ita vt parentes non poſſint eos cogere vt intrent, aut impedire ne intrent.

Eſt communis DD. ſententia, & certa Eccleſiæ doctrina, de qua nefas eſt dubitare. Probatur ex Concilio Tribürienſi cap. 24. vbi ſic ſtatuitur: *Si verò in fortiori ætate*

(nem-

(nempe adepta pubertate) *adoleſcentula vel adoleſcens ſeruire Deo elegerit, non eſt poteſtas parentibus prohibendi.* Idem ſtatutum in Concil. Toletano x. cap. 6. *Parentibus ſanè filios ſuos religioni contradere non ampliùs quàm vſque ad quartum decimum eorum ætatis annum licentia poterit eſſe. poſteà verò ſiue ſit voluntas parentum, ſiue ſua deuotionis ſolitarium votum, erit filijs licitum religionis aſſumere cultum.* Vnde patet, ante annum decimumquartum filios non eſſe ſui iuris, ſed ſub poteſtate parentum: ſed poſt illum annum ita eſſe ſui iuris vt poſſint liberè religionem ingredi, vel non ingredi, ſiue parentes conſenſerint, ſiue non.

Idem patet ex reſcripto Cæleſtini III. c. Cùm ſimus. extr. de Regular. & ex multis alijs iuribus: ipſeq; Eccleſiæ vſus pluſquam à mille annis receptus toto orbe id comprobat. Conſtat enim, numquam parentibus licuiſſe filios poſt pubertatem vel inuitos ad religionem compellere; vel eos, qui religioni ſe addicere vellent, impedire; ſed ſummam ſemper illis relictam libertatem.

Iure quidem naturæ (hoc eſt ſepoſita le- 7
ge poſitiua) quilibet habilis eſt ad religionem, ſimulatque ſufficientem diſcretionem & prudentiam nactus fuerit, vt poſſit intelligere, talem ſtatum ſibi eſſe ſalutarem. Ve-

rùm quia incertum eſt quo tempore id in ſingulis accidat (alij enim citiùs, alij tardiùs hanc prudentiam aſſequuntur) Eccleſia, quæ Spiritu ſancto regitur, conſtituit certum limitem in vtroque ſexu, qui paſſim in omnibus locum habeat: ita vt cùm ad eum ventum fuerit, omnino iudicandum ſit (niſi de contrario planè conſtet, vt ſi eſſet amens, vel planè ſtupidus) ſufficientem rationis vſum & intelligentiam adeſſe; ante verò illum, id non ſit iudicandum. Hic eſt annus decimusquartus completus in puero, & duodecimus completus in puella. Idem limes conſtitutus contrahendo matrimonio.

Quòd ſi hæc ætas iudicio Eccleſiæ ſufficiens eſt, vt quis de ſtatu vitæ deliberet, & religionem eligat; quantò magis ſufficit ętas ſexdecim, ſeptemdecim, vel octodecim annorum?

8 Ex quo ſequitur Primò, Valdè imprudenter eos agere qui tales nimis iuuenes eſſe iudicant, & differendos ſentiunt. Præferunt enim iudicium ſuum iudicio Eccleſiæ & omnium Doctorum, qui non ſolùm annum decimumſextum, ſed etiam decimumquartum ſufficere iudicarunt. Olim ante Concil. Tridentinum annus decimusquartus completus in puero, & duodecimus completus in puella ſatis erat ad profeſſionem, quæ vincu-

IMPRVDENS IVDICIVM.

vinculum inſolubile iniicit. Modò per Concil. Tridentinum id eſt ſublatum. nam ſtatuit, vt profeſſio non valeat ante expletum annum probationis, & ſextumdecimum ætatis: & conſequenter decernit vt profeſſio poſt illud tempus ſit valida. Quòd ſi Concilium Oecumenicum iudicauit hoc tempus ſedecim annorum abundè ſufficere ad profeſſionem, quæ vinculum inſolubile imponit: quanto magis cenſuit ſufficere ad inchoandum Nouitiatum, quo nullum vinculum inijcitur? *Seſſ. 25. cap. 15. de reformat.*

Accedit quòd ætas quatuordecim annorum in adoleſcente, & duodecim in puella, ſufficiat ad contrahendum matrimonium, vt omnes norunt: quanto potiori ratione ſufficiens cenſeri debet ad capeſſendam religionem? In matrimonio enim quod ſæpè mille difficultatibus implicat hominem, non conceditur tempus probationis, & ſpatium experiundi, vt ſi non placeat, poſſis reſilire: ſed ſtatim ipſo conſenſu exteriùs expreſſo, inſolubile & grauiſſimum vinculum contrahitur. In religione conceditur annus integer, vel biennium probationis, vt ſi diſpliceat, poſſis deſerere. Itaque longè maiore opus eſt maturitate, vt prudenter ſtatuas de ineundo matrimonio, quàm de capeſſenda religione: & tamen ad matrimonium iudi- 9

cio Eccleſiæ, & decretis vtriuſque Iuris ſufficit ætas pubertatis, nempe quatuordecim annorum.

10 INIVRIA. Sequitur Secundò, Eos facere iniuriam adoleſcenti aut puellæ iuſtam ætatem habenti, qui vi, fraude, minis impediunt ne religionem intrent. Cùm enim illi hac in re ſint ſui iuris, & planè liberi à ſuorum poteſtate, agitur contra ius illorum, dum vel impediuntur ne intrent, vel coguntur vt intrent: ac proinde fit illis iniuria: quæ cùm ſit in re graui & maximi momenti, non video, quo modo poſſit excuſari à peccato mortali. Quod confirmari poteſt ex Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 18. de Regularibus. vide hac de re plura infrà q. 8.

11 NOVITIATVS. Petes, quando poſſit inchoari Nouitiatus hoc tempore poſt Concil. Trident.

Reſpondeo poſſe inchoari ab adoleſcente anno decimoquarto completo; & à puella anno duodecimo completo; non anteà. Ratio eſt: Quia in ea ætate, & non anteà, poterat inchoari iure antiquo: Concilium autem nihil hac in re innouauit; ſed idem inchoandæ probationis tempus, quod iure antiquo ſeruabatur, reliquit: ſolùm autem circa profeſſionem quædam de nouo conſtituit, nempe vt profeſſio non fiat niſi anno probationis exacto, & decimoſexto ætatis com-

completo: cùm anteà liceret renũtiare anno probationis, & valeret profeſſio abſque probatione anno decimoquarto cõpleto facta: vt ex multis iuribus extrau. de Regularibus conſtat: vt cap. Vidua. cap. Ad noſtrã. cap. Significatum. cap. Ad Apoſtolicam. cap. Cùm virum, &c. Quòd autem probatio, qua parte pubertatem antecedit, non ſit valida; colligitur ex Iuribus ſupradictis nu. 1. & 6. Ratio eſt; tum quia ante illud tempus non cenſetur habere ſat iudicij & prudentiæ ad experiundas religionis auſteritates; tum quia anteà non poteſt experiri difficultates, quas adfert certamen caſtitatis, quod primùm in pubertate ſentiri ſolet. Itaque vt probatio valida ſit & ſufficiens ad profeſſionem, debet neceſſariò per annum duraſſe poſt adeptam pubertatem: ea finita, nihilominùs differenda profeſſio vſque ad annum ſextumdecimum completum. Quòd ſi annus quartuſdecimus completus ſufficiens eſt ad ingrediendam religionem probandi cauſa, vt oſtenſum eſt: quanto magis ſufficiens cenſeri debet annus decimuſſextus, decimuſſeptimus, decimuſoctauus? Nullò itaque colore, nulla probabili ratione excuſari poſſunt, quicumque illi ſint, qui tam claræ veritati ſe opponunt.

Digitized by Google

QVAESTIO II.

An expediat iuuenes ingredi?

12 QVIDAM putant id minimè expedire: quia priùs exercendi ſunt in præceptis & vita communi, quàm in conſiliis quæ ad perfectionem pertinent. Deinde iuuenes non cognoſcunt ſuas vires, nec intelligunt quid ipſis ſit conducibilius. Itaque cenſent differendos in 24. vel 25. annum ætatis, vt interim vires ſuas probent, & conſiderent an iugum religionis ferre poterunt. Sed hoc inſipiens eſt conſilium, ſacris Scripturis, ſanctis Patribus, & rectæ rationi aduerſum.

13 Itaque reſpondeo & dico Primò, valdè expedire, eſſeque ſaluberrimum conſilium vt quis iuuenis ſe religioni mancipet, antequam corruptelas ſæculi ſuo damno ſit expertus. loquor de illis maximè qui ad annos pubertatis peruenerunt, & iam liberè ſe poſſunt religioni addicere.

Hæc ſententia eſt omnium DD. & ſanctorum Patrum; quam etiam vſus Eccleſiæ & experientia confirmat.

PROBATVR EX SCRIPTVRIS. Probatur Primò ex Scripturis: Threnorum 3. *Bonum eſt viro cùm portauerit iugum ab adoleſcentia ſua: ſedebit ſolitarius & tacebit: quia leuauit ſe ſuper ſe.* Quem locum S.Tho-

S. Thomas, & paſſim alij pietatis magiſtri *Lib. contra retrah. à relig. cap. 3.* intelligunt de eo, qui in primo adoleſcentiæ flore iugum religionis capeſſit. Rationem inſinuari aiunt illis verbis, *ſedebit ſolitarius*, &c. nimirum quia talis in ea ætate à mundi tumultu & ſæculari conuerſatione ſegregatus, facilè ſe ſupra ſe, id eſt ſupra naturæ ſuæ conditionem (quæ tunc facilè obedit ſpiritui) leuabit, & ad diuina eriget, Angelorumque vitam & ſanctitatem imitabitur. Confirmat id S. Thomas ex B. Anſelmo lib. De ſimilitudinibus c. 78. vbi Anſelmus eos qui ab ineunte ætate in religione ſunt educati, ait ſimiles eſſe Angelis, qui numquam ceciderunt, ſed ab initio in Dei ſeruitio perſtiterunt; eos verò qui à ſæculari vita conuerſi ſunt, eſſe ſimiles hominibus, qui poſt varios lapſus & errores tandem ad bonum traducuntur.

Marci 10. *Offerebant ei paruulos vt tangeret eos. Diſcipuli autem comminabantur offerentibus: quos cùm videret Ieſus, indignè tulit, & ait illis: Sinite paruulos ad me venire, & ne prohibueritis eos: talium enim eſt regnum Dei*. Si Dominus indignabatur in eos qui paruulos (τὰ παιδία hoc eſt puerulos, vt Matthæus & Marcus; τὰ βρέφη infantes, vt Lucas) qui nondum ſpiritualia capere poterant, impediebant ne ad Chriſtum accederent 14

rent

rent benedictionis cauſa: quanto magis indignatur in eos,qui adoleſcentes iam ſpiritalis doctrinæ capaces, ad Chriſtum accedere imitatione vitæ cupientes, eiuſque conſilia ſectari, impediunt & auertunt? *Nulla ætas immatura regno Dei*,inquit Ambroſius.

15 Prætereà, is cui Dominus Matth. 19. & Luc.10.ait: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende omnia quæ habes & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo, & veni ſequere me*: adoleſcens erat,Grecè νεανίσκος,id eſt adoleſcentulus:qualis eſt quatuordecim, quindecim, ſedecim annorum. S. Ioannes Euangeliſta iuuenis, & à ſæculi corruptione adhuc immunis,Dominum ſecutus eſt,& idcircò ſingulari amore à Domino dilectus, adeò vt paſſim vocetur in Scriptura *Diſcipulus dilectus,Diſcipulus quem diligebat Ieſus:*vnde & maxima ei myſteria præ ceteris à Domino reuelata:vt refert Hieronymus lib.1. contra Iouinianum. Plurimi etiam in veteri Teſtamento ab ineunte ætate Domino conſecrabantur: vt Sampſon, Samuel, Nazaræi.

16 Secundò,Idem probatur ex ſanctis Patribus, qui omnes docēt,poſt vocationem diuinam non eſſe differendam executionem, ſed primo quoque tempore parendum Deo vocanti.qua de re plura infrà q. 6.Idem patet innumeris Sanctorum exemplis. Nam S.Pau-

EX PATRIBVS.

S.Paulus primus Eremita, & S.Antonius, & S.Hilarion, anno decimoquinto ętatis, venditis omnibus & in pauperes diſtributis, ſe in deſertum contulêre, & totos Deo mancipa-runt: S.Simeon Stylita anno decimotertio. S. Benedictus valdè iuuenis erat quãdo omnia deſeruit, nempe decem vel duodecim annorũ. S. Maurus ànno duodecimo, S. Placidus & multi alij tempore S. Benedicti à puero religioni traditi. S. Ioannes Calybita cùm eſſet annorum circiter quatuordecim, relictis ædibus & opibus paternis, neutri parenti re indicata, in longinquum monaſterium ſe abdidit, orationi & ieiunio vacaturus. S.Romualdus anno vigeſimo, S.Thomas decimoquarto, S. Franciſcus à Paula decimotertio, S. Antoninus decimotertio appulit animum, decimoquarto receptus: S. Vincentius Ferrerius decimooctauo, S. Laurẽtius Iuſtinianus decimonono, S. Bonauentura vigeſimoſecũdo, Venerabilis Beda ab anno ſeptimo in religione educatus. Denique in multis Ordinibus etiam pueri recipiuntur: idque iam à mille & ampliùs annis ſeruatum. Et hoc tempore præſtantiſſimi quique in Italia & Hiſpania religioſi & eruditione clariſſimi, à primis adoleſcentiæ annis ſe ad religionem contulerunt.

Idem probari poteſt multis rationibus. 17

Cùm

PROBATVR RATIONE. Cùm quis religionem ingreditur, ſeipſum Deo in ſacrificium offert: atqui lex diuina Leuitici 1. Malachiæ 1. & alibi præcipit, vt id quod Deo in ſacrificium offerendum eſt, ſit ſanum, integrum, purum, abſque macula: ergo qui religionem ingredi cogitat, ſtatim id exequi debet, vt Deo puram hoſtiam (hoc eſt corpus & animum nondum peccati labe inquinatū) exhibeat. Cur enim expectet donec peccatis inquinetur, & corpus libidine, animus impuris fœdetur affectibus?

18 Secundò, Eo tempore homo ad religionem eſt aptiſſimus, quo animus praua conſuetudine nondum eſt corruptus, ſed inſtar tabulæ raſæ, ad omnem formam ſuſcipiendam facilis. Præcipua enim difficultas quæ in religione ſentiri ſolet, prouenit ex praua conſuetudine, & inclinatione vitæ præteritæ, & ex memoria eorum quæ quis in ſæculo eſt expertus. Atqui tempus illud quo quis eſt aptus religioni, & nondum corruptus ſæculi venenis, ſunt primi pubertatis anni: tunc enim nondum vitioſi habitus contracti, nondum gulæ & veneris blandimenta mentem deprauarunt, nondum ambitio & auaritia regnum animę poſſedit: itaque hoc tempus religioni capeſſendæ aptiſſimum. Cōfirmatur, Quia prauæ cōſuetudines quas adoleſcentia, dum diutiùs moratur in ſæculo,

lo,contrahit,ægerrimè poſteà deponuntur, iuxta illud Prouerb. 22. *Adoleſcens iuxta viam ſuam etiam cùm ſenuerit,non recedet ab ea.* Et illud Poëtæ:

Quo ſemel eſt imbuta recens ſeruabit odorem,
Teſta diu. ———

Omnes virtutes & omnia vitia ex frequentatione & conſuetudine bonorum vel prauorum actuum generantur: vt docet Ariſtoteles lib.2. Ethicorum,cap.1. Vnde concludit: Οὐ μικρὸν οὖν διαφέρει τὸ οὕτως ἢ οὕτως εὐθὺς ἐκ νέων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν : id eſt, *Non parum igitur refert ſed permultum, vtrùm ſic an ſic à pueris aſſueſcamus: imò verò totum in eo poſitum eſt.*

Ex quibus patet quanta vis ſit conſuetudinis, ſiue in bonum, ſiue in malum : adeò vt conſuetudo dicatur eſſe *altera natura:* quia inſtar nouæ & acceſſoriæ naturæ inclinat,vrget,impellit. Si tanta eſt vis conſuetudinis, omni ope conandum eſt, tum vt prauam conſuetudinẽ anticipemus,& nos Deo conſecremus priuſquam illa nos cõprehendat, ſuiſque vinculis conſtringat,& captiuos teneat; tum vt quàm citiſſime bonæ & ſanctæ conſuetudini nos addicamus, quæ animos noſtros poſſideat,& in bono cõfirmet.

Tertiò, idem probari poteſt ex omnibus 19
aliis artibus & diſciplinis, ad quas apud omnes

nes gentes à tenera ætate applicantur illi, qui in eis vitam ſunt acturi. Qui enim futuri ſunt clerici, à pueritia in clericatu erudiűtur: qui milites, in exercitiis militaribus; ſimulatque per ætatem apti ſunt, inſtrui debent; vt Vegetius præſcribit: qui fabri, ſartores, ſutores, textores, ab ineunte ætate hæc diſcere incipiunt. Cur non etiam qui religioſi futuri, ſtatim vt idonei fuerint, in diſciplina religionis ſe exerceant, & religioni addicant, præſertim cùm ea ſit difficilior, & maioris momenti, quàm omnes artes humanæ?

20 Quartò denique, flexus ille ætatis, qui eſt ab anno decimooctauo vſq. ad vigeſimumquintum, maximis periculis eſt expoſitus. Tunc enim viget iuuenilis feruor, iuuenilis audacia & temeritas. Tunc rationis lumen voluptatum illecebris, & ſenſuum lenociniis præſtinguitur: tunc caſtitatis infinita naufragia: tunc ebrietatis, crapulæ & ingluuiei dedecora: tunc lites, pugnæ, vulnera, cædes; tunc effuſio animi in omnes voluptates, & Dei ſalutiſque obliuio. Vnde innumeri in ea ætate corpore & animo pereunt; vel ſi ſuperuiuant, pleni praua conſuetudine, prauis iudiciis & moribus, & ſæpè pleni tædio, cholera, morbis, reliquum vitæ miſerè trãſigunt. Quę incommoda euitantur, cùm primis

Digitized by Google

mis adoleſcentiæ annis ipſoque iuuentutis flore ſæculo quis valedicit, & religioni ſe mancipat.

Ex quibus perſpicuum eſt,non ſolùm eſſe expediens & ſalutare vt quis ſtatim poſt pubertatem religionem capeſſat, & probationem inchoet; ſed etiam vt ante pubertatem religioni à parentibus tradatur,ſicque à puero religioſis exercitijs aſſueſcat, & omnia ſæculi inquinamenta deuitet.

Quod verò initio obiectum fuit, facilem habet ſolutionem. Abſurdum enim eſt, & contra rectum ordinem quod aſſumitur, nempe hominem priùs in præceptis quàm in conſilijs exercendum. Præcepta enim non ordinantur ad conſilia,ſed contrà conſilia ad præcepta. Vt enim perfectiùs ſeruentur præcepta, ſuſcipiuntur conſilia. perfectio enim conſiſtit in dilectiône Dei & proximi, quæ præceptis continetur: non in caſtitate, vel paupertate, vel obedientia Prælati,quæ ad conſilia pertinent. Sed hæc adhibentur tamquam adminicula quibus diſponimur & iuuamur ad dilectionem, & animi cum Deo coniunctionem. Paupertas enim voluntaria tollit infinitas mentis implicationes, & impedimenta charitatis, quæ diuitiarum amor & ſtudium adferre conſueuit. Caſtitas omnes matrimonij,vxo-

21 SOLVITVR ARGVMENTVM INITIO OBIECTVM.

ris,liberorum,& rei domeſticæ curas: Obedientia libertatem euagandi, & ſectãdi propriæ voluntatis adimit arbitrium; & ſimul ad omnem virtutem dirigit, omniaque errata corrigit. *Quidquid eſt in mundo*, ait B. Ioannes epiſt. 1. c. 2. *concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ.* Concupiſcentia carnis tollitur per caſtitatem: concupiſcentia oculorum per paupertatem: ſuperbia vitæ per ſubiectionem & obedientiam.

22 PERFECTIO NON CONSISTIT IN CONSILIIS, SED IN DILECTIONE.

Ex quibus perſpicuum eſt, in conſiliis non conſiſtere perfectionem, ſed amolitionem impedimentorum perfectionis, vt faciliùs, tutiùs, & cumulatiùs perfectionem aſſequamur. Vnde cùm ſint media ad perfectiorem præceptorum obſeruationem ordinata, conſequens eſt, ea non eſſe differenda, ſed primo quoque tempore, primiſque adoleſcentiæ annis complectenda: quia præceptorum perfecta cuſtodia, quæ finis eſt conſiliorum, non eſt differenda, ſed ſtatim omni ope ad eam nobis conandum. Debemus enim *diligere Deum ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente, & ex tota fortitudine*, vt nobis præcipitur Deuter. 6. Matth. 22. Marci 12. Lucæ 10. Quo modo loquendi oſtenditur, quò tendere & conari debeamus: vt docet S. Auguſtinus lib. de perfect. iuſtitiæ ratiocinat. 16.

Itaque

Itaque cùm media debeant adhiberi ante
finem;perſpicuum eſt,conſilia quæ ſunt me-
dia perfectionis, primo quoque tempore
amplectenda.

Denique, quis non videat ſaluberrimum 23
eſſe conſilium, vt quis ſe quàm citiſſimè
omnibus huius ſæculi vinculis, omnibus ſa-
lutis impedimentis, animorum corruptelis,
peccatorum illecebris, damnationis æternæ
periculis eximat, & obſequio diuino, ſalu-
tique curandæ ſe totum mancipet? Cur e-
nim differat, & in illis periculis ac impedi-
mentis moram trahat? Quid lucri inde ex-
pectet? nimirum vt capiat experimentum
huius mundi & vanitatum ſæculi. Sed no-
xium plerumque hoc experimentum, &
omnibus ſecuram viam amantibus fugien-
dum.

NOXIVM SAECVLI EXPERIMENTVM.

Primò, quia ſæpiſſimè per hoc experi-
mentum ſpiritus extinguitur. Secundò, quia
intereà plurimi in omne genus vitiorũ præ-
cipitantur: raró enim experientia mundi
abſque multis peccatis tranſigitur. Tertiò,
quia multi in ea præmaturè abripiuntur &
pereunt. Quartò denique, etſi contingat
poſteà vt talis religionem intret, multa ſe-
cum defert impedimenta, & fomenta ten-
tationum: nimirum prauos habitus, phan-
taſiam in multis rebus corruptam, paſſio-
nes indomitas, memoriam eorum quæ ex-

pertus, corpus contaminatum. Quæ omnia ſæpè illi multas difficultates & certamina exhibent. Horum omnium exempla plurima ſuppetunt.

QVAESTIO III.

Vtrùm votum de ingredienda religione à puero emiſſum ſit validum?

24 VALET VOTVM IMPVBERIS, SED POTEST IRRITARI.

RESPONDEO & dico Primò: Si puer habeat tantum iudicij, vt poſſit diſcernere inter ea quæ ſaluti congruunt vel repugnant, & intelligere religionem eſſe rem ſalutarem Deoque gratiſſimam; votum eius de religione capeſſenda eſt validum, & ipſum ex parte ſua obſtringit: ſi tamen nondum annos pubertatis impleuit, à parentibus vel tutoribus in irritum reuocari poteſt. Eſt communis & certa DD. ſententia. Colligunt eam DD. ex can. Mulier. 32. q. 2. Et ex cap. 1. de Regular. in 6. & ex cap. Ad noſtram. extra. eodem titulo. Iura enim vſque ad annos pubertatis voluerunt pueros in omnibus, etiam ijs quæ ad propriam perſonam pertinent, eſſe ſub poteſtate parentum & tutorum, propter imperfectionem iudicij, quæ in illa ætate præſumitur.

25 Vtrùm verò; poſtquam ad annos pubertatis

tis peruenerint, poſſit eorum votum anteà nuncupatum, irritum reddi, quæſtio eſt inter DD. Valdè probabile eſt poſſe; ſi tamen adoleſcens, vbi ad pubertatis limitem peruenerit, illud non ratificauit. Ita ſentit Caiet. 1. 2. q. 189. a. 5. Nauar. cap. 12. Enchir. n. 71. Lopez. p. 1. cap. 48. & alij. Ratio eſt, quia illud votum ex interpretatione Iuris habet tacitam conditionem, nempe hanc, ***Si parens vel tutor non contradixerit :*** quam conditionem per tractum temporis non amittit, cùm nulla circa ipſum votum facta ſit mutatio, vt ſupponimus. Vnde ratione illius manet ſubiectum poteſtati parentum, & ab illis irritari poteſt, ſicut anteà poterat.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

Dico Secundò : Si puer limitem pubertatis (qui eſt initium anni decimiquinti in adoleſcente; decimitertij in puella) attigerit, votum tunc emiſſum de religione ingredienda, à parentibus nullo modo in irritum reuocari poteſt, ſed manet firmum, & immobilem obligationem inducit. Eſt certa & communis ſententia DD. multorum ſæculorum vſu comprobata: & expreſsè colligitur ex Iuribus citatis, & ex alijs quæ q. 1. attulimus. Ratio eſt, quia Eccleſia ſtatuit, vt in ea ætate quiſque ſui ſit iuris in ijs quæ ad ſtatum vitæ pertinent; nec ab vllius alterius 26 PVBERIS NON POTEST.

quàm à ſuo arbitrio in hoc negotio pendeat. Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti: ibi quiſque rationem pro ſe redditurus eſt, non filij pro parentibus, nec parentes pro filijs. Agitur de re non exigua, ſed omnium maxima, nempe de æterna vita, de æterna morte. Quiſque ex ſua vita, ſuiſque factis iudicabitur, non ex alienis. Iniquiſſimũ ergo eſſet ſi filij ex parentum arbitrio viuere cogerentur, nec ſaluti ſuæ ſecuriſſimo modo poſſent conſulere, niſi ex parentum conſenſu: ſicut iniquiſſimum eſt, vt ſubditus cogatur fidem, quam Principi ſæculari iubere placuerit, amplecti.

CVR QVISQVE PVBER SVI IVRIS.

QVAESTIO IIII.

An opus ſit longa deliberatione, & cum quibus ea deliberatio inſtituenda.

HVNC locum copioſè & eleganter tractat noſter Platus. Nos breuiter, & Theologico more.

27 Tria hîc occurrunt de quibus poteſt fieri deliberatio. Primum, An ſit expediens religionem intrare. Secundum, An mihi ſit expediens. Tertium, Quænam religio ex omnibus mihi maximè conducat.

Quod ad primum attinet, res non eget deli-

Digitized by Google

deliberatione. Certum enim eſt in genere id eſſe valdè expediens ad ſalutem; cùm ſit conſilium Chriſti. Vnde id nullo modo apud Catholicos in dubium vocari poteſt. Iniuriam Chriſto facit, qui de conſilijs eius, an ſalutaria ſint, ambigit.

De ſecundo poteſt ſubinde eſſe aliqua dubitatio: quia non omnes apti ſunt ad religionis onera ſuſtinenda, propter morbos vel naturæ debilitatem. Alij etſi idonei ſint, alijs tamen impedimentis tenentur; vt qui rationibus reddendis obnoxij, vel parentibus extrema vel graui penuria preſſis ſuccurrere debent: vel ſi ex ingreſſu grauiſſima incommoda ſequerentur, v.g. tranſlatio ditionis ad hæreticos; vt interdum in filijs principum accidit. Quòd ſi nihil horum impedimentorum ſubſit, non eſt opus magna deliberatione. quia ſicut in genere ſaluberrima res eſt renuntiatio ſæculi, & religionis ingreſſus: ita & cuilibet in particulari (niſi aliquid ex dictis impedimentis interueniat) maximè expediens. Conſilium Chriſti ad omnes & ſingulos pertinet, quibus integrum illud amplecti. Nullus horum excipitur. Omnibus dictum eſt; *Qui poteſt capere, capiat.* hoc eſt, Neminem cogo, omnes inuito: cui tantum eſt animi vt rem tantam auſit ſuſcipere, ne omittat. Omnibus cõue- *Matth.19.*

Matth.19. nit: *Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.* Vnde patet non opus eſſe hîc magna deliberatione. qua de re videndus S. Thom. 2. 2. q. vlt. art. vlt.

29 De tertio, quænam ex multis religionibus cuilibet congruentiſſima ſit, & maximè ſalutaris, opus eſt aliqua conſultatione. Quomodo autem illa inſtitui debeat, nunc aperiemus.

NON ESSE INEVNDAM CVM SAECVLARIBVS. Dico igitur Primò, Conſultationem de negotio religionis, & ſæculi deſerendi, non eſſe inſtituendam cum hominibus ſæcularibus nihil niſi mundana ſapientibus: neque in ea cauſa conſilium ab ipſis exquirendum, etiamſi ſanguine eſſent coniunctiſſimi. Ita paſſim monent ſancti Patres, ſpiritus & perfectionis magiſtri. 1.Cor 2. *Animalis homo non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei,* teſte Apoſtolo: nec ſæculo addictus ea quæ ſunt religionis: neque diuitiarum & honorum ſectator, paupertatis & humilitatis bona intelligit. Quo modo enim fieri poteſt vt qui temporalia iſta tantopere diligit & captat, abdicationem temporalium, & ſæculi deſertionem probet? Monet id optimè ironica locutione Scriptura Eccleſiaſtici 37. *Cum viro irreligioſo tracta de ſanctitate, cum iniuſto de iuſtitia,* &c. q. d. Stultè facies ſi ab his

his conſilium petas. vnde ſubdit: *Non atten-*
das his in omni conſilio: ſed cum viro ſancto
aſſiduus eſto,&c.

Idem in ſpecie de propinquis docet præ- 30
clarè S. Thomas opuſculo 17. quod ſcripſit
contra Retrahentes à religione cap. 10. *Ab*
hoc, inquit, *conſilio* (de ingredienda religio-
ne) *primò quidem amouendi ſunt carnis pro-*
pinqui. Dicitur enim Prouerb. 25. Cauſam
tuam tracta cum amico tuo, & ſecretum ex-
traneo ne reueles. Propinqui autem carnis, in
hoc negotio amici non ſunt, ſed inimici; iuxta
ſententiam Domini Matth. 10. *Inimici ho-* *Michee 7.*
minis domeſtici eius. Itaque in hoc nego-
tio propinqui, iuxta S. Thomæ, imò ipſius
Chriſti ſententiam, inimicorum loco cen-
ſendi. Nemo autem ab inimico conſilium
petit: nemo inimici ſententiæ acquieſcit.
Neque mirum videri debet ſi Dominus do-
meſticos *inimicos* vocet (quando ab obſe-
quio diuino auocant) quia inſtar capita-
lium inimicorum grauiſſima damna infe-
runt: ſæpè enim animam occidunt, bonis
æternis ſpoliant, & in æternam mortem prę-
cipitant. Quid ampliùs inimicus infeſtiſſi-
mus, imò ipſe diabolus, facere poteſt? Simili
modo Spiritus ſanctus alibi dicit: *Qui dili-* *Pſal. 10.*
git iniquitatem, odit animam ſuam, ſibique
nocentiſſimus eſt inimicus. Amor itaque

carnis eſt inimicitia ſpiritus:& blandimenta ſæculi,venena animarum.

31 S. Bernardus, electum Dei organum, & ſummus ſpiritalis doctrinæ magiſter,ſermone, *Ecce nos reliquimus omnia*, paulò ante medium, ita ſcribit: *Quantos mundi ſapientia maledicta ſupplantat, & conceptum in eis extinguit ſpiritum, quem voluerat Dominus vehementer accendi? Noli, inquit, præcipitanter agere, diu conſidera, diligentiùs intuere. magnum eſt quod proponis, & opus habens multa deliberatione. Experire quid poßis, amicos conſule, ne poſt factum pœnitere contingat.* En conſilia ſæcularium & propinquorum, vt quotidiana experientia conſtat. Videamus nunc quid tantus vir de tali conſilio ſentiat. *Hæc ſapientia mundi terrena, animalis, diabolica, inimica ſalutis, ſuffocatrix vitæ, mater tepiditatis, quæ ſolet Domino vomitum prouocare.* En iudicium S. Bernardi de hoc conſilio. Deinde probat multis argumentis, non eſſe opus longa deliberatione. *Caue tibi*, ait ſæcularis homo. reſpondet Bernardus: *Vt quid enim? cùm à Deo verbum non eſſe dubites, quid opus eſt deliberatione? Vocat magni conſilij angelus: quid aliena conſilia præſtolaris? Quis enim fidelior, quis ſapientior illo? Deduc me Domine, & deducar: fortior eſto & inualeſce. Noui ego quænam ſint quæ oportet fieri*

SENTENTIA S. BERNARDI.

CONSILIA MVNDI.

fieri citò. Ab ore putei gehennæ eripior, & inducias petam, & retardabor, & cunctabor exire? Abſcondi ignem in ſinu meo: & exuſto iam latere, iam nudatis viſceribus, iam ſanie defluente, diu mihi deliberandum eſt an expergiſcar, an excutiam, an abijciam illum? Magnùm omnino eſt quod offertur, ſed eò vtiq; libentiùs & feſtinantiùs ſuſcipiendum, & obuiis arripiendum manibus cum feruore & hilaritate. Denique refutat rationes ſæcularium: *Probet ſeipſum qui de propria virtute præſumit: nam diuina quidem omnino probata eſt. Amicos conſulat, qui non legit, Inimici hominis domeſtici eius. Quid frequentat Euangelium qui Euangelio non obedit? At in eo ſanè legimus, promittenti cuidam ſequi Dominum, ſed defunctum priùs patrem ſepelire volenti, reſponſum ab eo, vt ſineret mortuos ſepelire mortuos ſuos. Alteri quoque tantùm ſuis qui domi erant valedicere cupienti: Nemo, inquit, mittēs manum ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.* ita Bernardus. Cuius ſententia pluris in hoc negotio æſtimanda, quò ille ſanctitate, doctrina, miraculis fuit illuſtrior, & in magiſterio ſpiritus exercitatior.

Dico Secundò: Non ſolùm monent ſancti Doctores, conſilium à propinquis & ſæcularibus in hac cauſa non eſſe petendum; 32
ſed etiam ob eorum blanditias, querimonias,

nias,aut minas non eſſe quidquam in ſancto propoſito mutandum aut differendum.quæ doctrina probatur tum ex ſanctis Patribus, tum ex Scripturis, tum Sãctorum exemplis.

1. PROBATVR EX SANCTIS PATRIBVS. Ex Patribus. S.Hieronymus epiſt. ad Heliodorum ita ſcribit: *Quid facis in domo paterna delicate miles? vbi vallum? vbi foſſa? vbi hiems acta ſub pellibus? Audi edictum regis tui: Qui non eſt mecum,contra me eſt: & qui mecum non colligit, ſpargit. Recordare tyrocinij tui diem,quo Chriſto in Baptiſmate cõſepultus, in ſacramenti verba iuraſti: pro nomine eius non te patri parciturum eſſe, non matri. Ecce aduerſarius in pectore tuo Chriſtum conatur occidere. Ecce donatiuum quod militaturus acceperas, hoſtilia caſtra ſuſpirant. Licet paruulus ex collo pendeat nepos: licet ſparſo crine & ſciſſis veſtibus, vbera quibus te nutrierat, mater oſtendat: licet in limine pater iaceat: per calcatum perge patrem: ſiccis oculis ad vexillum crucis euola. Solum pietatis genus eſt, in hac re eſſe crudelem.* Acris & animoſa exhortatio, nec mirum, quia agitur de obſequio diuino, de corona & ignominia æterna. Pergit Hieronymus: *Neque verò neſcio qua te dicas nunc compede præpediri. Non eſt nobis ferreum pectus, nec dura præcordia: nõ ex ſilice natos Hyrcanæ nutriere tigres. Et nos per iſta tranſiuimus. Nunc tibi blandis*

vidua

Digitized by Google

vidua ſoror hæret lacertis: nunc illi cum quibus adoleuiſti vernulæ, aiunt: Cui nos ſeruituros relinquis? &c. *facilè rumpit hæc vincula amor Dei,& gehennæ timor*. Et paulò pòſt: *Si credunt in Chriſtum, faueant mihi pro eius nomine pugnaturo: ſi non credunt, mortui ſepeliant mortuos ſuos.*

Idem epiſt. 10. ad Furiam nobiliſſimam viduam: *Cui dimittes tantas diuitias? Chriſto qui mori non poteſt. Quem habebis heredem? Ieſum quem & Dominum. Contriſtabitur pater: ſed lætabitur Chriſtus. Lugebit familia, ſed Angeli gratulabuntur. Faciat pater quod vult de ſubſtantia ſua; non es eius cui nata es, ſed cui renata; qui te grandi pretio redemit, ſanguine ſuo. Caue nutrices & gerulas, & iſtiuſmodi venenata animalia, quæ de corio tuo ſatiari ventrē ſuum cupiunt. Non ſuadent quod tibi, ſed quod ſibi proſit*, &c. Vbi poſtremis verbis inſinuat fontem, vnde omnis illa querimonia & conatus impediendi oritur, eſſe amorem proprium: nimirum, quia vel commodis temporalibus, vel aliquo ſolatio & voluptate, vel honore quem ſibi imaginabantur, deſtituendos ſe putant, ſi filius aut filia ſæculum deſerat. 33

Ioannes Climacus gradu 3. *Melius eſt contriſtare parentes, quàm contriſtare Dominum Ieſum. hic enim nos creauit & ſaluauit:* 34

illi ſæpè ſuos amando perdiderunt. Amor Dei extinguit in animo carnalem parentum amorem. Qui autem vtroſque amores in vno corde claudi poſſe putat, is ſeipſum decipit. Ne te moueant tuorum lacrymæ, ne tu tibi ipſe æternas lacrymas parias. Cùm te parentes & propinqui circumdant ſicut apes, imò ſicut veſpæ, plangentes & lamentantes; tu tibi propone peccata tua, vt dolorem dolore vincas. Hæc ille.

35 S. Auguſtinus epiſt. 38. (quã aliqui S. Paulino Auguſtini coætaneo tribuunt) hortatur Lætum, adoleſcentem nobilem & opulentum, ne parentum amore & querimonijs propoſitum perfectionis deſerat, ſed hunc prauum affectum in ſe & illis perimat, & Chriſtum illis anteponat. *Ecce rapit te ſtudium veritatis agnoſcendæ, atque percipiendæ voluntatis Dei in Scripturis ſanctis: rapit Euangelicæ prædicationis officium: dat ſignum Dominus vt vigilemus in caſtris, vt ædificemus turrim de qua hoſtem ſempiternæ vitæ & proſpicere & propellere valeamus: rapit militem Chriſti tuba cæleſtis ad prælium; & retinet mater?* Et infrà: *Sed quid dicit, aut quid allegat? fortè decem illos menſes, quibus viſcera eius oneraſti, & dolores parturitionis, & labores educationis. Hoc hoc interfice verbo ſalutari: hoc perde matris, vt in vitam æternam*

nam illam inuenias: hoc memento vt oderis in ea, ſi diligis eam. Si tyro Chriſti es, ſi turris fundamenta poſuiſti, ne dicant tranſeuntes, Hic homo cœpit ædificare, & non potuit conſummare. Carnalis affectus eſt iste, & adhuc veterem hominem ſonat. Hunc carnalem affectum & in nobis & in noſtris militia Chriſtiana, vt perimamus, hortatur. Et infrà oſtendit nos multò ampliùs debere patri & matri noſtræ ſpiritali (Chriſto & Eccleſiæ) quàm parentibus carnalibus: ac proinde in hoc negotio deſerendi ſæculi, illis, non his parendum.

S. Gregorius lib. 7. Moralium cap. 14. docet multa incommoda ex affectu carnali erga propinquos prouenire, & hominem penitus à perfectione impediri, etiamſi iam in religione ſit poſitus: vnde vult hunc affectum exui, & in ſpiritalem dilectionem cõuerti, qua non illorum carnem & commoda temporalia, ſed eorum animas & ſalutem procuremus. Denique ita concludit: *Extra cognatos ergo quoſque & proximos debet fieri, ſi vult parenti omnium veriùs iungi: quatenus eoſdem, quos propter Deum viriliter negligit, tantò ſolidiùs diligat, quantò in eis affectum ſolubilem carnis ignorat.*

S. Bernardus epiſt. 104. cùm multis rationibus efficaciſſimè hortatus fuiſſet nobilem 36

& eruditum adoleſcentem Galterum ad deſerendum ſæculum, tandem agit de affectu materno quo ille deuinctus tenebatur, & oſtendit hunc neceſſariò eſſe vincẽdum. *Quid*, inquit, *ad hoc reſpondebo tibi; vt matrem deſeras? ſed inhumanum videtur. Vt cum ipſa maneas? ſed neque ipſi expedit vt filio ſit cauſa perditionis. Fortè vt & mundo ſimul milites & Chriſto? ſed nemo poteſt duobus dominis ſeruire. Mater tua vult contraria tuæ, ac per hoc ſuæ ipſius ſaluti. Elige ergo tu ex duobus quod vis, aut vnius videlicet ſatisfacere voluntati, aut vtriuſq; ſaluti. Verùm ſi multùm eam diligis, deſere potiùs ipſam, ne ſi Chriſtum deſeras vt cum ipſa maneas, propter te pereat & ipſa. alioquin malè de te meruit, quæ te peperit, ſi propter te perit. An non propter te perit, quæ ipſum quem peperit, perimit. Ceterùm fidelis ſermo & omni acceptione dignus, vt etſi impium eſt contemnere matrem, cõtemnere tamen propter Chri-*
Matth. 15 *ſtum, piiſſimum eſt. Nam qui dicit, Honora pa-*
Matth 10. *trem & matrem, ipſe etiam dixit: Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus.*

Idem vir ſanctus epiſt. 111. quam nomine Eliæ Nouitij ſui ad eius parentes ſcripſit, ita loquitur: *Sola cauſa qua non liceat obedire parentibus, Deus eſt. Ipſe enim dicit:*

Qui

Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus. Si me verè vt boni & pij parentes diligitis: ſi veram, ſi fidelem erga filium pietatem habetis, quid me, patri omnium Deo placere ſatagentem, inquietatis, & ab eius ſeruitio (cui ſeruire, regnare eſt) retrahere attentatis? Verè nunc cognoſco quia inimici hominis domeſtici eius. In hoc vobis obedire non debeo: in hoc vos non agnoſco parentes, ſed hoſtes. Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad meum atque veſtrum, imò vniuerſorum Patrem. Deinde vt oſtendat nihil in hoc negotio parentibus deberi, ita pergit: *Quid à vobis habeo niſi peccatum & miſeriam? hoc ſolum quod geſto corruptibile corpus, de veſtro me habere fateor & agnoſco. Non ſufficit vobis, quòd me in hanc ſæculi miſeriam miſeri miſerum induxiſtis? quòd in peccato veſtro & peccatores peccatorem genuiſtis: quòd in peccato natũ de peccato nutriſtis: niſi etiã inuidendo mihi miſericordiam, quam conſecutus ſum ab eo qui nõ vult mortem peccatoris, filium inſuper gehennæ faciatis? O durum patrem! ô ſæuam matrem! ô parentes crudeles & impios! imò non parentes, ſed peremptores: quorum dolor ſalus pignoris; quorum conſolatio mors filij eſt: qui me malunt perire cum eis, quàm regnare ſine eis. qui me rurſum ad naufragium, vnde tandem nudus euaſi, rur-*

Matth. 10.

Michea 7.

Matth. 10.

ſus ad ignem, vnde vix ſemiuſtus exiui; rurſus ad latrones, à quibus ſemiuiuus relictus ſum, ſed miſerante Samaritano iam conualeſcere cœpi, reuocare conantur, &c. Vide ſequentia; vbi oſtendit quanta ſit illa & quàm deteſtanda dementia. Acriora quidem iſta videri poſſent, niſi à tanta ſapientia & ſanctitate eſſent profecta. quis enim electum illud Spiritus ſancti organum audeat reprehendere? nouerat ille quanti hæc res ſit momenti. neque tamen mens ipſius eſt vt paſſim tam acriter illis ſcribatur, niſi quis videat ſe in grauia ſalutis pericula illorum importunitate conijciendum, aut illi finem ſollicitandi non faciant.

Alia plurima adferri poſſent: ſed ex his abundè perſpicitur, quis ſanctorum Patrum ſemper fuerit ſenſus: nimirum nulla ratione hac in re hominum ſæcularium (etiamſi parentes ſint carnis noſtræ) conſilia exquirenda aut ſequenda, neque eorum querimoniis aut blanditiis cedendum: idque ob duas cauſas.

38 DVPLEX CAVSA CVR INEPTI AD DANDVM CONSILIVM. IGNORATIO.

Primò, quia homines ſæculo dediti, negotium ſpiritale perfectionis non intelligũt, neque bona inuiſibilia animorum æſtimare norunt, ſplendore fucato rerum ſæcularium præſtincti. Paupertas voluntaria illis videtur miſeria; caſtitas, melancholia; obedientia, ſerui-

ſeruitus; ſobrietas, afflictio; habitus vilis aut ſimplicior, dedecus; monaſteriū, carcer; denique omnia religionis exercitia contemptibilia, & hominibus generoſis parum digna. Contrà, maximi æſtimant diuitias, honores, opulenta matrimonia, pulchram ſobolem, veſtium ſplendorem, lauta & magnifica conuiuia; amplum famulatum, viuere ſuo arbitrio. Fieri non poteſt, vt ex huiuſmodi corde ſana conſilia in hac deliberatione procedant. Quiſque iudicat & alteri conſulit, prout ipſe eſt affectus. Nemo alteri ſtatum perfectionis ex animo ſuadere poteſt, niſi qui animo ſic eſt comparatus, vt ipſemet eumdem ſtatum vellet capeſſere, ſi id ei integrum foret, & quæ in altero circūſtantiæ eędem in ipſo concurrerent. Idem cernitur in omnibus aliis negotiis, in quibus cōſilium exquiritur. Nemo enim alteri conſilium ſeriò dare poteſt, niſi quod ipſę iudicat ſibi amplectendum, ſi eodem res ipſius loco eſſent. Itaque cùm ſæculares ita ſint affecti, vt ipſi nullo modo religionem, in illo iuuentutis flore & rerum ſæcularium copia, vellent amplecti; fieri non poteſt vt aliis hac de re ſanum conſilium impertiant.

Secundò, quia conſilia eorum ferè ſemper procedunt ex philautia ſeu amore proprio. Etſi enim videantur quærere bonum 39 AMOR PROPRIVS

 libe-

ſus ad ignem, vnde vix ſemiuſtus exiui; rurſus ad latrones, à quibus ſemiuiuus relictus ſum, ſed miſerante Samaritano iam conualeſcere cœpi, reuocare conantur, &c. Vide ſequentia; vbi oſtendit quanta ſit illa & quàm deteſtanda dementia. Acriora quidem iſta videri poſſent, niſi à tanta ſapientia & ſanctitate eſſent profecta. quis enim electum illud Spiritus ſancti organum audeat reprehendere? nouerat ille quanti hæc res ſit momenti. neque tamen mens ipſius eſt vt paſſim tam acriter illis ſcribatur, niſi quis videat ſe in grauia ſalutis pericula illorum importunitate conijciendum, aut illi finem ſollicitandi non faciant.

Alia plurima adferri poſſent: ſed ex his abundè perſpicitur, quis ſanctorum Patrum ſemper fuerit ſenſus: nimirum nulla ratione hac in re hominum ſæcularium (etiamſi parentes ſint carnis noſtræ) conſilia exquirenda aut ſequenda, neque eorum querimoniis aut blanditiis cedendum: idque ob duas cauſas.

38 DVPLEX CAVSA CVR INEPTI AD DANDVM CONSILIVM. IGNORATIO.

Primò, quia homines ſæculo dediti, negotium ſpiritale perfectionis non intelligũt, neque bona inuiſibilia animorum æſtimare norunt, ſplendore fucato rerum ſæcularium præſtincti. Paupertas voluntaria illis videtur miſeria; caſtitas, melancholia; obedientia, ſerui-

ſeruitus; ſobrietas, afflictio; habitus vilis aut ſimplicior, dedecus; monaſteriũ, carcer; denique omnia religionis exercitia contemptibilia; & hominibus generoſis parum digna. Contrà, maximi æſtimant diuitias, honores, opulenta matrimonia, pulchram ſobolem, veſtium ſplendorem, lauta & magnifica conuiuia; amplum famulatum, viuere ſuo arbitrio. Fieri non poteſt, vt ex huiuſmodi corde ſana conſilia in hac deliberatione procedant. Quiſque iudicat & alteri conſulit, prout ipſe eſt affectus. Nemo alteri ſtatum perfectionis ex animo ſuadere poteſt, niſi qui animo ſic eſt comparatus, vt ipſemet eumdem ſtatum vellet capeſſere, ſi id ei integrum foret, & quæ in altero circũſtantiæ eędem in ipſo concurrerent. Idem cernitur in omnibus aliis negotiis, in quibus cõſilium exquiritur. Nemo enim alteri conſilium ſeriò dare poteſt, niſi quod ipſe iudicat ſibi amplectendum, ſi eodem res ipſius loco eſſent. Itaque cùm ſæculares ita ſint affecti, vt ipſi nullo modo religionem, in illo iuuentutis flore & rerum ſæcularium copia, vellent amplecti; fieri non poteſt vt aliis hac de re ſanum conſilium impertiant.

Secundò, quia conſilia eorum ferè ſemper procedunt ex philautia ſeu amore proprio. Etſi enim videantur quærere bonum 39 AMOR PROPRIVS

 libe-

liberorum : tamen occultè quærunt proprium ; vt ſancti Patres, Hieronymus, Bernardus, & alij notarunt: nimirum vt ſolatium à ſuis prolibus & oblectationem accipiant ; vt ipſorum aſpectu & colloquio recreentur ; vt ipſi curam rei familiaris agant, & negotia conficiant;vt lites & iura debitorum proſequãtur;vt liberos procreent,quorum præſentia & ſuauitate ſenilis ætas delectetur ; vt eorum cauſa apud ſuos ciues ſint in honore;denique vt in illis,eorumque opibus & honoribus ipſi viuere, opibus & honoribus circumfluere videantur. Ita enim natura comparatum eſt, vt parentes videantur manere ſuperſtites, & quodammodò immortales in poſteris. Hæ ſunt ſæcularium imaginationes, hæc eorum vota & curæ ; hæc præcipua bona, quibus eorum affectus detinentur. In quibus perſpicuum eſt non veram in liberos pietatem, non ſinceram amicitiam, (quæ non ſuum ſed amici bonum quærit) ſed amorem proprium, dominari : qui bonus conſultor eſſe non poteſt, quia non alteri ſed ſibi conſulit. Et quamuis alteri in ſpeciem videatur benè velle, tamen id totum in ſuum commodum refert. Simili modo etiam mancipia amantur. Itaque ignorantia rerum ſpiritualium, ſeu iniqua rerum æſtimatio, & amor proprius, faciunt

vt

vt tales in hac cauſa non ſint idonei conſultores.

Habemus ſenſum ſanctorum Patrum: 40
habemus manifeſtam rationem, & iudicij naturalis ſententiam. Probemus idipſum nunc ex diuinis Scripturis. Luc. 14. *Si quis venit ad me,& non odit patrem ſuum, & matrem,& vxorem, & filios,& fratres, & ſorores,adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.Et qui non baiulat crucem ſuam & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus. Venire ad Chriſtum,* eſt credere in Chriſtum, eiuſque fidem amplecti: vt conſtat ex cap.6. Ioan.& docet in illum locum S. Auguſtinus. *Odiſſe patrem & matrem*,&c. eſt odiſſe carnales & humanos affectus & conatus eorum quibus nos à via ſalutis & perfectionis auocant; illis non cedere,non ſinere ſe ab illis vinci, ſed eos in ſe & in illis extinguere. *Odiſſe animam ſuam*, eſt affectus animæ propriæ erga ſua commoda, erga voluptates, diuitias, honores; erga vitam propriam,quatenus iſta ſaluti vel perfectioni Chriſtianę ſunt impedimento,odiſſe, deteſtari,& conari in ſe perimere,tamquam venena mortifera.

2. PROBATVR EX SCRIPTVRIS.

Diſcipulus Chriſti duplici modo quis vocari poteſt: generali, & ſpeciali. Generali, 41
omnes Chriſtiani vocari poſſunt *diſcipuli:* vt

patet Act.cap.6.v.7.& c.9.v.1. Speciali, ſoli illi dicuntur *diſcipuli*, qui Chriſto toti addicti, ſpeciali modo ei adhærent, & eum imitari ſtudent; ſicut Apoſtoli, & 72. diſcipuli faciebant. Dominus autem hoc loco potiſſimùm agit de *diſcipulis* peculiari modo ſic nuncupatis: vt patet ex illa concluſione quã ſubiungit: *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ poßidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Conſtat enim non omnes bonos Chriſtianos renuntiare omnibus quæ poſſident: ſed eos ſolùm qui perfectè Chriſtum imitari volunt, iuxta illud conſilium Domini Matth. 19. *Si vis perfectus eſſe, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus.* Eodem modo hunc locum intelligunt ſancti Patres, Hieronymus epiſt. ad Heliodorum, Auguſtinus epiſt. 38. ad Lætum, Gregorius lib. 7. Moralium cap. 14. Bernardus epiſt. 111. Senſus itaque verborum Domini

42 SENSVS VERBORVM DOMINI.

eſt: Etſi quis in me credat, non tamen hoc ſatis eſt, vt ſit meus diſcipulus; vel vt ſit perfectus: ſed vlteriùs requiritur vt mundo renuntiet, & meam vitam imitetur; & idcircò odiò habeat omnes affectus carnales parentum ac propinquorum, omneſque eorum conatus quibus eum ab hoc propoſito abducere conantur: nec vllo modo patiatur ſe ab illis vinci: imò & propriam animam hoc modo

modo odiſſe debet, & eius affectibus, qui perfectioni obſiſtunt, minimè obſequi; ſed eos in ſe perimere. Hoc odium vera dilectio eſt: ſicut dilectio iniquitatis & vitæ carnalis, verum odium; iuxta illud Pſalmi 10. *Qui diligit iniquitatem, odit animam ſuam.* Qui hoc modo parentes ſuos odit, veriſſime amat: quia eorum ſaluti conſulit, & malum quod animos eorum obſidet, extinguere ſatagit. Qui verò carnaliter eos amat, affectibus eorum inordinatis cedens ne contriſtet, odio potiùs quàm amore proſequitur: quia malum fouet, & animas eorum obſtrictas æterno Iudici relinquit. Vtrumq; pulchrè oſtendit S. Bernardus epiſt. 104. & 111. & S. Gregorius hom. 37. in Euang. vbi ſic ait: *Quaſi per odium diligitur, qui carnaliter ſapiens, dum praua nobis ingerit, non auditur*, &c. Itaque in tali odio eſt verus amor: & in amore carnali eſt verum odium.

Addit Dominus: *Et qui non baiulat crucem ſuam*, &c. Ex his Domini verbis colligimus, quinque requiri vt quis Chriſti diſcipulus fiat, & perfectionis viam teneat. Primò, *vt credat in Chriſtum*, vera nimirum & Catholica fide: hoc enim fundamentum eſt omnis Chriſtianæ perfectionis. Secundò, *Vt renuntiet omnibus quæ poſſidet.* quod de renuntiatione bonorum intelligendum eſt, vt 43 QVINQVE REQVISITA VT QVIS SIT CHRISTI DISCIPVLVS.

ex Græco colligitur: Ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς αὐτοῦ ὑπάρχουσι. Tertiò, *Vt baiulet crucem ſuam*: hoc eſt ad mortem pro Chriſto ſubeundam ſit paratus, quantumuis ea ignominioſa ſit. Baiulare crucem ſolent, qui ad locum ſupplicij in crucem agendi ducebantur. Item vt paratus ſit æquo animo ferre omnes cruciatus, dolores, moleſtias, ignominiam, quæ in hac vita diſcipulis Chriſti offerri ſolent. Quartò, *Vt Chriſtum ſequatur*: hoc eſt vt eius veſtigijs inſiſtat, & eius vitam imitari ſtudeat; vt illum veluti præeuntem ad vitam ſemper in oculis habeat, & tamquam ducem ſectetur. In hac ſequela continetur caſtitatis & obedientię ſtudium, nec non humilitatis & patientiæ, charitatis ac ſobrietatis, & reliquarum virtutum aſſiduum exercitium. Quintò, Vt omnem affectum nos ab hoc propoſito auocantem in nobis & alijs omnibus oderimus, & extinguere conemur. Quòd ſi hoc debemus facere, dum nos à via perfectionis & conſiliorum Chriſti auocant: quanto magis cùm à Chriſti fide, à Chriſti Eccleſia, à mandatis diuinis ad hæreſes, ad peccata mortifera pertrahere conantur? Sicut enim vt ſimus diſcipuli Chriſti particulari ratione, debemus odiſſe patrem, matrem, & alios propinquos, quatenus nos conantur abducere à propo-

propoſito perfectionis,& illius peculiaris diſcipulatus; ita vt ſimus diſcipuli Chriſti generali ratione (id eſt vt ſimus boni Chriſtiani) tenemur eoſdem odiſſe, quatenus conantur abducere à recta fide, vel pertrahere ad aliquid quod ſit peccatum.

Alius locus Matth. 10. *Qui amat patrem* 44
aut matrem plusquam me, non eſt me dignus: & qui amat filium aut filiam ſuper me,non eſt me dignus: & qui non accipit crucem ſuam,& ſequitur me, non eſt me dignus. Qui locus etſi rectè intelligi poſſit de ijs, qui parẽtum, liberorum aut aliarum huius ſæculi rerum amore relinquunt Chriſti fidem, aut aliàs peccant mortiferè: rectè tamen etiam extenditur ad eos, qui ex ſimili affectu relinquunt Chriſti conſilia, & propoſitum religionis. Sic enim hunc locũ intelligit S. Bernardus epiſt. 104.& 111.S. Ambroſius lib. 6. in Lucam, S. Hieronymus epiſt. ad Heliodorum, & S. Baſilius in moralibus regula 2. cap. 3.& alij. Chriſtus te vocat, vt ipſum ſequaris, vt ipſius obſequio totum te mancipes, immenſa bona promittens; parentes ſuadent ne id facias,ſed vt ſeruias ſæculo, vt cum ipſis maneas:tu ne parentes contriſtes, neglecto Chriſti conſilio ſequeris conſilium parentum,& cum eis potiùs manere, quàm diuinæ inſpirationi morem gerere ſtatuis.

Quis non dicat hîc te patrem & matrem quodam modo magis amare quàm Chriſtum? eorum gratiam & fauorem pluris facere quàm gratiam & fauorem Chriſti? Rex aliquis potentiſſimus te tuamque familiam ab immani ſeruitute, maximis impenſis & laboribus liberauit, ac inſuper opibus & honoribus cumulauit, & in futurum multò maiora promiſit: hic te ad illuſtrem aulæ dignitatem euehere ſtatuit; ſed cupit vt te totum ipſius obſequio ad aliquot annos impendas: reluctantur parentes, & nulla Regis ac beneficiorum eius habita ratione te apud ſe retinere volunt: tu neglecta regia vocatione & munificentia, immemor beneficiorum olim acceptorum, parentum affectui obſequeris: an non meritò Rex ille dicet, quòd parentes pluris quã ſe facias; ac proinde illo honore quem tibi decreuerat, ſis indignus? Pari modo ille indignus Chriſti diſcipulatu, & honore diſcipulis præparato.

45 Tertius ſit, Matth. 10. *Nolite arbitrari quia pacem veni mittere in terram: non veni pacem mittere, ſed gladium. Veni enim ſeparare hominẽ aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuã: & inimici hominis domeſtici eius.* Quibus verbis ſignificatur, Chriſti doctrinam fore cauſam, cur multi, repugnantibus paren-

Digitized by Google

parentibus & amicis, viam ſalutis & perfectionis ingrediantur; noſque in hoc negotio domeſticos potiſſimùm aduerſarios habituros; tacitè inſinuans illis nec eſſe credendum, nec cedendum. Quis enim credat conſilijs inimici? Ita paſſim hunc locum exponunt Patres.

Quartus, Matth. 8. & Luc. 9. Cùm quidam ex diſcipulis peteret à Domino, vt ſibi 46
permitteret redire domum & *ſepelire parentem,* hoc eſt curare & ſolari illum breui moriturum (vt Theophylactus, Lyranus, Caietanus, Titelmannus & alij multi exponunt) reſpondit illi Dominus: *Sequere me, & dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* apertè indicans neque ob extremam parentum ſenectutem (niſi alioquin ratione inopiæ noſtra præſentia indigeant) conſilium perfectionis differendum. Vide Bernardum epiſtol. 111. & Hieron. epiſt. 1. vbi ſic ait: *Si credunt in Chriſtum, faueant mihi pro eius nomine pugnaturo: ſi non credunt, mortui ſepeliant mortuos ſuos.* Clemens Alexandrinus in Protreptico ad Græcos: *Barbari dicuntur cadaueribus alligare captiuos, donec cum ipſis putreſcant,* &c. *Caue ne idem tibi contingat; ne te barbarus dæmon mortuis alliget amicis vel conſanguineis donec cum illis putreſcas. Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos.* Multi

Patres

Patres hunc locum intelligunt de ſimplici ſepultura, & diſcipulum nihil aliud petiiſſe à Domino quàm vt permitteret ei redire domum, & parentis ſui quem recenter obijſſe acceperat, intereſſe funeri & exequijs: Dominum autē id noluiſſe permittere. Rationem adfert Chryſoſtomus hom. 28. in Matthæum; ne cum amicis implicaretur in exequendo teſtamento, in diuidenda hereditate, in ſoluendis debitis, alijſque multis negotijs quæ in domo mortuaria eſſe ſolent. ob hanc cauſam Dominum recuſaſſe cōcedere, vt omnes qui ſęculo renuntiarunt hinc diſcant tales tricas declinare. Vtraque expoſitio eſt valdè probabilis, & ſeruit noſtro inſtituto.

47 Quintus ſit Matth. 22. Luc. 8. Cùm quidam Domino populum inſtruenti dixiſſet: *Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant quærētes te.* reſpondit: *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei? & extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis eſt, ipſe meus frater & ſoror & mater eſt.* Qua ſentētia ſignificare nobis voluit, in negotijs ad ſalutem Deiq. honorem ſpectantibus non eſſe agnoſcendam propinquitatem carnis, nec curandam vllam parentelam ab obſequio diuino nos auocan-

auocantem: ſed eos ſolos loco parentum & propinquorum habendos, qui ſpiritu Dei ſunt præditi, & in omnibus voluntati diuinę ſatisfacere ſtudent. Ita ſancti Patres hunc locum exponunt. S. Ambroſ. lib. 6. in Lucam: *Præſcripturus ceteris quòd qui non reliquerit patrem aut matrem ſuam, non eſt filio Dei dignus; ſententiæ huic primus ſe ſubiecit. Non quò maternæ refutet pietatis obſequia; ſed quò paternis ſe miniſterijs ampliùs quàm maternis affectibus debere cognoſcat: religioſiores copulæ mẽtium eſſe docentur quàm corporum.* S. Auguſtinus epiſt. 38. *Maternum nomen, quia terrenum erat, in comparatione cæleſtis propinquitatis abiecit.* Et infrà: *Cuius tamen* (matris) *terrena cognatione contempta, contemnendarum talium conſuetudinum diſcipulis præbet exemplum.* Hieron. in cap. 12. Matth. *Non matrem negauit, ſed Apoſtolos cognationi prætulit; vt & nos in comparatione dilectionis, carni ſpiritum præferamus.* Et epiſt. ad Heliodorum: *Aries iſte pietatis, quo fides quatitur* (nempe lacrymæ parentum) *Euangelij retundendus eſt muro: Mater & fratres mei ſunt hi quicumque faciunt voluntatem Patris mei qui in cælis eſt.* Bernardus ſerm. 2. de nuptijs, Guaricus Abbas ſerm. 4. de aſſumptione, & alij.

Sextus fit Lucæ 9. Cùm quidam vocatus 48
à Do-

à Domino dixiſſet; *Sequar te, ſed permitte mihi primùm renuntiare his quæ domi ſunt* (hoc eſt diſponere de rebus meis, & valedicere amicis) reſpondet illi Dominus: *Nemo mittens manum ſuam ad aratrum, & reſpiciens retrò, aptus eſt regno Dei.* ſignificans, omnes moras, omniaque negotia quæ impetum & feruorem deſerentis mundum retardare poſſunt, eſſe abrumpenda: & totam mentem, relicta temporalium cura, ad exequendum perfectionis propoſitum conuertendam. S. Auguſtinus ſerm. 7. de verbis Domini: *Quando parat Deus homines Euangelio, nullam excuſationem vult interponi carnalis huius temporaliſq; pietatis.* S. Gregorius homil. 3. in Ezechielem: *Ante nos æterna ſunt, poſt nos temporalia: quia & illa, pergentes, inuenimus; & iſta recedentes, quaſi poſt tergum relinquimus*, &c. *Nunc iter facimus & ad æterna properamus: poſt mortem, vel æternam beatitudinem, vel æternos cruciatus reperiemus. Aeterna nos expectant, temporalia nos deſerunt. Illa ſunt ante nos, quia ad illa tendimus; hæc poſt nos, quia ea relinquimus. Qui retrò igitur reſpicit, ad temporalia oculos flectit: qui ea quæ à fronte ſunt intuetur, is æterna contemplatur.* Simon Caſſianus lib. 9. cap. 16. *Vox diuina cùm clamat, ab omnibus humanis atque mundanis rebus ab-*

abſoluit. Verba illa tibi dicta puta, quæ ab angelo Loth accepit: Salua animam tuam, noli reſpicere poſt tergum, &c. *Memento vxoris Loth* (inquit Dominus) *quæ in ſtatuam verſa eſt, non marmoris ſed ſalis, vt exemplum fieret, & condimentum vnde alij ſalirentur. Reſpexit illa retrò, verſaq; eſt in ſtatuam. Caue ne retrò reſpicias.*

Denique ipſe Dominus non ſolùm verbis & doctrina, ſed etiam ſuo exemplo nos inſtruere voluit, quo modo hac in re nos gerere debeamus. Cùm enim factus eſſet annorum duodecim, clàm parentibus ſe ſubduxit; & in templum, curaturus negotia cæleſtis Patris, ſe cōtulit. Parentes ſuos per hoc in magnum mœrorem, ſollicitudinem & laborem coniecit. Poſt triduum inuentus in templo inter Doctores, cùm mater ſanctiſſima hac de re benignè conqueritur, quid ei reſpondit? Non blandè excuſauit, ſed virili grauitate & diuina auctoritate aſſumpta, in ſpeciem reprehendit: *Quid eſt quòd me quærebatis? neſciebatis quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe?* Oſtendere voluit, in ijs quæ ad ſalutē & Dei obſequium pertinent, nos à parentum cōſenſu, poſtquam ad vſum rationis peruenerimus, minimè pendere: neque illa eſſe omittenda, etiamſi inde mœſtitiam aliquam ſint concepturi. 49

EXEMPLVM CHRISTI DOMINI.

Lucæ 2.

Idem

50 Idem plurimis Sanctorum exemplis probari poteſt, ex quibus pauca dumtaxat indicabo.

EXEMPLA SANCTORVM.

S. Benedictus valdè iuuenis (nempe 13. vel 14. annorum) inconſultis parentibus ſæculum deſeruit, & totum Dei ſeruitio ſe tradidit.

S. Alexius prima nuptiarum nocte, relictis vxore & parentibus, conſilio ſuo minimè cum illis communicato, ieiunio & orationi alijſque pietatis functionibus ſe penitus addixit.

S. Ioannes Calybita in primo adoleſcentiæ flore, occultè parentes, domumque paternam, & omnes opes deſerens, in longinquum monaſterium ſe abdidit.

S. Thomas Aquinas decimoquarto ætatis anno, contra voluntatem parentum, S. Dominici inſtitutum complexus eſt. Cumque mater veniſſet Neapolim vt illi loqueretur; veritus ſanctus adoleſcens ne lacrymis maternis moueretur, rogauit Priorem ne colloquium cum matre permitteret, ſed ſe aliò repentè amandaret. Itaque cùm mater properaret Neapolim, ille mittitur Romam. quo intellecto, mater Romam properat; ſed monitus ea de re Thomas, fugit in Galliam. Verùm interceptus à ſuis fratribus in via, & ad matrem remiſſus, biennio in arce quadam,

dam, tamquam in carcere detinetur. Intereà lacrymis, blanditiis, minis, iniurijs, & omni genere artificij à ſuis oppugnatus non ſolùm flecti non potuit ad propoſitum deſerendum, ſed etiam ſuis ſororibus, quæ illum à pio propoſito auertere conabantur, perſuaſit vt ſæculum deſererent.

S. Bernardus cùm religionem cogitaret, magnum certamen à ſuis ſuſtinuit: ſed ita feliciter id ei ſucceſſit, vt ipſe non ſolùm non ſit euerſus, ſed triginta ex ſuis conuerterit, & ſecum ad religionem adduxerit.

Illuſtris adoleſcens Albertus, Comitis 51
Falkenbergenſis vnicus filius, cùm Lutetiæ inſciis parétibus ordinem Dominicanorum circa annum Domini 1230. eſſet ingreſſus; pater, eo intellecto, cum magno ſuorum comitatu mox Lutetiam aduolat, & omne machinarum genus admouet, vt filium ab eo conſilio abducat. Sed fruſtrà fuit, quòd iam amor Dei iuuenile pectus aduerſus carnalem amorem, omneſque parentis blanditias, obfirmaſſet. Parente ſuperato, illuſtrior eidem Alberto congreſſus fuit cum Theodorico conſobrino. Hic dolore ardens omnia attulit, quæ ad illud conſilium labefactandum apta videbantur, lacrymas, preces, argumenta, matris denique commemorationem, quam præ animi ægritudine vel

iam mortuam eſſe, vel moribundam decumbere affirmabat. Conſederant fortè è regione iconis cuiuſdam, in qua Chriſtus inter matrem & Ioannem Diſcipulum in cruce pendebat. Tum Albertus oculum ac digitos in eam tabulam intendens: En, inquit, Dei Filius, cùm matrem & conſobrinum, vtrumque ſibi tam charum, doloris gladio confoſſum videret; tamen è crucis patibulo deſcendere noluit, ſed in ea cum ſuo & illorum cruciatu vſque ad mortem permanſit. Quare nec ego hanc religioſæ vitæ crucem, quam ſemel conſcendi, deſeram vmquam, quamuis & matrem & te conſobrinum ad pedes meos exanimes iacere viderem. Quin tu potiùs in eamdem hanc crucem mecum conſcendis, teque huius mundi laqueis expedis, in quibus hæres cum tanto periculo? Quid plura? Tantum valuit hic adoleſcentis ſermo, vt illum permouerit ad idem inſtitutum relicto ſeculo complectendum, obſtupeſcente tota ciuitate; idque eò magis, quò ille mundanis nugis, omniique vanitate magis tenebatur obſtrictus.

Omitto alia. Ex quibus perſpicuum eſt, quo loco in hoc negotio propinqui ſint habendi. Hæc tamen non ita accipienda, quaſi non oporteat liberos, cùm hac de re agitur, humiliter ſe cum parentibus gerere, eorum-

rumq. minas, cõtumelias, iniurias, ac etiam verbera patiẽter & moderatè perferre. Quò enim magis ad perfectionem aſpirant, eò maiorem humilitatem & tolerantiam præſtare debent, vt omnibus ſint bono exemplo, & oſtendant ſe ſpiritu Chriſti, non humanis affectibus duci. Optandum enim, vt cum bona parentum gratia & benedictione omnia fiant. vnde ſi parentes non putentur refragaturi, honor illis debitus poſtulat, vt conceptum propoſitum illis aperiatur, eorumque benedictio obtineatur. Si tamen id ſperari non poteſt, & turbæ ac pericula immineant, non expedit arcanum ante tempus patefacere.

Dico Tertiò: Conſultatio de Religione 52
& religionis ſpecie, ſi animo fluctuas, optimè inſtituetur cum Deo, cum animo proprio, & cum viro religioſo ac prudente. *Cum Deo:* effundendo in conſpectu ipſius cor tuum, eiuſque ſanctiſſimam voluntatem per preces, ieiunia, ſacrificia, & Sacramentorum frequentationem exquirendo, vt inſpiret quid ipſi maximè placitum & tibi maximè ſalutare. Itaque dices cum Propheta: *Notam fac mihi viam in qua ambulem: quia ad te leuaui animam meam:* hanc tibi offerre, tuoq; obſequio mancipare deſiderans. *Eripe me de inimicis meis Domine* (de mundo, in-

Pſal. 142.

 quam,

quam, carne, dæmone) *doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu:* cui vnicè placere & ſeruire deſidero. *Spiritus tuus deducet me in terram rectam:* (in locum vbi iuſtitia & rectitudo floret) *propter nomen tuum Domine* (non propter mea merita) *viuificabis me in æquitate tua,* vitam gra-
Pſal. 42. tiæ per tuam iuſtitiā largiendo mihi. *Emitte lucem tuam & veritatem tuam: ipſa me deducant & adducant in montem ſanctum tuum & in tabernacula tua.* Sicut enim montes eleuantur ſupra reliquam terræ planitiem, & in cęlum ſe erigunt: ita religio ſupra com-
Pſal. 12. munem Chriſtianorum vitam. *Illumina oculos meos ne vmquam obdormiam in morte, ne quando dicat inimicus meus* (diabolus,) *Præualui aduerſus eum.* & alia huiuſmodi plena ſpiritus & feruoris. Rurſus cum Salo-
Sap. 9. mone: *Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam: & noli me reprobare à pueris tuis. Mitte illam de cælis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit, & mecum laboret, vt ſciam quid acceptum ſit apud te.*

Neque vllo modo dubitandū quin Deus ſic deprecantem & ad ſe confugientem exaudiet, & quod ſaluberrimum fuerit inſpirabit, vel per ſe abſque vlteriore conſultatione, vel (quod frequentiùs accidit) adhibito ſecundo vel tertio modo. Habemus

hac

ac de re certiſſimam eius promiſſionem: *Et ego*, inquit, *dico vobis: Petite,& dabitur vobis; quærite,& inuenietis; pulſate,& aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit; & qui quærit, inuenit; & pulſanti aperietur.* Ecce quoties eâdem rem ingeminat, ſexies idem repetens, vt nullo modo dubitemus nos obtenturos. Idem confirmat hoc argumento: *Si vos, cùm ſitis mali, noſtis bona data,* quæ non à vobis, ſed à Deo accepiſtis, *dare filijs veſtris: quanto magis pater veſter qui eſt in cælis, dabit ſpiritum bonum petentibus ſe?* *Matth. 7. Luca 11.*

Secundò, Cum animo proprio initur iſta conſultatio, adhibita duplici conſideratione. altera circa religionem de qua deliberatur: altera circa propriam perſonam. Circa religionem quinque potiſſimùm expendenda. Primò, An eſſentialia vota ſeruentur; ita vt abſit proprietas & ſuperfluitas; abſint comeſſationes & compotationes, & liberiora cum feminis commercia, quæ caſtitatis naufragium inferunt; abſint exemptiones,& libertas ſuo iure & arbitratu viuendi. Secundò, An diſciplina religioſa vigeat. Hæc oſtenditur moribus externis religioſè compoſitis: reuerentiâ in rebus diuinis; modeſtiâ in congreſſibus, circumſpectione in colloquijs; temperantiâ in menſa; ſilentio in domo; quiete in cubiculo; denique exactâ regu- 53 CVM ANIMO SVO. CIRCA RELIG. SVNT QVINQVE EXPENDENDA.

regularum ad externam diſciplinam perti-nentium cuſtodiâ. Nihil diſciplina religioſa exactè ſeruata pulchrius; nihil ad exemplum & ædificationem efficacius. Tertiò, An concordia, & vnio fraterna. Vbi enim odia & diſcordiæ inter fratres;ibi non Chriſtus ſed ſatanas habitat. Signum vnionis eſt, ſi amicè inter ſe agant, & mutuò honorem deferant; ſi inuicem iuuent, & alius de alio benè loquatur. Quartò, An ambitio locum non habeat. Religio enim eſt ſchola humilitatis & mortificationis. Itaque magnum religionis venenum Ambitio, qua ad dignitates, prælaturas, honorifica munia aſpiratur. Quòd ſi bona commemorata in ea Religione, de qua deliberas, deprehendantur, tutò eam potes amplecti: erit enim tibi fidiſſima dux ſalutis. Quintò poteſt etiam in conſiderationem venire, An formam habeat vitæ Apoſtolicæ. hanc enim S. Thomas docet eſſe perfectiſſimam: quia vitam contemplatiuam coniungit cum excellentiſſima actione, qua ſalus animarũ (exemplo Chriſti Domini & Apoſtolorum eius) procuratur. vnde ceteris paribus præferenda. Præter hæc etiam noſſe debet religionis officia & functiones, in quibus potiſſimùm occupatur: pœnitentias item & auſteritates, vt poſſit ſtatuere, an ad eam ſit idoneus.

2.2.q.188. art.6.

Circa propriam perſonam conſideranda alenta à Deo accepta: nimirum valetudo 54
corporis, vires ingenij, eruditio, aptitudo ad res gerendas, naturæ propenſio. His vtrimq; conſideratis, & inter ſe probè collatis, non difficulter cognoſcere poteris, an talis religio tibi conueniat, eamque præ ceteris expediat amplecti.

Tertiò, Cum viro etiam prudente & religioſo, qui experientiam habeat ſtatus religioſi, ſalubriter initur hæc deliberatio. Sicut enim qui vult ædificare, non ſutores aduocat vel aurifices; nec qui ægrotat, Iuriſperitos; ſed ille architectos, hic medicos, & eos quidem quàm poteſt peritiſſimos: ita in hoc tanto opere, quo ædificanda eſt domus illa ſpiritalis, quæ ſtare poſſit aduerſus ventos & flumina; & curatio non corporis, ſed animæ inſtituenda; non eorum iudicium requirendum, qui res iſtas vel non intelligunt, vel iudicium habent variis affectibus peruerſum: ſed adeundi illi, qui probitate inſignes, & hanc ipſam triuere viam, vt experientia docti, alios fideliter & abſque errore dirigere poſſint. Quid ſtultius, quàm ſi mari vel terra iter facturus ſis, eum ducem accipias, qui numquam in vita ſua iter illud confecerit, quum alios ad manum habeas, qui nihil aliud tota vita ſua egerunt? Huic tamen 55 CVM VIRO SPIRITALI.

QVID CAVENDVM BONO CONSVLTORI.

conſiliario cauendum, ne quid cupidè agat, & ſtatim ad ſuam religionem pertrahere conetur. Ea enim res multis expoſita eſt incommodis. Sed lentè procedendum, & tota vocationis ratio exquirenda, & talenta conſideranda. Deinde præſcribendæ certæ regulæ vel conſiderationes: quibus expenſis per otium, ipſemet poſſit eligere quod in Domino viſum fuerit magis ſalutare, adiunctis in eum finem precibus, & crebro Sacramenti pœnitentiæ & Euchariſtiæ vſu, vt à Domino in hac electione dirigatur. Hoc longè ſolidius eſt, quàm ſi ab homine, præſertim qui cauſam ſuæ religionis agere videtur, ad certum ordinem vel locum amplectendum determinetur.

QVAESTIO V.

Quo modo ſciri poterit, an vocatio ſit à Deo.

56 PER *vocationem* intelligo affectum illum, & quemdam veluti impulſum internũ, quo quis ſentit ſe incitari ad religionem, vel ad aliquem alium ſtatum. Sentit enim anima motus ſuos & affectus, ſiue à Deo immiſſi ſint, ſiue à dæmonis ſuggeſtione, vel naturæ propenſione proueniant.

Reſpon-

CONSIDERANDVS FINIS QVO MOVETVR

Reſpondeo, & dico Primò: Vt poſſimus diſcernere, vtrùm affectus ille, quo quis religionem ingredi cupit, ſit à Deo, conſiderandus finis, quem ille ſpectat: cuius amore & deſiderio ille ad talem ſtatum amplectendum impellitur. Cùm enim ſtatus religionis non ſit vltimus finis, ſed medium quoddam & inſtrumentum, quod ad varios fines dirigi, & ex variorum bonorum affectu eligi poteſt; numquam propter ſe appetitur, ſed ſemper propter aliud. Deſertio ſæculi, paupertas, ſubiectio, voluptatum abdicatio, quibus religio conſtat, non ſunt res blandæ, quę vi ſua noſtræ voluntatis affectum alliciant, & in ſui amorem pertrahant: ſed opus eſt aliquod aliud bonum interueniat, cuius amore ad illa inamœna complectenda moueamur.

SI FINIS SIT BONVM SPIRITALE TANTVM.

Dico Secundò: Si tota ratio quæ impellit 57
animum ad religionem, eſt bonum ſpiritale (nempe vt periculis ſæculi te eximas, vt Chriſti vitam imiteris, vt conſilia exequare, vt te totum Deo conſecres, eiq. ſeruias perfectiùs, vt ſaluti tuæ conſulas, vt alios ad ſalutem pertrahas) non eſt dubitandum quin talis vocatio ſit à Deo. Ratio eſt, quia nullus affectus boni temporalis hîc interuenit, ratione cuius poſſit eſſe dubitatio, ſed ſolùm bonorum ſpiritalium. Atqui affectus iſto-

rum bonorum ſpiritalium non poteſt prouenire à dæmone, nec à naturæ propenſione: ergo neceſſe eſt vt proueniat à Deo. Conſequentia eſt manifeſta: quia tres tantùm ſunt origines ſeu fontes noſtrarum cogitationum, & affectuum internorum: ſpiritus bonus, ſpiritus malus, & ſpiritus humanus: vt docet abbas Moyſes apud Caſſianum collat. 1. cap. 19. & communiter Theologi. Vnde ſi tales affectus non ſunt à ſpiritu malo, nec à ſpiritu humano, perſpicuum eſt eſſe à ſpiritu Dei.

58 *Non eſſe à ſpiritu malo*, clariſſimum eſt: quia non eſt ipſe ſibi contrarius, nec intendit regnum ſuum deſtruere. Atqui ſi ſuggereret hominibus deſertionem ſæculi, contemptum mundi, imitationem Chriſti, ingreſſum religionis, eſſet ſibi contrarius, & regnum ſuum, quod conſiſtit in appetitu diuitiarum, voluptatum, honorum (iuxta il-
1. Ioan. 5. lud: *Totus mundus in maligno poſitus eſt*, hoc eſt, in poteſtate & dominatu diaboli. &:
1. Ioan. 2. *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ſuperbia vitæ*) deſtrueret, quod tamen nullo modo ipſe intendit. Hoc modo ratiocinatur Do-
Lucæ 11. minus aduerſus Phariſęos, cùm eum calumniarentur quaſi in principe dæmoniorum eijceret dæmonia. Nihil magis intentioni

&

c menti diaboli contrarium,aut eius regno
tabiliendo aduerſum, quàm contemptus
nundi,amor paupertatis, caſtitatis, ſubie-
tionis, & imitatio vitæ Chriſti Domini.
Confirm. Quia cùm hæc opera ſint propria
Chriſto & Spiritui ſancto (Chriſtus enim
rimus ea commendauit, & per Spiritum
nctum homines ad illa incitauit) blaſphe-
nia videtur, putare ea à ſpiritu maligno
rouenire. Sicut enim blaſphemia eſt, ea
uæ ſunt propria diaboli, Deo tribuere (vt
aciunt hęretici,dum docent Deum impel-
ere mortalium corda ad omnia opera ſce-
erata quæ faciunt) ita blaſphemia eſt, ea
uæ Deo ſunt propria, tribuere diabolo.
Nec refert,quòd diabolus aliquando ſe trāſ-
guret in angelum lucis: quia quando id fa-
it,ſemper interuenit aliquid quod præbeat
iſtam anſam dubitandi de negotio quod
roponit;ita vt homo poſſit & teneatur rem
nagis diſcutere: ſicut quando ſub ſpecie
ngeli loquitur, vel apparet in viſione, ſua-
ens vitæ aſperitatem, vel longam peregri-
ationem,vel cędem ſui velalterius;aut im-
niſcet aliqua falſa vel vana quibus animus
ominis intumeſcat, &c. qualia ſæpè vidi-
nus. At hìc nulla eſt ratio dubitandi; nulla
ircumſtantia,quæ rem debeat reddere ſu-
pectam.

Dices:

59 Dices: Excitat hominem ad religionem, vt poſteà illum inde abſtrahat, & in grauiorem damnationem præcipitet. Contrà, ſimili modo dicere poterimus illum excitare Ethnicos & Iudæos ad religionem Chriſtianam, vt poſteà eos faciat apoſtatas vel hæreticos: & ita affectus fidei Chriſtianæ paſſim in omnibus debebit eſſe ſuſpectus, & dubitandum erit an ſit à Deo, an à diabolo: quod eſt cōtra iudicium Eccleſiæ. Hoc ipſo enim, quo, re diſcuſſa, non conſtat de contrario, indubitanter præſumitur eſſe à Deo. Item quando quis vouet caſtitatem, aut ſuſcipit Ordines ſacros, aut bona ſua diſtribuit in pauperes, aut aliud magnum opus molitur, dubitandum erit, vtrum hic affectus ſit à Deo, an à diabolo. quæ omnia abſurda ſunt, ſanæ doctrinæ & manifeſtæ rationi aduerſa. Quòd ſi in alijs bonis operibus id ſuſpicari non poſſumus; multo minùs in negotio religionis. Non enim diabolus adeò rudis eſt & fatuus, vt prædam, quam vnguibus iam tenet, dimittat, & in locum adeò munitum & ſibi infeſtum abire ſinat, ac vltrò etiam impellat, ea ſpe vt aliquando cum fænore illam recipiat. Ex quibus conſtat, hunc affectum nullo modo à maligno ſpiritu immitti poſſe.

60 Sed neque à ſpiritu humano, ſeu natura

cor-

ɔrrupta naſci poteſt. Hic enim ad omnia ontraria nos inclinat; nimirum ad appetim diuitiarum, voluptatum, honorum, liertatis, dominationis; & maximè refugit a quæ his contraria, mortificationem cars, paupertatem, ſubiectionem, humilitam, abiectionem. Ex his manifeſtum eſt, fectum illum religionis nec à malo, nec ab umano ſpiritu poſſe procedere; ac proin- e illum non eſſe niſi à ſpiritu Dei.

Idem conuincitur ex Scripturis. 1. Cor. 12. *emo poteſt dicere, Dominus Ieſus, niſi in Spitu ſancto.* id eſt, nemo poteſt Chriſtum ſeò tamquam Dominum & Deum ſuum inocare, niſi ex impulſu Spiritus ſancti. Si inocatio Chriſti non poteſt eſſe in corde cuſquam, niſi ex motione Spiritus ſancti: ulto minùs affectus & voluntas deſerendi eculi, imitandi Chriſti, eiuſque crucem nplectendi in religionis ergaſtulo, poteſt iunde quàm à Spiritu ſancto procedere: ìm hic affectus longè ſit difficilior, noſtraſue vires magis ſuperet. Rurſus 2. Cor. 3. *on quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid e nobis tamquam ex nobis; ſed ſufficientia oſtra ex Deo eſt.* Si nulla ſalubris cogitaoin nobis oriri poteſt ex ſpiritu humano, naturæ noſtræ conditione, ſed ea à Deo obis donari debet: quantò minùs conſilium 61 EX SCRIPTVRIS.

lium & affectus religionis à noſtro ſpiritu, vel à dæmone naſci poteſt? Itaque à Deo neceſſe eſt procedat. Denique fide tenendum eſt, omne bonum VELLE, & omnem ſalutaris boni affectum eſſe à gratia Dei, non à ſpiritu humano: & contrarium eſt hæreſis Pelagiana: vt multis libris docet S. Auguſtinus. At quis neget, affectum religionis purè propter bonum ſpiritale conceptum, eſſe bonum & ſalutarem affectum? Itaque nullo modo dubitandum quin ſit à Deo.

62 Eamdem veritatem optimè tradit S. Thomas 2. 2. q. vltima a. vlt. ad 1. *Illi*, inquit, *qui ad religionem accedit, non poteſt eſſe dubium an propoſitum de ingreſſu religionis in eius corde exortum ſit à ſpiritu Dei, cuius eſt ducere hominem in terram rectam*, &c. Hinc infert illam ſententiam, *Nolite omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint*; non pertinere ad illum qui vult religionem ingredi; quia ille non habet rationem dubitandi, ſed ad eos qui illum ſunt admiſſuri. Cùm enim hi cor ipſius non poſſint intueri, meritò dubitare poſſunt, & probare vtrùm ſpiritu Dei moueatur.

Nec obſtat, inquit, *quòd aliqui non perſeuerent: id enim non eſſe ſignum vocationem non fuiſſe à Deo; quia non omne quod à Deo, eſt incorruptibile: alioquin creaturæ corruptibiles*

Digitized by Google

:les non eſſent à Deo; qui eſt error Manichæo-um: & illi qui ſemel à Deo accepiſſent gra-iam, non poſſent amplius peccare, nec gratiam mittere; *quod eſt hæreticum.* ita S. Thomas.

Obijciet aliquis: Actorum 5. dicitur à Gamaliele: *Si eſt ex hominibus conſilium hoc ut opus, diſſoluetur: ſi verò ex Deo eſt, non oteritis diſſoluere illud:* ergo vocatio quæ Deo eſt, non poteſt euerti.

Reſpondeo, Gamalielem loqui non vni-erſè de omni eo quod eſt ex Deo, ſed de :ge noua, ſeu Religione Chriſtiana. Hanc nim fore diſſoluendam ſi ſit ex homini-us: ſicut aliæ quædam ſectæ & factiones, uas ibi commemorat, diſſolutæ erant. Si erò à Deo, non poſſe diſſolui: quia ſi erat Deo, conſequens erat, hanc eſſe Religio-em illam quæ in Scripturis prędicta & pro-iiſſa erat; idque etiam plurimæ circum-antiæ, cum quibus ea inceperat, & in il-ıd vſque tempus erat propagata, ſatis indi-ıbant. Hanc autem non poſſe diſſolui, ex ſdem Scripturis conſtabat. Volebat hiſce :rbis Gamaliel Concilium Iudæorum ıonere, vt à perſequendis Apoſtolis abſti-:rent, & rem maturiùs ſucceſſu temporis :penderent: ne fortè, ſi re non ſatis conſi-:rata, Apoſtolos perſequi pergerent, Deo pugnare deprehenderentur. Itaque hic locus

locus nihil iuuat eos,qui vocationem,quæ à Deo inſpirata eſt,dicunt non poſſe impediri aut euerti.

63 Dico Tertiò: Si totus vel primarius finis, cuius amore ad religionem impelleris, eſt quid humanum, ſeu temporale; talis impulſus non videtur eſſe à ſpiritu Dei, ſed à ſpiritu humano, & amore proprio. vt ſi quis deſiderio otij, aut commodorum corporis, religionis ſtatum eligat, vel ſpe prælaturæ, aut alterius honoris conſequendi. Ratio eſt, quia ſpiritus Dei non ſolet mouere voluntatem ad amorem iſtorum temporalium,ſed potiùs ad eorum contemptum; vt ex Scripturis mille locis conſtat. Abundè enim tales affectus & amores ſcaturiunt ex fonte naturæ corruptæ. Vnde ſequitur ſpiritum Dei nec ad electionem mediorum, quæ ad talia bona conſequenda vſurpantur, mouere: cùm hæc electio ex vi illius amoris & intentionis proueniat.

SI PRIMARIVS FINIS SIT BONVM TEMPORALE.

Aduertendum tamen, hoc ſolùm locum habere cùm tota vel principalis cauſa cur quis religionem æſtimet, & ingredi cupiat, eſt temporalis:vt interdum accidit in hominibus ſtupidis, qui bonum ſpiritale religionis non intelligunt, ſed ſolùm conſiderant exteriora commoda,vel honorem. Vnde in aſſert. dixi, *ſi primarius finis*, &c. Interdum tamen

amen accidit, vt is, qui non ſancta intentio-
ıe, ſed ſolius temporalis commodi amore
d religionem venit, accepta bona inſtru-
tione & directione, intentionem mutet, &
olius boni ſpiritalis deſiderio illam diligere
ıcipiat: vt docet Climacus Gradu primo.
ieri etiam poteſt, vt ſi amor temporalium
on ſit inordinatus, ſpiritus Dei dirigat ho-
ıinem ad electionem religionis amore bo-
i temporalis, vt ſic ſenſim in religione con-
itutus, ad bonorum ſpiritalium amorem
ıducatur. ſic Iudæi promiſſionibus bono-
ım temporalium inducebantur ad legem
iuinam ſeruandam.

Dico Quartò: Si ſpes boni temporalis 64
onſequendi, vel mali temporalis euitandi,
on eſt primaria cauſa electionis religionis,
d ſolùm ſecundaria, ob quam te hîc &
ınc, ſeu in hoc rerum ſtatu ad religionem
nplectendam applicas; talis electio & vo-
tio cenſenda eſt eſſe à Deo.

Vbi notandum eſt, rem aliquam tempo-
lem duobus modis poſſe nobis eſſe cau-
n intrandæ religionis. Primò *per modum*
aſionis: vt cùm quis occaſione alicuius in-
rtunij, vel periculi, incipit conſiderare va-
tatem ſæculi, vel diſcrimen ſalutis in quo
rſatur, & concipit propoſitum religionis.
i modus eſt valdè creber, eoque diuina

prouidentia ſæpiſſimè vtitur. Sic Paulus Simplex, cùm vxorem in adulterio reperiſſet, ſtatim ſæculo cum vxore relicto, ad magni Antonij diſciplinam ſe contulit.

Arſenius Arcadij magiſter, cùm iram diſcipuli mortem ei machinâtis fugeret, conſilium religionis iniit; & declinando mortem corporis, ſimul obtinet ſalutem animæ.

S. Paulus primus Eremita in ſpecum ingreſſus, vt ſęuitiam perſecutionis ſub Decio & Valeriano declinaret, cùm ibi aliquamdiu latuiſſet, ſolitudine delectatus, vitam anachoreticam amplexus eſt.

Moyſes Æthiops latro in vitæ diſcrimen adductus, cùm in monaſterium profugiſſet, ibi religione tactus, ſedem fixit monachus effectus.

S. Romualdus, cùm ob cædem à parente patratam, cuius ipſe aliquo modo particeps fuiſſe videbatur, ad aliquot dies in Claſſenſe monaſterium pœnitentiæ cauſa ſe recepiſſet, partim monachi vnius colloquio, partim gemino S. Apollinaris viſo, ad ſæculum deſerendum impulſus eſt.

Alios innumeros prætermitto, quibus ſua vel ſcelera, vel pericula, vel damna rei familiaris, vel mortes ſuorum, vel offenſio aliqua in re aut honore accepta, vel expectati boni fruſtratio, vel aliud incommodum occaſionem

nem præbuere religionis amplectendæ.

Secundò, *in modum cauſæ motricis:* cùm 65
aliquid temporale nos allicit vt hîc & nunc ſtatum religionis amplectamur: vt cùm quis paupertate preſſus, vel curis circumſeptus, vel moleſtiis exagitatus cogitat ſe hæc mala euitaturum ingrediendo religionem, & idcircò ſeriò ea de re deliberare incipit, & concludit. Etſi enim hic amore commodi alicuius temporalis moueatur, vt animum ad religionem applicet; tamen non hoc ſolùm neque principaliter in religione ſpectat aut æſtimat, ſed potiſſimùm ſpectat bonum ſpiritale, quod illa ſecum adfert, & illud principaliter per eam acquirere intendit.

Quibus poſitis, Dico neutrum modum 66
impedire quò minùs vocatio cenſenda ſit prouenire à ſpiritu Dei & motione diuina. Nam quod ad priorem modũ attinet, cùm res temporalis eſt ſolùm occaſio, non eſt difficultas: quia hic ferè eſt ordinarius diuinæ prouidentiæ modus, quo animas mortalium per varios huius vitę caſus ad ſuum obſequium vocat & dirigit. Nouit enim ipſe de malis bona excitare, nouit & mala ipſa permittere, vt bona de illis eliciat. Omnes rerum euentus, omnes humani caſus à manu diuinæ prouidentiæ pendent; quæ variis modis nouit illis vti ad noſtram ſalutem.

Itaque hic modus ſignum eſt potiùs diuinæ vocationis,quàm humani ſpiritus.

Confirmat hoc Caſſianus collat. 13.c.15. vbi dicit *inſcrutabilia eſſe iudicia Dei, & inueſtigabiles vias eius quibus ad ſalutem humanum attrahit genus*. Deinde id oſtendit exemplis S.Scripturæ, in vocatione Andreæ & Petri, & ceterorum Apoſtolorum, in vocatione Zacchęi,Pauli,Cornelij,ſic concludens: *Et ita multiformis illa ſapientia Dei ſalutem hominum multiplici & inſcrutabili pietate diſpenſat.*

Et S.Macarius Homil. 32. ait *ſæpè euenire vt Deus ærumnis & tribulationibus hominem exagitet, vt is qui nimiùm terrenis rebus animo inhæret, cùm omnia ſibi infeliciter ſuccedere videt, ita ſecum ratiocinari incipiat: Quandoquidem non poſſim in mundo conſequi quæ volebam, ecce mundum relinquo,& ad Deum pergo,vt ei vni ſeruiam: & ita gratias deinceps agat de aduerſa fortuna, quia eius occaſione impulſus eſt ad Dei famulatum.*

Idem docet S. Hieronymus epiſt. 34. qua Iulianum nobilem virum, multis calamitatibus recèns affectum, hortatur ad deſerendum ſæculum. Dominum enim hiſce modis admonere, viam ſternere, impedimenta ſemouere,&c.

Simi-

Similiter nec ſecundus modus impedit. 67
Religio enim multa bona cóplectitur, non ſolùm ſupernaturalia, ſed etiam naturæ commoda & amica; nimirum alimenta & vitæ neceſſaria, vacuitatem à curis externis, à moleſtiis domeſticis, ab vxoris & liberorum vinculis, ſecuritatem ab inimicis, & ſimilia, quæ etiam illam reddunt amabilem. Ergo etiam ob hæc bona amari iure poteſt, modò nec ſolùm, nec principaliter ob ea ametur. Poteſt enim res quælibet amari propter omnia bona quæ illi inſunt, ita vt in ea proſequenda omnium habeatur ratio; cuiuſlibet tamen in ſuo ordine & gradu. Principalis ratio cur religio à tali homine æſtimetur, & amplectenda iudicetur, eſt bonum ſpiritale; puta quia ſecuriùs ducit ad vitam, &c. Secundaria verò eſt commoditas temporalis, & liberatio ab innumeris ſæculi difficultatibus.

Nec obſtat quòd ad eam non applicaſſet 68
animum, niſi commoditatem illam temporalem in ea vidiſſet: quia hoc non eſt ſignum quòd eam non appetat ob bonum ſpiritale, aut quòd bonum ſpiritale non ſit præcipuus finis, quem per religionem aſſequi intendit; ſed quòd hîc & nunc ſe ad illam non applicaſſet, niſi bono ſpiritali illud temporale vidiſſet coniunctum: Idem in plurimis actio-

nibus & cõtractibus humanis cernitur,quos nollemus inire, niſi præter principale commodum, & iuſtum pretium quod offertur, aliquam aliam ſecundariam & minoris momenti cõmoditatem videamus cõiunctam.

69 OMNIS SERIA CONVERSIO A DEO. Dico Quintò: Quando quis proponit ingredi religionem, animo renuntiandi ſæculo, & ſeruandi interiùs & exteriùs ea quæ religio poſtulat & præſcribit, nullo modo dubitandum eſt, quin talis vocatio, & tale propoſitum ſit à Deo, vndecumque demum originem traxerit.

Sequitur ex dictis, & docet expreſsè S. Thomas opuſculo 17. c. 10. *Sciendum*, inquit, *quòd ſi cui à diabolo ſuggeratur, vel etiã ab homine religionis introitus, per quem aliquis accedit ad Chriſtum ſequendum, talis ſuggeſtio efficaciam non habet, niſi interiùs attrahatur à Deo. Et ita religionis propoſitum à quocumque ſuggeratur, à Deo eſt.* Hæc ille. Ratio eſt, quia tale propoſitum eſt bonum VELLE, & ſalutaris animi motus, qui non poteſt eſſe niſi à Deo: vt ſuprà ex Scripturis oſtenſum eſt. Simili modo, ſi hæreticus, vel etiam ipſe diabolus Euangelium prædicet, & aliquis conuertatur; illa interior conuerſio animi eſt ex impulſu diuino, non à diabolo. Nec refert, etiamſi aliquis affectus temporalis commodi ſe adminiſceat, modò

ò ille non ſit cauſa principalis illius propoſiti, neque ex illo commodo religio ipſa æſtimetur: vt ex dictis conſtat.

Ex quibus ſequitur, vanum eſſe petere in hoc negotio aliquam reuelationem, vel ſignum diuinum, quo animus certus reddatur, ſitne vocatio à Deo: quia id eſt præter morem diuinæ prouidentiæ, quæ etiam in maximis rebus noſtram ſalutem concernentibus vult nos eſſe contentos morali quadam & humana certitudine; alioquin poſſemus etiam reuelationem exigere, vt ſciamus nos eſſe legitimè baptizatos, vel ſacerdotio initiatos, vel matrimonio iunctos, vel ritè diſpoſitos ad ſuſceptionem alicuius Sacramenti: quod inſolens eſt & abſurdum. In rebus enim agendis ſufficit certitudo moralis. Hîc verò eſt moralis certitudo, eaque tanta, quanta in hac vita regulariter de motibus & impulſibus diuinis haberi poteſt. Cùm enim quis ſentit ſe impelli ad deſerendum ſæculum, & Chriſtum imitandum in religioſæ viſæ humilitate; tam certum eſt hunc impulſum eſſe à Spiritu ſancto, quàm certum eſt impulſum ad fidem Chriſti, ad pœnitentiam, ad eleemoſynam, aliáve bona opera eſſe à Spiritu ſancto; imò quàm certum eſt actum fidei, quo credimus diuina myſteria eſſe à Deo, & talem qua-

70 NON ESSE PETENDAM REVELATIONEM IN NEGOTIO VOCATIONIS.

qualem oportet ad ſalutem. Nam & hîc eſt ſolùm moralis certitudo: ſicut etiam in actu ſpei & dilectionis, quem in nobis ſentimus. Itaque nulla eſt ibi maior certitudo quærenda.

QVAESTIO VI.

Quid faciendum ei, qui nondum deliberauit ſeriò de ſtatu capeſſendo; quo modo diuinam voluntatem explorabit?

71 DELIBERATIO DE STATV VITAE. NOTANDVM eſt, maximi intereſſe ad ſalutem, vt quis ſimulatque ſufficientem iudicij maturitatem nactus fuerit (nimirum poſt annos pubertatis) ſeriò de ſtatu ſuo deliberet, & non temerè (vt plurimi faciunt) aliquid firmiter amplectatur. Hoc enim præter quòd res ſit magni periculi, etiam magnæ amentiæ eſt argumentum, & vnus ex præcipuis mundi erroribus. Quid enim ſtultius, quàm eligere media, priuſquã expenderis, vtrùm ad finem ſint accommodata, & an fortè tibi non ſint allatura obſtaculum in fine tuo cõſequendo. Multi enim in matrimonio æternam ſalutem amiſerunt, qui in religione ſaluati fuiſſent: quidam econtrà in religione pereunt, qui in matrimonio ſalutem fuiſſent conſecuti.

nonnulli pereunt in hac religione, qui non perijſſent in alia. Idem dicendum de omnibus dignitatibus, officijs, ſtatibus, artibus, opificijs, ſocietatibus, alijſque vitæ generibus. Quàm multis dignitas Eccleſiaſtica, vel canonicatus fuit cauſa perditionis? Quã multis maieſtas regia, & potentia ſæcularis? Item ſtudium accumulandi, proleſque ditandi? Sunt enim nonnulli ſtatus & ſtudia, quæ plurimas peccatorum occaſiones ingerunt. Nam ea eſt naturæ noſtræ conditio, is rerum humanarum curſus, vt ex rebus alioquin per ſe indifferentibus, aliæ nobis ſint futuræ ſaluti, aliæ exitio. Nemo autem in particulari id certò nouit præter ſolum Deum, qui omnes rerum euentus, non ſolùm qui abſolutè futuri, ſed etiam qui poſita qualibet hypotheſi eſſent futuri, certiſſimè prænoſcit.

Ex quibus perſpicuum eſt, eum qui ſaluti ſuæ benè conſultum cupit, non debere abſque præuia deliberatione ſtatum ſibi vitæ deligere. Poteſt autem ea deliberatio tribus modis inſtitui, vt ſuprà q.4. oſtenſum. Primò, *cum Deo*: rogando illum quotidie, vt id nobis inſpiret, quod ſcit futurum maximè ſalutare, & in eum finem crebrò animum expiando, & Euchariſtiæ ſacramentum frequentando, vt diuina inſpiratione redda- 72

TRES MODI CONSVLTATIONIS.

 mur

mur digni. Secundò, *cum animo noſtro.* Non enim Deus ad noſtram petitionem id ſtatim per ſe inſpirat, ſed vult illud etiam à nobis ratione & iudicio exquiri. Idcircò enim rationis lumen nobis impertiit, vt ſalutaria inueſtigemus. Quod dum facimus, ipſe ſe noſtris conatibus immiſcet, & adiuuat ne erremus, facitque vt ipſi quid nobis expediat, certò intelligamus. Et hic ſolidiſſimus eſt modus diuinæ voluntatis inueſtigandæ. In quo deliberationis modo iſta ſex potiſſimùm obſeruanda.

73 SEX CONSIDERANDA IN HAC DELIBERATIONE.

Primum, vt conſideremus in quem finem conditi ſimus, & in hác naturæ lucem è nihili tenebris educti: videlicet non vt comedamus & bibamus, aut rebus huius mundi nos oblectemus; ſed vt Deum cognoſcamus, & amemus, eique ſeruiendo & obediendo ęternam vitam conſequamur. hoc vitæ Chriſtianæ, & totius ſalutis eſt fundamentum; ac proinde ſæpè & attentiſſimè perpendendum. Omnis enim error vitæ humanæ ex defectu conſiderationis finis accidit. Vnde S. Scriptura Eccleſiaſtici 7. *In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua* (vltimos nimirum bonorum & malorum fines) *& in æternum non peccabis.*

74 Alterum eſt, vt cogitemus, hunc mundum, & omnia quæ in eo ſunt, eſſe à Deo inſtituta pro tempore huius vitæ, vt noſtris neceſ-

neceſſitatibus ac vſibus in hac mortalitate ſeruiant, & ad finem noſtrum obtinendum iuuent: ac proinde non amplius ex illis appetendum aut vſurpandum quàm conducat fini: & omne illud fugiendum quod timetur obfuturum. *Quid enim prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Matth. 16. Omnia enim iſta temporalia, ſunt media quædam ad vlteriorem finem deſtinata. Atqui media non propter ſe, ſed ob ſolum finem ſunt expetenda. Perſpicuum eſt ergo, temporalia quælibet eatenus ſolùm, & in ea menſura eſſe expetenda, quà conducunt ad finem: quà verò forent impedimento, eſſe repudianda. Magnæ ſapientiæ eſt, iſta duo optimæ electionis & perfectioris vitæ principia probè intelligere & animo retinere.

Tertium eſt, vt conſtituamus nos in quadam indifferētia ad omnia quę ſunt in mundo: vt animus non magis appetat diuitias quàm paupertatem, honores quàm ignominiam, ſanitatem quàm morbum; & ſic de ceteris vitæ humanæ conditionibus, caſibus, & ſtatibus. Quod intellige, modò illæ conditiones vel ſtatus tales ſint, vt officiis mentis non obſint. Quæcumq. enim mentem nimiùm occupant, vel aliquo modo impediunt, quò minùs rebus ſalutaribus ac diui- 75

Digitized by Google

mur digni. Secundò, *cum animo noſtro*. Non enim Deus ad noſtram petitionem id ſtatim per ſe inſpirat, ſed vult illud etiam à nobis ratione & iudicio exquiri. Idcircò enim rationis lumen nobis impertiit, vt ſalutaria inueſtigemus. Quod dum facimus, ipſe ſe noſtris conatibus immiſcet, & adiuuat ne erremus, facitque vt ipſi quid nobis expediat, certò intelligamus. Et hic ſolidiſſimus eſt modus diuinæ voluntatis inueſtigandæ. In quo deliberationis modo iſta ſex potiſſimùm obſeruanda.

73 SEX CONSIDERANDA IN HAC DELIBERATIONE.

Primum, vt conſideremus in quem finem conditi ſimus, & in hác naturæ lucem è nihili tenebris educti: videlicet non vt comedamus & bibamus, aut rebus huius mundi nos oblectemus; ſed vt Deum cognoſcamus, & amemus, eique ſeruiendo & obediendo ęternam vitam conſequamur. hoc vitæ Chriſtianæ, & totius ſalutis eſt fundamentum; ac proinde ſæpè & attentiſſimè perpendendum. Omnis enim error vitæ humanæ ex defectu conſiderationis finis accidit. Vnde S. Scriptura Eccleſiaſtici 7. *In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua* (vltimos nimirum bonorum & malorum fines) *& in æternum non peccabis.*

74 Alterum eſt, vt cogitemus, hunc mundum, & omnia quæ in eo ſunt, eſſe à Deo inſtituta pro tempore huius vitæ, vt noſtris neceſ-

neceſſitatibus ac vſibus in hac mortalitate ſeruiant, & ad finem noſtrum obtinendum iuuent: ac proinde non amplius ex illis appetendum aut vſurpandum quàm conducat fini: & omne illud fugiendum quod timetur obfuturum. *Quid enim prodeſt homini, ſi vniuerſum mundum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur?* Matth. 16. Omnia enim iſta temporalia, ſunt media quædam ad vlteriorem finem deſtinata. Atqui media non propter ſe, ſed ob ſolum finem ſunt expetenda. Perſpicuum eſt ergo, temporalia quælibet eatenus ſolùm, & in ea menſura eſſe expetenda, quà conducunt ad finem: quà verò forent impedimento, eſſe repudianda. Magnæ ſapientiæ eſt, iſta duo optimæ electionis & perfectioris vitæ principia probè intelligere & animo retinere.

Tertium eſt, vt conſtituamus nos in quadam indifferētia ad omnia quę ſunt in mundo: vt animus non magis appetat diuitias quàm paupertatem, honores quàm ignominiam, ſanitatem quàm morbum; & ſic de ceteris vitæ humanæ conditionibus, caſibus, & ſtatibus. Quod intellige, modò illæ conditiones vel ſtatus tales ſint, vt officiis mentis non obſint. Quæcumq. enim mentem nimiùm occupant, vel aliquo modo impediunt, quò minùs rebus ſalutaribus ac diui- 75

Digitized by Google

diuinis intendere poſſit, ea fugienda. Quòd ſi alicui ea indifferentia videatur nimis difficilis (cùm tamen verè non ſit) ſaltem nulli rei animum ita habeat affixum, quin paratus ſit eam repudiare, ſi vel ſaluti putaretur obfutura, vel aliò vocaretur à Deo.

Quartum, Vt expendamus qualitates eorum ſtatuum, de quibus deliberare volumus, v. g. ſtatus matrimonij & cælibatus, clericalis & laicalis, ſæcularis & religioſi; nimirum vter futurus videatur commodior & ſecurior ad ſalutem, vtriuſque commoda & incommoda diligenter expendendo. Deinde quid omnibus conſideratis noſtræ conditioni videatur fore magis conducibile. Non enim omnes ad religionem, vel ſtatum Eccleſiaſticum, aut cælibatum idonei.

76 Quintum, Vt nobiſcum perpendamus, quid conſilij daturus nobis eſſet Chriſtus Dominus, ſi hîc in terris nobiſcum verſaretur, & nos ab eo in hac deliberatione conſilium peteremus: & quod nobis conſultum iri à Domino non dubitamus, id abſque hæſitatione amplectamur. Ipſe enim cùm ſit ſapientia, falli non poteſt; & cùm ſit bonitas, non poteſt fallere. Item quid conſilij ſancti Apoſtoli, Petrus & Paulus, & dilectus Chriſto Ioannes: quid SS. Doctores Auguſtinus & Hieronymus, Ambroſius & Gregorius:

orius : denique quid tota cæleſtis curia, tot eatorum Angelorum, & animorum myadibus conſtans : hi falli non poſſunt, hoım conſilium non poteſt non eſſe ſaluberimum.

Sextum, Vt reputemus nobiſcum, quid olemus nos feciſſe, quando ad mortis artiulum peruentum erit, mox rationem omium ęterno Iudici reddituri, & immutabiem ſententiam excepturi. Quod tunc optaimus à nobis factum, hoc nunc amplectanur, & facere incipiamus.

Hoc modo quiſque cum animo ſuo deiberare poterit, adhibitis iſtis conſiderationibus tamquam ſapientiſſimis & fidiſſinis conſiliarijs. ab illis enim nihil niſi ſautare procedere poteſt. Interim inſeret ſe liuina benignitas, mentem dirigens & illuninans, vt clarè perſpicias quid eligere conieniat. 77

SECEDENDVM A TVRBA IN HAC CONSVLTATIONE.

Verùm difficile ac pænè impoſſibile, vt quis hac ratione debito modo vtatur in melijs turbis negotiorum, quia mentem collecłam habere oportet, & ab alijs curis ac cogitationibus vacuam. Illæ enim & attentam erum ſalutarium conſiderationem aſſiduè nterpellant, & diuinam illuſtrationem impediunt, quæ non niſi tranquillis mentibus nfundi ſolet. Ita monet S. Bernardus epiſtola

Digitized by Google

ſtola 107. ita ſcribens ad Thomam Præpoſitum de Beuerlo, in hac ipſa deliberatione verſantem: *Tu, ô chariſſime, huic voci Dei tui dulciori ſuper mel & fauum, ſi præparas aurem interiorem, fuge curam exteriorem, vt expedito ac vacante interno ſenſu dicas & tu cum Samuele: Loquere Domine, quia audit ſeruus tuus. Vox hæc non ſonat in foro, nec auditur in publico. Secretum conſilium, ſecretum quærit auditum. Auditui tuo gaudium pro certo dabit & lætitiam, ſi ſobria aure perceperis.* Vnde ſaluberrimum conſilium eſt, vt ſepoſitis omnibus negotijs ad aliquot dies ſecedas, & alicui viro ſpiritali in talibus exercitato te tradas in diſciplinam, vt ab eo in negotio tanti momenti dirigaris: & ita ſimul tres illos conſultandi modos adhibebis. Vnde cùm ex parte tua hoc modo feceris omnia, quæ tuarum ſunt partium, vt diuinam voluntatem cognoſcas, nullo modo dubitandum eſt, quin Deus illam tibi ſit patefacturus, iuxta certiſſimam Domini
Matth.7. Luca 11. promiſſionem: *Petite, & accipietis*, &c. vide ſuprà n. 52.

QVÆ-

QVAESTIO VII.

An expediat ingreſſum differre in longum tempus donec iudicium maturuerit?

MVLTÆ poſſunt occurrere cauſæ diffe- 78
rendi: Prima, ætas tenera. Secunda, ſtudia litterarum. Tertia, parentum preces, minæ, mœror. Quarta, vt magis proberis in ſæculo, & rerum mundi capias experimentum. Quinta, timor deficiendi. Sexta, voluntas magis deliberandi. Septima, parentum inopia, vel alia obligatio, cui anteà ſatisfaciendum. Octaua, morbus impediens religionis exercitia.

Dico igitur; Nulla harum cauſarum (præter duas vltimas) eſt ſufficiens, vt meritò in longum differenda ſit executio, ſi ætas pubertatis adſit, & de vocatione diuina conſtet. Ita paſſim docent ſancti Patres, & ratio manifeſta conuincit. Quod intellige de illo qui ingredi cupit: nimirum hunc ex parte ſua cauſam differendi non habere, ſed quantum in ipſo eſt, debere omnes moras abrumpere: non autem de illis, quorum eſt eum admittere. ipſi enim multas extrahendæ admiſſionis cauſas habere poſſunt.

De *prima cauſa* dictum abundè ſuprà. 79
Quæſtione enim ſecunda oſtenſum eſt, val- AETAS TENERA.
dè

dè expedire vt à prima adoleſcẽtia nos Deo mancipemus; ac proinde adepta pubertate non eſſe vlteriùs expectandum: ætatem illam ſalutis negotio ſatis eſſe maturam.

STVDIVM LITTERARVM.

Secunda etiam cauſa, nempe *ſtudium literarum*, ſufficiens non eſt, vt benè oſtendit S. Bernardus epiſt. 108. ad Thomam Audomarenſem: tum quia meliùs in religione ſtudere poterit, ſi expediat: tum quia interim hoſtis antiqui inſidijs, & multis periculis exponitur. Ille enim tunc maximè nos oppugnat, omneſque artes & machinas admouet, quando videt nos ſalutare propoſitum concepiſſe. Vnde omnis mora periculoſa. Si tamen Superior qui eum admiſſurus eſt, iubeat aut ſuadeat vt ante ingreſſum ſtudia ſua perficiat, parendum eſt: quia tunc cùm non ſuo affectu vel iudicio moretur, ſed eius qui loco Dei illum dirigit, cogitare debet hanc eſſe Dei voluntatem. Verùm tunc magis quàm anteà ſibi attendere debet; praua vitare conſortia, incumbere orationi, frequentare Sacramenta, piiſq. monitis aurem præbere, propter multiplices hoſtis inſidias. Sic Dominus illi aderit, ſuaque proteget gratia ne ſuccumbat, quia facienti quod in ſe eſt vt
80 Dño ſeruiat, pietas diuina nũquam deerit.

PARENTVM IMPORTVNITAS.

Tertia cauſa *de parentibus* non eſt legitima. Nam q. 4. oſtendimus, non eſſe cum pro-

propinquis deliberandum; & ſalutare propoſitum non eſſe ob eorum blanditias vel querimonias differendum: q. 5. non eſſe opus maiore deliberatione, quando moraliter certi ſumus de diuina vocatione, neque maiorem certitudinem nobis eſſe expectandam. Hoc enim non eſt ſeriò negotium ſalutis agere, ſed ignauiæ & amori ſæculi colorem prætendere, & animo ſuo tali fuco blandiri: vt præclarè docet Chryſoſtomus Homilia 57. ad populum Antiochenum.

Quarta cauſa erat, *vt in ſæculo manens, & cum ſæcularibus verſans proberis*, an ſis futurus conſtans. Hanc enim plerique adferunt, vt incautis adoleſcentibus perſuadeant ingreſſum ad aliquot annos extrahendum. Verùm nullum pernicioſius cõſilium in hoc genere ſuggeri poteſt. Quid enim hoc eſt aliud, quàm ſub honeſta ſpecie probationis, ſpiritum velle extinguere; & eum, qui in portum ſalutis locumq. ſecurum parabat euadere, laqueis mundi implicare, & tentationum procellis exponere? Qui enim ſic ſuadent, perinde faciunt, ac ſi alicui maris inexperto, qui artem nauticam diſcere velit, ſuadeas vt fragili cymba det ſe in altum, & probet vtrùm in illis fluctibus & tempeſtatibus cymbam poterit ſaluam præſtare: vel ſi mercaturam cogitanti auctor ſis, vt anteà vnius

81 VT PROBETVR IN SAECVLO.

aleæ iactu fortunas ſuas exponendo, periclitetur quales in poſterum euentus expectandi. Stultum ſanè & noxium cõſilium. Quid enim à recta ratione & vera prudentia alienius, quàm tanto periculo probare velle, quod multo certiùs abſque periculo cognoſci poteſt? Si hortulanus aliquis accepto ſemine nobiliſſimo ex Oriente miſſo, quod ſumma cultura egeret, depangat illud loco ſaxoſo & ſpinoſo, ſolis ardori & omnibus aëris iniuriis expoſito, vt probet an creſcere poſſit, cùm terra idonea & ab iſtis incommodis tuta non deſit: quis non dicat talem hortulanum inſanire? Multò magis inſaniunt, qui tale conſilium aſpirantibus ad religionem ſuggerunt, vbi de re tanti momenti agitur. Eſt enim inſpiratio diuina, & vocatio religionis, diuinum quoddam ſemen cælitus in terram tranſmiſſum, vt in omnem virtutem adoleſcat, & fructum æternæ vitæ proferat. Inſeritur hoc ſemen cordi humano tamquam ſolo alieno, & naturæ talis ſeminis parùm accommodato (ſicut cùm planta Orientalis ad ſolum Septemtrionale transfertur) ac proinde eget ſumma cultura & cuſtodia; partim ne volucres cæli (dæmones inquam, qui aſſiduè huic ſemini inſidiantur) illud auferant; partim ne ſpinæ (rerum temporalium cupiditates & ſollicitudines)

dines) illud ſuffocent; partim ne ab hominibus (ſæcularium hominum conſuetudine) conculcetur. Ita monet Dominus in parabola ſeminis Matthæi 13. Quicumque ergo vult hoc ſemen in terra cordis, manu illius magni ſatoris ſparſum conſeruari & adoleſcere, procul à cõmuni via ſe debet ſubmouere, ne conſuetudine ſæcularium proteratur; & ſollicitudines omnes rerũ terrenarum tamquã ſpinas exſcindere; & in eum locum ſe recipere, vbi tutior ſit à dæmonũ inſidijs. Quare non eſt illi manendum in ſæculo, vt ibi ſe probet; ſed mox in locum tutum, & talibus periculis vacãtem, ſe conferre debet.

Idem conſilium probandi ſe in ſæculo vehementer improbatur à Patribus. S. Bernardus magnus perfectioris vitæ magiſter, & ſpirituum diſcretor, ſermone, *Ecce nos reliquimus omnia*, ſic ait: *Quantos mundi ſapientia maledicta ſupplantat, & in eis conceptum extinguit ſpiritum, quem voluerat Dominus vehementer accendi. Noli, inquit, præcipitanter agere, diu conſidera, diligentiùs intuere; magnum eſt quod proponis, & opus habens multa deliberatione. Experire quid poſſis, amicos conſule, ne poſt factum pænitere contingat. Hæc ſapientia mundi terrena, animalis, diabolica, inimica ſalutis, ſuffocatrix vitæ, mater tepiditatis, quæ ſolet Domino vo-* 82 IVDICIVM SANCTORVM PATRVM.

 mitum

mitum prouocare. En quàm grauiter inuehitur in tales conſultores.

Cùm Paulinus preſbyter propoſitum religionis cõcepiſſet,& diutiùs differret exequi, vt intereà commodiùs ſua poſſet vendere, eaque occaſione maneret in ſæculo; S. Hieronymus luculentam ad illum ſcripſit epiſtolam, qua illum hortatur ne propter bona diutiùs moras trahat,ſed potiùs illorum diſpendium ſuſtineat. *Feſtina*, inquit, *quæſo te, & hærenti in ſalo naaiculæ funem magis præcide quàm ſolue. Si habes in poteſtate rem tuam, vende; ſi non habes, proijce*, &c.

S. Auguſtinus lib. 8. Confeſſ. cap. 5. ſuam cunctationem ita apud Deum accuſat: *Non erat quod tibi reſponderem dicenti mihi, Surge qui dormis & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus: & vndiq; oſtendenti vera te dicere, non erat omnino quid reſponderem veritate conuictus, niſi tantùm verba lenta & ſomnolenta, Modò, & ecce modò; Sine paululùm; ſed Modò & modò non habebant modum; & Sine paululùm ibat in longum.*

Qui plura teſtimonia deſiderat, videat S. Chryſoſtomum homil. 57. ad populum Antiochenum, vbi oſtendit eſſe periculoſum differre propoſitum religionis propter inſidias diaboli, qui tunc acerrimè oppugnare cõſueuit. Et S. Auguſtinum homil. 59. de verbis

verbis Domini, vbi id probat exemplo eleemoſynæ. Sicut enim rogatus à paupere eleemoſynam, non debes differre in craſtinum, ſi nunc poſſis dare, vt mandat Spiritus ſanctus Prouerb. 3. ita vt in animam tuam ſis miſericors, non eſt petenda dilatio. Cùm pauperi offertur à diuite eleemoſyna, non dicit; Expecta in craſtinum, tunc accipiam. Deus cùm inſpirat tibi propoſitum perfectionis, maximam offert eleemoſynam, qua de tua ſpirituali paupertate, tuiſque miſerijs emergas, & ditiſſimus euadas; qua fronte differes?

Item videri poſſunt ea quæ dicta ſunt ſuprà q. 2. vbi oſtenſum eſt, expedire iuuenes ingredi, & moram diuturniorem in ſæculo multis periculis & incommodis eſſe expoſitam. Huc etiam pertinent pleraque quæ q. 4. adduximus.

Denique exempla Sanctorum iſtud conſilium ſæcularium confutant. Quis enim eorum eo nomine diſtulit exequi propoſitum deſerendi ſæculi, vt ſe meliùs probaret in ſæculo? Quis vmquam eorum tale conſilium alicui dedit? Omnium vna vox eſt, Religionis propoſitum non eſſe differendum; omnem dilationem in ſæculo eſſe periculoſam, maximè eam quę non ex neceſſitate, ſed ex affectu rerum temporalium & 83 EXEMPLA SANCTORVM.

Eccleſ. 3. vitæ ſæcularis procedit. *Qui enim amat periculum, peribit in illo.*

84 Addo, vt omnis occaſio differendi, prætextu probationis in ſæculo, tollatur; Eccleſiam modum probationis & locum præſcripſiſſe, quo omnes ſui periculum facere & experimentum capere voluit. Statuit enim annum probationis, idque in ipſo Religionis loco, procul à ſæculi turbis, & ſæcularium conſuetudine, inter viros religioſos, ſub directione ſpiritalis magiſtri. Hic modus eſt omnium optimus & abundè ſufficiens. Submouet enim (quantum fieri poteſt) omnes tentationum occaſiones, & cauſas, quibus ſemen diuinum & ſpiritus ſalutis ſolet extingui, quales ſunt ſæcularium conſuetudo, temporalium ſollicitudo, feminarum lenocinium, vana colloquia, ſympoſia, conuiuia, tripudia, ſpectacula, euagationes: & è contrario ſuppeditat omnia adminicula, quibus ſemen illud foueri & creſcere queat; ſalutaria magiſtri documenta, ſuperiorum monita, fratrũ exempla, victus parſimoniam, precum aſſiduitatem, piarum rerum meditationem, crebrum Sacramentorum vſum, corporis caſtigationem, denique totam religionis diſciplinam. Hæc omnia ſunt aptiſſima inſtrumenta fouendi illius boni ſeminis, & corroborãdi. Accedit quòd hac

ECCLESIA PRAESCRIPSIT LOCVM ET MODVM PROBATIONIS

hac ratione non ſolũ in genere ſe probet, an religio ipſi congruat, ſed etiam in particulari, an hæc religio cõueniat, dum eius iugum & onera experitur. At verò in probatione quæ fit in ſæculo, omnia contrario modo ſe habent: nam & innumeras extinguendi ſpiritus, ac offendẽdi Deum occaſiones præbet; & adminicula pænè omnia, quibus conſeruari & foueri poſſit, ſubtrahit, vel impedit.

Quod autem quidam aiunt, Vocationem, ſi à Deo eſt, non poſſe extingui probatione illa in ſæculo, ſuprà q. 5. n. 62. refutatum eſt, & oſtenſum ex D. Thoma eam doctrinam eſſe erroneam ac hæreticam.

Sequitur cauſa quinta, *Metus non perſeuerandi* ob difficultates quas imaginantur. Verùm & hæc cauſa vana eſt. *Qui enim dedit velle, dabit & perficere*; vt Apoſtolus ait. Gratiæ diuinæ copia, qua id facilè & iucundè exequi poſſis, non deerit: tu tantùm ex parte tua non deſis tibi. *Venite*, inquit, *ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum ſuper vos, & diſcite à me quia mitis ſum & humilis corde. Iugum enim meũ ſuaue eſt, & onus meum leue.* Si ita eſt; ſi iugum eius ſuaue, & onus leue, cur adeò timemus ne oneri ſuccumbamus, & iugum eius ferre nequeamus? Cur quod infiniti alij te fortè ingenio & corpore im- 85 METVS NON PERSEVERANDI. *ad Philip. 2.* *Matth. 11.*

becilliores, potuerunt, tu quoq; non poſſis? Vanus itaq; timor iſte eſt, & ignauæ mentis indicium. Quis in alijs rebus grauiſſimis, vt prælatura, matrimonio, militia, ſuſcipiendis idcircò diſtulit, quòd metueret deficere, & ſe non poſſe vſque in finem onus tolerare?

86 Reprehendit tales S. Gregorius lib. 30. Moralium cap. 12. *Multos*, inquit, *ſæpè videmus vitam ſanctæ conuerſationis appetere; ſed ne hanc aſſequi valeant, modò irruentes caſus, modò futura aduerſa formidare: qui incerta mala dum quaſi cauti proſpiciunt, in peccatorum ſuorum vinculis incauti retinentur. Multa enim ante oculos ponunt, quæ ſi eis in conuerſatione eueniant, ſubſiſtere ſe non poſſe formidant. De quibus benè Salomon ait: Iter pigrorum quaſi ſepes ſpinarũ. Nam cùm viam Dei appetunt, eos velut ſpinæ obſtantium ſepium, ſic formidinum ſuarum oppoſitæ ſuſpiciones pungunt.* Aptiſſimè. Verè enim qui talia imaginátur & metuunt, nihil aliud quàm viam perfectionis ſpinarum veluti ſepimento ſibi obſtruunt, ne poſſint illam ingredi.

SANCTORVM PATRVM SENTENTIAE TALES PERSTRINGVNT.

Prou. 15.

Idem Homilia 3. in Ezechielem ita ſcribit: *Alius deſpectis carnis deſiderijs cuncta relinquere, & omnipotentis Dei ſe ſubdere ſeruitio pertractat, ſeq; ipſum reſtringere ſub continentiæ & caſtitatis fræno deliberat. Sed cùm cecidiſſe alios etiam poſt caſtitatem conſpicit,*

ſpicit, hoc ipſum quod facere deliberat, pertimeſcit; fitq́; vt retrò per cogitationem redeat, qui ad anteriora reſpiciens, iam mentis greßibus ad alta ibat. De quo benè per Salomonem dicitur: Qui obſeruat ventum, non ſeminat; & qui conſiderat nubes, numquam metet. Venti quippe nomine malignus ſpiritus qui mentem tentationibus impellit, nubis verò appellatione peccator exprimitur, qui tentationis impulſione commouetur. Qui ergo attendit ventum, non ſeminat; & qui conſiderat nubes, numquam metit: quia is qui tentationes maligni ſpiritus metuens, & iniquorum lapſus conſpiciens, ſeipſum deſperat, neque nunc exercetur in bono ſemine operis, neque pòſt reficitur de munere iuſtæ retributionis. vnde patet quàm metus iſte ſit noxius.

S. Auguſtinus lib. 8. Confeſſ. cap. 11. de ſua cunctatione & vano timore ita ſcribit: *Retinebant me nugæ nugarum, & vanitas vanitatum antiquæ amicæ meæ, & ſuccutiebant veſtem meam carneam, & ſubmurmurabant, Dimittíſne nos? & à momento iſto non erimus tecum vltrà in æternum? & à momento iſto non licebit tibi hoc & illud vltrà in æternum? Retardabant me cunctantem abripere atque excutere ab eis, & tranſilire quò vocabar, cùm diceret mihi conſuetudo violenta: Putáſne, ſine iſtis poteris?* En luctam carnis & ſpiritus,

quam initio ſuſtinuit, multiq́ue alij ſuſtinent quando ſimiliter meliora deliberant. Sed poſtquã ſe reſoluit, & virili animo ſe totum mancipare Deo ſtatuit, mox omnis illa aporia, animiq́ue iactatio conquieuit: & omnia quæ antè viſa dulcia, iam videntur amara; & quę antè amara, nũc dulcia. Vnde lib. 9. c. 1. ait: *Quàm ſuaue mihi ſubitò factum eſt carere ſuauitatibus nugarum; & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat. Eijciebas enim eas à me, vera tu & ſumma ſuauitas; eijciebas, & intrabas pro eis omni voluptate dulcior, ſed non carni & ſanguini; omni luce clarior, ſed omni ſecreto interior; omni honore ſublimior, ſed nõ ſublimibus in ſe.* Idem lib. 8. cap. 11. inducit Continentiam ita ſe hortantem: *Ibi tot pueri & puellæ, ibi iuuentus multa & omnis ætas, & graues viduæ, & anus. Tu non poteris quod iſti & iſtæ? An verò iſti & iſtæ in ſeipſis poſſunt, ac non in Domino Deo ſuo? Dominus Deus eorum me dedit eis: quid in te ſtas, & non ſtas? proijce te in eum; noli metuere ne ſe ſubtrahat vt cadas: proijce te ſecurus, excipiet te, & ſanabit te.* Planè nihil ſecurius quàm in diuinæ prouidentiæ ſinum ſe proijcere. Ille enim quando ei confidimus, multo ſuauiùs & ſecuriùs nos regit, omniaq́. noſtra diſponit, quàm ipſi ſperare potuiſſemus, vt multorum experientia conſtat,

ſtat. tunc re ipſa diſcimus quàm verè ab ipſo dictũ ſit, *Iugum meum ſuaue eſt, & onus leue.*

S. Bernardus epiſt. 109. ad illuſtrem iuuenem Gaufridum & ſocios religionem ingreſſos: *Ipſe ipſe colligit vos qui diligit vos tamquam viſcera ſua, tamquam fructum pretioſiſſimum crucis ſuæ, tamquam digniſſimam recompenſationem effuſi ſanguinis ſui.* Vbi nota, iuxta S. Bernardum, *Religioſos eſſe fructum & mercedem digniſſimam paſſionis Chriſti.* Vis eius in illis potiſſimùm elucet, dum facit perfectos Chriſti imitatores. Quomodo ergo hanc hereditatis ſuæ portionem præcipuam deſerere poſſet? Si mercator nullus ita inſanus eſt, vt gemmas multo pretio quæſitas, cùm ſeruare poſſit, abijciat ac perdat: cuius animi erit timere ne Deus, quos Filij ſui ſanguine comparauit, quos tantis donis ac theſauris locupletauit, eos repentè proijciat ac præcipitet?

Sexta cauſa differendi erat *maior deliberatio.* ſed de hac ſatis dictum ſuprà q. 4. & 5. 87 MAIOR DELIBERATIO.
Vel enim ſatis conſtat diuinam eſſe vocationem, & ſic non opus eſt longiore deliberatione; vel res eſt dubia, & tunc veritas facilè deprehendi poteſt, adhibita deliberatione iuxta formam q. 5. & 6. propoſitam. quod vt fiat, non opus eſt multo tempore.

Dices: Deus Lucæ 14. monet vt is qui

turrim Euangelicę perfectionis vult ædificare, priùs ſedeat & computet ſumptus qui neceſſarij ſunt ad perficiendum : qua parabola ſignificat eſſe opus longa & matura deliberatione.

Reſpondeo, mentem Domini non eſſe vt diuturna ſit deliberatio, quaſi annos aliquot ſuſpenſus manere debeas; nihil ab eius propoſito & à recta ratione alienius: ſed tantùm vult ſignificare eum cui tale conſilium ſedet animo, priuſquàm illud aggrediatur, debere ſeipſum excutere, & à ſe inquirere, an paratus ſit omnibus renuntiare, & omnes propinquos, omnes opes, voluptates & ſpes ſæculares relinquere. Quòd ſi deprehendat ſe ad hæc omnia paratum, & tantum ſibi ſupereſſe animi, vt confidat Dei gratia ſe iſta præſtiturum; iam norit ſibi ſumptus ad perficiendum neceſſarios ſuppetere. Si verò deprehendat ſe alicui rei ita affixum, vt deſperet ſe illā poſſe relinquere (eò quòd animus illi ſit mollis, nec velit ſibi vim facere, & affectus mortificare) ſumptibus caret. Eſt tamen in eius poteſtate, per Dei gratiā ſumptus habere: nimirum ſi mollitiem illam excutiat; & exemplo Chriſti, ac Sanctorum, & ſpe futuræ retributionis, aliorumq. commodorum conſideratione animum excitet ad temporalium rerum contemptum. Hunc

eſſe

eſſe ſenſum huius loci, docet S. Auguſtinus epiſt. 38. ad Lætum, & S. Thomas. 2. 2. q. vlt. art. vlt. Et colligitur ex verbis quæ Dominus illi parabolæ ſubiungit; eam ſuo propoſito accommodans, cùm ait: *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ poſſidet, non poteſt meus eſſe diſcipulus.* Quibus verbis apertè indicat, ſumptus neceſſarios ad turrim Euangelicam nihil eſſe aliud quàm generoſum animum, vel firmum propoſitum renuntiandi omnibus, & omnia propter Chriſtum deſerendi. Non opus eſt longo tempore vt ſcias an talis tibi animus ſuppeditet.

Septima cauſa erat *parentum inopia*; ſiue extrema ea ſit, ſiue etiam grauis. Hæc legitima eſt: imò ea præſente, vel etiam imminente filius intrare non poteſt, ſed debet in ſæculo manere, vt parentes alat. Ad hoc enim iure naturæ & diuino tenetur. Præcipit enim Dominus in Decalogo Exodi 20. *Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt ſis longæuus ſuper terram*, &c. Qui honor non ſolùm in obediendo, & deferendis reuerentiæ ſignis, ſed etiam (& quidem præcipuè) in præbendo ſubſidio vitæ neceſſario conſiſtit; vt probat S. Hieron. Matth. 15. & S. Ambroſ. Luc. 18.

88 PARENTVM INOPIA.

Matth. 15. Marci 7.

Aduerte tamen, ſi alios fratres vel ſorores ha-

habeas à quibus parens commodè ſuſtentari queat, non eſſe opus manere in ſæculo. Idem dicendum ſi manendo in ſæculo non poſſis ei quidquam ſubſidij præbere; vel ſi in religione exiſtens æquè vel magis poſſis illum iuuare, quàm manendo in ſæculo. Vide hac de re pluſcula l. 2. de Iuſtitia & Iure cap. 41. dubit. 3.

Simili modo ingreſſum impedit omnis obligatio, cui ante ingreſſum neceſſariò ſatisfieri debet, niſi legitimo modo relaxetur: vt ſi ſeruituti, vel reddendis rationibus ſis obnoxius: ſi virginem ſub promiſſione matrimonij defloraueris, &c.

MORBVS. Octaua cauſa erat *morbus*. Hæc etiam legitima eſt ad differendum donec curetur, præſertim ſi talis ſit vt religionis functiones impediat; vel non videatur ibi commodè poſſe curari.

QVAESTIO VIII.

An ſit peccatum auertere aliquem à conſilio ingrediendæ religionis?

89 SI VI, FRAVDE, METV. Reſpondeo, & dico Primò: Qui vi, vel fraude, vel metu iniecto aliquem impedit à religionis ingreſſu, peccat mortiferè contra iuſtitiam: & tenetur fraudem aperire, & vim ac metum tollere.

Eſt

Eſt communis DD.ſententia. Ratio eſt, quia infert illi iniuriam in re maximi momenti. Ille enim ius habebat ingrediendi poſtquam ad pubertatem peruenit: ac proinde fit ei iniuria, ſi vi vel fraude vel metu impediatur. Vnde cùm agatur de re magni momenti, perſpicuum eſt eſſe peccatum mortiferum contra iuſtitiam. Si enim is qui tali modo quempiam impedit à matrimonio, beneficio, officio obtinendo, vel ab alia re notabilis momenti conſequenda, mortiferè peccat contra iuſtitiam: quanto magis is qui à tanto bono quempiam ſic impedit?

Idem confirmatur ex Concil. Trident. ſeſſ. 25. cap. 18. de Regularibus. vbi cùm S. Synodus anathemati ſubieciſſet omnes qui aliquo modo cogũt aliquam virginem, vel viduam, vel aliam mulierem inuitam intrare monaſterium, vel ſuſcipere habitum, vel profiteri, ſubijcit in hęc verba: *Simili modo anathemati ſubijcit eos, qui ſanctam virginum, vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo ſine iuſta cauſa impediunt.* Anathema autem non infligitur, niſi ob manifeſtum peccatum mortiferum. Quòd ſi eſt peccatum mortiferum anathemate dignum cogere vel impedire puellam; cur non cogere vel impedire adoleſcentem? Imò eò maius peccatum

catum videtur impedire adoleſcentem, quò ille, ſi in ſæculo manſerit, in maiori ſalutis diſcrimine verſatur, quàm puella.

Nec refert quòd Concilium non ſtatuerit anathema in eos qui impediunt adoleſcentem. id enim non ideò omiſit, quòd putaret hoc peccatum non eſſe mortiferum, aut anathemate dignum: ſed quia plerumq; parentum & aliorum minæ nõ tantam vim habent in maribus, quantam in puellis. Simile ſtatuerat Concilium Toletanum tertium cap. 10. *Si quis*, inquit, *propoſitum caſtitatis viduæ vel virginis impedierit, à ſancta communione, & à liminibus Eccleſiæ habeatur extraneus*. Cenſet ergo, eſſe graue peccatum mortiferum.

SI METV REVERENTIALI.

90 Ex quibus conſequens eſt, eſſe peccatum mortiferum, non ſolùm cùm inijcitur metus mortis, aut grauis læſionis, aut verberum, aut multiplicis contumeliæ; ſed etiam cùm inijcitur metus, quem Doctores *reuerentialem* vocant: vt cùm parens tanta auctoritate premit prolem, vt nullo modo audeat illi contradicere, malitque quiduis ſuſtinere, quàm vultum eius iratum intueri. Quamuis enim in foro externo hic metus non iudicetur cadens in conſtantem virum: tamen in foro conſcientię ſatis eſt ad reſcindendos contractus, qui tali metu extorti; vt com-

Digitized by Google

communiter DD. tradunt: quia cenſentur per iniuriam extorti. vnde qui tali metu aliquid extorſit, tenetur ad reſtitutioné, etiam ante ſententiam. Imò multorum DD. iudicio hic metûs ſatis eſt ad irritandum matrimonium, & profeſſionem ſolemnem in religione, ſi ipſe horum cauſa extiterit. Qua de re videri poſſunt ea quæ ſcripſimus lib. 2. de Iuſtitia & Iure cap. 17. dubitat. 6. Quòd ſi tanta eſt vis huius metus, vt reſcindat contractus, & inducat obligationem reſtituendi, manifeſtum eſt grauem cẽſeri iniuriam, ſi quis talem metum alteri incutiat, vt eum impediat ab eo conſequendo ad quod ipſe ius habet: ac proinde talem à peccato mortifero excuſari non poſſe, niſi fortè propter ignorantiam vel inconſiderantiam.

Hinc ſequitur, quando aduertit parens filium vel filiam tali metu teneri, cui ipſe ſuo agendi modo occaſionem dedit, eum debere benignè cum illis agere, & metum adimere, vt liberè eligant & exequantur, quod Deus ipſis inſpirat. Ratio eſt, quia iure iuſtitiæ tenetur quiſque reſtituere, quod iniuſtè abſtulit. Atqui is qui in negotio propoſito incuſſit metum, vel fraudem ſtruxit & mendacium, abſtulit alteri libertatem procurandæ ſuæ ſalutis. Ergo tenetur eum ſuæ libertati reſtituere. hoc autem fit tollendo frau- 91

G dem

dem & metum. Fraudem voco calumniam in religionem, & omne mendacium quo alter decipitur,& inducitur ad mutandum ſalutare propoſitum.

92 Dico Secundò: Etiam qui abſque vi, fraude & metu, aliis modis importunè agit, ne perfectionis propoſitum exequaris, ſed maneas in ſæculo, grauiter peccat, & interdum à peccato mortifero excuſari non poteſt. Ratio eſt, quia ſua importunitate eſt tibi cauſa, vt relinquas magnum bonum, nempe ſecuram ſalutis viam, & permaneas in periculis damnationis. Vtrumque autem eſt contra charitatem, & in re magni momenti. Quanam enim ratione tibi maius damnum inferre poſſet, niſi fortè perſuadeat hæreſim aut apoſtaſiam? Plus enim tibi nocet dum illud propoſitum tibi excutit, quàm ſi illud propoſitum retinentem pertraheret ad aliquod peccatum.

Item eſt quædam iniuria in Deum. Deus enim cui infinitis beneficiis es obſtrictus, & æterna pollicetur, te ad ſuum ſeruitium vocat. Ille ſe huic vocationi opponit, & ſuadet, vt nulla beneficiorum acceptorum, nulla promiſſorum habita ratione, non ſequaris, ſed ſecum maneas, ſuis commodis & ſuæ conſolationi ſeruias. An hoc non eſt impugnare conſilium Dei, & deſtruere quod ille ædi-

Digitized by Google

ædificauit, & ſpargere quos congregauit, & milites, quos ad ſuum vexillum vocauit, diſſipare? Qui autem iſta facit, an non videtur conſpirare cum dæmone, & bellum gerere cum Deo? Si quis hoc modo ageret cum aliquo quem Princeps ſæcularis vocaret ad ſuum obſequium, poſſet ille cenſeri amicus Principis? Multo minus qui ab obſequio diuino abſtrahit, poterit eſſe amicus Dei, qui infinities maiora iam contulit, & in futurum promiſit.

Idem probari poteſt ex Patrum ſententia, & modo loquendi, quo in hac cauſa vtuntur. S. Hieronym. epiſt. 1. ad Heliodorum dicit, *Retrahere à religione nihil eſſe aliud, quàm Chriſtum in pectore alterius occidere, Chriſto ſe opponere, ſpargere & diſſipare quæ Chriſtus collegit, donatiuum militiæ Chriſti ſuffurari.* Epiſt. 10. ad Furiam, vocat tales auocantes *venenata animalia.* S. Auguſtinus epiſt. 38. *hunc affectum in matre occidendum, ne ipſa in æternum pereat.* S. Bernardus epiſt. 104. ſub finem: *Mater tua vult contraria tuæ, ac per hoc & ſuæ ipſius ſaluti*, &c. Epiſt. 111. parentes qui à religione auocant, dicit eſſe *duros, ſæuos, crudeles, nec eſſe parentes, ſed peremptores*: rationem adfert, quia impediunt ne ſeruias Deo; ne fugias ignem qui à tergo inſtat; ne vites latrones à quibus

93 CONFIR. EX PATRVM SENTENTIA.

ſemiuiuus relictus; ne ex tempeſtate ſæculi te in portum ſecurum recipias; ne bonorum cæleſtium quæ offeruntur, compos fias.

NOVEM MALITIAE GRADVS. S. Chryſoſtomus lib. 3. contra vituperatores vitæ monaſticæ, ponit nouem malitiæ gradus, & hoc crimen ponit in gradu ſupremo. Primus malitiæ gradus, iumenta & pecora inimicorum errantia vel lapſa negligere. Secundus, inimicis ipſis ſi qua re egeant, non ſubuenire. Tertius, proximos ignotos aſpernari. Quartus, deſpicere familiares. Quintus, non ſolùm corpora, ſed etiam animas fratrum pereuntes negligere. Sextus, filios ſuos pereuntes non curare. Septimus, nec eos per ſe curare, nec alios, qui curent, adducere. Octauus, prohibere inſuper eos, qui ſponte iuuare cupiunt. Nonus, ſalutem ſuorum vltrò oppugnare. Ecce ad quantum ſæuitiæ gradum præpoſtera illa parentum charitas prouehat, vt dum eis maximè conſulere arbitrantur, maximè noceant. Ex quibus patet, quàm graue id eſſe peccatum cenſuerint ſancti Patres.

94 AN SIT PECCATVM, NON SEQVI VOCATIONEM. Dices: Qui nondum voto ſe obſtrinxit, is liber eſt; nec tenetur ſub pœna alicuius peccati, religionem ingredi, ſed poteſt cõſilium Christi non ſequi. Ideò enim dicuntur conſilia, non præcepta. Ergo ſimiliter qui ſuadet ne

ne ſequatur, non peccat. Quod enim non eſt illicitum facere, id etiam non eſt illicitum ſuadere.

Reſpondeo: Antecedens non ſemper eſt verum. Etſi enim in genere, & per ſe non ſit peccatum, non ſequi conſilia Chriſti; ſæpè tamen fieri poteſt, vt ratione alicuius circumſtantiæ coniunctæ peccatum ſit. Vt ſi conſcientia dictet tibi (quod ſæpè accidit) te deſertum iri à Deo, niſi diuinæ vocationi obtemperes; te periturum ſi manſeris in ſæculo, &c. Tunc enim peccatum eſt, non ſequi diuinam vocationem: ac proinde etiam peccatum eſt, ſuadere vt non ſequaris. Vnde cùm ſuaſor ordinariè ignoret quid alter interiùs ſentiat, quid conſcientia illi ſuggerat; ordinariè etiam peccat dum vitæ mutationem, & religionis ingreſſum diſſuadet: quia periculo ſe exponit, ne illum incitet ad id quod eius conſcientiæ repugnat. Deinde etſi fortè non ſit magnum peccatum, ſi leuis & perfunctoria ſit diſſuaſio; ſi tamen ſit vehemens & pertinax, excuſari non poteſt à graui culpa. Ratio eſt, quia debet alteri plena libertas relinqui, vt eligat quod ſaluti ſuæ magis conſonum duxerit. Vehemens autem & pertinax diſſuaſio libertatem valdè minuit, cùm affectum in contrarium impellat, & quodammodò ei vim inferat; adeò vt

huic impulſui difficulter,& non ſine magno moleſtiæ ſenſu reſiſtatur. Vnde ſicut eſt quædam iniuria (vt DD. tradunt) cùm quis precum importunitate adigitur ad id quod aliàs omnino nollet, & recuſaret: ita in propoſito eſt quædam iniuria, cùm tali modo quis ab ingreſſu religionis impeditur: vnde à graui peccato id excuſari non poteſt.

95 Denique etiamſi non ſequi ſuam vocationem, eamque deſerere, per ſe peccatum non ſit: tamen ſæpè eſt cauſa prauæ vitæ, & damnationis æternæ: & ob hanc potiſſimùm rationem ſancti Patres adeò illud ponderant, & perniciofum iudicant. Ratio eſt, quia is qui adeò ſingulare Dei beneficium, & ex tanto amore diuina manu oblatum repudiat, meretur vt in poſterum parciùs cum eo agatur, & minùs diuinæ gratiæ largitatem ſentiat. Si Princeps quiſpiam te ad ſuum obſequium in palatium, magnis honoribus propoſitis, vocaret; & tu commodi tui vel oblectamenti cauſa repudiares oblatam conditionem, putáſne res tuas in poſterum illi magnopere fore curæ, aut ipſum ſollicitum vt te promoueat? Minimè gentium; ſed curam ſuam tibi ſubtrahet, & relinquet te tuo conſilio & arbitrio. quod etiam paſſim vſurpatur inter homines: qui enim optima amici cõſilia repudiat, dignus

eſt

eſt qui ab amico deſeratur, & in poſterum ſuo iudicio ſinatur viuere. Longè magis id locum habet in Deo, cuius maieſtati ſumma debetur reuerentia; cuius bonitati & ſapientię ſumma fides, ſummum obſequium. Itaque quò magis indignum eſt, creaturam ſui creatoris & ſaluatoris vocationem negligere; eò iuſtior eſt cauſa, vt ipſe gratiæ ſuæ auxilia in poſterum ſaltem ex parte ſubtrahat, nec ea copiâ, qua alioquin ſtatuerat, conferat.

Conſiſtunt hæc auxilia potiſſimùm in tribus; in protectione, excitatione, directione. *Protectio* eſt illa cuſtodia, qua Deus diaboli vires comprimit; occaſiones tentationum, quibus ſuccumberemus, auertit; ab innumeris animæ & corporis periculis eripit: denique omnes impugnationes ita moderatur, vt facilè poſſimus vincere: & ſi victi fuerimus, tuetur ne in illo ſtatu moriamur. 96 IN QVO CONSISTANT ISTA AVXILIA. PROTECTIO.

Excitatio fit per varias inſpirationes, quibus nos ad opera bona, & ad omnia ſalutaria excitat, & cor noſtrum ſanctis deſideriis, & rerum cæleſtium oblectationibus replet: quibus item peccatores ad pœnitentiam vocat, & illis peccati fœditatem, & iuſtitiæ ſplendorem, & vtriuſque ſtipendia oſtendit. EXCITATIO.

Directio pertinet ad executionem, & continet ea auxilia quæ opportuna ſunt, vt con- 97 DIRECTIO

ſtanter bonum propoſitum ad finem perducatur. Hæc tria auxiliorum genera, etſi propter illam ingratitudinem non omnino ita ſubtrahantur, quin homo abſolutè eorum adminiculo poſſit in iuſtitia perſeuerare; & ſi lapſus fuerit, reſurgere: tamen valdè minuuntur & extenuantur: adeò vt plerumque reipſa cum tali auxiliorum menſura, homo non ſit perſeueraturus, vel à peccato, in quod poſteà labitur, ſurrecturus. Eſt enim certa quædam auxiliorum menſura ſoli Deo cognita: quam ſi decurſu vitæ tuæ accipias, certiſſimè es peruenturus ad ſalutem; ſi minorem accipias, non peruenies, ſed data occaſione labêris; & quamuis reſurgas, rurſum tamen alia occaſione concides, & tandem poſt multas labendi & reſurgendi viciſſitudines damnaberis. Plerumque enim ſalus & exitium pendent à re modica, quam niſi diuina prouidentia procurauerit, vel auerterit, certiſſimè peribis. Adit quis conuiuium; audit ibi verbum minùs ſibi honorificum; oritur rixa, occiditur. Alius exit veſperi ebrius vt domum redeat; incidit in aduerſarium, contrahitur pugna; confoditur. Alij iter facienti occurrit biuium; eligit viam quæ videtur commodior; incidit in latrones qui viatoribus ibidem inſidiabantur; ab his ſpoliatur & interficitur. Similia quotidie

MENSVRA AVXILIORVM MVLTIPLEX.

pluri-

plurima eueniunt: ſicut ex minima ſcintilla ſæpè maximus accenditur ignis; ita ex modica occaſione ſæpiſſimè maxima pernicies. Poterant iſtæ occaſiones innumeris modis à Deo qui omnia pręuidet, impediri, vel minima inſpiratione auerti: ſed quia homo ſe reddidit indignum, cùm magnũ illud Dei conſilium in ſe contempſit, Deus illas permittit, & omittit ęàm inſpirationem adhibere, qua talis occaſio fuiſſet vitata. Hac ratione infiniti pereunt, quorum & exitium à minima occaſione originem traxit; & facillimo negotio impediri potuiſſet, niſi illi ſe indignos anteà tali cura & fauore Dei præſtitiſſent. Simili modo quidam leuiſſima occaſione conuertuntur, & ſalutem conſequuntur; ſiue ipſi id anteà bonis operibus quodammodò meruerint, ſiue aliorum preces pro illis fuſæ id impetrarint, ſiue Deus ex ſola ſua benignitate ita eos dirigere ſtatuerit.

Vnde patet, nihil adeò pertimeſcendum homini, atque ne Deus ita prouidentiæ ſuæ curam, & auxilia gratiæ imminuat, vt reipſa cum tali mẽſura non ſimus ſaluandi: neque quidquam adeò ſollicitè ab eo petendum, quàm vt eam auxiliorum menſuram nobis conferat, cum qua nouit nos certiſſimè ſaluandos; hoc eſt, vt in omnibus ita nos protegat, excitet, dirigat, ſicut nouit ſaluti noſtrę 98

 expe-

expedire. Hoc debet eſſe perpetuum noſtrum votum,& aſſidua deprecatio; cùm in eò ſalutis noſtræ cardo verſetur.

CAVSA QVADRVPLEX IMMINVTIONIS AVXILIORVM.

99 Porrò huius imminutionis auxiliorum gratiæ cauſa eſt quadruplex. Prima eſt peccatum mortiferum; quod non ſolùm illa auxilia minuit, ſed etiam animam occidit, & ęternę morti reddit obnoxiam. Et quamuis contingat vt ipſa per pœnitentiam reuiuiſcat, non tamen idcircò priorem auxiliorum copiam recuperat, niſi ſedulò orationi, & operibus pœnitentiæ aliiſque pietatis officiis incumbat, vt iniuriam Deo irrogatam compenſet. Sicut qui Principem ſuum capitaliter offendit, etſi benignitate Principis veniam conſequatur, tamen priſtinum fauorem, & amicitiæ ſigna non recuperat, niſi præclaris obſequiis priorem illam labem obruat.

Secunda eſt peccatum veniale. Etſi enim multa peccata venialia per ſe vitam animæ non tollant, tamen valdè eam debilitant, minuendo diuinorum auxiliorum copiam: quo fit vt facilè homo in peccata mortifera labatur. Hac ratione docent Theologi peccata venialia minuere feruorem charitatis; quia minuunt auxilia diuina, quibus ad perfectiorem charitatis & aliarum virtutum vſum dirigebamur. Omitto quòd difficultatem

ratem virtutum augeant,cùm ad contrarios actus,& conſequenter ad peccata mortifera præparent ac diſponant.

Tertia eſt tepor & incuria quædam profectus ſpiritualis: vt cùm quis omnia languidè agit, ſolùm præcisè ſpectans ad quid ſub peccato teneatur: nec eſt ſollicitus vt affectus ſuos domet,vt gulam & linguam refręnet,vt in virtutibus proficiat,& perfectiùs ſe Deo per orationem & meditationem coniungat. Talis tepor etiamſi per ſe peccatum non videatur, tamen eſt cauſa imminutionis diuinorum auxiliorum. Vnde fit vt hominem plerumque ad grauia peccata, & in mortem æternam deducat. Quare hic tepor eſt admodum noxius & periculoſus ſaluti, vt ſancti Patres, & in primis S. Bernardus, maximus vitæ ſpiritalis magiſter, teſtantur.

Quarta cauſa eſt neglectus diuinæ vocationis, de qua iam diximus. Fit autem hæc imminutio iuxta triplex genus auxilij iam ſuprà explicati. Minuitur enim *protectio*, dum diabolo laxantur à Deo vires, ſic vt fortiùs nos impugnare poſſit, dum impendentes tentationum occaſiones non impediuntur,dum pericula vitę imminentia non auertuntur, dum res ſinuntur ſuis agi motibus in ſalutis noſtræ detrimentum. *Excitatio* minuitur; dum rariores vel languidiores inſpi-

100 IMMINVTIO SECVNDVM TRIPLEX GENVS AVXILII.

inſpirationes immittuntur, dum pericula ſalutis non oſtenduntur, dum futura præmia non cōſiderantur, dum ſinit Deus mentem hominis cogitationibus & curis rerum terrenarum penitus immergi. *Directio* minuitur, dum non offeruntur opportunitates bonum propoſitum exequendi, vel permittuntur oriri obſtacula quibus pares non ſumus, &c. dum difficultatibus victi opus inchoatum & bonum propoſitum relinquimus. Ex quibus patet, quanta incommoda ex neglectu diuinæ vocationis (etiamſi per ſe peccatum non ſit) plerumque ſequantur: quæ ſanè cuiuis aliquem ſalutis ſuæ ſenſum habenti, valdè ſunt reformidanda. Nec minùs hæc auxiliorum imminutio timenda ijs qui alios ab obſequio Dei auocare nituntur: ſed eò magis, quò magis ille meretur auxilio gratiæ diuinæ deſtitui, qui in alijs ſpiritum gratiæ conatur extinguere.

101 VINDICTA DIVINA IN RETRAHENTES.

His addo, Deo tantopere id diſplicere, vt etiam in hac vita non ſolùm gratiæ ſubtractione, ſed etiam alijs pœnis inflictis ſæpè vindicet; cuius rei duo exempla adferam ex ſanctis Patribus. Alterum ex S. Hieronymo epiſt. 7. quæ eſt ad Lætam de inſtitutione filiæ, quam Paula auia Chriſto deſtinarat: *Caue*, inquit, *ne aures eius perfores, ne ceruſſa aut purpuriſſo conſecrata Chriſto ora depin-*

depingas, nec collum auro & margaritis premas, nec caput gemmis oneres, ne capillum irrufes, & aliquid ei de gehennæ ignibus auſpiceris. Habeat alias margaritas, quibus poſteà venditis emptura eſt pretioſiſſimum margaritum. Hęc Hieronymus de filia quę nondum ſuo arbitrio religionem eligere poterat, ſed ſolùm ab áuia erat deſtinata. His præmiſſis oſtendit quàm Deo iſtud diſpliceat: *Prætextata,* inquit, *nobiliſſima quondam fœmina, iubente viro Hymettio, qui patruus Euſtochij virginis fuit, habitum eius cultumq́; mutauit, & neglectum crinem mundano more texuit, vincere cupiens & virginis propoſitum, & matris deſiderium. Et ecce tibi eadem nocte cernit in ſomnis veniſſe ad ſe Angelum, terribili voce minitantem pœnas, & hæc verba frangentem: Túne auſa es viri imperium præferre Chriſto? tu caput virginis Dei tuis ſacrilegis attrectare manibus? quæ iam nunc areſcent, vt ſentias excruciata quid feceris, & finito menſe quinto ád inferna duceris? Sin autem perſeueraueris in ſcelere, & marito ſimul orbaberis & filijs.* Addit Hieronymus: *Omnia per ordinem expleta ſunt, & ſeram miſeræ pœnitentiam velox ſignauit interitus. Sic vlciſcitur Chriſtus violatores templi ſui, ſic gemmas & pretioſiſſima ornamenta defendit.* Hæc ille. Ecce quàm diuerſa ſunt Dei &

mun-

mundi iudicia: quæ mundus cenſet æquiſſima, ille vindicat vt ſcelera: ſiderátur manus, inferuntur cruciatus, mors quinto menſe finito inexorabiliter irrogatur, & fortè æterna damnatio (vt illud, *ad inferna dacêris*, indicat:) adduntur minæ mortis in maritum & filios. Vnde patet tale factum interdum eſſe cauſam euerſionis totius familiæ. Si illa matrona tantam pœnam meruit; quæ non ex ſe, ſed iubente marito eius neptem habentem propoſitum virginitatis, vanè ornauit: quantam merebuntur quę minis & metu, aſperitate & blanditijs, & omni machinarum genere virginis propoſitum extinguere contendunt?

102 Alterum ex S. Ambroſio lib. 1. de Virginibus in fine: *Memoriæ noſtra puella dudum nobilis in ſæculo, nunc nobilior Deo, cùm vrgeretur ad nuptias à parentibus & propinquis, ad ſacroſanctum altare confugit. Quò enim meliùs virgo recurreret, quàm vbi ſacrarium virginitatis offertur? Ne is quidem finis audaciæ. Stabat ad aram Dei pudoris hoſtia, victima caſtitatis, nunc capiti dexteram ſacerdotis imponens, precem poſcens; nunc iuſtæ impatiens moræ, ad ſummum altari ſubiecta verticem: Num melius, inquit, quàm altare, quod ſanctificat ipſa velamina, frontem velabit? Plus talis decet flammeus, in quo caput omnium*

nium Chriſtus quotidie conſecratur. Quid agitis vos propinqui? quid exquirendis ad huc nuptijs ſollicitatis animum? iamdudum prouiſas habeo. Sponſum offertis? meliorem reperi. Quaſlibet exaggerate diuitias, iactate nobilitatem, potentiam prædicate: habeo eum cui nemo ſe comparet, diuitem mundo, potentem imperio, nobilem cælo. Si talem habetis, non refuto optionem: ſi non reperitis, non prouidetis mihi, ſed inuidetis. Hæc cùm illa magnò feruore dixiſſet: ſilentibus ceteris, vnus abruptiùs, Quid ſi, inquit, pater tuus viueret, innuptam te manere pateretur? Tum illa maiori religione, moderatiore pietate: Et ideò fortaſſe defecit, ne quis impedimentum poſſet afferre. Quod ille reſponſum de patre, de ſe oraculum, maturo ſui probauit exitio. Ita ceteri eadem ſibi metuentes, fauere cœperunt, qui impedire quærebant: nec diſpendium debitarum attulit virginitas facultatum, ſed etiam emolumentum integritatis accepit. Habetis puellæ deuotionis præmium: parentes cauete offenſionis exemplum. Hæc Ambroſius. Multa hoc exemplo Ambroſius docet. Primò, quâ conſtantia & quo feruore in hoc negotio vtendum. Illa enim tamquam hoſtes fugiens ad altaris aſylum confugiebat, & ſibi ipſa quantum poterat, velum profeſſionis imponebat. Olim enim ſumendo velum

per

per manus ſacerdotis ad altare, fiebant ſtatim profeſſæ abſque præuio Nouitiatu. Secundò, quomodo propinquis impedire conantibus reſpondendum. Tertiò, interdum parentes præmatura morte tolli, ne ſanctum liberorum propoſitum impediant. Quartò, eos qui impedire conantur, interdum morte à Deo plecti. Quintò, parentibus meritò diuinam vltionem formidandam, niſi libertatem prolibus hac in re permiſerint.

103 QVAE PARENTVM EXCVSATIONES.

Duo ſolent hîc adferri in excuſationem à parentibus. Primò, durum eſſe filium aut filiam amittere, & in perpetuum à ſe abdicare: ac proinde non debere mirum videri ſi ſe opponant. Secundò, timere ſe ne non perſeueret, ſed cum dedecore egredi cogatur, eò quòd ſit delicatæ & teneræ conſtitutionis.

REFVTATIO PRIORIS.

Verùm facilis eſt refutatio. Nam quod ad prius attinet, facilè iſta imaginatio vincetur, ſi cogitent ſequentia. Primò, Deus ipſe omnium conditor ac Dominus dedit Filium ſuum vnigenitum in noſtrum obſequium; vt noſtra cauſa cùm diues eſſet, fieret pauper, ſubiret labores innumeros & dolores; crucem ſuſtineret & mortem, vt nos ab æterna morte liberaret, & æternæ vitæ faceret participes: & magnum nobis vel durum videbitur, ſi gratitudinis cauſa, filium noſtrum

ſtrum eius obſequio conſecremus? Quæ enim comparatio filij noſtri ad Filium Dei? Quid commodi Deo per hoc præſtamus?

Secundò, Si Rex filium noſtrum in ſuum palatium ad primariam aliquam dignitatem vocaret, vel filiam ſuo filio ſponſam poſceret; non obſiſteremus, ſed magnum duceremus beneficium, etiamſi numquam eos ampliùs eſſemus viſuri. Cur non magis beneficij loco ponimus, quòd ab eo qui eſt Rex regum & Dominus dominantium, ad cæleſtes æternaſque dignitates ac nuptias vocentur?

Tertiò, Cùm filiúm aut filiam Deo offerimus, nihil ei donamus, ſed quod omni iure ipſius erat, ei reddimus. Nihil noſtrum propriè eſt in illis præter peccatum. Ipſe ſolus animam creauit & infudit, ipſe mentem & ſenſum dedit: ipſe ſolus redemit, ſolus peccatum deleuit, iuſtitiam & ſanctitatem impertiit. Et quamuis opera noſtra in formando corpore ſit vſus, non tamen idcircò nobis aliquid arrogare debemus: quia hanc vim à nobis non habemus, ſed ab illo accepimus, qui inſtituit hominis natiuitatem. Ipſe principalis eſt auctor, nos dumtaxat inſtrumenta. Sicut ergo ſtatua non eſt ſcalpelli, nec imago penicilli, ſed artificis: ita noſter filius, non eſt noſter, ſed Dei, qui ſolus eius

eſt opifex; & noſtra opera tamquam penicillo eſt vſus. Intellexit hoc præclarè Machabæorum mater, dum ſe & filios vt fortiter mortem pro legibus patriis ſubirent, ſic
2.Mach.7. animabat: *Non ego ſpiritum & animam donaui vobis; & vitam & ſingulorum membra non ego compegi: ſed mundi Creator, qui formauit hominis natiuitatem, quiq́; omnium inuenit originem.*

104 Quartò, Si filius meus morbo, vel gladio, vel alio caſu mihi eriperetur, ferendum eſſet, nec poſſem aduerſus Deum (ſine cuius prouidentia nec iſta fiunt) murmurare: quanto magis nunc æquo animo ferre debeo cùm non perit, ſed ſaluus manet, vt viuat in domo Dei, in obſequio ſummi Principis?

Quintò, Cogitent nihil melius in hac vita poſſe filio obtingere, quàm ſi veſtigiis Chriſti & Sanctorum inſiſtat, & ex periculis iactationeque ſęculi, in religionis portum ſe recipiat. Nullam meliorem hereditatem, nullos veriores theſauros eis à ſe poſſe relinqui, quàm ſi veræ pietatis ſtudioſos efficiant, & ad ſęculi contemptum, perfectionis amorem, Chriſtique imitationem excitent. Has eſſe veras diuitias, vt quæ non ſolùm in hac vita, ſed etiam poſt mortem ſtabiles permaneant, & æternam beatitudinem ſuis poſſeſſori-

ſoribus conferant. Se quoque, ſi id faciant, eorumdem præmiorum vnà cum liberis fore participes. Vide S. Chryſoſt. lib. 3. contra vituperatores vitæ monaſticæ ſub finem: vbi fusè hunc locum proſequitur.

Sextò; Cogitent quanti res ſit periculi, Deo repugnare, eius conſilium euertere, ſpiritum quem ille huic animæ inſpirauit, extinguere, & loco eius, mundi amorem in illa accendere: cogitent quàm grauiter Deus id ſæpè vindicauerit: caueant ne iram Dei in caput ſuum prouocent, ne ſibi & familiæ celerem perditionem accerſant.

Septimò, Recolant exempla eorum qui 105
liberos ſuos forti animo Deo obtulerunt. Abraham, iubente Deo, etiam ſuis manibus vnicum filium occidere, & Deo in ſacrificium offerre voluit. Anna Samuelis mater ſponte ſua filium ab infantia ad obſequium templi Domino in perpetuum obtulit. Mater Machabæorum ſeptem filios ad mortem pro lege patria fortiter tolerandam animauit. Idem in nouo Teſtamẽto fecit S. Felicitas, in eodem filiorum numero; quæ, vt ſcribit S. Gregorius Hom. 3. in Euang. *ita timuit filios poſt ſe in carne relinquere, ſicut carnales parentes metuere ſolent ne mortuos præmittant.*

Talis fuit nobiliſſima illa Paula, quæ &

filiam Euſtochium ad religionem adduxit, & Paulam neptem adhuc infantulam Deo addixit, & quotquot poterat è ſuis ad deſerendum ſæculum incitabat. De qua vide Hieronymum in eius epitaphio.

Talis etiam magna illa matrona Conſtantinopolitana, quæ filium vnicum curauit inſtitui à monacho ſub habitu ſæculari comparente. Refert pulcherrimum hoc exemplum prolixè S. Chryſoſtomus lib. 3. contra vituperatores vitæ monaſt. circa medium. Similes multi alij parentes extitere.

106 Denique perpendant hanc S. Baſilij ſententiam. Is enim præfatione in Aſcetica, ſeu monaſticas exercitationes, cùm explicuiſſet quanta religioſos maneant præmia, ſub finem ita parentes hortatur: *Cùm itaque tam eximia iis poſita ſint præmia, qui Chriſti militiam fuerint ſecuti, agè libenti animo, & patres filios ſuos, & matres ſuas filias ad eam venire patiantur, prolemq; ipſi ſuam vltrò ad eam alacriter adducant. Lætos eos faciat æternorum ſpes bonorum, quorum vnà cum liberis ſuis futuri ſunt participes: eoſq; apud Deum patronos habere ſtudeant. Caueamus, quæſo, ne nimis anguſtum animum in hac importuna filiorum charitate præ nobis feramus: néve nos exterreant labores, ad quos videntur ituri: ſed potiùs gaudeamus quòd adeò magnam gloriam*

EXHORTATIO S. BASILII AD PARENTES.

riam

riam ſint inuenturi. Offeramus Deo quod ab ipſo accepimus, vt in laudis & gloriæ filiorum noſtrorum ſocietatem ipſi quoque veniamus, nos ipſos vnà cùm ipſis offerendo, ſimulq́; exhibendo. Qui enim hanc animi alacritatem oſtenderint, atque hoc modo fortiter perſeuerauerint, iis aptè conueniet illud ex Pſalmis: Benedicti vos à Domino qui fecit cælum & terram. Pſal. 113.

Legant etiam librum 3. S. Chryſoſtomi aduerſus vituperatores vitæ monaſticæ, qui totus in eo verſatur, vt parentibus Chriſtianis perſuadeat, vt libenter filios ſuos religioni ſe addicere ſinant, eoſque ad hoc iuuent. Hæc ad priorem excuſationem refutandam ſufficiant.

Ad alteram reſpondeo, timorem illum vanum eſſe. Cur enim non perſeueraret tot adminiculis adiutus, tot exemplis animatus, tot orationibus defenſus, tanta gratiæ copia, quæ ibi ſolet à Deo effundi, roboratus? Cur ipſe non poſſit, quod innumerabiles alij non minùs teneri & delicati alacriter præſtiterunt, nulla ex parte ſpatio vitæ acciſo, ſed magis etiam protracto? Nulli enim magis longæui quàm religioſi; quia ſobrietas, quæ apud eos regnat, mater eſt ſanitatis & vitæ diuturnæ. 107 REFVTATIO POSTERIORIS EXCVSATIONIS.

Nec refert quòd quidam ſubinde defi-

NON REFERRE QVOD ALIQVI NON PERSEVERENT.

ciant; quia longè plures ſunt qui perſeuerãt. Itaque multo magis ſperanda perſeuerantia, quàm defectio timenda. Imò poſt profeſſionem pauciſſimi deficiunt. Stultum verò eſt, propter malum quod rarò accidit, auertere quempiam à tanto bono. Cur non magis verentur eum iungere matrimonio, cùm plurimis nuptiæ infelices obtingant, & plures mariti adulterijs ſe contaminent, quàm profeſſi redeant ad ſæculum? Idem dici poteſt de omnibus vitæ ſtatibus & dignitatibus. Plurimi enim in quouis genere ſtatus, infelices exitus ſortiuntur; non tamen idcircò parentes ad illos reformidant filios ſuos promouere. Quis enim filium ſuum non velit eſſe Canonicum, Decanum, Præpoſitum, Epiſcopum, Comitem, Ducem, Regem, omnibus diuitijs & honoribus circumfluentem? Et tamen quo quis altiore eſt loco, tanto grauior ei impendet ruina. Vide plura hac de re apud Chryſoſtomum lib. 3. contra vitup. vitæ monaſt. ſub finem.

108 Petes: Vtrùm illi qui auertunt aliquem à religione, teneantur ad aliquam reſtitutionem?

Non deſunt DD. qui doceant tales teneri alium inducere, qui loco eius quem à Dei obſequio abduxerunt, Deo ſeruiat; vel certè ſeipſos religioni debere tradere. Et ſanè

æquitati ſatis eſt cõſentaneum, vt hoc damnum ſarcire conentur, eumdem vel alium inducendo vt religioni ſe mancipet. Non tamen ad hoc tenentur lege iuſtitiæ. Qui tamen vi vel fraude aliquem auertit, tenetur ex iuſtitia vim tollere, fraudem aperire, & illum ſuæ libertati relinquere, vt liberè poſſit intrare. Quòd ſi res non ſit ampliùs integra, tenetur, quatenus per illam iniuriam cauſa damni temporalis monaſterio extitit. Qua de re vide librum 2. de Iuſtitia cap. 8. dub. 3.

QVAESTIO IX.

Vtrùm ſit expediens, vt is qui propoſitum Religionis habet, voto ſe aſtringat ad ingrediendum?

SVppono ex doctrina S. Thomæ ab omnibus Theologis recepta, perfectius eſſe Deoque gratius, ſi opus bonum fiat ex voto, quàm ex mera arbitrij libertate. Ratio eſt, quia quando opus aliàs per ſe bonum fit ex voto, duplicem habet laudem: tum quia per ſe & ſecundùm ſuam ſpeciem bonum eſt; vt dare eleemoſynam, caſtigare corpus, &c. tum quia fit ex affectu religionis in Deum, ſeu ex fide quam Deo debemus. Deinde

109

2 2 q 88. a 6. & q. vlt a. 2.

PERFECTIVS EST BONVM OPVS EX VOTO.

qui vouet & votum ſoluit, non ſolùm offert Deo bonum opus, ſed etiam boni operis facultatem: nam priuat ſe facultate illius omittendi. Vnde ſimilis eſt ei qui donat amico non ſolùm fructus arboris, ſed etiam ipſam arborem: vt ait S. Anſelmus lib. de ſimilitudinibus cap. 84. Qui autem ſolum opus præſtat abſque voto, non dat Deo illius operis facultatem. Denique qui facit ex voto, operatur ex propoſito firmiore, magiſque immutabili: hoc autem eſt melius magiſque perfectæ virtutis: ſicut è contrario in malis obſtinatio mentis, aggrauat peccatum.

110 His poſitis, dico Primò: Si res per ſe ſpectetur, valdè eſt expediens, vt quis cognita ſua vocatione, voto ſimplici ſe obſtringat ad eam executioni mãdandam. Ratio eſt, quia id eſt maioris meriti apud Deum: vt oſtenſum eſt. Deinde eſt valdè vtile ad vincendas tentationes contra vocationem occurrentes. Minùs enim homo nutat, & fortiùs reſiſtit iis qui ipſum auocare conantur, dum videt ſe Deo obſtrictum per votum, cuius vinculum nulla auctoritate ſolui poſſit. Vnde cùm quis metuit, ne amicorum importunitate vacillare incipiat, prudenter fecerit, ſi hac anchora ſe in Deo fixerit. Similiter ſi aliunde tentationes à carne, mundo, vel diabolo

bolo ingruant. Ita enim multi Sanctorum fecere. Ita nobilis illa virgo Mediolanenſis, de qua S. Ambroſius lib. 1. de Virginibus ſub finem. Ita S. Rictrudis & aliæ plurimæ, quę ad excutiendas ſolicitantium moleſtias, ſubitò ſibi velum impoſuere: quod erat deſerendi ſęculi profeſſio. Simili modo in ſexu virili ob eamdem cauſam plurimi ſtatim ſe obſtringebãt, habitum profeſſorum ſumendo, quo poſt triduum erant profeſſi: vel aliquod profeſſorum munus in eo habitu obeundo; & ita ſtatim in profeſſorum ordinem tranſibant, nec opus erat triduum expectare. Itaque conſilium iſtud, innumeris exemplis omnibus ſæculis eſt confirmatum.

Dico Secundò: Licitum etiam eſt & lau- 111
dabile, ſi res per ſe ſpectetur, inducere talem ad votum ſimplex religionis ingrediendæ; tum vt plus apud Deum mereatur; tum vt ſe contra omnes oppugnationes magis firmet. Docet hoc S. Thomas ſuprà locis citatis. Ratio eſt manifeſta, quia laudabile eſt hortari ad id quod eſt melius, & Deo gratius: atqui tale eſt votum ingrediendæ religionis: ergo laudabile eſt ad illud hortari. Confirmatur, quia ipſa ſacra Scriptura ad hoc inuitat his verbis: *Vouete, & reddite Domino Deo veſtro:* vt inquit S. Thomas q. vlt. a. 2. §. Sed contrà. Ergo & nos poſſumus imitari.

Sed obiiciet aliquis: *Nemo debet alteri præbere occaſionem ruinæ. Vnde Exodi* 21. *dicitur: Si quis aperuerit ciſternam, cecideritq́; bos vel aſinus in eam, dominus ciſternæ reddet pretium iumentorum. Sed ex hoc quòd aliqui obligantur ad religionem per votum, frequenter aliqui ruunt in deſperationem, & in diuerſa peccata: ergo videtur quòd non ſint aliqui ad religionis ingreſſum voto obligandi*. Hoc argumentum totidem verbis proponitur à S. Thoma a.2.q.vlt. Ad quod ita reſpondet: *Vouere religionis ingreſſum, eſt quædam confirmatio voluntatis ad meliora: & ideò quantum eſt de ſe, non dat homini occaſionem ruinæ, ſed magis illam ſubtrahit. Sed ſi aliquis voti tranſgreſſor grauiùs ruat; hoc non derogat bonitati voti: ſicut non derogat bonitati Baptiſmi, quòd aliqui poſt Baptiſmum grauiùs peccent*. Hæc ille. Addo pauciſſimos eſſe qui idcircò ruant in peius.

112 Dico Tertiò: Conſideratis tamen variis circumſtantiis & incommodis, quæ ex tali inductione poſſent prouenire; iudico plerumque abſtinendum, & eos dirigendos, vt per ſe cõſilium à Domino captent, ne poſteà querantur conſilio humano ſe hoc vinculum incautè ſibi iniecíſſe. Vnde huius rei magna in noſtra Societate eſt cautio, ne quis confeſſarius pœnitentem ad huiuſmodi, vel

alia vota emittenda inducat. Longè ſatius & ſolidius eſt, ſi in huiuſmodi rebus conſilia humana ceſſent, & ipſe Creator cum ſua creatura, quod ipſi placuerit, agere ſinatur.

QVAESTIO X.

Quam vim tale votum habeat?

DE hac re multa diximus l. 2. de Iuſtitia cap. 41. dubit. 5. Nunc breuiter reſpondeo, & dico Primò, Hoc votum adeò eſſe firmum, vt eius vinculum non poſſit laxari aut commutari, niſi auctoritate ſummi Pontificis. Eſt enim vnum ex quinque Sedi Apoſtolicæ reſeruatis. 113

Dico Secundò: Votum religionis ingrediendæ obligat ſub peccato mortifero ad experiendum illius Religionis tyrocinium, atque adeò ad profitendum, ſi bona fide iudicet ſibi eam religionem fore ſalutarem & tolerabilẽ. Ratio eſt, quia hæc cenſetur eſſe mens vouentis; & vt talis ſit, ipſa ratio poſtulat. Vnde nõ ſufficit ſubire Nouitiatum: ſed oportet vt perſeueres, & profeſſionis vinculo te obſtringas: niſi per experientiam deprehendas, religionẽ illam tibi non conuenire.

Dico Tertiò: Si quis tale votum habens 114
non ſe benè gerat, nec religioſæ diſciplinæ, vt par eſt, ſe accommodet, eo fine vt hoc mo-

modo extorqueat dimiſſionem, & liberetur à voto ſuo: talis non eſt tutus in cõſcientia, nec eſt in bono ſtatu. Ratio eſt, quia hoc ipſo quo quis vouet Deo, etiam obligat ſe ad non præſtandum ſponte ſua aliquod impedimentum executioni voti. Alioquin votum eſſet illuſorium, & Deus per tale votum videretur irrideri potiùs quàm honorari. Qui enim alteri aliquid promittit, & ſimul retinet libertatem ponendi impedimentum executioni, non cenſetur ex animo promittere, ſed irridere. Vnde ſequitur talem peccare mortiferè: quia facit contra ſuum votum, non directè quidem, ſed indirectè, quatenus impedit eius executionem, ſuis malis moribus efficiendo vt dimittatur; ac proinde vt non perſeueret: ad quod tamen ex vi voti tenebatur.

Secundò ſequitur, illum teneri ſe emendare, & tollere illud impedimentum perſeuerantiæ, quod ſponte poſuit, vt votũ ſuum implere poſſit. Nec obſtat, quòd illa in quibus delinquit, per ſe non ſint peccata: quia ſatis eſt quòd in religione præbeant ſufficientem cauſam dimittendi: nimirum quia ſunt contra religionis diſciplinam, & laudabilem vſum.

115 Tertiò ſequitur, eum qui ob huiuſmodi cauſam voluntariè & de induſtria datam ad

extor-

extorquendam dimiſſionem, iam dimiſſus eſt, non videri ſecurum in conſcientia, niſi promiſſa emendatione paratus ſit iterùm recipi, ſi Superior velit illũ admittere. quia, quantum in ipſo eſt, tenetur ſublatis impedimentis adhibere operam, vt votum ſuum impleat. Nec refert quòd ſit dimiſſus: quia cùm ipſe ſponte ad hoc cauſam dederit, tenetur cauſam tollere, & rem in integrum reſtituere. Confirm. quia votũ ipſius habuit hanc tacitam conditionem, *Si Superior me retinere voluerit*: atqui Superior cupiebat illum retinere; ſed ille ſua improbitate illum coëgit: ac proinde dimiſſio non fuit omnino libera, neque talis qualis in ipſo voto tacitè intelligebatur. Si tamen putet ſe non recipiendum, ſufficit ei pœnitentiæ remedium apud Deum. Plura quæ hac de re dici poſſent, vide lib. 2. de Iuſtitia cap. 40. dubit. 20. & cap. 41. dub. 5.

QVAESTIO XI.

Vtrùm filij & filiæ quæ religionem ingrediuntur, poſſint exheredari, & priuari portione legitima.

MVLTI abſque ſcrupulo id faciunt, 116
exiſtimantes perire in ſolidum, quid-

quid

quid liberis religionem intrantibus datur. Verùm dicendum eſt, id illicitum eſſe & iniquum, ſiue Iura ſpectemus, ſiue doctrinam Patrum, ſiue momenta rationum.

Ac primùm eſt contra Ius ciuile, quo accuratè id prohibetur, & iubetur ſemper relinqui legitima iis qui religionem elegerint. Nouella enim 123. cap. 38. ita ſtatuit Iuſtinianus: *Si qua mulier aut vir monaſticam elegerit vitam, & intrauerit monaſterium, filiis non extantibus, monaſterio quod ingreditur, res eius competere iubemus.* Deinde de iis qui liberos habent præcipit, vt parens religionem ingreſſurus relinquat liberis in ſæculo manentibus portiones ſuas, & reliquum in monaſterium conferat, nulloque caſu vult monaſterium priuari portione legitima, perinde ac ſi ipſum cenſeatur in numero filiorum. Eadem habentur Authent. Si qua mulier. Cod. de ſacroſanctis Eccleſiis. Rurſus cap. 41. eiuſdem Nouellæ ita ſtatuitur: *Nullam damus licentiam aut parentibus filios, aut filiis parentes ſæcularem vitam relinquentes, velut ingratos à ſua excludere hereditate ob cauſam quæ religioſam vitam anteceſſerit. Interdicimus autem parẽtibus, ne filios ſuos monaſticam vitam eligentes ex ſacris monaſteriis abſtrahant.* Vbi aduerte, eam cauſam quę ſufficiens erat ad exheredandum filium

ante ingreſſum in religionem, per ingreſſum extingui; ita vt ob illam non poſſit ampliùs ſua legitima priuari. Si tantus eſt fauor ingreſſus, vt eum qui per crimen iam exciderat, in integrum reſtituat, & ingratitudinis notam deleat; cuius animi erit, filium nihil commeritum ob ipſum ingreſſum excludere? Idem Iuſtinianus eadem Nouella, cap. 37. ſtatuit in fauorem religionis, *vt ſi fuit alicui relicta hereditas, vel legatum ſub conditione nuptiarum, vel liberorum, vel dotis cauſa, vel antenuptialis donationis, cum onere ſubſtitutionis & reſtitutionis, & talis religionem ingrediatur, tales conditiones eſſe inualidas, & pro non ſcriptis habendas*. Eadem conſtit. habetur Authent. Niſi rogati. Cod. Ad SC. Trebellian.

Idem communiter docent Doctores: Silueſter verbo Hereditas 4. q. vlt. & alij, qui Summas ſcripſerũt; Felinus in caput In præſentia. n. 37. de probationibus, vbi plurimos citat. Voluerunt enim Iura, omnia ſubmouere quæ à religione poſſent retrahere. Sicut olim apud Romanos, conditio, *Si non nupſeris*, legato vel inſtitutioni heredis adiecta, habebatur pro non adiecta, eò quòd retraheret à nuptiis, quibus tunc magis fauebatur quàm caſtitati: vt patet L. Titię, π. de conditionibus & demonſtrationibus. At modò in

media

media luce Euangelica, quando pretium caſtitatis & religionis innotuit, Imperatores fauere cœperunt religioni, & ſubmouere omnia, quæ ab capeſſenda poſſent retrahere. Plura hac de re diximus lib. 2. de Iuſtitia cap. 18. Dubit. 15.

117 Secundò, Eſt etiam contra Ius Canonicum vt patet 19. q. 3. cap. Si qua mulier. & cap. Non liceat. Quibus locis habetur eadem conſtitutio in Ius Canonicum relata. Vnde S. Gregorius lib. 7. epiſt. 7. *Quia ingredientibus monaſterium conuertendi gratia, vlteriùs nulla ſit teſtandi licentia, ſed res eorum eiuſdem monaſterij iuris fiant, aperta legis definitione decretum eſt*, &c. Vbi manifeſtè indicat, illam cõſtitutionem ab Eccleſia receptam, eamque in iudiciis ſeruandam.

Verùm, omiſſis ceteris, ſufficere nobis poterit vnus Saluianus Epiſcopus Maſſilienſis, ſanctitate & doctrina clariſſimus, qui hanc rem ex profeſſo tractat. Hic vixit temporibus S. Auguſtini, & ſcripſit libros octo de Prouidentia, & quatuor alios contra Auaritiam Chriſtianorum ad Eccleſiam Catholicam: vtroque opere perſequitur & deplorat vitia Chriſtianorum, & oſtendit propter eorum multitudinem & enormitatem inundaſſe flagella per orbem Romanum, Barbaris omnia inuadentibus & occupantibus.

tibus. Hic lib. III. contra auaritiam, cùm docuiſſet, in teſtamentis condendis etiam pietatis habendam rationem, ita ſubdit: *At verò nunc diuerſiſſimè & impiiſſimè. Nullis à ſuis minus relinquitur, quàm quibus ob Dei reuerentiam plus debetur: nullos pietas minùs reſpicit, quàm quos præcipuè religio commendat. Denique ſi qui à parentibus filij offerantur Deo, omnibus ceteris poſtponuntur oblati: indigni iudicantur hereditate, qui digni fuerant conſecratione: ac per hoc vna tantùm re viles parentibus fiunt, quia cœperint Deo eſſe pretioſi. Ex quo intelligi poteſt quòd nullus penè apud homines vilior eſt quàm Deus: cuius vtique ſit deſpectione, vt eos præcipuè filios ſpernant parentes, qui ad Deum cœperint pertinere.* Quibus verbis oſtendit, id eſſe impium, & in Dei iniuriam redundare.

VILESCVNT FILII CAVSA RELIGIONIS.

Deinde producit rationem parentum, 118 eamque luculentè refellit. *Dicitis, Quid opus ſit religioſis æquam accipere cũ fratribus portionem? Reſpõdeo, Vt religionis fungantur officio; vt Religioſorum rebus religio ditetur; vt donent & largiantur; vt illis habentibus cuncti habeant non habentes; imò (ſi tanta eſt eorum fides & perfectio) vt habeant citò non habituri; beatiùs vtique, poſtquam habuerint, non habentes. Cur eis quæſo, ô inhumaniſſimi parentes, neceſſitatem indigniſſimæ pauperta-*

CVR FILIIS SVA PORTIO TRIBVENDA.

 tis

tis imponitis? Permittite hoc religioni ipſi cui filios tradidiſtis: rectiùs pauperes à ſe fiunt. Si tantùm eos inopes eſſe cupitis, concedite id eorum deuotioni: liceat eis (quæſo) vt velint pauperes fieri. Eligere inopiam debent, non ſuſtinere. Poſtremò, etiamſi ſuſtineant, deuotione eam tolerent, non damnatione patiantur. Cur eos velut à natura expellitis, & quaſi è iure ſanguinis abdicatis? Et ego eos pauperes eſſe volo, ſed vt habeat tamen præmium ſuum ipſa paupertas: & præclara demutatione eligant inopiam ex copia; vt ex inopiæ electione copiam conſequantur.

Inſinuat hîc tres cauſas cur iſtis filiis debeat ſua dari portio. Primò, Vt ipſi ſuſtententur, nec oneri ſint religioni. Iniquum enim eſt, ſi tua diuitibus relinquas, & ipſe pauperibus ſis oneri. Secundò, Vt monaſterium locupletetur ad alendos plures Dei miniſtros, ad augendum cultum diuinum, ad maiores erogandas eleemoſynas. Tertiò, Vt filius plus mereatur, ſpontè diuitiis ſe exuens, & paupertatem amplectens. Quartam cauſam poſteà ſubdit, ne in Deum ſis ingratus, eum exheredem faciens, à quo omnia accepiſti.

119 Adfert deinde aliam rationem qua ſæculares mouentur, vt filios religionem intrantes priuent: nimirum ne bona veniant ad

extra-

extraneos (vt ipſi loquuntur) hoc eſt ad ſeruos Dei; ac proinde ne veniant ad ipſum Deum, cui in ſeruis ſuis datur, vel adimitur; qui in ſuis miniſtris heres inſtituitur & exheredatur. *Quamquam*, inquit, *quid ego vos per ipſum ſanctiſſimæ rationis officium trahere ad humanitatem pietatemq; contendo, cùm id maximè obſiſtat, & hæc res parentes impios faciat, quæ magis pios facere deberet? Nam cùm vos ideò plus relinquere ex patrimonio veſtro filiis religioſis deberetis, vt aliquid ad Deum ex facultatibus veſtris ſaltem per filios perueniret; ideò filiis non relinquitis ne illi habeant Deo quod relinquant; magnificam repenſantes beneficiis ſacris viciſſitudinem, dum id ſtudioſiſſimè procuratis, ne vel per veſtros aliquid honoris Deus habere poſſit, cùm vos omnia per Dei munus habeatis. Cur, rogo, tam infideliter, cur tam impiè? Non exigimus vt veſtra Domino largiamini; aliquid Deo de ſuo reddite. Cur tam auarè, tam impiè agitis? Non eſt veſtrum quod denegatis. Iniquum ergo arbitramini vt ſæcularibus filiis religioſos filios ſubſtantia pares eſſe faciatis? Id ergo agitis vt pœniteat eos cœptæ religionis, quos religio apud vos fecit viles. Quid enim eſt aliud, quàm religionem interdicere, ob religionem deſpectui habere?*

QVOD MAXIME DEBEBAT PIOS FACERE, FACIT IMPIOS.

Poſt hæc agit contra illos qui putant ſatis 120

NON EST SATIS VSVM FRVCTVM RELINQVERE.

eſſe ſi vſum fructum portionis legitimæ illis relinquant. *Sed*, inquit, *inuenit iniquiſſima infidelitas parentum quomodo à patrimonio ſuo penitus Deum excludat, proprietatem rerum religioſis filiis auferendo. Vſum enim his dedit, vt eſſet quo ipſi viuerent: proprietatem his tulit, vt quod Deo relinquerent, non haberent. O nouum irreligioſæ mentis ingenium! inuenit quo videretur filiis ſuis maiore erga Deum ſua impietate conſulere*, &c. Et infrà: *Quid agis miſerrima infidelitas, & paganicæ (vt ita dixerim) irreligioſitatis error? Itáne tantum odiſti Deum, vt poſſis etiam filios tuos, ob hoc tantùm quòd ad Deum pertinent, non amare? Meliori enim conditione quidam relinquunt libertos ſuos, quàm tu relinquis filios tuos. In vſu ſiquidem quotidiano eſt, vt ſerui (etſi non optimæ, certè non improbæ ſeruitutis) Romana à dominis libertate donentur; in qua ſcilicet & poteſtatem peculij capiunt, & Ius teſtamentarium conſequuntur; ita vt & viuentes, cui volunt, res ſuas tradant, & morientes donatione tranſcribãt*, &c. *Quantò, ô quiſquis es infideliſſime pater, quãtò domini illi cum libertis meliùs agunt, quàm tu cum liberis? Illi quæ donant, perpetuo iure donant; tu temporario: illi teſtamenti faciendi arbitrium dant libertis; tu tollis liberis: illi poſtremò ſeruos ſuos dant libertati; tu quaſi ad-*

dicis

dicis filios ſeruituti. Et infrà: *Quid tantum, quæſo, ſceleris in titulo eſſe religionis putas, vt ideò eos qui Religioſi ſunt, filios tuos eſſe non credas, quia filij Dei eſſe cœperunt? In quo tibi, hoc tam bonæ voluntatis quaſi piaculo, rei facti ſunt, vt idcircò eos putes habendos peiores, quia optant eſſe meliores?*

Pergit Saluianus: *Sed dicitis, non eo à vobis animo hoc agi. Quod idem eſt, ac ſi quiſpiam dicat; malas res bono animo à ſe fieri, & impietatis facinus pia mente committi. Quid prodeſt (ô inhumaniſſimi parentes) quòd filios religioſos bono à vobis animo dehonorari aſſeratis? Res ipſa hoc reſpuit, res refellit. Parum eſt quod nudis aſſertionibus dicitis; ipſi actibus veſtris contra vos teſtes eſtis. Indignum ergo arbitramini, vt ſancta & placita Deo pignora, filij, mundo ſeruientibus comparentur?* &c.

Deinde adfert excuſationem ſęcularium, 121
qui dicunt non oportere filiis religionem intrantibus concedere proprietatem, eò quòd ipſi non ſint habituri liberos, quibus eam relinquant; eamque fusè refutat. habent enim pauperes Dei, qui ſint illis filiorum loco: habent ſuos fratres ſpirituales, quibuſcum viuunt, quos etiam poſt ſe relinquent: habent Chriſtum, quem in membris ſuis faciant heredem: habent animam ſuam, cui hoc beneficium impendant. Stultiſſimum

eſſe, ſi cogites vt ſæculares filij opibus & diuitiis ad breue tempus circumfluant,& non ſis ſolicitus vt animæ tuæ in æternitatem conſulas. quam amentiam, quia plurimorum animos occupauit,fusè inſectatur.

CONTRA EOS QVI SVNT SOLICITI,VT HEREDES SVOS DITENT, ET SALVTEM ANIMAE SVAE NEGLIGVNT.

Eſt, inquit, *quod pro hominum inſipientia lugeamus, vllum omnino inueniri, aut eſſe poſſe, qui decurſo infelicis vitæ iſtius breui ſpatio, in ipſa extremitate iam pendens, iturus ilicò ad tribunal Dei, quidquam aliud cogitet præter finem ſuum; quidquam aliud præter exitum ſuum; quidquam aliud præter periculum ſuum: & neglecta ſpe ſua atque anima (cui opitulari aliquatenus vel in vltimis ſuis omni niſu, omni re ac ſubſtantia ſua debeat) hoc ſolùm cogitet, & animo voluat, quàm lautè heres ſuus res ſuas comedat. Miſerrime omnium, quid ſolicitus es? quid æſtuas? quid auctorem te ipſe rerum periturarum facis? An times fortè ne deſint qui te mortuo, quod dereliqueris, vorent? Nolo metuas, nolo verearis. Vtinam tam facilè ſaluus eſſes, quàm tua omnia diſperibunt. O infidelitas! ô peruerſitas!*

Terentius

Etiam vulgò dictum eſt, omnes ſibi meliùs velle quàm alteri. Nouum hoc monſtri genus eſt, cuilibet quemquam velle conſulere, tantùm ne ſibi. Ecce iturus es infeliciſſime omnium, ad examen ſacrum, ad tremendum illud intolerandumq́; iudicium, vbi peregrinanti animæ

atque

atque anxiæ nullum poteſt omnino eſſe ſolatium, niſi ſola tantummodò bona conſcientia: niſi ſola tantùm innocens vita, aut quod proximum eſt bonæ vitæ, miſericordia: vbi reo homini nullum eſt adiutorium, niſi mens larga, niſi pœnitentia fructuoſa, & eleemoſynæ copioſæ: vbi denique pro diuerſitate meritorum, aut ſummum bonum inuenies, aut ſummum malum; aut immortale præmium, aut ſine fine tormentum. Et tu de locupletandis heredibus tuis cogitas, de opibus agnatorum tuorum, cognatorumq́; ſuſpiras; quem potiſſimùm ditiorem patrimonio tuo facias; cui ſupellectilis variæ ornamenta tranſcribas; cuius apothecas copiis tuis repleas. Infeliciſſime omnium, cogitas quàm benè alij poſt te viuant, non cogitas quàm malè ipſe moriaris. Dic mihi quæſo, ô miſer, ô infidelis, cùm multis patrimonium tuum diuidas, cùm multos facultatibus tuis dites, numquid de ſolo te es tam malę meritus, vt tibi nec inter extraneos locum facias heredis? Ecce expectat te egreſſurum de vita iſta officium tribunalis ſacri, expectant tortores angeli, & immortalium tormentorum terribiles miniſtri: & tu futuras poſt te heredum mundialium voluptates animo volutas? tu delitias aliorum mente pertractas? quàm benè ſcilicet poſt te heres tuus de tuo prandeat, quibus copiis ventrem expleat, quomodo vſque

OFFICIVM TRIBVNALIS SACRI.

ad nauſeam redundantem viſcera exaturata diſtendat. Infelicißime omnium, quid tibi cum his deliramentis? quid cum ſtultitia huius erroris? quid cum perditione iſtius vanitatis? Numquid ſuccurrere hoc tibi inter ſupplicia ſumma poterit, ſi is qui res tuas prodigè comedit, lautus & pranſus benè eructarit? &c.

122 ANIMAM PRAE FILIIS AMANDAM. Idem pulcherrimè proſequitur infrà: *Amate, non obſiſtimus, amate filios veſtros, ſed tamen ſecundo à vobis gradu: ita illos diligite, ne vos ipſos odiſſe videamini. Inconſultus namque & ſtultus amor, alterius memor, & ſui immemor: vnuſquiſque proprium onus portabit. Relictæ filiis diuitiæ parentes non liberant de mendicitate; imò relicta immoderatè filiis facultas, parētum eſt ſempiterna mendicitas: ac per hoc nulli parentibus magis noxij, quàm filij nimis amati. Dum enim illi patriis bonis affluunt, parentes in ſempiternitate cruciantur. Flammæ infelicium mortuorum, diuitiis non refrigerantur heredum.* Deinde hoc oſtendit exemplo diuitis epulonis, qui etſi heredes ſuos ditarat, hoc tamen nihil illi proderat. *Illi*, inquit, *erant in abundantia, ſed iſte in egeſtate; illi in gratulatione, iſte in dolore; illi in diuitiis, iſte in tormentis, illi fortaſſe iugiter in luxuria, iſte ſemper in flamma. O infelix & miſeranda conditio! bonis ſuis aliis præparant beatitudinem,*

ſibi

ſibi afflictionem; aliis gaudia, ſibi lacrymas; aliis voluptatẽ breuem, ſibi ignem perennem. Hæc diuites cogitent, qui redimere facultatibus ſuis nolunt ne iſta patiantur. Diues ille fuit, de quo nunc loquimur; diuites ſunt & iſti, ad quos nunc loquimur. Vnius ſunt nominis: caueant ne ſint etiam conditionis vnius. Si durum eſt ab aliquo filiis ac propinquis parum relinqui; multò eſt durius, in æternitate torqueri. Opinor enim diuitem illum cùm torqueretur, non tantum delectabant opes heredis ſui, quantum augebant tormenta corporis ſui,&c. Quæ ille copiosè & vtiliſſimè.

Poſteà oſtendit, hoc totum proficiſci ex quadam infidelitate, quòd futura præmia & ſupplicia ex animo non credant. *Nemo*, inquit, *inter homines, qui cùm beatus eſſe valeat, miſer eſſe malit: nemo eſt, qui cùm poſſit habere delitias ſummi boni, pati velit ſupplicium ſummi mali. Quod ſi ita eſt, quid ergo cauſæ eſt, vt non vel moriens, & in vltimis ſitus, id ſaltem ſupremæ oblationis officio, & omni rerum tuarum ambitu agas, vt ſi mereri à Deo potes, locuples & beatus ſis? Sin autem id non potes, certè vel hoc promerearis, vt miſer non ſis, vt non vraris, vt non torquearis, vt tenebris exterioribus non inijciaris, & ardentibus ſine fine flammis non decoquaris. Quæ cùm ita ſint, quid ergo, vt dixi, cauſæ eſt, vt non omni-*

123 CAVSAM ESSE INFIDELITATEM, SEV FIDEI DEFECTVM.

*bus modis vel mala fugias, vel bona aſſequi velis? Quid cauſæ eſt, quòd hæc non agis? quid cauſæ eſt vt bona æterna non emas? quid cauſæ eſt, vt mala æterna non timeas? quid vtique, niſi illud quod prælocutus ſum; quòd aut iudicandum à Deo te eſſe non putas, aut reſurrecturum omnino non credis. Si enim crederes, quomodo non futuri iudicij inæſtimabile malum fugeres, & immortalia ſuppliciorum tormenta vitares? Sed non credis, vtique non credis. Sermo enim tuus & profeſſio tua iactitant fidem; ſed vita atque obitus publicant infidelitatem. Alioquin vince me: vinci volo. non quæro vt mihi credulitatem tuam, ſuperioris vitæ actibus probes, vno ſum contentus teſtimonio ſupremorum tuorum. Ecce iam morieris egreſſurus de domo corporis tui, neſciens quò iturus, quò abducendus, ad quàm pœnalia, ad quàm tetra rapiendus: cui vnum tantummodò ſupereſt inter ſuprema perfugium, vna effugiendi æterni ignis datur * ſpecula, vt pro te offeras ſaltem quod in ſubſtantia habes; quia aliud quod poſſis Deo offerre, iam non habes. Et tu immemor tui, oblitus ſalutis tuæ; de legatariis nouis cogitas, de locupletando herede ſuſpiras. Et hæc faciens, credere te iudicium Dei dicis, qui tibi cùm iudicandus iam ſis, vel inter ſuprema non conſulis? Et cogitare te aliquid de ſalute animæ tuæ ais, cui nullus eſt ani-*

* parvula ſpes.

mâ

mâ tuâ vilior : apud quem propè non intereſt cui proſis, modò tibi noceas? Et credere te futurum iudicium dicis, apud quem nullus eſt minor aut deſpectior quàm ipſe Iudex? Clamat tibi ecce morienti ipſe qui te iudicaturus eſt Iudex tuus, ne vllum omnino hominem in erogandis rebus tuis pluſquam te ames; ne vlli de ſubſtãtia tua moriens magis quàm tibi conſulas : nullum tibi anima tua propinquiorem, nullum iudices chariorem. Quid enim proderit homini, inquit Saluator, ſi lucretur mundum totum, & detrimẽtum faciat animæ ſuæ? aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? hoc eſt dicere, Quid tibi, infeliciſſime homo, proderit, ſi totum mundum aut ipſe habeas, aut tuis poſteris relinquas; & ipſe ſalutis atque animæ detrimentum patiaris? damna enim animæ totum penitus ſecum auferunt: nec quidquam omnino habere poterit, qui ſeipſum damno animæ peruntis amittit. Non reſpicias pecuniam, non poſſeſſionem; nec dubites, ſaltem moriens, pro anima tua quantum potes, rei tuæ ac facultatis offerre. Quidquid enim dederis pro te, vile eſt; quidquid pro te obtuleris, parui pretij eſt : quia anima tua in omnium rerum eſt comparatione pretioſior. Et ideò non dubites pro te dare: quia ſi te amiſeris, omnia in te perdis. Si autem te lucrifeceris, tecum & in te omnia poſſidebis. Fili, inquit Matth. 16.

Eccli.14. *quit Scriptura ſancta, ſi habes, benefac tecum,*
Eccli.30. *& Deo bonas oblationes offer. Et alibi: Miſerere, inquit, animæ tuæ. Vide pietatem erga te Domini noſtri; vide quàm miſericors ſit Dominus Deus noſter, qui nos ipſos pro nobis miſericordiam rogat: miſerere, inquit, animæ tuæ, &c. Cur, ô miſerrime, cùm Deus ſic tecum agat, non acquieſcis? Rogat te vt tui miſerearis, & non vis: cauſam tuam apud te agit, & non admittitur: dignatur te pro te rogare, & non poteſt impetrare*, &c. Hæc omnia ſatis clare oſtendunt tales homines futura præmia & ſupplicia, tribunal illud terribile, & examen ſtrictiſſimum non credere: vel ſi aliquo modo credant (obſcurè nimirum & languidè, vt ſolent ſemipoti de rebus iudicare) tanto animi ſtupore teneri, vt ea non conſiderent, nec apprehendant animo periculum in quo verſantur, aut immenſum lucrum, quod facilè tunc poſſunt conſequi. Hæc amentia & ἀναισθησία eſt pœna auaritiæ & amoris terrenorum.

124 Poſtremò agit contra inordinatum affectum, quo plerique tenentur erga propinquos, qui cauſa eſt cur Dei monita non audiant, & animæ ſuæ non conſulant.

Sed videlicet cauſa grandis eſt, qua Deum audire non poſſis. Circumſtant enim te ægrotantem cognati & agnati tui: circumſtant locuple-

cupletes matresfamilias, circumſtant nobiles viri; obſidet lectum infirmitatis tuæ ſericis atque auratis veſtibus circumfuſa numeroſitas. O quantus fructus æternitatis eſt, talibus bona propria erogare mendicis! Digna videlicet cauſa & ſatis iuſta, vt animæ tuæ auferas, quod egenis talibus derelinquas. Sed nimirum miſericordia frangeris, & lamentantium propinquorum pietate ſuperaris. Vides quippe opulentiſsimi & ſplendidiſsimi cultus homines tibi anxios, tibi flentes, triſti vultu & feſto habitu compoſitas ad mœſtitudinem facies tibi oſtentantes, per imaginariam ſollicitudinem ſuam ementes hereditatem tuam. quem non moueat tanta pietas? quem non moueat talis dolor? Aut quomodo cùm hæc talia vides, non obliuiſcaris tui? Vides enim extortas lacrymas, ſimulata ſuſpiria, fictam anxietatem, non optantem vt conualeſcas, ſed expectantem quando moriaris: Vides defixos in te & accuſantes tui obitus tarditatem, omnium vultus. O infelicem te ac miſerrimum, cuius ſupremum exitum tantus deſiderat & precatur numerus propinquorum: & propter hos animam tuam deſeris? Et infrà:

IRONIA.

SIMVLATIO MOESTITIAE.

Non formides vultus eorum, neque frangaris ambitu eorum. Deſpice concupiſcentes hereditatem tuam, & diuidentes iam inter ſe ſubſtantiam tuam: qui non te, ſed patrimonium

nium tuum diligunt : imò qui cupiditate rerum tuarum te execrantur. Nam dum tua impatienter ſitiunt, te oderunt; præſentiamq́; tuam quaſi æmulam ſibi & aduerſariam iudicantes, obicem putant cupiditatis ſuæ eſſe quòd viuis. Deſpice ergo hos tales & nihili facito: non te moueant blandimenta eorum, venena tibi ſunt: non reſpicias adulationes eorum, gladij ſunt iugulatores tui, & quidem ferreis ac hoſtilibus gladiis tetriores, &c. *fuge ergo hoc malum tale; fuge aſſentationes inſidiantes tibi, fuge obſequelas noxias tibi, fuge ambitus deceptores tuos. Iſta ſunt officia quæ te iugulant: iſta ſunt quæ in mortem trahunt*, &c.

Hæc & alia multò plura doctiſſimus ille Epiſcopus zelo Dei plenus, ad Eccleſiam Catholicam, pro reformatione diſciplinæ, & ſalute filiorum eius, quatuor libris proſequitur.

125 RATIONE PROBATVR. Denique multis rationibus eadem inhumanitas improbari poteſt. Primò, Quia filij non poſſunt ſua legitima priuari, aut exheredes fieri, niſi ob crimen aliquod graue commiſſum in parentem: vt habetur Nouella 115. cap. 3. vbi illa crimina numero 14. recenſentur. Vt ſi filius in parentem manus iniecerit, ſi grauem ei contumeliam irrogarit, ſi patrem criminaliter accuſauit extra cauſam boni publici, &c. Si verſetur cum male-

maleficis, ſi maleficus efficiatur, ſi hæreticus, &c. Atqui intrare religionem nullum eſt crimen, nulla eſt iniuria in parentem, ſed res laudabilis & familiæ honorifica. Ergo non poteſt ob eam cauſam priuari.

Secundò, Filia non poteſt ſua dote, aut legitima portione deſtitui propter nuptias inuito patre initas: tum quia nemini per hoc fecit iniuriam, cùm Iuris permiſſu ſic contraxerit: tum quia impediretur libertas matrimonij (quam Ius naturæ & Eccleſia concedit) ſi poſſet ob talem cauſam priuari. Ita communiter tradunt DD. teſte Panormit. in cap. 1. de deſponſatione impuberum, & Couarr. in 4. Decretalium p. 2. §. 8. n. 5. Ergo multò minùs filius vel filia poteſt priuari propter ingreſſum religionis: quia ea in re ſequitur conſilium Chriſti, & vtitur iure quod Chriſtus ei conceſſit; ac proinde fit ei manifeſta iniuria, ſi idcircò priuetur. Denique ſi id fieri poſſet, impediretur libertas amplectendi ſtatum religionis, & ſequendi conſilium Chriſti; quæ integra & illibata relinquenda eſt: vt etiam ſtatuit Concilium Tridentinum Seſſ. 25. cap. 16. 17. 18.

Tertiò, Eſt quædam iniuria in Chriſtum. 126
priuare enim filium hereditate quia obſequio Chriſti ſe mancipat, quid aliud eſt, quàm Chriſti obſequium vile ducere; & filium

lium minoris æſtimare, minuſque amare, quòd Chriſto ſe conſecrarit? Sicut ſi quis filium ſuum abdicaret eò quòd addicat ſe obſequio Principis, videretur iniurius in Principem, qui per hoc ſe contemni interpretaretur. Eſt etiam quædam Chriſti exheredatio. Non enim Chriſtus à nobis heres vel exheres ſcribi poteſt, niſi ratione famulorum ſuorum, quibus quod facimus, ipſi Chriſto facere cenſemur; iuxta illud Domini Matth. 25. *Amen dico vobis, quod vni ex his fratribus meis minimis feciſtis, mihi feciſtis.* Itaque qui monaſterio vel filio ingredienti religionem ſuam portionem tribuit, vel hereditatem relinquit, Chriſtum heredem facit; & perinde à Domino acceptatur, ac ſi ipſemet inde commodum reportaret. Qui verò filium intuitu religionis ſua portione priuat, Chriſtum exheredem facit; nec minùs id ab ipſo ſentitur, quàm ſi in ſe hoc damno afficeretur. Itaq; non eſt quòd mirentur, qui talia fecerunt, ſi familiam ſuam in graues calamitates incidere & interdum penitus extingui videant. Vlciſcitur enim Deus iniurias ſuas, & ab illis, qui ipſum exheredem fecerunt, ſuam benedictionem ſubtrahit: qua ſublata, omne genus aduerſitatum vel confertim irruit, vel ſenſim irrepit. Hinc infelicia liberorum matrimonia, dam-

damnoſi contractus, mercium iactura, ſterilitas agrorum, naufragia, incendia, lites, latrones, morbi, quibus ſubſtantia exhauritur, & ſtatus honoratus euertitur, & familia mœrore conficitur. Poterant iſtæ calamitates à Deo, qui omnia præuidet, facillimè præueniri & auerti: ſed quia te indignum præſtitiſti, ſtatuit non auertere, ſed permittere res agi ſuis motibus: & inſuper dæmoni laxat habenas, vt conſilia tua diſſipet, vel aduerſarios tibi ſuſcitet, vel in tuas fortunas ſæuiat. Horum nihil permiſſurus erat, ſi te in ipſum liberalem præſtitiſſes. Inſinuat hoc nobis Scriptura varijs locis. Pſalm. 17. *Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris: cum electo electus eris, & cum peruerſo peruerteris.* Quibus verbis ſignatur, quo modo nos geſſerimus erga Deum, eo modo Deum viciſſim acturum nobiſcum. Si ſanctè, reuerenter, liberaliter; ipſe viciſſim in nos benignus & liberalis erit: ſi peruersè, irreuerenter, illiberaliter; ipſe quoque in nos durus & illiberalis erit. Neq. mirum ſi Deus ita faciat, cùm id æquitati ſit maximè conſentaneum. Quid enim iuſtius, quã vt is qui in Deum, à quo omnia accepit, adeò parcus & illiberalis eſt, viciſſim Deum parcum in ſe experiatur? Hinc Apoſtolus 2. Corinth. 9. *Qui parcè ſeminat, parcè & metet: & qui ſe-*

 minat

minat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Et 1.Reg.2. *Dominus pauperem facit, & ditat, humiliat, & ſubleuat: ſuſcitat de puluere egenum, & de ſtercore erigit pauperem, vt ſedeat cum principibus, & ſolium gloriæ teneat.* & infrà: *Quicumque honorificauerit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* Itaque familiarum exaltatio & depreſſio, honores & ignominiæ, paupertas & diuitię, ſucceſſus proſperi & aduerſi; & omnes vniuerſim rerum humanarum ſortes à diuina prouidentia dependent, quę ſupra omnia hominum conſilia in omnibus dominatur. Hoc ſi multi benè perpenderent, non ita durè & auarè cum ſuis religionem ingredientibus agerent; neque Chriſtum in ipſis ſua portione priuarent.

127 Simili modo numquam profuit Reipub. vel Regno inuaſiſſe iura Eccleſiæ. Etſi enim videatur ea in re aliquid commodi accedere ſtatui politico; illud tamen poſteà magnis plerumque compenſatur cladibus. Permittit enim Deus excitari bella inteſtina & externa, quibus & regiones vaſtantur, & ærarium exhauritur, & negotiatio auertitur, & priſtina gentis gloria obſcuratur: adeò vt centies-millies plus damni accipiatur in pœna, quàm fuerit commodi in culpa.

Quartò, Aliæ rationes multæ adferri poſſent

ſent contra illam parentum inhumanitatem: vt quòd faciant contra ius ſanguinis, contra paternam pietatem, contra gratitudinem Deo debitam, contra filiorum honorem; quodque filios ſuos mœrore afficiant, & quantum in ipſis eſt, auocent à religionis ingreſſu. Sed has & alias ſimiles ſatis expoſuit Saluianus toto illo libro 3. de auaritia, ad quem Lectorem remittimus.

Dices Primò: Conſentienti non fit iniu- 128
ria: ſed filij conſentiunt vt exheredentur & prætereantur;vel modica portione ſunt contenti:ergo nulla eis fit iniuria.Confirm.quia communis DD. ſententia eſt, filium poſſe exheredem ſcribi,vel præteriri in teſtamento ſi conſentiat. ita gloſſa in L. Si quando. §.Et generaliter.Cod.de inofficioſo teſt.

Reſpondeo: Si conſenſus iſte ſit ſpontaneus, & omnino liber, fateor tunc nullam eis fieri iniuriam: ſecùs verò ſi importunitate,vel metu reuerentiali ſit extortus. Talis autem ſemper eſſe videtur quando parentes ſunt diuites, ita vt nec ipſi nec reliqui filij egeant iſta portione ad ſui ſuſtentationem. Quicumque enim ſpiritu Dei ad religionem mouetur, is quantum in ſe eſt, omni modo deſiderat ſequi conſilium Chriſti Domini noſtri,quò monet, vt qui vult per- *Matth.19.*
fectus eſſe, ſua diſtribuat non diuitibus, ſed

pauperibus. Quis enim fructus æternitatis, quæ merces apud Deum, ſua diuitibus relinquere, iiſque maiorem faſtus & luxus materiam ſuppeditare? Magnus ſcilicet Dei honor, ſi illi ſplendidiùs veſtiantur, ſi lautiùs comedant, ſi aulæ & cubilia periſtromatis veſtita, ſi domus pretioſa ſupellectile inſtructa. Hoc etiam ſecum reputat, innumerabiles eſſe, quibus magnæ opes à parentibus relictæ infinitorum peccatorum & æterni exitij cauſa extiterunt, qui in mediocritate fortunæ probi & ſalui futuri erant. Opes enim attollunt animos iuuentuti, vt neminem curet; vt nullius conſilio parêre, aut monitis velit acquieſcere; ſed omnia agere ſuo arbitrio, omnia experiri, omni genere voluptatis perfrui. Opes omnium flagitiorum & facultatem & commoditatem & audaciam ſuppeditant: opes ſtudia litterarum, & cultum ſapientiæ, modeſtiam, ſobrietatem, & caſtitatem in cõtemptum adducunt: denique efficiunt, vt animus otio, luxu, & inertia diffluens, nihil pręclari diſcat aut deſignet, ipſiq; maneant * ἐτώσιον ἄχθος ἀρέρης. Quantò ſatius foret opes mediocres cum bona inſtitutione liberis relinquere, quibus & intra rationis gyrum ac modeſtiá contineantur, & ad labores ſtudiorum, multaque præclara conanda excitentur? hoc modo

* *telluris inutile pondus.*

modo apud omnes gentes, qui ſapientia & auctoritate, ſiue in religione, ſiue in politica adminiſtratione præſtant, ij ex mediocri vel infima fortuna ſuo labore & induſtria ad eum dignitatis gradum conſcenderunt.

Dices Secundò: Religio quam filius ingreditur, non eget, ſed eſt valdè diues: cur illi ſuam portionem relinquam? an vt diuites magis ditet? Paucis eget Religioſus; quia habitus illi vilis & menſa tenuis; & caret prole cui relinquat. Satius ergo eſt vt hoc accreſcat fratribus, vel cognatis ſęcularibus. 129

Reſpondeo Primò: Etſi fortè monaſterium ſit diues, multæ tamen ſunt cauſæ dandi filio legitimam, vt ſuprà ex Saluiano oſtenſum: nimirum vt ipſe ſua, iuxta Chriſti conſilium, pauperibus diſtribuat, & hoc meritum liberæ renuntiationis habeat: vt plures Dei famuli alantur; vt cultus diuinus, ſuppetente maiore copia, augeatur; & monaſterium copioſiùs det in pauperes, &c.

Reſpondeo Secundò: Sæpe per calumniam Monaſteriũ vel Collegium audire diues, opulẽtum, copioſum, quod inſigni paupertate & inopia laborat. Quis enim Collegium dicat opulentum, quod in ſingula capita non habeat vltra ducentos florenos, quibus & alimenta, & veſtes, & medicami- 130

CALVMNIA IN OPES RELIGIOSORVM.

na,& libri ſingulis comparari,& cubicula rebus neceſſarijs inſtrui, & ædificia ſarta tecta præſtari, & focus vel priuatim vel publicè præberi, & ſumptus templi ſuſtineri debeant? Nemo eſt, opinor, hîc Louanij,qui eo pretio ſuis conuictoribus hæc omnia præſtare vellet. Itaque tale Collegium verè pauper eſt,& eget ad congruenter hos omnes ſumptus tolerandos. Sicut Sacerdos & quiuis Eccleſiaſticus verè pauper eſt,qui non niſi ducentos florenos annuè recipit,quibus ſeipſum quoad omnia in ſolidum ſuſtentet. Accedit quòd Religioſi illi,qui hanc calumniam patiuntur, non ſint ex platea (vt dici ſolet) vel mendicabulo collecti; ſed ex honeſta conditione,& lauta plerumque fortuna vel expectatione, ſolius Dei amore ſe ad hanc humilitatem demiſere: multi inter eos nobiles & ex primarijs familijs;multi ſplendidæ in ſæculo fortunæ,vel illis animi dotibus,vt facilis eis ad opes & honores pateret aditus. Denique nemo eſt inter eos, qui in ſæculo non potuiſſet aſſequi longè amplius. Itaque nimium videri non debet ſi 200.florenos,vt minimum,in ſingula capita poſtulem. Quis enim ſæcularium Sacerdotum ea tenuitate eſt contentus? Quis, ſi non amplius haberet, non iudicaretur verè pauper? Imò plerique quibus aliquid doctrinæ, ingenij,

genij, induſtriæ, 500. vel 600. non acquieſcunt: multis etiam 1000. parum ſunt. Nec repugno. Viri enim docti tali honore ſunt digni, modò non ad luxum, ſed ad honeſtum vſum referant. Verùm mirari ſatis non poſſum quoſdam, qui etſi ex tenuiſſima fortuna ad eam copiam peruenerint, vt poſt omnes ſumptus ordinarios tantum eis ſuperſit, vt bonas ſummas quotannis condant, & in arcæ tenebras abdant, ſe tamen pauperes, & illos qui 200. non habent, diuites vocant, & eorum opes vbique verbis exaggerant. Viderint ipſi quo ſpiritu id faciāt: eò enim iſta tendere videntur, vt nemo illis Religioſis benignè faciat, ſed tāquam auari & opibus inhiantes ab omnibus deſerantur. Si in ſæculares tam ſumus liberales, & tantum eis concedimus: cur in Religioſos tam ſumus iniqui? Certè non tam vilia cenſeri debent Religioſorum capita, qui res omnes & ſpes ſæculi, amore Chriſti deſeruere, quin tantillum illis ad tenuem vitæ modum concedi poſſit: neque ob eam cauſam auaritiæ & inſatiabilis cupiditatis accuſandi ſunt, & apud vulgus traducēdi. Neceſſaria enim vitæ illis non permittere, quid aliud eſt quàm indignos vita cenſere? Si digni vita ſunt, permittatur illis vt ea quæ vitæ ſuſtentandæ, iuxta modum à religione præſcriptum, ſunt

neceſſaria, habeāt; & conticeſcat calumnia.

131 Ex his patet, 200. florenos in capita eſſe veram paupertatem, nec poſſe Monaſteriū vel Collegium vocari diues, opulentum, quod amplius non habet. Quod ſi ita eſt, quanto minùs poterit opulentum dici quod vix habet dimidium? Tale eſt hoc Collegium Louanienſe, & alia quædam noſtræ Societatis in hac Prouincia, quibus vix centeni in capita (comprehenſis ſimul totius Collegij templique ſumptibus) ſuppetunt. Quòd ſi ducentos haberent, ea tenuitate eſſent contenti, imò ſe diuites & copioſos putarent. Nemo enim amplius, quàm quotannis ſecundùm moderatiſſimum Religionis modum ſit opus, deſiderat; nemo quidquam condi, & in fortuitos euẽtus aſſeruari.

Nec refert, quòd ſubinde ædificemus: quia nihil facimus niſi ad quod extrema neceſſitas iuxta formam & diſciplinam religioſam compellit. Quòd ſi foris in villa ſumptus facti; ita ſuaſit vtilitas & ratio œconomica cum prudentum iudicio. Religioſi magno ſunt animo, & confidunt in *Matth. 6.* Deo, qui regnum Dei & iuſtitiam eius quærentibus, reliqua huic vitæ neceſſaria promiſit ſe adiecturum. Itaque multa quæ ratio vel diſciplina poſtulat, audent, etiamſi ſumptus neceſſarios manibus non teneant: quia à di-

à diuinæ prouidentiæ fideliſſima manu (quę numquam ſpem eorum fefellit) omnia expectant. Et quamuis calumniæ, multorum animos, qui alioquin illis erant benefacturi, auertant, eoque modo ipſi ſæpè in anguſtias & ſolicitudines conijciantur, dum & creditores vrgent, & neceſſariæ prouiſiones deſunt; tandem tamen Dei benignitate emergunt.

Dices: Si Deo adeò curæ ſunt, cur hominum benignitatem requirunt? Reſpondeo: Quia Deus per homines hominibus conſulit; vt diuites habeant occaſionem benè merendi, & peccata ſua eleemoſynis redimant, & theſauros ſibi in cęlis, rerum ſuarum in pauperes largitione, conſtruant.

QVAESTIO XII.

Quæ & quanta Religionis ſint commoda?

HANC rem fusè, doctè, & eleganter proſequitur P. Hieronymus Platus in aureo illo opere quod ſcripſit De bono ſtatus religioſi. Nos breuiter præcipua quædam attingemus. 132

Tria generatim religionis ſunt commoda ſeu fructus, ſub quibus cetera omnia comprehenduntur: Primum, quòd omnia TRIA RELIGIONIS BONA.

pænè ſalutis impedimenta remoueat; ſecundum, quòd omnia adiumenta ac præſidia ſecum adducat: tertium, quòd debito quo Deo obſtricti ſumus, eo modo quo fas eſt homini, ſatisfaciat. Nihil autem in hac vita poteſt eſſe homini optabilius, quàm carere impedimentis, & abundare ſalutis adminiculis, & debitam Deo gratitudinem præſtare. Hinc enim maxima ſpes datur euadendi ſummum malum, & cõſequendi ſummum bonum. Si aliqua ratio terra marique inuenta eſſet, quæ omnia damnorum pericula excluderet, & omnes lucrorum vias contineret, quis mercatorum illam non amplecteretur?

133 Ac primum, quòd omnia ſalutis impedimenta, quantum fas eſt in hac vita mortali, religio ſubmoueat, perſpicuè oſtendi poteſt. Omnia enim impedimenta conſiſtunt vel in conſuetudine prauorum, vel in appetitu diuitiarum, vel in ſectandis voluptatibus, vel in captandis honoribus, vel in amore proprij iudicij, vel in amore libertatis & ſui arbitrij, vel in crapula & ingluuie. Quicumque à recto ſalutis itinere deflectunt, quicumque pereunt, & animæ ſalutiſque damnum faciunt; ex horum impedimentorum aliquo, vno vel pluribus, id patiuntur, & hiſce cauſis ad malum incitantur. Itaque

hæc

hæc ſunt omnium peccatorum fontes, hæc æternæ mortis venena, & inferorum præcipitia; hæc retia diaboli, quibus animas captat, & machinæ quibus orbem expugnat. Teſtatur id S. Ioannes epiſt. 1. cap. 2. cùm ait: *Omne quod eſt in mundo, concupiſcentia carnis eſt, & cõcupiſcentia oculorũ, & ſuperbia vitæ.* Vbi inſinuat, radices omnium peccatorum, quibus mundus ſeu mundi dilectores inquinantur & pereunt, iſtis tribus contineri.

Nec obſtat quòd præter iſta tria aſſignemus alia quatuor, nimirum, prauum ſodalitium, amorem proprij iudicij, amorem ſui arbitrij, & ingluuiem: quia ſi loquamur de ijs quæ impediunt ſalutem, & mouent ad malum in modum finis, ſui nimirum affectu; ſic ſunt tantùm tria: amor autem proprij iudicij & arbitrij continetur ſub vitæ ſuperbia, ingluuies ſub concupiſcentia carnis. Prauum ſodalitium non mouet in modum finis, ſed vt cauſa excitans & impellens in modum exempli, conſilij, mandati, aut occaſionis: eſtque cauſa generalis, ad omne genus peccati ſe extendens. Itaque maioris claritatis & diſtinctionis cauſa ſeptem impedimenta generalia ſalutis conſtituimus.

SEPTEM IMPEDIMENTA SALVTIS, ET PECCATORVM RADICES.

Atqui religio tollit iſta impedimenta, & ſuccidit iſtas peccatorum radices: ergo tollit omnia ſalutis impedimenta, quantum 134

conce-

conceditur in hac vita mortali. Oſtendemus id diſcurrendo per ſingula. Nam primò, *prauorum hominum conſuetudo* tollitur loci ſeparatione, & clauſtris domus religioſæ. Hanc ſemel ingreſſus procul abes à ſocijs, nec tibi fas ampliùs cum illis more ſolito vagari, nugari, compotare, colludere. Non ampliùs ab illis potes ſeduci, eorumq; exemplo, verbis, aut violentia ad illicita impelli. Non ampliùs curantur eorum ſcommata & cõuitia, eorum amicitia & familiaritas. Quantum hoc boni ſit, & quantum momenti ad ſalutem habeat, nemo æſtimare poteſt, niſi qui conſiderat quàm innumerabilis bonorum adoleſcentum multitudo prauo ſociorum conſortio corrumpatur, & in omne genus libidinum ac flagitiorum præcipitetur. magnum hoc diaboli rete ipſo religionis ingreſſu vitatur.

PRIMVM IMPEDIMENTVM.

135 Secundum impedimentum, *appetitus diuitiarum*, & quidquid malorum ex eo appetitu ſequitur, tollitur profeſſione paupertatis. Quantus autem iſte affectus mortalibus ſit laqueus, quantum ſalutis impedimentum, patet ex illa Domini ſententia, Matth. 19. *Amen dico vobis, quia diues difficilè intrabit in regnum cælorum. & iterùm dico vobis, facilius eſt camelum per foramen acus trãſire, quàm diuitem intrare in regnum*

SECVNDVM IMPEDIMENTVM.

cælo-

calorum. Vbi notãdum, Dominum bis idem repetere, & rem per hyperbolem exaggerare, vt eius difficultatem magis apprehendamus. Hæc ſententia diuinæ ſapientiæ ſi benè ponderetur, ſatis eſt ad omnes diuitias repudiandas. Apoſtolus in eamdem ſententiam 1. ad Timoth. 6. ait: *Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti ſimus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.* Expende ſingula. Deinde rationem ſubdit: *Radix enim omnium malorum eſt cupiditas*, &c. Nullum enim eſt flagitium tam enorme, quod homines opum amore non deſignent. Hinc tot vbique furta, tot rapinæ, tot fraudes in contractibus, tot homicidia, latrocinia, parricidia, ſacrilegia, periuria. Innumeri propter opes ad hæreſes, Turciſmum, aliaſque impias religiones & ſuperſtitiones amplectendas permouentur, vel in eis vt permaneant, retinentur. Opum affectus hæc omnia in cordibus hominum operatur. Neque ſolùm vt acquirantur & retineantur, tãtorum malorum ſunt cauſa, ſed etiam cùm illis vtimur: quia & animos addunt ad audendum, & facultatem præbent ad exequendum. Itaque ſiue conſiderentur vt ſunt in affectu

cam-

tamquam finis qui intenditur, ſiue vt referuntur ad vſum tamquam inſtrumenta operationum noſtrarum, generi humano infinitorum malorum ſunt cauſa: adeò vt maxima pars mũdi propter opes terrenas amittat cæleſtes, & propter temporalia perdat æterna. Accedit, quòd earum ſtudium ita mentem occupatam teneat, vt vix vmquam ſeriò de ſua ſalute cogitare queant. Perdit itaque iſte affectus omnes bonas cogitationes, omneſque pios affectus, quibus æternas opes in cælo comparare poſſis. Vnde duo mala ſtudium diuitiarum adfert. Primò, impedit omnes bonas cogitationes, & mentem inutilibus & noxiis curis implet. Secundò, ad omne genus peccati incitat, & exequendi commoditatem præbet.

DVO MALA ADFERT STVDIVM DIVITIARVM.

136 Ex quibus patet, maximi æſtimandum illud bonum, quo tot & tantorum malorum radix ſucciditur: vnde, cùm profeſſio paupertatis id præſtet, eam in maximis bonis cenſendam, & omnibus qui tantum bonum capere poſſunt, meritò amplectendam. Hæc enim quatenus tollit amorem diuitiarum, eo ipſo tollit infinitas curas & inutiles cogitationes, quibus animus quærentium opes implicatur; & ſimul occaſiones omnium illorum peccatorum quæ amore conquirendarum vel retinendarum diuitiarum committi

mitti ſolent, reſecat. Quatenus verò liberum earum ſubtrahit vſum, ſubmouet occaſionem & facultatem omnium eorum peccatorum, quæ earum vſu vel potiùs abuſu perpetrantur. Itaque profeſſio paupertatis duo bona nobis præſtat. Primò, radicem omnium malorum ſuccîdit, & ſimul ea peccata, quibus maxima pars mundi perit, ſubmouet. Secundò, mentem liberam, rebúſque diuinis ac ſalutiferis expeditam reddit. Quare omne tempus, quod alij terrenis rebus abſq. fructu anxiè & laboriosè impendunt, Religioſi rebus cæleſtibus cum maximo æternorum lucro & animi ſolatio impendunt: & ſicut omnes curæ ac cogitationes ſæcularibus apud Deum ſunt inutiles; ita Religioſis ſunt fructiferę, & ęternam illis coronam præparant. Sicut ergo ſtudium diuitiarum meritò in maximis malis cenſeri debet (vt quod mentem omnibus pænè ſalutaribus cogitationibus ſpoliet, & inutilibus noxiiſque impleat, & ſimul ad omne flagitiorum genus deſignandum incitet, ac facultatem commoditatemq. exequendi ſuppeditet) ita profeſſio paupertatis in ſummis numeranda huius vitæ bonis, vt quæ radicem omnium malorum ſuccidat, & mentem æternis cogitandis & promerendis expeditam reddat.

DVO BONA ADFERT PROFESSIO PAVPERTATIS.

137 Tertium impedimentum erat *amor & ſtudium carnis voluptatum*. Quanta hinc ſit corruptio & miſeria in mundo, quanta peccatorum colluuies, quanta fœditas & abominatio; quàm innumerabiles inde in exitium æternamque miſeriam, & luctum interminabilem ruant; ſatis æſtimari non poteſt. Pauciſſimi enim ſunt qui huius mali letifero veneno non inficiantur, & fructus peſtilentes non deguſtent. Duo generatim ſunt mala grauiſſima quæ amor iſte in nobis parit. Primum eſt, quòd mentem omnibus ſalutaribus cogitationibus ſpoliet, & impuris ac pernicioſis impleat; ſicque ex templo Dei proſtibulum cõſtituat diaboli. Secundum, quòd ad mortiferas delectationes appetendas aſſiduè incitet, & vt eas aſſequatur, nullum genus ſceleris patrare recuſet. Itaque & finis quem directè intendit, ſcelus eſt, nempe impura voluptas; & media quibus ad hunc finem contendit, plerumq. ſcelerata ſunt. Quòd ſi quis matrimonio iungatur, vt abſque ſcelere iſta fruatur voluptate; nihilominùs tamen prius incommodum non euadet. Mens enim innumeris implebitur curis & cogitationibus rei familiaris; vt vxorem & familiam regat, vt coniugi ſatisfaciat, vt ſuæ domui neceſſaria comparet, vt amicos excipiat, vt victum lucretur,

TERTIVM IMPEDIMENTVM.

DVO MALA PARIT.

tur, vt liberos educet, vt eos locupletet, vt honoratè inter ſuos viuat, &c. Hinc videmus pleroſq. qui matrimonij vinculis conſtricti, ita occupatos & ſollicitos de rebus terrenis, vt vix ſemel feriò de ſua ſalute cogitare queant. Interſunt quidem ad horam ſemel aut bis per hebdomadam rebus diuinis, ſed mens ita conſuetis curis ad terrena abripitur, vt etſi corpore adſint diuinis, mente tamen interſint terrenis; à quibus ita diſtinentur, vt vix aduertant quid coràm agatur.

Totum hoc malum tollit amor caſtitatis. hic enim omnes impuras cogitationes ac imagines fugat, mentemque ſanctis deſideriis & diuinis illuſtrationibus præparat: deinde omnia illa peccata, quæ ex affectu libidinis committi ſolent, reſecat: denique omnes matrimonij afflictiones, & omnes illas curas, quibus miſeri coniugati miſerè cruciãtur, auertit. Quantum hoc boni eſt, quod tanta fugat mala, & mentem tantis bonis reddit idoneam? Inſinuat huius præſtantiam Dominus Matth. 19. cùm enim dixiſſet, *Sunt eunuchi qui ſe caſtrauerunt propter regnum Dei*; protinus addidit: *Qui poteſt capere capiat*; quaſi dicat: Neminem cogo ad caſtitatem, ſed quia tantum boni eſt, omnes inuito. Cui tantum eſt animi, vt con- 138

fidat ſe poſſe præſtare, amplectatur. *Poteſt* enim *capere*, qui aſſumpto animo Deo confidit, naturæ appetitus frangere paratus. *Non poteſt capere*, qui mollitie quadam animi deſperat, vel refugit tamquam nimis arduum & moleſtum. Eamdem magnificè commendat Apoſtolus 1. Corinth. 7. idque potiſſimùm ob hæc duo: nimirum quia liberat nos multiplici ſollicitudine huius ſæculi, & præbet facultatem ſeruiendi Deo.

139 Quartum impedimentum erat *cupiditas honoris, laudis, vanæ gloriæ*, &c. Hæc ſimiliter duo generatim mala in genere humano operatur. Primò, mentes hominum ſalutaribus cogitationibus orbat, & inutilibus perniciofiſque replet. Ambitioſi enim noctes & dies circa ea quæ ad ſuum honorem & æſtimationem, ad ſtatum conſeruandum vel augendum, ad iniurias vindicandas & dedecus depellendum pertinent, occupantur. Secundò, impellit eas ad omne genus vitiorum & ſcelerum: hinc odia & inimicitiæ, ſi vel in puncto læſus videatur honor; hinc inuidia alienæ proſperitatis; hinc tot bella & cædes; tot Prouinciarum vaſtationes, expilationes, oppreſſiones, & alia omnia mala, quæ bellum ſecum trahit; hinc duella & occultæ in mortem aliorum machinationes: denique hinc hæreſes, blaſphemiæ, incan-

QVARTVM IMPEDIMENTVM.

DVO MALA PARIT.

cantationes, & omne ſpiritualium peccatorum genus. Horum omnium fons eſt honoris inordinatus amor: qui ita mentes hominum excæcat, & in malum incendit, vt neque opes, neque huius vitæ commoda, neq. voluptates carnis, neque vitam ipſam, neque æternam ſalutem æſtiment aut curent, modò honorem, quem ſibi imaginantur, tueri poſſint & illæſum præſtare: ſic omnia præ vana honoris imagine nihili ducunt.

Hæc radix adeò perniciosa, cum ſuis fruticibus omnique germine, ſucciditur honorum contemptu, & humili ſubiectione ſub imperium Prælati; quorum vtrumque per obedientiæ profeſſionem agitur. *Profeſſio* enim *obedientiæ* iſta duo includit; ſicut profeſſio paupertatis contemptum diuitiarum & amorem paupertatis: profeſſio caſtitatis contemptum ſeu horrorem voluptatis carnis, & amorem puritatis. Qui honores, dignitates, magiſtratus non appetit, qui vanas hominum laudes non curat, liberatur infinitis curis & cogitationibus, quibus mentes ambitioſorum detinentur: ac proinde habet mentem ſuam ad omnia cæleſtia ac ſalutaria expeditam & probè comparatam. Deinde redditur immunis ab omnibus illis prauis affectibus & peccatis innumeris, in quæ ambitio ſolet impellere; ab odio & 140

PROFESSIO OBEDIENTIAE DVO INCLVDIT.

inuidia,à contentionibus & rixis,à duellis & homicidiis,& ab omni acerbitate & amaritudine, qua corda ambitioſorum tamquam felle replentur & contabeſcunt.

141 QVINTVM ET SEXTVM IMPEDIMENTVM. Quintum impedimentum erat *amor proprij iudicij*. Sextum *amor ſui arbitrij*. Vtrumq. modo quodam ad cupiditatem honoris,ſeu vitæ ſuperbiam pertinet: quia plerumque ex vana gloria vel nimia ſui ęſtimatione procedit. Verùm diſtinctionis & perſpicuitatis cauſa ſeorſim expendemus. AMOR PROPRII IVDICII. *Amor proprij iudicij*, plurimorum malorum eſt cauſa. hinc enim omnes hæreſes & errores qui Eccleſiam turbant, & tot animas orco demittunt. Cùm enim iudicium proprium nimis amatur & æſtimatur, Eccleſiæ iudicio anteponitur,& hæreſis naſcitur. Honor quidem vel voluptas, vel opes ad hæreſim alliciunt; non tamen homines tam facilè ſequerentur, nec in illud barathrum ita ſe darent præcipites,niſi ſui iudicij nimia ęſtimatione tenerētur. Hinc innumeri quoque errores non ſolùm in vita ſpirituali, ſed etiam in ſæculari. Quotuſquiſque enim eſt,qui iudicij ſui pręſidentia non ſępè erret,& in grauia incommoda incidat?

142 AMOR LIBERTATIS. Non pauciorum malorum cauſa eſt *amor libertatis*,& vitę ſuo arbitrio degendæ.Hinc omnia illa peccata, quæ iuuentus maiorum

ſoluta

ſoluta imperio committit. hinc comeſſationes & ebrietates, rixæ & contentiones, pugnæ & cædes, inimicitiæ & ſimultates, fornicationes, immunditia, impudicitia, ceteraque carnis opera, quæ Apoſtolus commemorat; quæ qui committit, regnum Dei non poſſidebit. Denique maxima pars peccatorum, quæ per orbem fiunt, ex hac ſoluta libertate, & defectu probi rectoris committũtur. Sicut enim equus indomitus ſublato fræno huc illuc facilè impellitur, donec in aliquod præcipitium, vel cœcam foueam cadens ſe perdat & ſeſſorem: ita ſublata directione boni moderatoris, plerique mortalium per omne genus vitiorum volutantur, donec in barathri præcipitium ruentes, animam pariter & corpus amittant. *ad Gal. 5.*

Vtrumque hoc impedimentum, & tantorum origo malorum tollitur profeſſione obedientiæ. Hæc enim quatenus iudicium proprium ſubmittit non ſolùm iudicio Eccleſiæ, ſed etiam (in rebus præſertim agendis) iudicio Prælati; excludit non tantùm omnes hæreſes, ſed etiam omnia illa peccata, omneſque errores & illuſiones, quę ex ſui iudicij nimia æſtimatione ſolent obuenire. Neque ſolùm excludit errores, ſed etiam adducit veram prudentiam, quę poſtulat, vt in rebus ac negotiis propriis noſtro iudicio 143

non fidamus, ne philautia nos decipiat, aut alia paſſio tranſuerſos agat; ſed alieno potiùs conſilio, ab omni affectu alieno, acquieſcamus. Incredibile dictu, quanti in omnibus negotiis ſit momenti (& maximè in vita ſpiritali) habere ſapientem moderatorem à quo dirigaris.

Rurſus eadem profeſſio obedientiæ, quatenus ſubmittit voluntatem ſubditi voluntati Superioris, adimit ei libertatem viuendi ſuo arbitrio; & conſequenter reſecat omnia illa peccata, quæ ex hac libertate ſequi ſolent, & tamquam fræno intra limites rationis & ſepta virtutis coërcet. Corrigit itaque obedientia intellectum & voluntatem, & vtramque facultatem dirigit. Intellectum quidem, ſubiiciendo illum in negotiis occurrentibus, totiuſque vitæ moderatione iudicio Superioris: voluntatem verò, adimendo illi noxiam libertatem, & ad Superioris arbitrium flectendo.

144 His adde impedimentum ſeptimum (quamuis ſub tertio contineatur) quod crapula & ventris ingluuie, nimiaque cibi ac potus ingeſtione cõtinetur. hoc triplici modo hominem impedit à ſalute. Primò, offuſcando mentem & ad omne bonum reddendo ineptam, adeò vt neque ſtudiis, neq. orationi, neque rerum ſalutarium meditationi,

SEPTIMVM IMPEDIMENTVM.

TRIPLICITER A SALVTE IMPEDIT.

tioni, neque vlli præclaræ rei vacare poſſit; ſed tantùm ad otium & ſomnum, luſum & iocum ſit idonea. Secundò, quia non ſolùm ad omnia bona animum reddit ineptum, ſed etiam ad innumera mala otioſum impellit. hinc enim omnes libidines & turpitudines, quibus maxima pars mundi in exitium ruit. hinc omnia ſcelerum genera, quæ libidinis cauſa committuntur. Saturitas enim excitat libidines: libido verò exquirit omnes rationes per fas & nefas, vt voti compos fiat: quia mouet in modum finis. Tertiò, quia ipſa quoque voluptas gulę, per modum finis mouet. infinita enim peccata committuntur ad gulæ voluptates obtinendas. Ex quibus patet quantorum malorum hoc impedimentum ſit cauſa, & quàm ſaluti pernicioſum.

Tollitur verò magna ex parte iſta malorum radix religionis ſobrietate. Hæc enim reſcindit intempeſtiua ſympoſia, & longa conuiuia, & concertationes potandi, & ciborum affluentiam, & omnem aliam redundantiam corpori & ſpiritui noxiam: eamque diætam præſcribit, qua & vitia carnis comprimantur, & mens in ſuis functionibus non impediatur. Verùm ſicut hoc impedimentum magna ex parte continetur ſub concupiſcentia carnis, quæ ad omnes gulæ & ta- 145 SOBRIETAS.

ctus voluptates pertinet: ita eius remedium continetur ſub caſtitate, quæ concupiſcentiam carnis profligat. Tanta enim eſt connexio & dependentia caſtitatis à ſobrietate, vt ſine hac illa ſubſiſtere nequeat.

146 Ex quibus perſpicuum eſt, quantum ſit religionis bonum; vt quæ omnia ſalutis impedimenta, & omnes peccatorum radices (quantum fas eſt in hac vita mortali) reſecet ac ſubmoueat. Quòd enim omnes malorum origines ſeptem illis commemoratis contineantur, ſic oſtendi poteſt. Quidquid voluntatem mouet ad malum aut impedit à bono, id vel mouet in modum finis, vel in modum cauſę efficientis ac incitantis. Si per modum finis; erit vel pecunia ſeu diuitiæ, vel voluptas carnis, vel honor: horum enim cauſa omnia peccata committuntur. Si per modum cauſæ efficientis; vel incitabit vt cauſa moralis, ſicut prauorum conſortium, qui conſilio, exemplo, metu, iuſſu, probris ad malum impellunt: vel vt cauſa phyſica, ſicut gula quæ libidini ſemina ſubminiſtrat: vel vt cauſa remouens aut prohibens, vt eadem gula, quatenus mētem offuſcat; & proprij iudicij & arbitrij amor, qui rectum conſilium & alienam directionem excludit.

OMNIA IMPEDIMENTA SEPTEM ILLIS CONTINERI.

Ex quibus patet, prædictis ſeptem capitibus omnia ſalutis obſtacula, omnes peccatorum

torum fontes contineri; iiſque excluſis omnia excludi. Vnde cùm religio omnia illa (quantum huic mortalitati conceſſum) excludat, manifeſtum eſt, eam præſtantiſſimum bonum, quod in hac vita obtineri queat, meritò cenſendam.

Diximus, quo modo omnia ſalutis impediméta ſubmoueat: nunc demonſtrandum, qua ratione omnia ſalutis adminicula repræſentet. Ea omnia ad hæc duodecim reuocari poſſunt; nempe ad *Sacramentorum vſum, orationem frequentem, meditationem rerum diuinarum, exempla virtutum, monitiones ſapientum, correctionem erratorum, directionem Superiorum, lectionem ſacram, mortificationem affectuum, exercitium virtutum, crebram ſui diſcuſſionem, ſobriam diætam.* 147 OMNIA SALVTIS ADIVMENTA RELIGIO CONTINET.

At hæc omnia maximè vigent in religione. Nuſquam enim crebrior *Sacramentorum vſus:* nuſquam expiatio peccatorum, & perceptio Euchariſtiæ frequentior: nuſquam præparatio ad iſta dignè præſtanda accuratior. Quanta verò hinc tot annorum decurſu gratiæ copia, quantum præſidij ad perſeuerandum, quantum cæleſtis coronæ augmentum, quiuis facilè per ſe æſtimare poteſt, qui vim iſtorum Sacramentorum intelligit. 148 I. SACRAMENTORVM FREQVENTATIO.

Oratio ita crebra & vſitata in religione, 2. ORATIO FREQVENS

 vt

vt iuxta monitum Domini dici poſſit, ibi *ſemper orari*. Quantum autem hoc momenti habeat ad ſalutem, ipſe Dominus declarat, cùm promittit omnia quę ad ſalutem pertinent, nos per orationem obtenturos.
Matth 7. *Petite*, inquit, *& dabitur vobis; quærite, &*
Luca 11. *inuenietis; pulſate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit; & qui quærit, inuenit; & pulſanti aperietur.* Oratio eſt clauis theſaurorum Dei, vt pulchrè ait Chryſoſt. Homil. 1. de oratione. Sicut is, cui conceſſa clauis theſaurorum Regis, poteſt aperire arcas, & inde aurum, gemmas, vniones, & alia pretioſa cimelia auferre quibus diteſcat; ita oratione veluti claue aperire poſſumus cæleſtium theſaurorum arcas, & multas inde ſpiritales opes reportare. Quod maximè locum habet, ſi oratio ſit aſſidua (ſicut in religione) nec quidquam, niſi ad ſalutem æternam pertinens, impetrare contendat. Hac ratione non ſolùm contra quotidianas tentationes, & hoſtis tartarei inſidias opportunum conſequemur auxilium, ſed etiam donum perſeuerantiæ infallibiliter obtinebimus: quia promiſſio Domini nihil excipit. Vnde qui orationi iuxta Domini monitum
149 deditus eſt, perire non poteſt.

3. RERVM DIVINARVM MEDITATIO. *Rerum diuinarum meditatio* (quæ interna quædam oratio eſt) nuſquam ferè viget niſi in

in religione. Magnam enim requirit animi quietem, & à curis ſæcularibus vacuitatem; qualis rarò in mediis mundi turbis obtinetur. Huius quanti ſint fructus, quanta merita, quanta ſolatia, longum eſſet perſequi. Per hanc conuerſatio noſtra in cælis eſt, & Angelis aſſimiles ac ſocij reddimur. Sicut enim per ſenſus corporis verſamur in hoc mundo viſibili, & ſuper rerum viſibilium formas exteriùs effundimur: ita per meditationem aſcendimus in cælum, & inuiſibilia quæ illic ſunt, oculis mētis luſtramus. Per hanc mens illuminatur, vt mundi vanitatem & pericula clarè videat: vt perſpiciat quantum bonum ſit renūtiatio ſæculi, paupertatis amor, caſtitatis decus, obedientiæ ſubmiſſio, abdicatio ſuæ libertatis, ſegregatio à ſæcularium contubernio, menſa ſobria, humilitatis & manſuetudinis Chriſti imitatio. Hæc omnia clarè oſtendit meditatio; & efficit vt ea ſicut par eſt, ęſtimemus, & amemus, & complectamur. Denique hæc omnes virtutes excitat, & ad copioſos fructus fecundat; hæc omnē mœrorem abſtergit, & animos multa pace & conſolatione perfundit; hæc omnes defectus & errores corrigit, denique ex hominibus angelos quoſdā terreſtres efficit.

Exempla virtutum nuſquam maiora aut 150
crebriora quàm in religione. Alius enim dat 4. EXEMPLA VIRTUTUM.

illu-

Digitized by Google

illuſtre ſpecimen promptę obedientiæ, alius humilitatis & contemptus ſui; alius charitatis in pauperes vel infirmos; alius zeli animarum, abſtinentiæ, manſuetudinis, patientiæ, orationis, deuotionis. Semper in religione ſunt plurimi, quorum ſinguli in aliqua virtute excellunt. Hæc igitur exempla cùm quotidie verſentur ob oculos, quem ad ſui emendationem & virtutem ſimilem non accendant? Maxima in vtramque partem eſt vis exemplorum: verba mouēt, ſed exempla cogunt. Nemo libenter ab altero in aliquo genere laudis vel meriti ſuperatur. Ita ſecum quiſque cogitat: Si tale quid ab iſto præſtitum eſt, cur & egò præſtare non poſſim? quæ iſthæc mea ignauia, vt ego non audeam, quod iſte perfecit? qua cogitatione ſe ipſe ad ſimilia vel maiora perpetranda excitat. Sicut difficile eſt inter malos bonũ eſſe propter vim exēpli: ita inter bonos malum.

151 *Monitiones ſapientum* maximè vigent in religione: vbi tot eruditæ & feruidæ ad conuentum exhortationes: tot priuatæ Superiorum & aliorum Patrum monitiones: tam multa in quotidianis colloquijs ſapienter dicta, & vtiliter narrata: vbi etiam toto eo tempore quo cibus ſumitur, ſalutaris inſtructio lectione continuatur; ne dum corpus paſcitur, animo ſuum pabulum deſit.

5 MONITIONES SAPIENTVM.

Quis

Quis, niſi de induſtria aduerſus virtutem animum ſuum obſtinarit, in tantis virtutis illecebris, in tantis ad bonum incitamentis, non proficiat? Sicut enim ſuaſio ad malum cùm eſt aſſidua, tandem expugnat animum, & ad malum inducit: ita aſſidua ſuaſio ad bonum vix repelli poteſt, ſed tandem animum ad bonum traducit.

Correctio erratorum, & caſtigatio culparum, maximè in religione frequentantur. Si quis in ſæculo peccet (niſi fortè publicè & cum ſcandalo id fiat) non habet qui corripiat & emendet, ſed permittitur ſuo arbitrio: nec ipſe æquo animo ſe moneri pateretur, præſertim ſi nobilitatis, vel diuitiarum, vel ſcientiæ typho ſit inflatus. Hanc ego non modicam talium hominum miſeriam cenſeo, quòd cùm plurimos adulatores habeant, qui eorum mala vel diſſimulant, vel etiam laudant (iuxta illud Pſalmi: *Laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & iniquus benedicitur)* nullos tamen habeat monitores, qui moneant & emendent. At in religione nullum adeò minutum committi poteſt erratum, quin ſtatim adſit corrector qui moneat, & emendari curet. quæ ſanè res eſt longè ſaluberrima: tum quia continet animos ne peccent, tum quia ſi peccarint (etiã in minimo) ſtatim eos ſanat, & in priſtinum ſtatum

152 6. CORRECTIO ERRATORVM

Pſal. 9.

Digitized by Google

ſtatum cum magno boni ſpiritalis fœnore reſtituit. Longè enim amplius illa humilitas & pęnitudo confert boni,quàm erratum & delictum intulerit mali, adeò vt etiam ex ipſis peccatis in religione lucrum proueniat animorum. Vnde patet, hanc quoque rem maximum ad ſalutem habere momentum: præſertim cùm innumeri ſint, qui defectu monitionis errata non corrigunt, ſed illis immorantur & pereunt.

153 7. DIRECTIO SVPERIORVM. *Directio Superiorum*, præſertim exactior, tantùm in religione locum habet. Nuſquam enim extra religionem tanta in omnibus actionibus à Superiorum nutu dependentia. Quàm verè res ea ſit ſalutaris,ex tribus cognoſci poteſt. Primò, Quia Superior tamquam in ſpecula conſtitutus, omnium actiones & greſſus conſiderat ;& ſi quem à recto deflectere viderit, ſtatim monet, inſtruit, corrigit, & in viam rectam à qua deflexiſſe aliquatenus videbatur, reducit : quo fit,vt ſubditus,cùm videt omnes ſuas actiones Superiorum vigilãtia notari, rariùs peccet, & à minimis quoque labeculis ſibi caueat : & ſi qua in re peccauerit, non diu in malo perſiſtat, ſed mox Superiorum induſtria ad agnitionem culpæ & emendationem adducatur.

TRIA COMMODA HVIVS DIRECTIONIS.

Secundò, Quia per hoc iſtud aſſequimur,

vt

vt à Deo in omnibus dirigamur: Chriſti enim loco in religione præeſt, vt Chriſti vicarius Superior ſuos dirigit ſubditos, & ipſi Chriſtum in illo tamquam vicario intuentur ac venerantur; & obedientiam Chriſto præſtant. Sicut enim ſummus Pontifex eſt vicarius Chriſti in iis quæ pertinent ad directionem totius Eccleſiæ in doctrina & moribus: ita Superior in religione eſt vicarius Chriſti in iis quæ pertinent ad directionem vitæ iuxta religionis normam inſtituendæ. Si Chriſtus Dominus ageret nobiſcum viſibiliter in terris, omnes ab illo immediatè regi cuperent: certi enim eſſent, ſe non niſi ſaluberrimè ab illo directum iri. Nunc quia id non eſt conceſſum, ea ratio à Chriſto inſtituta eſt, qua ab illo regamur mediante vicario, quæ non minùs nobis eſt ſalutaris, quàm ſi viſibili modo exteriùs ab ipſo regeremur. Cùm enim per ſuam prouidentiam omnibus inuiſibiliter adſit, facile ipſi eſt nos per Superiorem abſque errore dirigere. Imò ad hoc ipſum ſe quodammodò obſtrinxit, quando illi tamquam ſibi parêre iuſſit, dicens: *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit*. Quod de omnibus iuriſdictionem ab ipſo deſcendentem habentibus intelligendum, vt oſtédit S. Baſilius Conſtitut. monaſticarum cap. 23. & S. Ber- *Luca 10.*

S. Bernard. Tract. de præcept. & diſpenſat. Deinde hoc modo magis exercetur fides, humilitas, & charitas, cùm in homine Deũ intuemur, & homini propter Deum nos ſubiicimus. Vnde patet, hunc obediendi modum maioris eſſe momenti & perfectionis, quàm eum, quo Chriſto viſibiliter regenti obtemperaretur: ſicut maioris meriti eſt credere in Chriſtum abſentem, quàm in præſentem, iuxta ſententiam Domini Ioannis 20. *Beati qui non viderũt, & crediderunt.*

154 Dices: Homo errare poteſt, ac proinde non eſt tutum ſe homini ſubmittere, eiuſq. mandatum tamquam Chriſti mandatum excipere. Reſpondeo, poſſe quidem Superiorem errare (nõ enim ita infallibilem Spiritus ſancti habet aſſiſtentiam in directione ſingulorum, ſicut ſummus Pontifex in directione Eccleſiæ) ſed quilibet in ſua cauſa multò magis erroribus eſt obnoxius, propter inordinatum ſui amorem & varias paſſiones quibus iudicium peruertitur. Vnde prudentis eſt, in talibus ſuo iudicio non fidere, ſed alieno potiùs acquieſcere. Deinde etiamſi Superiorem errare cõtingeret, hic error (niſi tibi de eo conſtet, vel iuſtam habeas dubitandi cauſam) obtemperanti erit innocuus; nec minùs tua obedientia imputabitur ad meritum, quàm ſi nullus error mandato

ſub-

ſubfuiſſet. Vnde etiamſi mira legantur de quorumdam Superiorum mandatis, & ſubditorum obedientia, non tamen memini me legere eo nomine in perniciem vel fraudem quemquam Religioſum inductum, quòd Superioris ſui mandatis bona fide parêret, & ſimplici animo ductum obedientiæ ſequeretur. Deo enim curæ eſt, vt hoc eius conſilium nemini ſit damno, & in eum finem, ſæpè ipſe etiam miraculis interuenit, vt ex Sanctorum hiſtoriis conſtat.

Tertium eſt, Quòd per Superioris directionem optimè aſſequamur eam auxiliorum ac mediorũ ſeriem, cum qua Deus nouit nos infallibiliter fore ſaluos. Sunt enim in mente diuinà mille auxiliorum ordines, & mille mediorum ſeries, quibus cum quolibet noſtrûm vti poteſt; & certiſſimè nouit quid ex qualibet ſerie eſſet ſecuturum. Nouit cum qua ſerie mediorum eſſes ſalutem conſecuturus; cum qua in exitium & damnationem lapſurus. Nouit quod officium, quis locus, quæ habitatio, qui ſocij, quæ occaſiones, quæ ſtudia tibi forent ad ſalutem, quæ ad perniciem. Salus enim & interitus ſępiſſimè à re modica, & leui occaſione pendent. Maximum beneficium eſt, ſi ſalutarem mediorum ſeriem obtineamus; maximum incommodum, ſi ab ea excidamus.

VARIAE SERIES AVXILIORVM IN MENTE DIVINA.

DONVM PERSEVERANTIAE. Ex illa mediorum ſerie pendet donum perſeuerantiæ, ſine quo nemo ſaluatur; cuius præparatio in mente diuina eſt noſtra prædeſtinatio. Quòd ſi eſt aliqua ratio tanti boni conſequendi (ſicuti re vera eſt) ea maximè in oratione & Superiorum directione ſita eſt. Hinc Dominus iubet nos *ſemper orare*, nimirum vt hoc donum impetremus; *Luca 18.* quod in eo conſiſtit, vt ipſe nos dirigat in omnibus, ſicut nouit expedire nobis ad ſalutem. Itaq. orationis eſt impetrare vt Deus hoc beneficium nobis impertiri velit; obedientiæ illud conſequi & apprehendere. Nam exequitur illam directionem per Superiorem, quem ipſe conſtituit vt loco ſuo nos regat, quo ipſe tamquam inſtrumento ad hoc vtitur. Vnde ſi obedientiæ ductum in omnibus ſequamur, certiſſimè diuinam directionem qua ille nos ad ſalutem deſtinat, & illam mediorum ſeriem, quam nobis ſaluti fore præuidit, aſſequemur.

155 Hæc res cùm tanti ſit momenti, diligenter ab omnibus religioſis eſt perpendēda: & valdè cauendum, ne, vbi totū animum ſuum, & rationes quibus mouentur, Superiori ſuo expoſuerint, detrectent ſubire quod Superior, omnibus conſideratis, conſtituerit; aut aliò illum flectere nitantur. Verendum enim ne hac ratione ſubtrahant ſe ab illo ſalutari medio-

mediorum ordine, & in alium pernicioſum incidant. Cogitent ſe à Deo, cui ſalutem ſuam commiſere, dirigi; cui ab initio perſpectum, quid cuilibet ſalutare, quid exitij occaſio foret. Non ſemper quod ſpecioſiſſimum & optimum videtur, nobis re ipſa quoque vtiliſſimum erit, & maioris boni cauſa. Ob haſce cauſas, maximi momenti ad ſalutem, directio Superiorum in religione cenſenda eſt.

Lectio ſacra in religione ferè eſt aſſidua. 156
Frequentatur enim & ſtudiorum cauſa, & in officijs diuinis, & tempore refectionis, & inſuper priuatim vſurpatur, vt animus ad omnem pietatem & virtutem incitetur. Sicut enim lectio vana & impura magnam vim habet ad animos vanitate & libidine contaminandos: ita lectio ſacra (præſertim diuinæ Scripturæ) non curioſitatis aut ſcientiæ, ſed pietatis ac deuotionis cauſa frequentata, ad omnium virtutum excitanda officia eſt efficax. Habet enim verbum Dei peculiarem vim ad mentem illuminandam, & ad omnem religionem & iuſtitiam inflammandam, iuxta illud Pſal. 118. *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen ſemitis meis. Ignitum eloquium tuum vehementer, & ſeruus tuus dilexit illud.*

8 LECTIO SACRA.

Mortificatio carnis & affectuum religioni eſt 157

9 MORTIFICATIO.

eſt maximè propria, vt quæ nihil ſit aliud quàm ſchola humilitatis & mortificationis. Sicut enim in ſchola litteraria id potiſſimùm agitur, vt ignorantia depellatur, & ſcientia in animum inſtilletur: ita in religione præcipuum ſtudium eſt, vt praui affectus exſcindatur, & mens deinde ad omnem virtutem formetur. Nuſquam apud Ethnicorum philoſophos tale vmquã exſtitit gymnaſium. Ibi ex profeſſo petulantia carnis coërcetur ieiuniis; elatio mentis, functionibus humilitatis; motus ire & inuidiæ, officijs charitatis; affectus gulæ, dietæ ſobrietate. Ibi pigritia depellitur labore, acedia ſtudio orationis, ſomnolentia vigilijs, curioſitas ſenſuum cuſtodiâ, garrulitas ſilentio, incuria ſalutis timore Dei. Denique quidquid in affectu vel moribus inordinatum ac vitioſum, hoc totum diſciplinæ cuſtodia emendatur. Itaque tria maxima præſtat mortificatio. Primò, pro peccatis commiſſis Deo ſatisfacit. Secundò, ipſas peccatorum radices euellit, vel certè compeſcit, ne in germen peccati erumpant. Tertiò, animum virtutibus inſeſerendis aptiſſimum reddit. Sicut enim in agrorum cultura primùm extirpandæ ſpinę, cardui, vrticæ, aliæque noxiæ herbæ & frutices, vt deinde bono ſemine ſuſcepto bonos fructus proferat: ita in cultura animorum

rum ante omnia domandæ paſſiones, & euellendę prauę cupiditates, vt concepto iuſtitiæ ſemine fructū ſalutis proferre poſſint.

Sicut mortificatio affectuum, ita quoque *exercitatio virtutum* in religione maximè viget. Præcipuum enim eius ſtudium eſt, affectibus domitis, in omni virtutum genere ſuos exercere cultores. quomodo autem id fiat, breuiter exponam. Ac primùm exercemur *in fide*, dum aſſiduè verſamus animo noſtræ religionis myſteria; tum quæ ad diuinam naturam, nimirum ad omnipotētiam, ſapientiam, bonitatem, prouidentiam, iuſtitiam, miſericordiam, & diuinarum perſonarum proceſſionem pertinent: tum quę ad eius operationes foras prodeuntes; vt mundi creationem & gubernationem, hominum redemptionem & iuſtificationem, iudicium & diſcuſſionem, ſupplicium æternum & præmium, &c. hæc & ſimilia crebrò meditari, & firmiſſimo aſſenſu propter diuinam auctoritatem credere, eſt fidei exercitatio. *In ſpe*, dum animo voluimus bona illa quæ Deus nobis promiſit; & media, per quæ illa obtinenda fore promiſit; & infinitam miſericordiam, qua promiſit. *In charitate*, dum immenſam eius benignitatem, maxima & innumera in nos beneficia perpendimus: dum eius cauſa multa agere & pati optamus:

158 IO. EXERCITATIO VIRTVTVM.

EXERCITIVM FIDEI.

SPEI.

CHARITATIS.

mus: dum re ipſa ad eius gloriam, & proximorum ſalutem, quidquid in nobis eſt, præſtamus. *In religione*, dum eius maieſtatem, & noſtram conſideramus vilitatem: dum oratione, laude, gratiarum actione, ſacrificio illum proſequimur & honoramus. *In humilitate*, cùm noſtros defectus & peccata, noſtrumque nihilum cogitamus; dum omni nos probro ac ſupplicio dignos cenſemus; dum in abiectis miniſterijs ſubmiſſionis cauſa nos occupamus. *In obedientia*, cùm in Superioribus Chriſtum intuemur; cùm voluntatem & iudicium noſtrum abnegantes, omnia ex illorum præſcripto agimus. Simili modo in ceteris virtutibus quiſque per actus internos & externos in religione ſe exercet; vt meritò Religio apud veteres, Athanaſium, Baſilium, Gregorium, & alios Patres Græcos vocetur ἄσκησις, exercitatio; & ipſi religioſi ἀσκηταὶ, exercitores; & domus religioſa ἀσκητήριον, hoc eſt exercitatorium, palæſtra, gymnaſium. Nullum enim poteſt eſſe vel nobilius, vel ſalubrius exercitium, quàm Virtutis: nulla re vtiliùs aut digniùs occupari mens poteſt. Itaque vel eo nomine religio maximi facienda, quòd ex profeſſo omnis virtutis aſſidua ſit exercitatio.

159 II. DISCVSSIO SVI. *Diſcuſſio ſui* in religione eſt quotidiana. Plu-

Plurimi ſunt in ſæculo, qui menſes & annos abſque tali diſcuſſione tranſigunt, ſemper ad externa effuſi, ſemper huius ſæculi fugacibus bonis intenti. Numquam intrò ſe recipiunt, vt conſcientię latebras excutiant, & quæ ibi recondita, luſtrent: numquam à ſe cogitationum ſuarum, numquam dictorum & factorum rationem exigunt. quo fit vt veluti in tenebris agentes mala ſua non modò non corrigant, ſed nec videant. At in religione bis térve quotidie conſcientia diſcutitur, & quiſque à ſe ipſo rationem actorum exigit: quid fecerit, dixerit, cogitarit; quid boni prætermiſerit, quæ pericula peccatorum adierit, quibus tentationibus pulſatus fuerit, quàm remiſsè vel ardenter ſe in omnibus geſſerit. Si quid rectè actum, gratias agit Deo, cuius hoc eſt beneficium; ſi quid perperàm, precatur veniam, proponit emendationem, & flagitat gratiam. Hac ratione fit, vt nullum erratum lateat, nihil ſine pœnitudine tranſeat, nihil incorrectum maneat. Deinde crebrò ſe coram Deo, qui corda omnium intuetur, ſiſtens, exquirit num aliquid ſibi conſciat, cur ex hac vita decedere, & ante tribunal ſupremi Iudicis vereatur comparere: num quid lateat, quod ante illum articulum, dolore & lacrymis ſit delendum: an paratus ſit examen illud ſubire,

 ac

ac ſententiam irreuocabilem, qua æternum ſupplicium vel præmium decernitur, excipere. Hoc enim eſt præcipuus religionis ſcopus, ita viuere vt omni hora ad mortem, & rationem æterno Iudici reddendam, ſis paratus: ita viuere, vt nihil tibi ſis conſcius cur mori timeas. Itaque *Religio eſt vera philoſophia*, quam Platonici mortis meditationem definiebant: & Religioſi ſunt veri philoſophi, vt qui aſſiduè quo modo rectè moriantur, cogitant. Hoc nomine eos Chryſoſtomus, Baſilius, Gregorius, & alij SS. Patres, præſertim Græci, appellant. Omnis alia philoſophia, quæ huc non ducit, hoc nomine eſt parùm digna, vt quæ veram ſtultitiam non excludat. Summa ſtultitia eſt, terrena cæleſtibus, momentanea æternis, humana diuinis anteponere; ſeque in periculo æternę vitæ perdendæ, & mortis æternæ incurrendæ propter fugacia & infima iſthæc bona cõſtituere. Quæ enim maior inſania animo concipi queat? Omnis itaque ſapientia quæ ad hanc inſipientiam ſanandam non tendit, nomine ſapiētiæ & philoſophiæ eſt indigna.

RELIGIO VERA PHILOSOPHIA

SVMMA STVLTITIA.

160 Poſtremum adminiculum erat *ſobria diæta*, quæ vt alia iam commemorata maximè in religione viget. Quantum verò hæc momenti ad caſtitatem, ad ſapientiam, ad orationem & contemplationem, denique

II. SOBRIA DIAETA.

ad

Digitized by Google

ad omnem virtutis cultum habeat, ſatis à nobis alibi explicatum. vide S. Baſilium orat. 1. & 2. de Ieiunio: Cyprianum Homilia de Ieiunio: Ambroſ. lib. de Elia & Ieiunio: Chryſoſt. Homilia 1. de Ieiunio tom. 5.

Ex his perſpicuum eſt, religionem ex profeſſo omnia ſalutis impedimenta ſubmouere, & omnia adminicula ſuppeditare. Vnde ſequitur, neminem in religione perire poſſe, qui vel mediocrem ſalutis ſuæ curam habuerit: & ſi qui in ea pereant, mera oſcitantia & craſſa quadam negligentia, vel potiùs obſtinata malitia perire. Ita enim tentationum occaſiones, quibus homines perire ſolent, per religionem ab eis ſubmotæ; ita ipſi omnibus ſalutis præſidiis vallati, vt niſi ſpõte omnibus ſuæ religionis adminiculis contemptis, in barathrum ſe dent præcipites, non videantur ſalute poſſe excidere: ſicut qui in turri aliqua firma, & vndique valido ſepimento vallata conſtitutus eſt, excidere non poteſt, niſi ſe ſponte vltra ſepimenta & pinnas proiecerit.

Explicuimus duo priora religionis bona, quo modo omnia ſalutis impedimenta ſubmoueat, & ómnia adminicula copioſè ſubminiſtret. Sequitur nunc tertium, quomodo religionis cultu gratitudinem Deo debitam rependamus. Nihil magis homini 161 DE TERTIO RELIGIONIS BONO.

cordi eſſe debet, quàm vt in Deum ſuum, à quo tot tantiſque beneficiis cumulatus eſt, non ſit ingratus. hoc enim & ipſa beneficiorum multitudo ac magnitudo, & donantis ſublimitas, & noſtra quoque vtilitas poſtulat. Nihil enim æquè fontem diuinæ liberalitatis exſiccat, atque ingratitudinis vitium: nihil ita eum ſcaturire & exundare facit, ſicut gratitudinis virtus.

Duo itaque nobis breuiter ſunt explicanda. Primò, quot & quantis nominibus illi obſtricti ſimus. Secundò, quo modo per religionem huic debito ſatisfaciamus.

162 DECEM TITVLIS DEO OBSTRICTI.

Quod ad prius attinet, plurimis rationibus ſeu nominibus vel titulis obligati ſumus ad ei ſeruiendum, imò ad nos totos eius ſeruituti mancipandos: qui tamen ad decem reuocari poſſunt. Primò, ratione creationis noſtri. Secundò, ratione creationis mundi in noſtrum obſequium. Tertiò, ratione conſeruationis. Quartò, ratione incarnationis. Quintò, ratione redemptionis. Sextò, ratione adoptionis. Septimò, ratione donationis ſui in myſterio Euchariſtiæ. Octauò, ratione promiſſionis æternorum bonorum. Nonò, ratione profeſſionis Chriſtianiſmi. Decimò, ratione peculiarũ beneficiorum. Expendamus modò breuiter ſingula.

Primus titulus quo Deo debitores ſumus,

mus, eſt ratione *creationis noſtri*. Ipſe enim nos ex nihili tenebris, vbi ab æterno delitueramus, in lucem eſſentiæ & naturæ eduxit: ipſe ad imaginem & ſimilitudinẽ ſuam formauit: ipſe ad ſeipſum tamquam ad proprium finem noſtrum nos condidit & ordinauit. Itaque in hoc titulo triplex ratio debiti continetur: quia triplici modo Deus eſt cauſa noſtri, & nos ab illo triplici modo dependemus; nempe tamquam à cauſa efficiente, exemplari, & finali: eſtque hæc dependentia non extrinſecùs adueniens, non acceſſoria, ſed intrinſeca & eſſentialis, adeò vt natura noſtra ſine hac dependentia ne concipi quidem animo perfectè poſſit. Vnde ſequitur ex creatione nos eſſentialiter eſſe Dei, ac proinde ex vi eſſentiæ noſtræ, eius ſeruituti nos eſſe obſtrictos: idque triplici ratione. Primò, quia eius opus ſumus & figmentum. Secundò, quia eius imago & imitatio. Tertiò, quia ipſe noſter finis, ad cui ſeruiendum conditi ſumus.

RATIONE CREATIONIS NOSTRI.

TRIPLICI MODO DEVS EST CAVSA NOSTRI.

TRIPLICI RATIONE SVMVS DEI EX VI CREATIONIS.

Singuli hi tituli etiam per ſe & ſeorſim 163
ſpectati, omnem à nobis ſeruitutem, omne obſequium poſtulant. Quatenus enim eius opus ſumus, longè plus ille in nos iuris habet, quàm Dominus in infimum mãcipium, & poſſeſſor in iumentum, & figulus in teſtam, & pictor in ſtatuam, & quilibet opifex

VT EIVS FIGMENTVM.

in

Digitized by Google

in ſuum opus. Hic enim ſolam externam figuram rebus arte factis tribuit: ille verò vſq; ad fundum penetrás, rem totam in ſolidum producit, eique totum ſuum eſſe ex nihilo tribuit. Quare ſi Dominus de ſuo iumento, & opifex de ſuo opere pro arbitrio ſtatuere, & eo prout libet, vti poteſt; multò magis Deus de nobis & vniuerſa creatura. Poteſt itaque nos extollere & deprimere, percutere & ſanare, affligere & conſolari, occidere & viuificare, ſaluare & condemnare: nec quiſquam ei dicere poteſt, cur ſic agis? quia ipſe iure ſuo & re ſua vtitur: cùm ipſius, pleniſſima ſubiectione & abſolutiſſimo dominio, ſint omnia. Hac ratione S.Scriptura paſſim omnium rerum dominium Deo tribuit, quòd omnia ſint ipſius opera & figmenta. Pſal.94. *Tui ſunt cæli, & tua eſt terra: orbem terræ & plenitudinem eius tu fundaſti: Aquilonem & mare tu creaſti.* Act.17. *Deus qui fecit mundum & omnia quæ in eo ſunt; hic cæli & terræ cùm ſit Dominus*, &c.

164 VT EIVS IMAGO. Quatenus eius imago, ita ei ſubiecti ſumus, & ſeruire debemus, ſicut imago ſuo prototypo. Vnde ſicut totum imaginis officium, & totus eius vſus ac functio eſt imitari & exprimere ipſum exemplar: ita totum officium hominis eſt imitari Deum, eiuſque perfectiones, nempe ſapientiam, charitatem,

tem,benignitatem,manſuetudinem,patientiam, miſericordiam & iuſtitiam , quantum fas eſt,in ſe exprimere.Eſt enim homo imago Dei non mortua, ſed viua & ſui arbitrij, in cuius poteſtate eſt magis & minùs exemplari ſuo ſe aſſimilare. Ex hoc titulo monet Dominus Matthæi 5. vt Deum imitemur. *Eſtote perfecti ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*. nimirum quia filius eſt imago patris: imago verò ſuum exemplar exprimere debet.

Denique vt ipſe finis noſter eſt, etiam ei 165
ſummam debemus ſeruitutem : quamuis VT IPSE FINIS NOSTER.
nec ab ipſo,nec ad ipſius ſimilitudinem fingamur eſſe conditi. Hoc ipſo enim, quo ex naturæ noſtræ conditione ad eius ſeruitutem inſtituti ſumus, ei ſeruire debemus, ſicut corpus animæ , & iumentum domino ſeruire debet.Seruire Deo, eſt ipſum cognoſcere, amare, timere,honorare,laudare, ſeruare eius præcepta,& omnia ad eius gloriam facere. Hic eſt finis noſter, ad hoc conditi ſumus. Non enim ideò facti ſumus, aut in hanc vitam venimus; vt comedamus & bibamus; vt diuitijs, honoribus, voluptatibus huius vitæ ad momentum fruamur (indigna ſunt infima iſta & tranſitoria, mentis noſtræ celſitudine,æternitate,& capacitate) ſed vt Deum, bonum infinitum, cognoſcamus SERVIRE DEO.

mus & amemus, eiuſque præcepta ad breue tempus ſeruando, æternam beatitudinem, quæ in eius clara viſione, ardentiſſimo amore, & fruitione eſt ſita, promereamur. Quod etiam ex eo confirmatur, quòd finis cuiuſlibet rei ſit perfectiſſima eius operatio. Quare cùm cognoſcere, amare, & laudare Deum, ſit perfectiſſima operatio hominis, tam in hac vita quàm in futura (vtpote perfectiſſimæ potentiæ circa perfectiſſimum obiectum) perſpicuum eſt, id eſſe finem hominis.

166 Ex quibus perſpicuum eſt, ex ſola *creatione* nos triplici titulo naturaliter eſſe Dei ſeruos, eique omnem debere famulatum; ita vt nos totos eius obſequio mancipare debeamus, ſi huic debito vtcumque ſatisfacere velimus. Primò, quatenus eius ſumus figmentum & opificium. Secundò, quatenus eius imago & imitatio. Tertiò, quatenus ad eius ſeruitutem conditi, & ex natura noſtra ordinati. Nulla poteſt fingi aut animo concipi maior ſubiectio, nulla maior obligatio, nullum arctius ac penitius vinculum ſeruitutis.

167 Secundus titulus generalis eſt, *ex creatione mundi, & deputatione Angelorum in obſequium hominis.* Deus non ſolùm hominem ad ſuam imaginem, & ad ſibi ſeruiendum condidit; ſed etiam condidit hunc mun-

RATIONE CREATIONIS MVNDI, &c.

mundum, & omnia quæ in eo ſunt, ad hominis obſequium: inſuper angelicos ſpiritus ad eius cuſtodiam & directionem deputauit. Triplex hîc continetur beneficium. Primum, quòd mundum in noſtrum commodum fabricarit. Non enim Angeli, vt qui abſque tota natura corporali feliciſſimè poterant viuere, mundo egebant; ſed hominibus ad innumeros vſus erat neceſſarius. Secundum, quòd mundum noſtra cauſa non ſolùm fabricarit, ſed etiam aſſiduè laborare, & ſine intermiſſione nobis ſeruire faciat. Nobis enim gyrantur cęli, ſplendet ſol, lucēt ſidera, ſpirant venti, coguntur nubes, ruunt imbres, aſſurgunt montes, currunt flumina, mouentur maria, germinat terra, fecundatur aqua, & parturit omnis rerum natura. Hæc omnia noſtra cauſa, vt nobis ſeruiant & cōmodent, Deus ſic eſſe & operari præcepit. *Ille ſolem ſuū oriri facit ſuper bonos & malos:* *Matth. 5.* *pluit ſuper iuſtos & iniuſtos:* ille *homini omnia ſubiecit: oues & boues vniuerſas, inſuper* *Pſal. 8.* *& pecora campi, volucres cæli & piſces maris.* Tertium, quòd Angelos multo nobis præſtantiores ad noſtram deſtinarit tutelam.

Triplex hoc beneficium rurſus de nouo 168 triplici ratione à nobis ſeruitutem exigit. Si enim ille totam rerum naturam noſtræ ſeruituti mancipauit, omnis ratio poſtulat, vt vicíſ-

viciſſim nos totos illius obſequio mancipemus. Si illius imperio & impulſu totus mũdus ſine intermiſſione pro nobis laborat, & noſtris commodis noctes dieſque ſeruit; par eſt vt nos illi tota vita ſine intermiſſione ſeruiamus: præſertim, cùm eo ipſo quo creaturæ nobis ſeruiunt, ipſemet nobis ſeruiat, & pro nobis aſſiduè in creaturis & per creaturas laboret. Illæ enim ſunt inſtrumenta; vt quæ omnem vim ſuam ab ipſo habeant, & ſine ipſius auxilio nihil poſſint. Ipſe verò eſt principalis motor, director, & auctor omnium commodorum, quæ nobis à creaturis proueniunt. Itaque ſi Deus ipſe aſſiduè pro nobis laborat, vt noſtris commodis ſeruiat: qua fronte nos illi ſeruire, & ad eius gloriam laborare recuſabimus? Denique ſi etiam principes regni ſui noſtris commodis ſeruire voluit; quod genus ſeruitutis & obſequij ei non debeamus? præſertim cùm hæc omnia in eum finem nobis præſtiterit, vt nos ad ſuum obſequium alliceret. Itaque omnis ratio, omnis æquitas poſtulat, vt ei nos totos conſecremus, qui vniuerſam rerum naturam vnà cũ cæleſtibus ſpiritibus in noſtrum obſequium & commodum mancipauit.

169 RATIONE CONSERVATIONIS

Tertius titulus generalis eſt ratione *conſeruationis*. Conſeruatio rerum non minùs eſt beneficium, quàm prima creatio, cùm nihil

nihil ſit aliud quàm creationis continuatio. Nam per illam operationem, qua Deus omnia intimè tenet & conſeruat, continenter dat, quod ſemel datum eſt. Non enim ita res factæ ſunt, vt poſſint per ſe conſiſtere, ſicut domus ſemel facta abeunte artifice per ſe ſtat: ſed opus eſt aſſiduo influxu, quo ſingulis momentis detur quod ſemel datum eſt: alioquin omnia in nihilum euaneſcerēt. Si ergo ſingulis momentis Deus confert totum illud bonum quod ſemel dedit: profectò ſingulis momentis nos obſtringit ad ſuum obſequium. Non enim naturæ neceſſitate, aut coactè, ſed liberè & mera benignitate nos conſeruat: cùm ſingulis momentis, potentię ſuæ, qua nos ſuſtentat, manum poſſit ſubtrahere, & ſinere nos in noſtrum nihilum recidere. Itaque libera illa tanti beneficij continuatio ſingulis momentis eſt inſtar noui beneficij, & nouam ac continuam ſeruitutis obligationem inducit. Quare ratione conſeruationis nō minùs toti ſumus Dei, nec minùs ei ſubiecti, & ad eius ſeruitutem obſtricti, quàm ratione creationis. Hos tres titulos complexus eſt S. Bernardus ſerm. de quadruplici debito, his verbis: *Ecce in ianuis eſt, qui fecit cælum & terram; & creator tuus eſt, tu creatura: tu ſeruus, ille dominus: ille figulus, tu figmentum. Totum ergo quod es illi*

N *debes,*

debes, à quo totum habes; qui & te fecit, & benefecit tibi; qui tibi miniſtrat ſiderum curſus, aëris temperiem, fecunditatem terræ, fructuum vbertatem. Huic reuerà totis medullis, totis viribus ſeruiendum, ne fortè indignationis oculo te reſpiciat & deſpiciat, & conterat in æternum. Hæc ille.

170 RATIONE INCARNATIONIS. Quartus titulus eſt ratione *Incarnationis*: quòd noſtræ ſalutis cauſa noſtram naturam, noſtraſque miſerias (abſque tamen peccato) aſſumpſit, & triginta tres annos in noſtrum obſequium impendit. *Ille cùm diues eſſet, pro nobis egenus factus eſt, vt nos illius inopia diuites fieremus.* Ille pro nobis famem & ſitim, frigus & æſtum, labores & fatigationes, dolores & contumelias, & omnia vitæ mortalis incommoda ſuſtinuit, vt nobis viam æternæ ſalutis oſtenderet, & exemplum Deo ſeruiendi præberet. Duplex hîc occurrit ratio illi ſeruiendi. Primò, quòd noſtram naturam noſtraſque miſerias aſſumpſerit: altera, quòd tanto tempore ſe in noſtrum commodum expenderit. Quidnam tantis beneficijs à nobis dignè poſſit rependi? Infinitam profectò merentur gratitudinem, infinita obſequia, infinitam gratiarum actionem: quia vtrumque infinitæ æſtimationis propter infinitam maieſtatem benefactoris. Si Rex depoſita veſte regia, & reli-

relicta ſolita magnificentia aſſumeret habitum & ſtatum mancipij, & triginta tres annos hoc modo in magna afflictione ſeruiret, vt viliſſimum mancipium redimeret: quanto gratitudinis vinculo mancipium iſtud teneretur obſtrictum ad ſeruiendum Regi illi? Ingratiſſimum planè cenſeretur, niſi totis viribus ei ſtuderet famulari. At infinities pluris æſtimandum quod Deus pro nobis fecit. *Quid tibi*, inquit S. Bernardus, *dirum vel durum eſſe poterit, cùm recordatus fueris, quòd ille in forma Dei, in die æternitatis ſuæ, in ſplendoribus Sanctorum, ante luciferum genitus, ſplendor & figura ſubſtantiæ Dei, venit ad carcerem tuum, ad limum tuum, infixus vſque ad cubitos (vt dicitur) in limo profundi? Quid non ſuaue tibi, cùm tibi collegeris omnes amaritudines Domini tui: & rememoraberis primùm quidem illarum infantilium neceſſitatum; deinde laborum quos pertulit in prædicando, fatigationum in diſcurrendo, tentationum in ieiunando, vigiliarum in orando, lacrymarum in compatiendo, inſidiarum in colloquendo: poſtremò periculorum, conuitiorum, ſputorum, colaphorum, flagellorum, irriſionum, ſubſannationum, exprobrationum, clauorum, horúmque ſimilium, quæ in ſalutem noſtri generis triginta & tribus* *Serm. de quadruplici debito.*

N 2 *tribus*

tribus annis operatus & paſſus eſt in medio terræ?

171 RATIONE REDEMPTIONIS. Quintus titulus eſt ratione *redemptionis*; quòd ille ſanguinem & vitam profuderit, vt nos è tyrannide diaboli, & æterna morte eriperet. Duplex eſt hîc beneficium immenſæ æſtimationis, quorum vtrumq; ſummam à nobis gratitudinem & ſeruitutem poſtulat. Primò, quia vitam ſuam infinities noſtra præſtantiorem, expendit pro noſtra. Vnde etiamſi omnes huius vitæ labores & dolores illius cauſa toleremus, paria ei reddere non poterimus. Finiti enim ad infinitum nulla eſt proportio. Illius ſanguis & vita, illius labores & dolores, illius contumeliæ & acerbitates, infinitæ ſunt æſtimationis, propter dignitatem & maieſtatem perſonæ. Secundò, quia nos ab æterna morte & diaboli tyrannide liberauit. Vnde nouo modo facti ſumus eius ſerui; vtpote ab illo è ſeruitute & morte, ſoluto maximo pretio, redempti. Tota igitur vita noſtra omni iure ei ſeruire debet; quia ille & vitam ſuam pro noſtra expendit, & per ſuam mortem nos ab æterna morte liberauit. Vnde S. Bernardus ſerm. de quadruplici debito: *Chriſto Ieſu debes omnem vitam tuam: quia ipſe vitam ſuam poſuit pro tua, & cruciatus amaros ſuſtinuit, ne tu perpetuos ſuſtineres. O quàm indebita miſera-*

ſeratio, quàm gratuita & probata dilectio, quàm inopinata dignatio, quàm ſtupenda dulcedo, quàm inuicta manſuetudo, Regem gloriæ pro deſpicatiſſimo vernaculo, imò vermiculo, crucifigi?

Sextus titulus eſt ratione *adoptionis*: quia 172
nos ex mancipijs & hoſtibus adoptauit in RATIONE
filios. Quid huic beneficio poſſit à nobis di- ADOPTIONIS.
gnè refundi? Si Rex mancipia rebellia, millies mortem commerita in gratiam reciperet, & inſuper in filios adoptaret, cuique vnius prouinciæ gubernatione attributa; quis non obſtupeſceret ad tantam benignitatem? Quis illa mancipia non damnaret ingratitudinis, ſi non Regis obſequijs, ſed ſuis voluptatibus & luſibus ſe addicerent? Poſtulat planè tantum beneficium omnem gratitudinem, omne obſequium, omnem famulatum.

Septimus titulus eſt ratione *donationis ſui* 173
in myſterio Euchariſtiæ, vbi ſeipſum totum RATIONE
nobis dedit in cibum & potum, vt ſic in ani- DONATIONIS SVI IN
mam noſtram ſuum transfunderet ſpiri- EVCHARISTIA.
tum, & in corpus immortalitatem. Si ipſe totum ſuum corpus, & totum ſanguinem vnà cum anima & diuinitate nobis in cibum & potum dedit, vt nos ſanctificaret & beatos efficeret: quid excuſationis habebimus, niſi viciſſim nos totos ipſi conſecremus, vt ani-

ma noſtra & corpus noſtrum omni tempore illius honori ſeruiant? Plus eſt ſe dare in cibum, quàm in ſeruum; & intimè ſe vnire, quàm exteriùs famulari. Immenſum eſt hoc beneficium; quia quod datur, immenſi eſt pretij: & fructus qui inde percipitur, immenſus; quia ſpiritus diuini per hunc cibum efficimur participes.

174 AETERNORVM PROMISSIO. Octauus titulus eſt *æternorum bonorum promiſſio*. Promittitur ijs, qui Deo fideliter ſeruiunt, viſio Dei, fruitio diuinorum bonorum, participatio diuinę beatitudinis, Angelorum contubernium, habitatio cæleſtis, vita æterna, omnium bonorum affluentia. Videmus innumeros qui omni induſtria per totam vitam ſeruiunt potentioribus pro rebus infimis & temporalibus: quanto magis ſeruiẽdum Deo pro ſummis illis & æternis? Si infima & momentanea tantam ſeruitutem merentur, tantiſque obſequijs digna iudicantur, quantis digna ſunt ęterna illa, quæ infinities omnibus temporalibus præſtantiora? Infinitum bonum infinito labore dignum fuerat. Verùm quia hîc præſtari non poterat, ſaltem æquitas poſtulat, vt quidquid habemus & poſſumus, in illud conferamus: ſic enim etiam id quod nos afferimus, quodam modo infinitum erit, ſi à nobis nullo fine, nulliſque limitibus reſtrictum fuerit. Si

vita

vita perpetua pretio comparari poſſet, nullum pretium videretur nimium: & ſi quis totius mundi aurum & gemmas poſſideret, libenter offerret. *At modò hoc bonum venale eſt*, (inquit S. Auguſtinus ſerm. 64. de verbis Domini) *eme ſi vis. Non multùm exæſtues de re magna propter pretij magnitudinem. Tantum valet, quantum habes; noli quærere quid habeas, ſed qualis ſis. Res iſta tanti valet, quantum es tu: da te, & habebis illam. Sed malus ſum, inquies, & fortè non accipiet me. Dando te illi, bonus eris.* Itaque vt hoc bonum comparetur, nihil aliud requiritur, quàm vt nos Deo in obſequium tradamus. Si in hoc tempore vitæ noſtræ illi fideliter ſeruierimus, ille in ſua æternitate liberaliſſimè compenſabit.

Nonus titulus eſt ratione *profeſſionis Chriſtianiſmi*, quam in Baptiſmo fecimus. Hîc renuntiauimus diabolo & operibus eius; renuntiauimus ſæculo & voluptatibus eius. Hanc renuntiationem valdè ponderant ſancti Patres, inter quos S. Ambroſius lib. 1. de Sacramentis cap. 2. ita ſcribit: *Quando te interrogauit, Abrenuntias diabolo & operibus eius; quid reſpondiſti? Abrenuntio. Abrenuntias ſæculo & voluptatibus eius? Abrenuntio. Memor eſto ſermonis tui, & numquam tibi excidat tuæ ſeries cautionis*, &c. 175 RATIONE PROFESSIONIS CHRISTIANAE.

Similia habet S. Auguſtinus l. 4. de Symbolo ad Catechum. cap. 4. & Cyprianus epiſt. 7. Itaque ex vi noſtræ profeſſionis obſtricti ſumus, vt voluptates, diuitias, honores non amemus, non ſectemur, iuxta illud Apoſtoli 1. ad Corinth. 7. *Hoc itaque dico, fratres, tempus breue eſt: reliquum eſt, vt qui habent vxores, tamquam non habentes ſint: & qui flent, tamquam non flentes: & qui gaudent, tamquam non gaudentes: & qui emunt, tamquam non poſsidentes: & qui vtuntur hoc mundo, tamquam non vtantur. præterit enim figura huius mundi*. Ecce quanta perfectio exigatur ab omnibus Chriſtianis, ſi ſuæ profeſſioni ſatisfacere velint: nimirum vt tam parum afficiantur rebus huius mundi, ac ſi eas non haberent, ac ſi eas à ſe abdicaſſent.

ad Gal. 3. & ad Coloſſ. 3.

Idem confirmatur ex eo, quòd in Baptiſmo profiteamur nos exuere veterem hominem, & induere nouum. Vita veteris hominis eſt amor ſæculi, & vita ſæcularis. Vita noui hominis eſt amor Dei, & imitatio Chriſti. Ex quibus patet, eum Chriſtianum, qui amore diuitiarum, honorum, voluptatum tenetur, non ſatisfacere ſuæ vocationi: quia neque veterem hominem exuit, neque nouum induit; ſed iiſdem affectibus viuit quibus Ethnici.

176 Decimus titulus eſt *ex beneficiis priuatim*

colla-

collatis, quæ multiplicia ſunt: vt quòd tempore gratiæ nati; quòd à Chriſtianis parentibus progeniti, & Chriſtianè educati: quòd ab hæreſi & infinitis peccatorum periculis præſeruati: quòd etſi Deum toties offenderimus, ab ipſo, prout merebamur, non ſimus condemnati, nec dæmonis poteſtati traditi, ſed benignè tolerati, & ad pœnitentiam adducti; quòd toties peccantibus, toties peccata condonarit, & ex inimicis filios effecerit: & alia huiuſmodi. Singula horum beneficiorum perpetuam merentur ſeruitutem. Et vt cetera omittam, quiſque ſecum cogitet quoties Deum mortiferè offenderit, & ęternos cruciatus meruerit; & quoties iterùm ei ſit reconciliatus, & ex inferno ereptus, & ex inimico amicus & filius effectus. Singulæ peccatorum condonationes, & ſingulę adoptiones infinitam poſtulant gratitudinem; quia ſingulæ bonum infinitum.

EX BENEFICIIS PRIVATIS

Ex quibus perſpicuum eſt, ſi omnes iſti titu- 177
li, omniaque debitorum nomina in vnum conferantur, immenſam quamdam debitorum ſummam confectum iri, cuius ne milleſimæ quidem parti vmquam pares eſſe poſſimus.

IMMENSA NOMINA.

Vt enim breuiter omnia colligamus: ſumus illi debitores, Primò, quia eius figmentum, Secundò, quia eius imago. Tertiò, quia

ad eius ſeruitutem à natura deſtinati & facti. Quartò, quia ipſe mundum, & omnia quæ in eo ſunt, noſtra cauſa fecit. Quintò, quia omnem creaturam in noſtrum commodum aſſiduè laborare facit. Sextò, quia Angelos in noſtram tutelam deſtinauit. Septimò, quia nos aſſiduè cõſeruat, & ab ipſo, ſicut radius à ſole, dependemus. Octauò, quia noſtram naturam, noſtraſque miſerias aſſumpſit, & ſe in noſtrum obſequium magnis laboribus impendit. Nonò, quia per magnos cruciatus vitam ſuam profudit, vt nos à tyrannide diaboli & æterno incendio liberaret. Decimò, quia cùm inimici eſſemus, nos ſibi reconciliauit, & in filios adoptauit. Vndecimò, quia ſeipſum nobis in cibum & potum dedit, vt ſpiritum ſuum in nos transfunderet, & immortales redderet. Duodecimò, quia æterna & infiniti pretij bona nobis promiſit. Decimotertiò, quia nos ipſi ſæculo renuntiauimus, & Chriſti imitationẽ profeſſi ſumus. Decimoquartò, quia toties peccata noſtra, cùm æternum ignem mererentur, tolerauit, & diabolum in noſtrum exitium paratum, impediuit. Decimoquintò, quia toties peccata noſtra nobis condonauit, toties ius adoptionis & cæleſtis hereditatis amiſſum reſtituit. Omitto particularia multa, quæ ſpeciatim cuique colla-

collata. En immẽſam debitorum ſummam. Imò ſingula per ſe ſpectata & ponderata immenſa ſunt, cùm ſingula beneficia, ex quibus illa oriuntur, infinitæ ſint æſtimationis.

Meritò itaq, dicere poſſumus cum B. Bernardo: *Cùm ei donauero quidquid ſum, quidquid poſſum; nónne iſtud totum eſt ſicut ſtella ad ſolem, gutta ad fluuium, lapis ad montem, granum ad aceruum? Non habeo niſi minuta duo, imò minutiſſima, corpus & animam, vel potiùs vnum minutum, voluntatem meam: & non dabo illam ad voluntatem illius, qui tantus tantillum tantis beneficiis præuenit, qui toto ſe totum me comparauit?* 178

Idem epiſt. 143. ad ſuos Clareuallenſes in eamdem ſententiam ita ſcribit: *Seruite illi in ſpe, quia fidelis eſt in promiſſis: ſeruite ex merito, quia multus in meritis eſt. Nam etſi cetera taceam, hoc ſolo certè non immeritò ſibi vendicat vitam noſtram, quia pro ea poſuit ſuam. Nemo igitur ſibi viuat, ſed ei qui pro ſe mortuus eſt. Cui enim iuſtiùs viuam, quàm ei, qui ſi non moreretur, ego non viuerem? Cui commodiùs quàm promittenti vitam æternam? Cui magis ex neceſſitate, quàm flammas perpetuas minitanti?*

Idem tractatu de diligendo Deo col. 6. pulcherrimè oſtendit nos pluribus titulis in ſolidum eſſe Dei, eiq. omnem debere ſeruitutem:

tutem: *Si totum me debeo pro me facto, quid addam iam pro refecto, & refecto hoc modo? Nec enim tam facilè refectus quàm factus. Nam qui me ſemel & tantùm dicendo fecit: in reficiendo profectò & dixit multa, & geſſit mira, & pertulit dura; nec tantùm dura, ſed & indigna. In primo opere me mihi dedit, in ſecundo ſe: & vbi ſe dedit, me mihi reddidit. Datus ergo & redditus me pro me debeo, & bis debeo. Quid Deo retribuam pro ſe? Nam etiamſi millies me rependere poſſem, quid ſum ego ad Deum?*

Ex his manifeſtè ſequitur, cùm tot nominibus ſimus Dei, & omnem ei debeamus ſeruitutem, quantum crimen ſit Deo non ſeruire; velle eſſe ſui iuris, ſibi viuere, & omnia ad ſuum commodum & honorem referre? benè hoc expreſſit S. Bernardus ſermone 20. in Cantica: *Dignus planè eſt morte, qui tibi Domine* IESV *recuſat viuere, & mortuus eſt: & qui tibi non ſapit, deſipit; & qui curat eſſe niſi propter ſe, pro nihilo eſt, & nihil eſt. Propter temetipſum Deus feciſti omnia, & qui vult eſſe ſibi, non tibi, nihil incipit eſſe inter omnia*; hoc eſt, nullius pretij, nullius momenti.

179 Sequitur nunc vt videamus, qua ratione tanto debito tantiſque beneficiis, etſi non plenè, ſaltem pro noſtra infirmitate poſſimus

mus ſatisfacere. Non enim amplius à nobis diuina benignitas requirit, quàm commodè poſſimus præſtare. Tria bonorum genera habemus, quæ illius obſequio deuouere & mancipare poſſumus, *animam, corpus*, & *bona externa.* Qui hęc tria pro tempore huius vitæ integrè ei conſecrat, is pro ſua conditione illi ſatisfacit: qui verò aliquid ſibi retinet, non ſatisfacit, quia omnia debet. Conſecrantur autem iſta tria Deo firmiter in religione, non alibi. ac proinde ſola religio Deo ſatisfacit: ſola perfectam gratitudinem, quantum fert humana conditio, pro tot beneficiis ac nominibus refert: ſola nos totos ei penitus mancipat, & inſolubili vinculo adſtringit. Itaque etiam hac ex parte, & ratione huius effectus, maximum bonum cenſeri debet. Per *votum paupertatis* Religioſus offert Deo omnia bona externa, ſeq. ita ſpoliat, vt nullius dominij ſit ampliùs capax; nec poſſit vlla re vti, niſi ex Dei nutu & beneplacito. Per *votum caſtitatis* offert ei corpus, vt abſque omni contaminatione per totam vitam ei ſeruiat. Per *votum obedientiæ* offert intellectum & voluntatem, & omnes eorum tam externas quàm internas functiones, vt omnes ex eius arbitrio, & ad eius gloriam dirigantur. Nihil amplius in hac vita à nobis donari aut præ-

ſtari

ſtari poteſt: nulla maior aut perfectior de nobis & noſtris rebus fieri oblatio: nullo vinculo ei poſſumus arctiùs colligari. Vnde meritò nomen Religionis hic ſtatus κατ' ἐξοχὴν ſibi vindicat.

180 Quare cùm religio tanta bona in ſe cõplectatur, omnia ſalutis impedimenta ſubmoueat, omnia adminicula conferat, & debito illi quo Deo obſtricti ſumus, quantum homini poſſibile eſt, ſatisfaciat; meritò ſancti Patres miris laudibus hunc ſtatum efferunt. Nam Religionem ipſam appellant *domum Dei, familiam Chriſti, portam cæli, cælum terrenum, vitam angelicam, cæleſtium ſpirituum imitationem, veram philoſophiam, militiam ſpiritalem, virtutum palæſtram, ſcholam humilitatis, turrim Euangelicam, arcem munitam contra omnes noſtræ ſalutis hoſtes, in qua ſint muri paupertatis, excubiæ Prælatorum, turres doctrinarum, tuba prædicationis, ſcutum orationis, vinum compunctionis, aqua lacrymarum, cibus robuſtorum: agrum Dei ex quo magnus cælo prouentus: ſcalam Iacob, per quam commodiſſimè aſcenditur in cælum; cuius gradus ſacra lectio, pia meditatio, carnis mortificatio, humilitatis, obedientiæ, charitatis, & aliarum virtutum exercitatio: per hos gradus aſcendere Angelos, cùm iſta Religioſorum opera Deo offerunt; deſcen-*

ſcendere, diuina cùm munera, quæ ipſe propter illa largitur, ad eos deferunt: huic ſcalæ ſupernè incumbere Deum; quia eius ſingulari prouidentia religio gubernatur & ſtabilitur: ipſe aſcendentibus firmamentum, & peruenientibus præmium. Vnde meritò de hac ſcala dici poteſt: Non eſt hîc aliud niſi domus Dei & porta cæli. Montém Thabor, in quo Domini gloria, quantum fas in hac vita, cernitur: montem coagulatum & pinguem, in quo Domino beneplacitum habitare: pretioſum illud margaritum Euangelicum, omnibus diuenditis comparandum. Et multa alia, quibus dignitatem, ſanctitatem, fructum & ſolatia huius ſtatus omnium animis inſinuare ſtudent.

Ipſos quoque Religioſos magnis titulis ornant, dum eos vocant, *partem ſelectiorem & ſapientiorem Eccleſiæ, Nazaræos nouæ legis, illuſtriorem gregis Chriſti portionem, florem Eccleſiaſtici germinis, inter Eccleſiaſtica ornamenta lapidem pretioſiſſimum, ſeruos vtiles, homines cæleſtes, angelos terreſtres, veros philoſophos, imitatores Chriſti, angelicæ vitæ æmulos, mundo ſuperiores,* & ſimilia. 181

Multa in hanc ſententiam habemus apud S. Cyprianum lib. de diſciplina & habitu Virginum: Euſebium lib. 1. demonſt. Euang. cap. 8. S. Gregorium Nazianzenum oratione

ne ad Iulianum quæſtorem ſub finem; oratione prima in Iulianum Apoſtatam ante medium,&in carmine ad Hellenium:S. Baſilium Conſtit. monaſt. c.19. S.Chryſoſtomum homil.56.57.& 58. ad populum, quæ totæ ſunt de vita Monachorum, & libris tribus contra vituperatores vitæ monaſticę: S.Hieronymum epiſt. 1. 8. 17.& 34. Climacum gradu 4. S. Ephræm ſerm. de virt. & vitijs: S.Ioannem Damaſcenũm in hiſtoria Ioſaphat: S.Bernardum ad Fratres de monte Dei, & ſerm. 63. in ſermonibus paruis: S.Antoninum 3. p. tit. 26.c.10.§. 11. S.Laurentium Iuſtinianum lib.de monaſtica conuerſatione, & alios. Ex quibus multa teſtimonia verbatim refert noſter Platus. Nos duobus contenti erimus; altero S. Baſilij, altero S. Auguſtini. S. Baſilius conſtit. monaſt. cap. 19. *Primùm*, inquit, *qui hanc vitæ communionem amplectuntur, ad illud bonum, quod ſecundùm naturam eſt, reuertũtur. Eam enim vitæ communionem ego perfectiſſimam voco, à qua omnis propria & priuata rei cuiuſlibet poſſeſſio eſt excluſa: à qua abeſt omnis diſſenſio, omnis perturbatio, & rixa: ſed è contrario, vbi omnia communia, animi, mentes, corpora, & ea quibus neceſſariò ad cultum & victum vtimur: communis Deus, communis pietatis mercatus, communis ſalus, communia certa-*

certamina, communes labores, communia præmia, & certaminum coronæ: vbi multi vnus, & vnus non ſolus, ſed in pluribus. Huic vitæ inſtituto quid tandem eſt quod poßit æquiparari? Quid beatius, quid hac coniunctione, vnitate, neceßitudine amplius excogitari? Quid elegantius fingi mutua inter ſe morum & animorum contemperatione? homines ex diuerſis nationibus ac regionibus profectos, per exactam morum ac diſciplinæ ſimilitudinem adeò veluti in vnum coaluiße, vt in pluribus corporibus vnus tantùm animus ineſſe videatur; & vicißim plura corpora vnius mentis inſtrumenta cernantur? Et multa alia quæ ſequuntur.

S. Auguſtinus lib. de moribus Eccleſiæ, c. 31. *Quis non illos miretur & prædicet, qui contemptis atque deſertis mundi illecebris, in communem vitam caſtißimam ſanctißimamq́ congregati, ſimul ætatem agunt, viuentes in orationibus, in lectionibus, in diſputationibus, nulla ſuperbia tumidi, nulla peruicacia turbulenti, nulla inuidentia liuidi; ſed modeſti, verecundi, pacati, concordißimam vitam & intentißimam in Deum, gratißimum ipſi munus offerunt, à quo iſta poſſe meruerunt. Nemo quidquam poßidet proprium; nemo cuiquam oneroſus eſt. Patres verò non ſolùm ſanctißimi moribus, ſed etiam diuina doctrina excel-*

lentiſſimi, nulla ſuperbia conſulunt iis quos filios vocant: magna ſua in iubendo auctoritate, magna eorum in obtemperando voluntate.

Et infrà: *Hos mores, hanc vitam, hunc ordinem, hoc inſtitutum ſi laudare velim, neque dignè valeo, & vereor, ne iudicare videar per ſe ipſum tantummodò expoſitum, placere non poſſe.* Hæc ille.

Finem facio hac breui & veriſſima ſententia, qua ſummatim bona religionis perſtringuntur: *In religione homo viuit puriùs, incedit cautiùs, cadit rariùs, ſurgit velociùs, rigatur frequentiùs, fructificat vberiùs, conſolatur abundantiùs, moritur ſecuriùs, præmiatur copioſiùs.*

FINIS.

APPRO-

APPROBATIO SVPERIORVM.

EGO *Guilielmus Veranneman Societatis* IESV *per Flandriam Præpoſitus Prouincialis, poteſtate mihi ad hoc à R.ᵈᵒ admodum P. N. Præpoſito Generali Claudio Aquauiua præſtitâ, facultatem concedo; vt Tractatus* De ſtatu vitæ deligendo & Religionis ingreſſu, *à P. Leonardo Leſſio Societatis noſtræ Theologo conſcriptus, & Doctorum grauiumq́; Theologorum eiuſdem Societatis iudicio examinatus & probatus, typis in lucem euulgetur. In cuius rei fidem has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas, dedimus Louanij,* XXVIII. *Iulij,* M. DC. XIII.

Guilielmus Veranneman.

APPROBATIO CENSORIS.

Libellus admodum vtilis, iis præcipuè qui de deligendo vitæ ſtatu deliberant.

Guilielmus Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus & Archiducalis librorum Cenſor.

O 2 SVM-

SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTI & ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ Archiducum Auſtriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimorum Belgicæ Principum Priuilegio cautum eſt: nequis Librum, cui titulus eſt, *Diſputatio de ſtatu vitæ deligendo, & Religionis ingreſſu, Quæſtionibus* XII. *comprehenſa, auctore Leonardo Leſſio Soc.* IESV *Theologo & S. Theologiæ Profeſſore*, præter Martinæ Plantinæ viduæ & Balthaſaris & Ioannis filiorum Ioannis Moreti p. m. voluntatem intra ſexennium excudat, aut alibi excuſum in Inferioris Germaniæ ditiones venalem importet. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum & alia graui pœna mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, xix. Iulij, M. DC. XIII.

Signat.

Buſchere.

Digitized by Google

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA,
APVD VIDVAM ET FILIOS
IOANNIS MORETI.
M. DC. XIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

HYGIASTICON

SEV

VERA RATIO

VALETVDINIS BONÆ

ET VITÆ

vnà cum SENSVVM, IVDICII,

& MEMORIAE integritate

ad extremam ſenectutem cōſeruandæ:

Auctore LEONARDO LESSIO

Societatis IESV *Theologo.*

Subiungitur Tractatus LVDOVICI CORNARI Veneti, eódem pertinens, ex Italico in Latinum ſermonem ab ipſo LESSIO tranſlatus.

ANTVERPIÆ,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

Apud Viduam & Filios Io. Moreti.

M. DC. XIII.

Digitized by Google

Digitized by Google

ADMODVM REVERENDO IN CHRISTO PATRI

D. RVMOLDO COLIBRANT

PRÆPOSITO POSTELLANO SALVTEM.

MIRABERIS fortaſſe R. Domine Prępoſite, quid mihi profeſſione Theologo & Religioſo in mentem venerit, vt de ſanitate tuenda ſcriberem, cùm id Medicorum ſit proprium. Sed huius rei iuſtas me puto in præfatione (vbi inſtituti mei ſcopum expono) attuliſſe cauſas, quæ admirationem iſtam eximant. Non enim conſilium meum fuit, more Medicorum de bona valetudi-

ne tuenda ſcribere, mille obſeruatiunculis & cautiunculis adhibitis circa ciborum & potuum qualitatem, circa ſingulorum pro varia anni tempeſtate vſum, circa tempeſtiuas humorum detractiones, circa ſomnum, vigiliam, corporis exercitationes, circa medicamina quibus ſinguli humores corrigantur, quibus caput, ventriculus, ceteraque viſcera roborentur. Non hoc fuit meum inſtitutum. Et quamuis id pręſtare fortè non fuiſſet difficile (non enim magni negotij eſt, ex varijs auctoribus multa colligere, eaque adhibito aliquo iudicio in ordinem & certam methodum digerere) tamen non id curaui, ſed de induſtriâ vitaui, ne viderer Medicum potiùs quàm Theologum agere. Sublimius quid-

quid-

quiddam & Theologiæ propriũ mihi cordi fuit: nimirum commendare omnibus (maximè Religioſis, & alijs qui functionibus mentis impensè dediti) ſanctam Sobrietatem, quæ maximorum bonorum non ſolùm corpori, ſed etiam animo eſt conciliatrix. Præter enim quòd bonam valetudinem & longæuitatem præſtat, mirificè etiam ad ſapientiam & contemplationem, ad orationem & deuotionem, ad caſtitatem, ceteraſque virtutes conducit; & ſimul efficit vt omnes illas functiones mira facilitate & ingenti conſolatione obeas. Non decet Theologum in minutijs quibuſdam, quæ ad corpus pertinent, hærere, & homines delicatos talibus conſectãdis implicare; præſertim cùm

ſine illis bona valetudo corporis facilè conſeruari poſſit: ſed ei potiſſimùm animi bona, quibus & Deo placeamus, & æternitatẽ demereamur, ſpectanda. Itaque cùm ſancta Sobrietas vtriuſque partis bona ſuis cultoribus præſtet, non putaui à meo inſtituto alienum, ſi breuem hunc Tractatum in illius commendationem conſcriberem, & ſimul oſtenderem, qua via & ratione ad illius congruentem menſuram poſſit perueniri.

Adiunxi Tractatum cuiuſdam Veneti, viri ſanè prçclari, & acris iudicij, Ludouici Cornari, eódem pertinentem: qui longa experientia, quanta ſit vis Sobrietatis, didicit, eamq́ue ſcripto ſuo egregiè cõmendat. Vtrumque, R. Domine, viſum eſt nomini

tuo

Google

tuo inſcribere, & ſub tuo patrocinio in lucem emittere. Cui enim aptiùs dedicetur Tractatio de Sobrietate, quàm ei qui tam ſtrenuè & conſtanter Sobrietatem coluit, & ea ſe vegetum ſemper ac alacrem vſque ad hanc ætatem ſeptuagenariæ vicinam præſtitit? Tu inter epulas, quas pænè quotidie in illa ſolitudine Campiniæ viris nobilibus illac tranſeuntibus ex Inſtituto proponere debes, ſolus eſurire noſti; & ceteris affatim appetitum ac ventrem explentibus, tu illum anguſtos intra limites coërces. Sunt & alia multa, quæ hoc venerationis meæ erga te merentur teſtimonium: nimirum zelus ille tuus, quo cauſam Religionis tuæ, Eccleſiæ vniuerſæ, & in primis Belgio noſtro vtiliſſimæ,

tanto animo promoues: pruden-
tia tua inſignis in adminiſtrando, qua tot annorum decurſu, in tantis bellorum tumultibus & exercituum colliſione, in tanta licentia militari, & vtriuſq; partis quotidiano pęnè appulſu, cõſeruaſti in media eremo illud nobile hoſpitium,&ſaluum prę-ſtitiſti: qua inſuper non ſolùm ingens æs alienum, quo oppreſſum erat, diſſoluiſti, ſed etiam pulcherrimis ædificijs, & turri excelſa ad conſtituendum inibi monaſterium exornaſti. Et vt ceteras tuas virtutes, quarum tibi Sobrietas (omnium virtutum mater) eſt cauſa, omittam, poſtulat id amicitia quæ mihi plus quàm à 40. annis interceſſit cum fratre tuo P. Georgio Colibrant, docto & notę ſanctitatis viro, ſobrieta-

brietati & orationi, mortificationi carnis & zelo animarum maximè addicto, cuius exemplo & ſalutaribus monitis multæ præſtantium adoleſcentum centuriæ, ſe ſacræ religioni varijs locis manciparunt. Meretur & coniunctio quæ nobis cum altero fratre tuo Ioanne Colibrant viro integerrimo intercedit; cuius probitas vbiq; nota opulentis patrimoniis eſt præſtantior. Multa alia commemorare poſſem ad laudem tuam vel tuorum pertinentia, ſed parco pudori tuo, qui talia non libenter ſoles audire.

Accipe igitur, Reuerende Domine, hoc munuſculum affectus noſtri erga te tuoſque teſtimonium: & ſanctæ Sobrietatis bonum quod in te expertus es, & in hoc Tractatu explicamus, alijs

omnibus, præſertim Dei ſeruis, commenda, vt Domino Deo noſtro perfectiùs & iucundiùs ſeruire, & maiorem in cælo coronam obtinere poſſint. Diuina bonitas ſanctos tuos conatus, ad ſuam gloriam & hominum ſalutem proſperet; & te omni virtutum genere cumulatum, poſt longam & felicem ſenectutem, beata æternitatis iuuenta renouet. Louanij, Kal. Iulij. M.DC.XIII.

R. P. V.

Seruus in Chriſto

Leonardus Leſſius.

Ap-

Approbatio Superiorum.

EGO *Guilielmus Verranneman, Prouincialis Soc^{tis}* IESV. *in Prouincia Flandriæ, poteſtate ad hoc mihi facta à* R^{do} *admodum* P. N. *Claudio Aquauiua Generali Præpoſito, facultatẽ concedo, vt Tractatus de Sobrietate à P. Leonardo Leſſio Societatis noſtræ Theologo concinnatus, & doctorum virorum eiuſdẽ Societatis iudicio examinatus & approbatus, typis euulgetur. In cuius rei fidẽ has litteras manu noſtra ſubſcriptas & ſigillo noſtro munitas dedimus. Louanij, anno Domini* MDCXIII. II. *Iunij.*

Guilielmus Veranneman.

Approbatio Cenſoris.

HI *duo libelli, & lectu iucundi, & prælo digniſſimi, quibus ad ſanctæ Sobrietatis commendationem haud facilè efficaciores inuenias.*

Guilielmus Fabricius Nouiomagus, Apoſtolicus & Archiducalis librorum Cenſor.

SVM-

SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTI & ISABELLÆ CLARÆ EVGENIÆ Archiducum Auſtriæ, Ducum Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimorum Belgicæ Principum Priuilegio cautum eſt: nequis Librum, cui titulus eſt, *Hygiaſticon ſeu vera ratio valetudinis bonæ & vitæ vnà cum ſenſuum, iudicij, & memoriæ integritate ad extremam ſenectutem conſeruandæ*, *Auctore* LEONARDO LESSIO *Societatis* IESV *Theologo*, præter Martinæ Plantinæ viduæ & Balthaſaris & Ioannis filiorum Io. Moreti p. m. voluntatem intra octennium excudat, aut alibi excuſum in Inferioris Germaniæ ditiones vænalem importet. Qui ſecus faxit, cōfiſcatione librorum & alia graui pœna mulctabitur, vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ, XXV. Iunij, M. DC. XIII.

Signat.

Buſchere.

Digitized by Google

APPROBATIO C. V. GERARDI DE VILEERS MED. DOCTORIS ET PROFESSORIS ORDINARII.

Diligenter legi & expendi doctiſſimum libellum Reuerendi Patris LEONARDI LESSII, & iudico doctrinam illo contentam regulis Medicorum conſentaneam; & fini, in quem ab Auctore conſcriptus eſt, accommodatiſſimum: & propterea viris Religioſis, & omnibus officiis mentis deditis vtiliſſimum.

Gerardus de Vileers Med. Doctor, & Profeſſor ordinarius.

AD

Digitized by Google

IN

R[di] admodum Patris

LEONARDI LESSII

tractatum de Sobrietate.

VITAM *quòd faciat beatiorem,*
Affectuſq́ animæ quietiores
Victus parcior, & ſine arte menſa,
Iſto LESSIVS *aſtruit libello,*
Tam viuis rationibus, modíſque,
Parum vt ſobrius integræve mentis
Credi debeat, & gulæ miniſter,
Quiſquis negligit hunc modum fugandi
Morborum genus omne, & impotentis
Compeſcendi animæ vagos furores.
Annon Siluicolæ prioris æui
Hoc victu tenui leuíque, ſani
Degerunt placidiſſimam ſenectam?
Quin & LESSIVS *ipſe per tot annos*
Afflictus grauiter, nihil parúmve,
Sic viuendo, moleſtiora ſentit
Accidentia, nec remittit vmquam
Ad commune bonum impiger labores:
Tantum cura poteſt & ars diætæ.

Franciſcus Saſſenus Med. Doctor.

AD R. P.
LEONARDVM LESSIVM
DE
SVO HOC LIBRO.

CENTVM Decembres ſenibus indulſit Deus
Vixiſſe multis; rara quæ nunc gratia eſt.
Sed copioſo tot ſenum è numero tamen,
Vix numerus eſt, mihi crede LESSI, *tantulus,*
Quantus fuiſſe fertur in Nili oſtiis,
Centum nitentes qui ſine nebulis dies,
Centum per annos integros, aſpexerit.
Quæ cauſſa? ſicne Solem & æſtiuum frequens
Aqua volantis horror obnubit diem?
Non illa, LESSI, *cauſſa tam grandis mali eſt:*
Sed venter extra ſobriæ vitæ orbitam
Effuſus, appetentiâ immodici cibi,
Plerumque Solem mentibus ſuum eripit,
Rationis ipſum crapulâ obtundens iubar.
O miſera vitæ tam bonæ diſpendia!
Vt præſtat ad laudandam amuſſim viuere,
Quam pauculis doctiſque, LESSI, *chartulis*

Ex

Ex arte ſcriptis explicas Machaonis.
Tum nempe veram pura mens lucem ad-
ſpicit,
Et abſque face, limpido fruitur die:
Et, ſeu quietam ſe libris velit abdere,
Seu magna cæli permeare mœnia,
Et ſe beatis applicare mentibus,
Nullo tenetur illigata compede.
O grata longi temporis compendia!
Sic viuere, dies mauelim centum aut mi-
nùs;
Quàm luſtra centum tota alia vel am-
pliùs.

Hermannus Hugo Soc. Iesv.

HY-

HYGIASTICON
SEV
VERA RATIO
VALETVDINIS
CONSERVANDÆ.

MVLTI Auctores eruditè & co- 1
pioſè de conſeruanda bona valetudine ſcripſerunt: ſed tot prçceptis onerát homines, tot obſeruationes & cautiones requirunt circa cibi potuſque qualitatem & quantitatem; circa aërem, ſomnum, exercitia, tempus anni, purgationes, ſectiones venæ; tot condîta, opiata, & alia remediorum exquiſitorum genera præſcribunt, vt aſſidua ſollicitudo ad ea ſeruanda debeat adhiberi, & mera ſeruitus ſit illa conari præſtare. Accedit quòd effectus ſit exiguus & ſæpè nullus, dum id quod præcipuam vim habet, non obſeruatur. Volunt enim homines liberè omnibus veſci quę palato grata, & quãtum appetitus deſiderat: volunt ſe communi vſui accommodare, & ſenſualitati ac orexi indulgere. quo fit vt illarum præceptio-

num & obſeruationum cuſtodia parum illis proſit. Quam ob cauſam pleriq; neglectis Medicorum præceptis, omnia naturæ & euentui committunt. Miſerum putant, ex Medicorum pręſcripto viuere, iuxta dictum vulgare, *Qui medicè viuit, miſerè viuit*: miſerum non poſſe quibuſlibet cibis qui apponuntur, copiosè veſci, non poſſe vmquam appetitui ſatisfacere & ventrem ſatiare. Itaq. comedunt bis térve per diem abunde, quátum appetitus poſtulat, ex quolibet ciborum genere. Deinde ſumpto cibo, functionibus mentis ad aliquot horas incumbunt: nec vmquam in animum inducunt vt purgationes ſtatis temporibus ſumát, niſi morbi ſenſus vrgeat, putantes omnia ſalua, cùm nihil ſentiunt aduerſi. hinc fit vt ſenſim crudis & noxiis repleantur ſuccis & humoribus, qui diuturnitate non ſolùm augentur, ſed etiam putreſcunt, & maligniores redduntur; adeò vt oblata leui occaſione, vel ab æſtu & frigore, vel à profectione, alióve labore, vel à ventis, vel ab alio aliquo exceſſu & incommodo, accendantur, & in letales morbos faceſſant.

2 Vidi ego multos viros præſtantes in florenti ętate hac ſola cauſa abreptos; qui ſi curandæ valetudinis rationem tenuiſſent, in plurimos annos ætatem prorogare, & ſua doctri-

doctrina, vel præclaris factis magna com-
moda mundo adferre, & ſibi longè maio-
rem coronam in cęlo promereri potuiſſent.
Multi etiã ſunt tam in Religionibus quàm
in ſæculo, qui huius rei imperitia ſæpè malè
valent, nec ita poſſunt ſtudiis, aliiſque men-
tis functionibus vacare, ſicut & ipſi opta-
rent, & eorum vocatio poſtulat.

Quæ cùm multis iam annis in variis lo- 3
cis conſideraſſem, cogitaui operæpretium
me facturum, ſi eam rationem conſeruandę
bonæ valetudinis proponerem, qua & ipſe
me plurimis annis in multis corporis incõ-
módis (poſt iudicia præſtantium Medico-
rum, qui ſolùm biennium vitæ tribuebant)
ſanum, & ad omnia mentis officia expedi-
tum præſtiti; & alij tum in noſtra Societa-
te, tum extrà, ſe diutiſſimè incolumes &
alacres tuentur: & ſuperioribus ſæculis ſan-
cti viri & philoſophi plurimùm vſi ſunt. Ea
potiſſimùm ſita eſt in recto victus ordine,
& cibi potuſque certa moderatione; non
moleſta, quæ affligat & debilitet, ſed naturæ
accõmoda, quæ recreet, & vires corroboret.

Hæc cogitanti exhibitus eſt à viro illuſtri
libellus quidam de Vita ſobria, Italico ſer-
mone conſcriptus, auctore D. Ludouico
Cornaro Veneto, magni ingenij viro, hono-
rato, opulento, & coniugij vinculis adſtri-

ĉto,in quo mirificè hæc ratio commendatur omnibus,& multâ certâque experientiâ comprobatur. Valdè recreatus fui libelli huius lectione,planeq́. dignum iudicaui,quem in Latinum ſermonem tranſlatum omnibus facerem communem : præmiſſo hoc meo tractatu exegetico.

4 Neque hæc tractatio aliena videri debet ab inſtituto meo, qui Theologiam, non artem Medicam profiteor. Nam præterquam quòd Medices theoriam olim non leuiter attigi ; res hæc à Theologi inſtituto non eſt aliena. Agitur enim de virtute pulcherrima Temperantiæ : in quo nimirum ipſa conſiſtat,quod ſit eius medium,quæ menſura obiecti: quomodo hæc menſura inueſtiganda: denique qui fructus ex ea naſcantur. Itaque hæc conſideratio non ita eſt medica , quin etiam ſuo modo ad Theologiam, & moralem Philoſophiam pertineat. Accedit quòd finis & ſcopus, quem hac in re potiſſimùm ſpecto, Theologo ſit digniſſimus. hic eſt, vt plurimis viris religioſis, & aliis pietati addictis ſuppetat commoda ratio, qua Deo Domino noſtro longo tempore faciliùs, lætiùs, & feruentiùs ſeruiant,cum magna ſua ſpirituali voluptate, & ingenti merito æternæ gloriæ. Incredibile enim dictu eſt, quanta facilitate & interna conſolatione vacetur oratio-

ARGVMENTVM HOC NON ESSE ALIENVM A THEOLOGI INSTITVTO.

orationi, recitentur preces canonicæ, peragatur Miſſæ ſacrificium, incumbatur meditationi rerum diuinarum, legatur ſacra Scriptura ab iis, qui vel cum mediocri talium rerum ſcientia, ſobriæ vitæ ſunt addicti. Hic meus præcipuus ſcopus in hoc Tractatu: hoc meum ſummum votum. Omitto quãtum momenti adferat etiam aliis omnibus ad ſtudiorum progreſſus, & ad omnia negotia, quæ mente & ingenio peraguntur, faciliùs & feliciùs peragenda. Verùm de his & aliis commodis infrà ex profeſſo dicemus. Itaque ſiue materiam ſpectes, ſiue ſcopum, nõ debet hæc tractatio aliena à Theologi inſtituto videri. Habes, Lector, rationem mei in hoc opuſculo inſtituti.

Itaque vt rem ipſam aggrediamur, Primùm dicemus, Quid intelligatur nomine *Vitæ ſobriæ*. Secundò, Qua via & ratione poſſit iuſta menſura in eius obiecto conſtitui. Tertiò, Qui ſint eius fructus & cõmoda.

Quod ad primum attinet: *Vitam ſobriam* 5
hîc vocamus, non ſolùm quæ modum ſtatuit in potu, ſed etiam in cibo: ita vt non amplius cibi vel potus aſſumatur, quàm corporis conſtitutio in ordine ad functiones animi poſtulet. Eamdem vocamus ***Vitam ordinatam, regulatam, temperatam.*** his enim nominibus idem ſignificamus. Itaque

QVID VITA SOBRIA.

Digitized by Google

cto,in quo mirificè hæc ratio commendatur omnibus,& multâ certâque experientiâ comprobatur. Valdè recreatus fui libelli huius lectione,planeq. dignum iudicaui,quem in Latinum ſermonem tranſlatum omnibus facerem communem : præmiſſo hoc meo tractatu exegetico.

4 ARGVMENTVM HOC NON ESSE ALIENVM A THEOLOGI INSTITVTO.

Neque hæc tractatio aliena videri debet ab inſtituto meo, qui Theologiam, non artem Medicam profiteor. Nam præterquam quòd Medices theoriam olim non leuiter attigi; res hæc à Theologi inſtituto non eſt aliena. Agitur enim de virtute pulcherrima Temperantiæ: in quo nimirum ipſa conſiſtat,quod ſit eius medium,quæ menſura obiecti: quomodo hæc menſura inueſtiganda: denique qui fructus ex ea naſcantur. Itaque hæc conſideratio non ita eſt medica , quin etiam ſuo modo ad Theologiam, & moralem Philoſophiam pertineat. Accedit quòd finis & ſcopus, quem hac in re potiſſimùm ſpecto, Theologo ſit digniſſimus. hic eſt, vt plurimis viris religioſis, & aliis pietati addictis ſuppetat commoda ratio, qua Deo Domino noſtro longo tempore faciliùs,lætiùs, & feruentiùs ſeruiant,cum magna ſua ſpirituali voluptate, & ingenti merito æternæ gloriæ. Incredibile enim dictu eſt, quanta facilitate & interna conſolatione vacetur oratio-

orationi, recitentur preces canonicæ, peragatur Miſſæ ſacrificium, incumbatur meditationi rerum diuinarum, legatur ſacra Scriptura ab iis, qui vel cum mediocri talium rerum ſcientia, ſobriæ vitæ ſunt addicti. Hic meus præcipuus ſcopus in hoc Tractatu: hoc meum ſummum votum. Omitto quátum momenti adferat etiam aliis omnibus ad ſtudiorum progreſſus, & ad omnia negotia, quæ mente & ingenio peraguntur, faciliùs & feliciùs peragenda. Verùm de his & aliis commodis infrà ex profeſſo dicemus. Itaque ſiue materiam ſpectes, ſiue ſcopum, nó debet hæc tractatio aliena à Theologi inſtituto videri. Habes, Lector, rationem mei in hoc opuſculo inſtituti.

Itaque vt rem ipſam aggrediamur, Primùm dicemus, Quid intelligatur nomine *Vitæ ſobriæ*. Secundò, Qua via & ratione poſſit iuſta menſura in eius obiecto conſtitui. Tertiò, Qui ſint eius fructus & cómoda.

Quod ad primum attinet: *Vitam ſobriam* 5
hîc vocamus, non ſolùm quæ modum ſtatuit in potu, ſed etiam in cibo: ita vt non amplius cibi vel potus aſſumatur, quàm corporis conſtitutio in ordine ad functiones animi poſtulet. Eamdem vocamus *Vitam ordinatam, regulatam, temperatam*. his enim nominibus idem ſignificamus. Itaque

QVID VITA SOBRIA.

materia circa quam potiſſimùm verſatur hæc vita, ſeu Temperantia, eſt cibus & potus; in quibus debitam menſuram conſtanter ſeruat. Secundariò tamen, & poſteriore cura cauet etiam ab aliis exceſſibus, v.g. nimio æſtu, frigore, fatigatione, & ſimilibus quæ valetudinem lædunt, & functiones animi impediunt.

DIVERSIS DIVERSA MENSVRA CONGRVIT

6 Menſura illa non eſt eadem reſpectu omnium, ſed diuerſiſſima, pro diuerſa corporis conſtitutione, robore, ætate. Alia enim conuenit ætati florenti, alia ſenili; alia robuſto, alia debili; alia ſano, alia ægro; alia corpori bilioſo, alia pituitoſo. Diuerſa enim in his eſt facultas vẽtriculi: cui facultati hæc menſura exactè, quantum fieri poteſt, debet eſſe æqualis & commenſa. Ea enim eſt *menſura* cuiuſque, quam facultas ventriculi ipſius inter occupationes animi & corporis, quibus ille diſtinetur, perfectè poteſt concoquere, & alendo corpori ſatis eſt.

QVAE SIT MENSVRA CVIVSQVE.

Dico *inter occupationes animi & corporis*, &c. Quia maior menſura congruit illi qui corporis exercitiis eſt deditus, & corpus aſſiduè exercet, quàm ei qui totus eſt in ſtudiis, meditatione, oratione, aliiſque mentis functionibus. Functiones enim animi valdè impediunt & retardant concoctionem: vel quia dum totam vim animę ſurſum trahũt, actio-

actiones virium inferiorum quodammodò ſuſpendunt; vt experimur cùm attenti ſtudiis vel orationi nec horas audimus, nec ea quæ ante oculos ſunt, aduertimus: vel quia ſpiritus non ſolùm animales, ſed etiam vitales & naturales auocant. Hinc ſępè fit vt duplo minus cibi ac potus conueniat ei, qui ſtudiis & mentis functionibus eſt intentus, quàm ei qui aſſiduè corpus exercet; etiamſi viribus alioquin & ætate ſint pares.

Itaque difficultas eſt in hac menſura in- 7
uenienda. Quod etiam notauit S. Auguſtinus lib. 4. contra Iulianum cap. 14 ita ſcribens: *Iam verò, cùm ad vſum ventum fuerit neceſſariæ voluptatis, per quam reficimus corpus, quis verbis explicet quemadmodum nos modum neceſſitatis ſentire non ſinat, & ipſum limitem procurandæ ſalutis (ſi qua adſint delectabilia) rapiendo abſcondat & tranſeat, putantibus nobis ſatis non eſſe quod ſatis eſt, dum libenter eius prouocationibus ducimur, exiſtimantes nos adhuc agere negotium valetudinis, cùm agamus potiùs voluptatis. Ita neſcit cupiditas, vbi finiatur neceſſitas.* Quibus verbis cauſam huius difficultatis refert in voluptatem, quæ facit vt non ſentiamus quando ad debitam menſuram peruentum fuerit, & abſcondit illum limitem, vt eum tranſiliamus, nobiſque perſuadet nos agere cau-

cauſam ſanitatis, cùm agamus voluptatis. Itaque de hac menſura quibus obſeruationibus ſit inueſtiganda nobis ſecundo loco dicendum: allatis ad eam rem quibuſdam regulis, è quibus illa colligi poſſit.

QVOMODO MENSVRA INVESTIGANDA.

8 Sed hîc occurrent fortè aliqui: Non opus eſſe, vt in monaſteriis quiſpiam de ea menſura ſibi præfigenda ſit ſollicitus, cùm ipſe Ordo, vel Superiores prudenti iudicio hanc menſuram definierint, conſtituendo vt pro ratione temporis tot portiones apponantur, tantum piſcium, vel ouorum, vel carnium; tantum leguminum, orizæ, ſorbitionis, fructuum, caſei & butyri: tantum cereuiſiæ & vini: omnia certo numero & menſura definita. Poſſumus ergo omnia iſta tutò ſumere, nec debitam menſuram excedemus. Hi catarrhos, tuſſes, dolores capitis & ſtomachi, febres, & alios morbos, quibus ſæpè conflictantur, non putant prouenire ab exceſſu cibi vel potus, ſed aſſignant ventis, auræ malignæ, vigiliis, nimio labori, & ſimilibus cauſis extrinſecis. Sed falluntur manifeſtè. Vbi enim eſt tanta diuerſitas corporum, & virium ventriculi, non poteſt eadem menſura omnibus eſſe accommodata; ſed quod huic robuſto & iuueni eſt æquale, illi debili & ſeni in duplum vel triplum eſt nimium: vt benè docet D. Thomas 2.2.q.141.a.6. Ariſtote-

ſtotelem ſecutus: eſtque per ſe ſatis clarum. Itaque non eo conſilio ea portionum quantitas & multitudo à Superioribus eſt conſtituta, vt quilibet ſibi perſuadeat hanc menſuram ſibi congruere; ſed vt etiam robuſtiſſimi ſatis haberent: ceteri verò ex diuerſis ſumerent quod placeret (tamen ea menſura, quam ratio dictaret) & in iis quæ relinquerent, haberent occaſionem meriti frænando gulam. Non eſt difficile dum illecebræ abſunt, temperantiam præſtare; ſed eſurire inter epulas, & cohibere ventris ingluuiem irritamentis præſentibus, hoc opus, hic labor eſt, præſertim iunioribus, & aliis nondum gulam penitus domitam habentibus, ac proinde magni apud Deum meriti. Vnde ne in Religionibus hæc augendæ coronæ occaſio deſit, ſubinde aliquid ampliùs & in varietate, & in quantitate conceditur, quàm temperantiæ menſura requirat.

Nec obſtat quòd illa dicantur dari ad aliquam naturæ recreationem. quia hæc recreatio non conſiſtit in eo, vt conſueta temperantiæ menſura tunc notabiliter excedatur, ſed vt varietate quadam, vel grato ciborum, qui rariùs dantur, ſapore delectetur, ſemper tamen intra menſuram temperantiæ, ita vt appetitus non omnino ſatietur. Quidquid enim hanc menſuram excedit,

in vitio ponendum , ſiue nuptiæ ſint, ſiue encænia , ſiue quæuis alia conuiuiorum ſolemnitas . Excedit verò quidquid ſuperat eam quantitatem , quam ventriculus poteſt perfectè concoquere,nulla cruditate relicta.

Ad hanc menſuram deprehendēdam,vti poſſumus hiſce regulis & obſeruationibus.

9 Prima Regvla. Si tantum ordinariè ſumas, vt poſteà parum ſis aptus functionibus mentis,orationi,meditationi,ſtudiis litterarum , perſpicuum eſt te menſuram iuſtam excedere. Natura enim & ratio poſtulat,vt pars vegetans ita foueatur , vt facultas animalis & rationalis non offendatur; quia illa his ſeruire debet , & eſſe adminiculo ad earum functiones , non impedimento . Cùm ergo tantum ingeritur pro parte vegetante, vt functionibus ſuperiorũ facultatum,nempe ſenſuum , imaginatricis, intellectus, memoriæ, notabile detur impedimentum ; ſignum eſt congruentem menſuram excedi. Prouenit hoc impedimentum ex vaporum qui potiſſimùm è ventriculo in caput emittuntur,redundantia:qui modicè tantùm eò mitterentur,ſi menſura non excederetur, vt experientia conſtat. Nam qui ſobriam vitæ rationem ſectantur,tam ſunt ad omnes animi functiones expediti poſt cibum quàm ante:vt Auctor noſter,quem infrà ſubiunximus,

mus,

mus,ſæpè teſtatur,& ipſe quotidie experior, & alij plurimi in noſtra Societate experientia docti nouerunt.Imò ſancti Patres,qui ſolùm ſemel per diem cibum ſumebant, ita parcè id faciebant, vt nullo modo in functionibus animi impedirentur,quantò faciliùs id præſtare poſſunt qui illam quantitatem diuidunt, & gemina refectione modicè vtuntur?

Dixi fumos iſtos,qui cerebri ſerenitatem obnubilant, *potiſſimùm prouenire è ventriculo cibis aſſumptis:* quia etſi hæc præcipua ſit cauſa, non tamen ſola. Non enim ſolùm è cibo recens aſſumpto, qui iam efferueſcere & concoqui incipit,proueniunt:ſed etiam è copia ſanguinis & humorum qui ſunt in hepate,liene,& venis;qui ſimul incaleſcunt, & magnam vim huiuſmodi fuliginum ſurſum mandant. Verùm ſobria vita ſenſim hanc plethoram vel cacochymiam caſtigat, & ad debitum modum tum in quantitate,tum in qualitate reuocat: adeò vt cibo aſſumpto non ampliùs huiuſmodi fuligines in caput emittant. Quando enim natura perfecte ſuos humores per facultates vegetantes regit; ita omnia diſpenſat, vt neque vlli naſcantur morbi, neque functionibus ſuperioribus præbeatur impedimentum.

Nec refert quòd multi viri ſobrietati de-

diti

diti à prandio ſe tradant quieti, & pauliſper dormiant: quia id ob eam cauſam faciunt, vt vires laboribus mentis vel corporis anteà fatigatæ, ſomno recreentur, & ſpiritus conſumpti reparentur. Ad vtrumque enim ſeruit ſomnus. Deinde ſomnus iſte eſt breuiſſimus; & niſi conſuetudine vel fatigatione aliqua tenerentur, facillimè poſſent illum declinare. Nonnulli ſomnum hunc diutiùs protrahunt, ſed tantumdem poſteà nocturnæ quieti detrahunt, in duas veluti partes totam corporis quietem partientes.

11 Secunda REGVLA. Si tantum cibi vel potus aſſumas, vt poſteà ſentias torporem quemdam, grauitatem & laſſitudinem corporis, cùm anteà eſſes agilis & excitatus; ſignum eſt menſuram congruentem excedi: niſi fortè ex morbo, vel morbi reliquiis, id proueniat. Cibus enim & potus, naturam & vires corporis recreare debent, & alacriores reddere, non grauare, & opprimere. Qui ergo ita conſtituti ſunt, vt grauamen ſentiant, his dimenſum diurnum minuendum, prę uia diligenti conſideratione vtrùm exceſſu ciborum hoc incommodum proueniat, an potionis, an vtriuſque: eoque deprehenſo, ſenſim corrigendus, donec ad eam menſuram redigatur, ex qua non ampliùs ſentiatur incommodum.

Multi hîc falluntur, qui etſi largè come- 12
dant & bibant, cibiſque alimentoſis vtantur, tamen ſemper queruntur ſe debiles, & putant id ex defectu alimenti & ſpirituum prouenire: vnde cibos maioris alimenti poſcunt;& manè ad ientaculum properant,ne videlicet natura deficiat alimenti inopiâ. Verùm falluntur, vt dixi, & miſerum corpus ſucco nimio grauatum magis grauant. Hæc enim debilitas in huiuſmodi non prouenit ex defectu,ſed ex humorum copia(vt plerumq. etiam habitus ipſe corporis ventriſque tumor indicant) qui muſculos, & ſpirituum vias & meatus, neruos inquam, nimiùm humectant. quo fit vt ſpiritus animalis (à quo tamquam vniuerſali & proximo animæ inſtrumento, omnis vigor corporis in ſenſu & motu) liberè commeare,& corpus regere nequeat. hinc illa debilitas & corporis grauitas,ſenſuumque torpor, ſpiritu animali per plethoram quodammodò intercepto. Docet id in plurimis plethoricis & cacochymis corporibus quotidiana experientia, quæ cùm tempore matutino ſint languida & torpeant ob nimiam humiditatem ex pridiana cœna & ſomno nocturno relictam, conſumpta per inediam & & apophlegmatiſmos humiditate, ſenſim fiunt alacriora, & magis magiſque vegeta,

cre-

Digitized by Google

creſcitque ille vigor vſque ad veſperam, etiamſi valdè parum, vel nihil ſumatur meridie. Quòd ſi durante iſta humiditate & debilitate rurſus comedant, præſertim humida, & notabili quantitate, augetur malum, & manent in ſuis miſeriis. Itaque ſi quis agilis, & ad omnem motum ac ſenſuum vſum expeditus eſſe velit, minuendi humores per diætam, vt ſpiritibus toto corpore ſit liber commeatus, & anima illos vbique ad omnem motum, omneſque functiones corporis, paratos habeat.

13 Tertia Regvla. Ab inordinata viuendi ratione non eſt immediatè tranſeundum ad exactam regulam; ſed id ſenſim faciendum, minuendo modicis ſubtractionibus cõſuetam quantitatem, donec ad eam perueniatur menſuram, quę non ampliùs animi functiones offendit, nec grauat corpus. Eſt communis Medicorum doctrina. Omnes enim ſubitæ mutationes, ſi ſint notabiles, offendunt naturam, propter conſuetudinem (quę veluti eſt altera natura) à qua violentè receditur, & inducitur quod illi eſt contrarium. Sicut ergo id quod eſt contrarium naturæ, vehementer ſentitur & affligit: ita quod eſt contrarium conſuetudini, quando illa adhuc viget. Vnde ſenſim & exiguis momentis recedendum. Sic enim inolita conſuetudo

tudo veluti per exiguas particulas gradatim tollitur, & eneruatur, ſicuti gradatim anteà creuit : ac proinde modicè ſentitur, parúmque moleſta eſt talis mutatio.

Quarta Regvla. Etſi non poſſit certa 14
quantitas ſtatui quę omnibus ſit accommodata, propter ætatum viriumq́ue varietatem, ciborumq́ue diſcrimina: ad ſenium tamen vergentibus & debilibus communiter ſatis eſſe videntur 12. 13. vel 14. vnciæ cibi per diem, computato pane, carne, ouis, vel aliis obſoniis quibus quiſque veſcitur; & totidem vel paulò plures vnciæ potus. Ita ſentiunt quidam ratione probabili, & experientiâ ducti. Hoc intellige de iis qui parum corpus exercẽt, & toti ſtudiis, vel aliis mentis officiis ſunt addicti. Sanè D. Ludouicus Cornarus, cuius opuſculum de vita ſobria hîc ſubiecimus, hanc menſuram probat, eamq́ue ſibi anno 36. ætatis præſcripſit, & vſque ad finem vitę tenuit. vixit tamen diutiſſimè & ſaniſſimè. Sancti quoque Patres in eremo, etſi ſolo pane veſcerentur, & aquam biberent, hanc menſuram non excedebant, ſed eam paſſim in monaſteriis etiam lege ſtatuebant, vt ſcribit Caſſianus collat. 2. abbatis Moyſis cap. 19. vbi abbas Moyſes interrogatus quiſnam eſſet optimus temperantiæ modus, ita reſpondet: *Super hac re in-*

ter

ter maiores noſtros frequenter nouimus habitum fuiſſe tractatum. Nam diſcutientes continentias diuerſorum, qui vel ſolis leguminibus, vel oleribus tantùm, vel pomis vitam iugiter exigebant, præpoſuere cunctis illis refectionem ſolius panis; cuius æquiſſimum modum in duobus paximaciis ſtatuerunt, quos paruulos panes vix libræ vnius pondus habere certiſſimum eſt. Itaque in ſingulos dies circiter 12. vncias panis ſtatuebãt iuſtam menſuram, quę omnibus paſſim ſatis eſſe poſſet. libra enim apud veteres eſt 12. vnciarum, non 16. vt apud nos.

15 Quidam putant ſingula paximacia fuiſſe vnius libræ: & ita intelligunt verba abbatis Moyſis, *quos paruulos panes*, ſingulos nimirum. Sed non id de ſingulis, verùm de duobus iunctim eſſe intelligendum, videtur manifeſtum, ſi res attentè conſideretur. Primò, quia voluit exprimere quantum tota menſura, quę duobus paximaciis conſtabat, penderet; non quantum ſingula paximacia. Deinde, quia illa menſura panis cenſebatur ſatis exigua, & valdè difficilis ſeruatu; vt idem abbas Moyſes docet cap. 21. Atqui ſi duo paximacia erant duæ libræ panis per diem, non fuiſſet ea menſura exigua, nec difficilis ad ſeruandum: maximè ſenibus. Quis enim tanta quantitate panis aſſumpta

non habeat ſatis, aut dicatur modicè aut parum ſumpſiſſe? Imò mirum videretur etiam apud nos, quibus regio frigida, ſi religioſus aliquis vna refectione duas libras panis comederet: nec ille (quod ad quantitatem attinet) abſtinens & ſobrius cenſeretur, ſed potiùs multi cibi & vorax. Præterea duo paximacia adeò non explebant famem, vt quidam mallēt biduo ieiunare, quàm quotidie cum aliis refici: nimirum vt duplicatam portionem ſumerent, & appetitui ſatisfacerent: vt refert idem abbas Moyſes c. 24. vbi etiam id improbat. At quis exercitiis mentis deditus, comedat vna vice 4. libras, ſiue 48. vncias ſicci panis? Deniq. vt idem abbas Moyſes refert cap. 11. abbas Serapion cùm adhuc eſſet puerulus, poſtquam tempore refectionis hora diei nona cum aliis ſumpſiſſet duo paximacia, adhuc famebat; & idcircò furabatur tertium, quod poſteà clanculùm comederet. At quis puerorum tres libras panis comedat? Itaque certum videtur ſingula paximacia fuiſſe ſolùm ſex vnciarum, & duo ſimul iuncta pendiſſe circiter libram.

Quòd ſi illi Patres per longam experientiam ſatis eſſe iudicarunt duodecim vncias panis ſicci abſque vllo obſonio, & cum hac diæta ad extremam ſenectutem ſani, & ſenſibus integri peruenerunt: quantò magis ſa-

tis eſſe poterunt 6. 7. 8. vnciæ panis cum 6. vel 7. vnciis optimorum obſoniorum, quæ duplo plus alunt quàm ſiccus panis? His accedit loco aquæ (qua illi vtebantur) quæ per ſe non alit, cereuiſia vel vinum, quæ multum alimenti præbent. denique experientia conſtat, multos eſſe quibus longè minus cibi & potus ſatis ſit.

16 Quinta Regvla. Quod ad qualitatem attinet, ea non eſt magnopere curanda, ſi ſano ſis corpore, & tale genus cibi vel potus naturam tuam non offendat. Omnes pænè cibi communiter vſitati naturę benè conſtitutę congruunt, ſi debita in illis mẽſura ſeruetur. Vnde etiam ſolo pane cum lacte, butyro, caſeo, & cereuiſia, diutiſſimè & ſaniſſimè quis viuere poteſt; præſertim qui à puero ita conſueuit. Ab iis tamen quæ nocent cauendum, etiamſi palato alioquin ſint gratiſſima, ne magna ſaltem quantitate ſumantur. Talia ferè ſunt pinguia, quæ & ſtomachum relaxant, eiuſque vires in aſtrictione ſitas diſſoluunt, concoctionem reliquorum ciborum impediunt, eoſque ſemiconfectos & ſemicrudos ſtomacho excidere faciunt; in caput fumos copiosè emittunt; vnde nebulæ, tuſſes, aſthmata, aliaq. pulmonis mala; Denique ipſa niſi probè concoquantur (ad quod opus eſt & ſtomacho bono, & tempore

pore diuturno) vertũtur in prauos humores, materiamq́ue febrilem, dum partim in bilioſos, partim in phlegmaticos ſuccos faceſſunt. His igitur ſtudioſis viris vtendum parciùs, adhibitâ ſufficienti panis quãtitate. Sic enim eorũ noxa magna ex parte impeditur.

Talia item ſunt omnia, quæ experien- 17
tia teſte, vel capiti ſuffuſiones, nebulas, vertigines, diſtillationes aut tuſſes adferunt; vel ventriculo cruditates, inflationes, tormina, morſus, lancinationes faciunt; vel alia ratione ſtatum corporis, aut animi functiones lædunt. Abſurdum enim eſt tantis incommodis tam vilem ac breuem nundinari gulæ voluptatem. Nulla re magis profitetur quis ſe gulæ mancipium, quàm ſi, vt illi ſatisfaciat, noxia ingerat. Cùm dicitur ab his cauendum, non ſic intelligas, quaſi ne parcè quidẽ liceat vti (ſicut quidam à braſſica, cæpis, caſeo, fabis & piſis, metu humoris melãcholici, bilioſi, viſcoſi, inflationis, ſcrupulosè abſtinent) ſed ne aſſumantur notabili copia. Exiguâ enim quantitate, vel rariùs aſſumpta nocere non poſſunt, præſertim ſi grata appetitui. Imò ſæpè quæ magnâ quantitate obſunt, modicâ naturæ proſunt.

Inter omnia ciborum genera, ſenibus & 1
debilibus nihil conuenientius panatella; qua ſola cum vno vel altero ouo ſaluberrimè

B 2 quis

quis & diutiſſimè viuere poteſt; vt auctor noſter teſtatur. Panatellam Itali vocant pulticulam, quæ ex pane & aqua, aut carnium iuſculo, ſimul coctis conſtat. Ratio cur hæc ſit maximè conueniens, eſt, tum quia concoctu facillima, cùm iam ſit inſtar illius chyli quem ſtomachus ex cibis concoctione efficit: tum quia qualitatibus eſt temperatiſſima: tum quia putredini & corruptioni minimè obnoxia, vt multi alij cibi, qui in ſtomacho putreſcunt. Denique copioſus & probus ſanguis ex ea conficitur. Facilè etiam aliquid additur, quo vel calidior euadat, vel magis alimentoſa. Vnde meritò dixit Sapiens Eccleſiaſtici 29. *Initium vitæ hominis aqua & panis*. Quibus verbis ſignificat vitã hominis his duobus potiſſimùm fulciri & conſtare, eaq. vitæ conſeruandæ eſſe maximè conuenientia; vt fruſtrà pretioſæ carnes & piſces, aliaq. gulæ irritamenta quærantur.

Plutarchus lib. de ſanitate tuenda non probat carnes. ita enim ſcribit: *Maximè cruditates metuendæ ſunt ab eſu carnium. Nam hæ & initio ſtatim valdè prægrauant, & reliquias poſt ſe malignas relinquunt. ac optimum quidem erat ita corpus aſſueſacere, vt nullum id carnium requireret eſum. Non enim ad nutriendum modò ſufficientia largiter tellus producit, ſed etiam ad delectationem*

&

& voluptatem: quibus partim nullum alium apparatum requirentibus veſci poſſis, partim ſexcentis modis miſcere & ſuauia reddere. Ad cuius ſententiam accedunt multi Medici, eamq́. probat experientia. multæ enim ſunt nationes quæ rarò carne veſcuntur, ſed potiſſimùm viuunt oriza & fructibus, & tamen diutiſſimè viuunt & ſaniſſimè, vt Iaponij, Chinenſes, Africani multis regionibus, & Turcæ. Idem cernitur in plurimis agricolis & mechanicis, qui ordinariè veſcuntur pane, butyro, pulticula, legumine, herbis, caſeo; carne rariùs; & tamē corpore ſunt non ſolùm ſano, ſed etiam firmo vitæq́ue diuturnę. omitto Patres qui in eremo vitam egere, & omnia antiqua monaſteria.

Sexta REGVLA. Quibus bona valetu- 19
do curæ eſt, ijs maximè cauenda ciborum varietas, & exquiſita condiendi ratio. Hinc doctiſſimus Medicus Diſarius apud Macrobium l. 7. Saturnal. c. 4. & Socrates monent, illos cibos potuſq́. vitandos, *qui vltra ſitim famemq́; ſedandam appetentiam producerent.* Idem eſt commune Medicorum præceptum. Ratio eſt, quia illa varietas ſemper nouo modo gulam prouocat, & appetitum excitat, vt numquam videatur ſatis ſumpſiſſe. quo fit vt iuſta menſura enormiter excedatur, & triplo vel quadruplo amplius ſu-

matur, quàm natura poſtulet. Deinde quia diuerſorum ciborum diuerſa eſt natura, diuerſum temperamentum, & ſæpè contrarium: quo fit vt alij citiùs, alij tardiùs concoquantur. Hinc mira in ventriculo cruditas, & totius concoctionis deprauatio; hinc inflationes, tormina, colicæ, obſtructiones, renum dolores & calculi: itaque & ratione quantitatis nimiæ, & ratione varietatis, maxima chyli ſeu ſucci, ex quo ſanguis conficiendus, cruditas & inquinatio. Vnde Franciſcus Valeriola inſignis Medicus, locorum communium lib. 2. cap. 6. hac de re diſputans, ait: *Ciborum varietate & copia in eadem menſa, & productione in longas moras, nihil nocētius homini ad ſalutem, omnibus ex æquo Medicis viſum eſt.* Vide plura hac de re pulchrè diſputata apud Macrobiū loco citato. Scribit Xenophon lib. 1. de dictis & factis Socratis, eius diætam fuiſſe ſimpliciſſimam ac tenuiſſimam, adeò vt nemo ſit, qui non poſſit facili negotio talē ſibi parare. minimo enim ſumptu opus fuiſſe. Athenæus lib. 2. refert ex Theophraſto Phalinum quēdam nullo alio cibo vel potu totius vitæ decurſu vſum, quàm lacte ſolo. alios multos ibidem commemorat, qui victu ſimplici vſi. De Zoroaſtre refert Plinius lib. 11. cap. 42. eum 20. annos in deſerto vixiſſe ſolo caſei eſu, qui

qui ita temperatus erat, vt vetuſtatem non ſentiret. Denique & olim omnibus ſæculis, & modò apud omnes gentes illi ſalubriùs & diutiùs viuunt, qui ſimplici, tenui ac vulgari ratione victus vtuntur.

Septima REGVLA. Cùm tota difficul- 20
tas in conſtituenda ſeruandaque iuſta menſura, proueniat ex appetitu ſenſuali, & appetitus ex apprehenſione imaginationis, qua cibi concipiuntur vt delectabiles, danda maximè eſt opera, vt talis imaginatio corrigatur. Ad quod hæc duo inter cetera multùm valent. Primum, Subducere ſe ab epularum conſpectu, ne ſpecie & odore ſuo imaginationem excitent, & gulam alliciant. Præſentia enim obiecti naturaliter mouet potentiam. Multò difficilius eſt continere appetitum, epulis præſentibus, quàm abſentes non concupiſcere. Idem accidit in aliis omnibus ſenſuum obiectis & lenociniis. Secundum, Imaginari res eas ad quas gula incitat, non vt blandas, odoratas, ſuaues, palato oblectabiles, quales modò videntur, ſed vt fædas, ſordidas, olidas, deteſtabiles, quales mox futuræ. Quælibet res dum in ſua reſoluitur principia, tunc apparet qualis re vera ſit, & quidnam ſub amabili illa ſpecie latebat. At quidnam putentius aut fædius illis delicijs, ſimulatque leuem altera-

Digitized by Google

tionem in ſtomacho ſubierint? Imò quò quid gulæ videtur gratius, eò mox euadit deteſtabilius, & maiorem fætorem exhalat. Vnde qui delicijs diffluunt, niſi externis odoribus vtantur, graueolentiâ corporis ſui moleſti ſunt, inſtar cadauerum putentes. Similiter excretiones teterrimo ſunt odore, & halitus fætor intolerabilis. Contrà fit in ruſticis & mechanicis, qui pane cibario, caſeo, & alijs cibis vulgaribus temperatè vtuntur. Meritò ſic à Deo comparatum eſt, vt delicias diſcamus aſpernari, & ſimplici victu eſſe contenti. Itaque hæc ſæpè animo voluenda, & imaginatio in hunc modum aſſuefacienda.

AN MENSVRA SIT VARIANDA.

21 Verùm occurrunt hîc duæ dubitationes. Prima eſt, Vtrùm menſura cibi & potus, ſimiliter & qualitas non ſit varianda ſecundùm tempus anni. Plus enim videtur aſſumendum hieme quàm æſtate; eò quòd hieme ventres (teſte Hippocrate ſect. 1. aphor. 15.) ſint calidiores, dum propter frigus ambiens calor à circumferentia concurrit ad centrum, ſeu ad intima viſcera: æſtate verò languidiores, ob cauſam contrariam; nimirum quia calor ab intimis partibus euocatur ad circumferentiam, & diſſipatur. Pari modo hieme vtendum ſiccis & calidis ob copiam pituitæ, quæ tunc redundat,

dat, & non diſſipatur: æſtate potiùs humidis & refrigerantibus; quia per calorem aëris ambientis magna fit humorum diſcuſſio, & corpus areſcit.

Reſpondeo, Iuxta Medicorum placita ita videri faciendum; non tamen anxiè aut minutè, ſed prout ſe offert commoditas. Quòd ſi non adſit commoditas, non eſt magnopere curandum. Nam ſi opus ſit dięta ſicciore, vt hieme, & quando diuturnæ pluuiæ, facile eſt augere quantitatem panis, & minuere quantitatem potus ac obſoniorum humidorum. Copia enim potus & humidorum quæ tempore ſicco iuuat, eadem ſi humida aura & ſubfrigida per aliquot dies ſumatur, noçet, deſtillationes, raucedines ac tuſſes procreans. Quando verò opus eſt diæta humidiore, augeri poteſt menſura potus, addita vino maiore aquæ quantitate; vel loco vini poteſt aſſumi tenuis cereuiſia, quæ ſatis humectat & refrigerat. Hinc ſancti Patres olim non videntur huius diſcriminis temporum magnam habuiſſe rationem, vnam eamdemque menſuram, & vnius generis cibum & potum per totum annum conſtituentes: & tamen diutiſſimè vixerunt. Nunc tamen in monaſterijs hac in re ſatis valetudini eſt conſultum, vt congruentia tempori edulia præbeantur; ex

quibus qui ſobrietatem ſectari volunt, ſibi maximè accommodata poſſunt ſeligere.

22 Altera dubitatio eſt, Vtrùm illa menſura de qua diximus, vna refectione an pluribus ſit ſumenda. Reſpondeo: Etſi veteres omnes qui temperantiam eximiè coluere, vna refectione contenti fuerint, idque vel poſt ſolis occaſum, vel hora diei nona, ſeu tertia poſt meridiem: vt refert Caſſianus collat. 2. abbatis Moyſis c. 25. & 26. tamen multi conuenientiùs cenſent vt ſenes bis reficiantur, diſtributa in duas partes ſupradicta menſura. Ratio eſt; quia cùm ſenes ob imbecillitatem non poſſint multum vna vice aſſumere, expedit vt ſæpiùs comedant, ſed modica quantitate. Sic enim fiet vt non grauentur cibo, & faciliùs concoquant. Itaque in prandio poterunt ſumi 7. vel 8. vnciæ, veſperi 3. vel 4. aut contrà, prout cuilibet eſt commodius. Verùm in iſtis diuturna conſuetudo magnam vim habet: ſimiliter & corporis diſpoſitio. Nam ſi ventriculus pituita frigida & lenta abundet, magis expediens videtur, vt ſemel tantùm comedat; quia multum temporis requiritur vt illa concoquatur vel extenuetur: idque ipſa experientia abundè compertum habeo. Si tamen refectio in veſperam differatur, proderit meridie modicum quid ſumere, præſertim

VTRVM SEMEL AN BIS CIBVS SVMENDVS.

tim

tim quod iuuet ad nimiam ventriculi hu-
miditatem exſiccandam. Vel ſi meridie
prandeatur, tale quid expediet ſumere ve-
ſperi, v. g. paſſulas cum pane, vel ſimilia.
Maxime enim ijs qui ita affecti curandum,
vt humiditas iſta ſtomachi, quantum fieri
poteſt, corrigatur. quia inde ſtomachus
flatibus, & caput nebulis lentoq; phlegma-
te oppletur. *Sapientia*, inquit ille, *in ſicco re-
ſidet, non in paludibus & lacunis.* vnde He-
raclitus: *Lux ſicca, anima ſapientiſsima.*

Obijciat aliquis aduerſus ea quæ dixi- 23
mus, à præſtantibus Medicis improbari, vt
quis certam cibi & potionis ſibi præfigat
menſuram, præſertim modicam: quia hac
ratione ſtomachus contrahitur, & ita illa
quantitate conſueſcit, vt ſi contingat eam
excedi, notabile grauamen & læſionem
ſentiat, dum ſupra conſuetum diſtenditur.
Quod incommodum vt euitetur, ſuadent
non ſeruari eumdem modum, ſed aliquan-
do plus, aliquando minus aſſumi. Quod
videtur etiam ab Hippocrate confirmari
aphoriſmo 5. ſect. 1. vbi ſic ſcribit: *Etiam in
ſanis periculoſus eſt valdè tenuis, & conſtitu-
tus, & exactus victus; quoniam delicta gra-
uiùs ferunt. ob hoc igitur tenuis & exactus
victus periculoſus eſt magis quàm paulò
plenior.*

Reſpon-

Digitized by Google

24 Reſpondeo, Hoc placitum Medicorum locum habere in ijs qui eumdem temperantiæ tenorem præſtare nequeunt, propter crebras occaſiones conuiuiorum & ſympoſiorum,quas ipſi vel non poſſunt,vel nolunt vitare : neque ita domitam habent gulam, vt inter epularum affluentiam, ſolitam moderationem poſſint ſeruare, alijs præſertim ſuo exemplo & ſermone ad indulgendum genio excitantibus. Tunc enim ſi multùm ſe inferciant, ſentient aliquid incommodi ob cauſam allatam. Secùs de ijs qui ſibi ab huiuſmodi vel occaſionibus, vel exceſſibus poſſunt cauere, & eamdem vitæ rationem tenere. His enim congruentiſſima eſt certa menſura, præſertim ſi debiles ſint, aut ſenes; vt experientia & ratio ipſa conuincit. Nec refert quòd interdum occaſione aliqua contingat hanc menſurã excedi : quia vnus aut alter exceſſus parum nocet, modò ſtatim ad ſolitam ſobrietatem redeatur, tantóque minùs in ſequenti refectione ſumatur. vel ea penitus omittatur. Vt ſi modicè prandere aut cœnare conſuetus pluſculum ſumpſeris in prandio,abſtineto à cœna:ſi in cœna exceſsiſti, abſtine ſequenti die prandio. Itaque hoc incommodum non eſt tanti, vt propter illud vitandum certa menſura,quæ ordinariè ſeruetur, ſit repudianda; cùm exceſſus

ceſſus aliquis, modò rarus ſit, etiam ſenibus & debilibus parum noceat.

Si tamen exceſſus ſit creber, multoſque 25
dies duret, graue nocumentum ſentient, præſertim debiles & ſenes, qui anteà certæ menſuræ erant addicti. Narrat Auctor noſter, cùm ab anno ætatis 36. vſque ad 75. ſolùm 12. vncias cibi, & 14. potus ſumpſiſſet, optima ſemper valetudine; ſe Medicorum hortatu & amicorum importunitate fuiſſe inductum, vt duas adhuc vncias tum cibo, tum potui adderet. Hunc verò etſi modicum exceſſum decimo die grauiſsimos illi morbos attuliſſe, dolorem lateris acerrimum, anguſtias pectoris, & febrem 35. dierum, adeò vt à Medicis iudicaretur depoſitus; nec potuiſſe curari niſi reſtituta priori conſuetudine. Noui & ego quemdam, qui cùm multis annis ſolitus eſſet tantùm cœnare, modica dumtaxat re eaque ſicca meridie aſſumpta, hortatu multorum cœpit paulo amplius, eaque humida, meridie comedere. quæ res poſt decem vel duodecim dies tantos ſtomachi & inteſtinorum dolores per aliquot hebdomadas illi attulit, vt moriturus videretur: in quos dolores, cùm bis multis medicamentis, magnaque doctiſsimorum Medicorum induſtria eſſet curatus, bis relapſus eſt. Cumque iam tertiò

Digitized by Google

per aliquot dies affligeretur, venit illi in mentem mutatæ conſuetudinis, & re diligenter expenſa ſibi perſuaſit hanc eſſe cauſam tanti mali. quare ſtatuit illam repetere. Quo facto, mox primo die cœperunt dolores minui, itaque intra quatriduum decreuere, vt nihil ampliùs præter magnam corporis debilitatem remaneret. quæ tamen & ipſa paulatim ſobriæ illius & ſiccæ diætæ præſidio ſublata. Non enim multitudo ciborum & deliciæ naturam debilem corroborant, ſed modica quantitas viribus reſpondens, & qualitas temperamento conueniens.

26 Neque Hippocratis aphoriſmus ſuprà allatus huic noſtræ ſententiæ, aduerſatur: quia ille loquitur de victu tenui, id eſt parui alimenti, eaque menſura quæ viribus & bonæ conſtitutioni tuendæ non ſufficiat. Nos verò quodlibet genus ciborum, quod naturæ ſit commodum, admittimus; & eam menſuram quæ viribus ſtomachi, & bonæ valetudini ſit accommoda.

ALIA RATIO TVENDAE VALETVDINIS.

27 Dices: Non omnibus integrum eſt vel commodum exactam diætæ rationem ſeruare: nulláne ſuppetit ratio qua tales valetudinem ſuam tueantur, & vitam in longam ſenectutem producant? Reſpondeo, Suppetere hanc vnicam, quam multi præſtan-

ſtantes Medici præſcripſerũt. Ea eſt vt quotannis bis ſaltem, nempe in Vere & Autumno, corpus benè purgetur, & humoribus noxiis liberetur. Loquor de ijs qui corpus ordinariè non exercent, ſed officijs mentis ſunt intenti: vt ſunt ſacerdotes, religioſi, Iuriſconſulti, ſtudioſi, & ſimiles. Porrò ea purgatio fieri debet præuia humorum præparatione, idque præſcripto periti Medici: neque debet eſſe valida, & confertim operari, ſed ſenſim per duos vel tres dies aſſumpto medicamento. Sic enim & facilè toleratur, & ampliùs prodeſt. Nam primo die purgatur prima regio, vt Medici loquuntur, hoc eſt inteſtina: ſecundò, hepar: tertiò, venæ in quibus maxima prauorum humorum colluuies. Qui enim nõ ſobriè viuunt, ſingulis diebus aliquid crudi humoris addunt, quod ad venas attractum per totum corpus veluti per ſpongiam diſtribuitur.

Itaque intra vnum vel alterum annum 28
tanta ſæpè eſt quantitas praui humoris in corpore, quantum vas ducentarum vnciarum, ſeu quatuor poculorum vix capiat. Hi humores tandem temporis tractu putreſcunt, & letales morbos inferunt: vnde maxima pars hominum ante tempus extinguitur. Quicumque enim ante extremam ætatem pereunt, ferè hac de cauſa pereunt:

exce-

exceptis illis qui vi externa; vt gladio, igne, calculo, beſtiarum incurſu; vel veneno, vt peſte, toxico, &c. pereunt. Plurimi in ſuis domibus omnibus commodis affluentes, breui tempore humorum iſtorum malignitate extinguuntur, qui in triremibus vincti, & nautico pane & aqua paſti, ſani & incolumes in longam ætatem vitam propagaſſent. Huic periculo occurritur tempeſtiuis purgationibus, ſaltem bis quotannis aſſumptis. Sic enim neque valdè magna poteſt eſſe talium humorum copia, neque multùm poſſunt putreſcere, cùm quoque ſemeſtri excernantur. Noui multos qui hac ratione ad extremam ſenectutem peruenere, vix vllo notabili morbo per totam vitam tentati.

29 COMMODA SOBRIAE VITAE.

Sequitur nunc tertium eorum quæ propoſuimus, nimirum vt explicemus quanta commoda corpori & animo ſobria vita conferat.

LIBERAT A MORBIS.

Primum commodum eſt, quòd hominem ab omnibus pænè morbis liberet & defendat. Aufert enim catarrhos, tuſſes, aſthmata, vertigines, capitis & ſtomachi dolores: arcet apoplexiam, lethargum, epilepſiam, alioſque cerebri affectus: curat podagram, chiragram, dolores iſchiadicos, & articulares morbos. Aufert cruditatem, omnium

nium morborum matrem. Denique ita humores temperat, & in debita proportione conſeruat, vt neque quantitate neque qualitate peccent. Vbi verò eſt congrua humorum ſymmetria, ibi morbus locum non habet, cùm ratio ſanitatis in tali proportione cõſiſtat. Confirmat id tum experientia tum ratio. Videmus enim, eos qui ſobriam victus rationem ſequuntur, rarò vel numquã morbis tentari; & quando tentantur, faciliùs ferre quàm alios, qui prauis humoribus ex intemperantia gulæ redundant; & breui tempore reſtitui. Noui plurimos, qui etſi natura ſint debiles, & ætate prouecti, & aſſiduè officiis mentis intenti, tamen beneficio temperantię ſani viuunt, & ab omni morbo notabili tota pænè vita longaque ætate immunes. Idem declarant exempla ſanctorum Patrum & monachorum, qui in ſumma victus parſimonia incolumes & alacres diutiſſimè vixerunt.

Ratio eſt, quia omnes pænè morbi qui- 30
bus ordinariè homines laborant, naſcuntur ex repletione; nimirum quòd plus aſſumatur quàm natura requirat, & ſtomachus poſſit perfectè concoquere. Cuius ſignum eſt, quòd omnes pænè curentur euacuatione. Detrahitur enim ſanguis per ſectionem venarum vel cucurbitulas, vt natura leue-

tur: ſubducitur medicamentis maxima humorum colluuies, quę per viſcera & corpus diffuſa: imperatur abſtinentia, & tenuiſſima victus ratio præſcribitur. Hic modus curandi manifeſtè indicio eſt, morbum ex repletione ortum. Contraria enim contrarijs curãtur. vnde Hippocrates ſect. 2. aphor. 22. *Quicumque morbi ex repletione fiunt, eos euacuatio ſanat: & quicumque ex euacuatione, repletio.* Rari tamen ſunt morbi ex euacuatione, niſi in longa fame tempore obſidionis, vel nauigationis, vel alio ſimili euentu. quo caſu, detracto priùs humore aduſto, quẽ calor per inediam procreauit & veluti aduſſit, corpus ſenſim (aucta paulatim cibi menſura) alendum & corroborandum. Quod etiam poſt multas euacuationes, quibus in magnis morbis corpus & vires exhauſtæ, faciendum, vt fiat reparatio. Itaque cùm omnes pænè morbi naſcantur ex eo quòd plus aſſumatur quàm natura poſtulet, conſequens eſt, vt ſi quis debitam menſuram ſeruet, ab omni pænè morbo ſit immunis. Quod etiam inſinuatur celebri illo dicto Hippocratis lib. 6. epidemiων ſect. 4. Ἄσκησις ὑγιείης ἀκορίη τροφῆς, ἀοκνίη πόνων. *Studium ſanitatis eſt, edere citra ſaturitatem, & impigrum eſſe ad labores.* vbi in parſimonia victus, & exercitatione corporis ponit rationem

nem conſeruandæ bonæ valetudinis.

Idem confirmatur ex eo quòd cruditas 31
à Medicis dicatur omnium morborũ (qui- CRVDITAS
bus homines ordinariè laborant) ſemina- MORBORVM MA-
rium. Vnde Galenus l. 1. de cibis boni aut TER.
mali ſucci: *Nemo morbo corripietur, qui accuratè cauet ne in cruditates incidat.* Et ratione cruditatis dici ſolet, plures occidi crapula quàm gladio. Et ſacra Scriptura Eccleſiaſtici 37. *Propter crapulam multi obierunt; qui autem abſtinens eſt, adÿciet vitam.* Et paulò antè: *Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam; in multis enim eſcis erit infirmitas.* Atqui ſobria victus ratio prohibet cruditatem, ac proinde ſuccîdit morborum cauſam. *Cruditatem* vocant imperfectam ciborum concoctiodem. Cùm enim ſtomachus vel ob nimiam ciborum quantitatem, vel ob eorum qualitatem contumacem, vel ob varietatem ſimul aſſumptam, vel ex eo quòd deſit iuſtum interuallum ad perfectam ciborum confectionem requiſitum, imperfectè concoquit, dicitur chylus, ſeu ſuccus, quem ex cibis confecit, eſſe crudus, & habere cruditatem, quæ multa adfert incommoda. Primò, replet cerebrum & viſcera multis pituitoſis & bilioſis excrementis. Secundò, parit in exiguis viſcerum meatibus multas

C 2 obſtru-

obſtructiones. Tertiò, vitiat totum corporis temperamentum. Denique, venas implet humore putrido, ex quo grauiſſimi morbi.

32 Poſſent hæc ſingula fusè oſtendi, ſed res eſt ſatis manifeſta, præſertim primum & ſecundum; ſolùm itaque exponam tertium & quartum. Vbi chylus fuerit crudus, ſeu malignè à ſtomacho confectus, & inquinatus potiùs quàm concoctus (Ariſtoteles enim *μόλυνσιν* id vocat non *πέψιν*, inquinationem non concoctionem) ex huiuſmodi chylo non poteſt in hepate ſanguinis officinâ confici probus ſanguis, ſed ſolùm vitioſus. Secunda enim cōcoctio, vt aiunt Medici, non poteſt emendare primā. Ex vitioſo ſanguine non poteſt fieri proba nutritio, ſed neceſſe eſt vitioſum exiſtere corporis temperamentum, & morbis obnoxium. Nam tertia concoctio (quæ in poris minutiſsimis toto corpore agitur, vbi ſanguis parti cuilibet alendæ aſsimilatur, & vltimò diſponitur ad eius formam ſuſcipiendam) non poteſt emendare ſecundam. Hac ratione ſenſim per cruditatem mutatur & deprauatur totum corporis temperamentum, multiſque incommodis ſubijcitur. Rurſus chyli cruditas efficit, vt venæ per totum corpus repleantur ſanguine impuro, multiſque prauis humoribus permixto, qui tractu temporis ſenſim

putre-

Digitized by Google

putreſcunt, & tandem data occaſione per laborem, æſtum, frigus, ventum, &c. in graues & periculoſas febres, quibus innumeri ætate florenti pereunt, accenduntur. Hæc incommoda defendit ſobria victus ratio: quia tollit cruditatem, horum omnium cauſam. Cùm enim non plus ingeritur quàm ventriculus probè poſſit cõficere, & ad hoc ſufficiens temporis interuallum cõceditur, non poteſt naſci cruditas, ſed chylus exiſtet probus, & naturæ conueniens; ex probo chylo probus quoque fiet ſanguis; ex bono ſanguine bona totius corporis nutritio, & bonum temperamentum. Præterea vitatur hoc modo putredo humorum in venis, vitantur obſtructiones viſcerum, & excrementitiæ ſuperfluitates, quibus & caput, & viſcera, & iuncturæ perſæpè affliguntur: itaque conſeruatur bona corporis conſtitutio & ſanitas. Hæc enim in duobus ſita eſt; in humorum debita proportione & ſymmetria, tam ſecundùm quantitatem quàm ſecundùm qualitatem: & in totius corporis ſpongioſo quodam habitu, nullis obſtructionibus impedito, vt ſpiritus & ſanguis liberum per omnes partes habeant diſcurſum. Neque ſolùm cruditatem humorum, & mala quæ inde ſequuntur, impedit ſobrietas, ſed etiam ſuperuacaneos humores

SANITAS IN DVOBVS SITA.

conſumit,idque multò ſecuriùs & efficaciùs quàm corporis exercitatio,vt eruditè oſtendit Cl. Doctor Viringus lib. 5. de Ieiunio cap. 3 4. & 5. labor enim confertim corpus agitat,& ſolùm partes quaſdam præ ceteris exercet,idq́;ſæpe cum humorum perturbatione,cum magno ęſtu, & morborum periculo,pręſertim febrium,pleuritidis,& variarum in varias partes deſtillationũ, quæ magnos dolores adferũt. Abſtinentia verò magis intrò ad ipſa viſcera,&ad omnes iuncturas ac articulos penetrat, omnia blandè & ęquabiliter euacuans:craſſa enim extenuat, obſtructa aperit, ſuperflua conſumit, Spirituum vias reſerat, & ipſos ſpiritus clariores efficit; idque abſque humorum perturbatione, abſque defluxionibus & doloribus, abſq; æſtu corporis,ac morborum periculo, abſque iactura temporis & diſpendio functionum meliorum. Negandum tamen nõ eſt quin exercitatio, ſi modum non excedat,ſit valdè vtilis, & multis neceſſaria.

SOBRIA VITA MVNIT ADVERSVS CAVSAS EXTERNAS.

33 Alterum COMMODVM eſt, quòd non ſolùm à morbis,qui ex cruditate & interna humorum corruptione naſcuntur, nos tuetur; ſed etiam aduerſus externas cauſas munit. Nam qui corpus purum, & humores benè temperatos habent, non ita facilè læduntur ab æſtu, frigore, labore, & ſimili-

bus

bus incommodis, ſicut alij qui prauis humoribus abundant: & ſi lædantur, faciliùs & citiùs curantur. Idem accidit in vulneribus, contuſionibus, luxationibus, & fracturis oſſium: quia nullus vel exiguus ſit afflluxus humorum ad partem affectam; qui affluxus curationem maximè impedit, & dolores & inflammationes efficit. Declarat id luculento exemplo noſter Auctor infrà n. 11. Munit & contra peſtem: faciliùs enim illi veneno reſiſtitur ſi corpus ſit purum. Vnde Socrates ſua frugalitate & temperantia effecit, vt quamuis Athenas ſępenumerò peſtis vaſtaret, ipſe tamen numquam ægrotarit; vt ſcribit Laërt. lib. 2. de vitis Philoſ.

Tertium COMMODVM vitæ ſobriæ eſt, quòd etſi non curet morbos incurabiles, tamen eos ita mitigat, vt facilè tolerentur; nec magnopere functiones animi impediant. Conſtat hoc quotidiana experientia. Multi enim cum vlcere pulmonis, cum ſcirrho hepatis vel lienis, cum calculo in renibus aut veſica, cum inueterata impetigine, cum antiqua & inolita intemperie viſcerum, cum enterocele, hydrocele, alijſque herniæ generibus, ſolius diætæ præſidio diu vitam producunt, ſemper alacres, & ad ingenij labores expediti. Sicut enim iſta mala per ingluuiē valdè exacerbantur, ita vt natu- 34

MITIGAT MORBOS INCVRABILES.

ram grauiter affligant, breuique tempore præcipitent: ita per ſobriam victus rationem mirificè miteſcunt, adeò vt parum incommodi plerumque ex illis ſentiatur, nec multum de ordinario vitæ ſtadio accidant.

35 PRAESTAT LONGAEVITATEM.

Quartum COMMODVM eſt, quòd ſuis cultoribus non ſolùm ſanitatem, ſed etiam longæuitatem conferat, eoſq; ad extremam ſenectutem perducat; adeò vt cùm ex hac vita decedendum, nullos ferè vel exiguos dolores ſentiant: quia moriuntur per meram reſolutionem. Vtrumque experientia & ratione notum eſt. Nàm quod ad longęuitatem attinet, conſtat ſanctos viros in eremo & monaſterijs fuiſſe admodum longæuos, etiamſi aſperrimam vitam omnibus pęnè corporis commodis deſtitutam ducerent. quod potiſſimùm illorum ſobrietati acceptum ferendum. Sic S. Paulus primus Eremita ætatem ad annos ferè 115. produxit: ex quibus circiter 100. egit in eremo; quadraginta quidem primos paucis dactylis & hauſtu aquæ; reliquos, cùm dactyli defeciſſent, pane dimidio, quem coruus ei quotidie ſubminiſtrabat: vt ſcribit Hieronymus in eius vita. S. Antonius ad annos 105. ex quibus 90. egit in eremo ſolo pane & aqua (quibus aliquid oleris in extrema ſenectute addebat) corpus ſuſtentans, teſte Atha-

Digitized by Google

Athanaſio. S. Paphnutius exceſſit annos 90. ſolo pane veſcens: vt colligitur ex Caſſiano collat. 3. cap. 1. S. Hilarion etſi naturæ eſſet teneræ, & ſemper rebus diuinis intentus, vixit annos circiter 84. ex quibus ferè 70. tranſegit in eremo, mira abſtinentia, & cultus victuſque aſperitate: vt refert Hieronymus. Iacobus Eremita Perſa genere, partim in eremo, partim in monaſterio tranſegit annos 104. victu tenuiſſimo: vt refert Theodoretus hiſtoria religioſa in Iuliano. Et ipſe Iulianus, cognomento Saba, id eſt, ſenex, ſemel in hebdomade reficiebatur, pane hordeaceo, ſale & aqua contentus: vt ibidem Theodoretus. S. Macarius, cuius Homiliæ extant, exceſſit annũ nonageſimum, ex quibus in eremo, aſſiduo ieiunio peregit ſexaginta. Arſenius præceptor Arcadij Imperatoris annos vixit 120. in ſæculo 65. reliquos 55. tranſegit in deſerto abſtinentia admirabili. Simeon Stylites vixit annos 109. ex quibus 81. in columna; 10. in monaſterio: verùm huius abſtinentia & labores naturam humanam ſuperare videntur. S. Romualdus, Italus, annos vixit 120. ex quibus 100. ſolidos egit in religione ſumma abſtinentia, & cultu aſperrimo. Vdalricus Epiſcopus Patauienſis, vir miræ abſtinentiæ, vixit annos 105. teſte Paulo Bernriedenſi in

vita Gregorij VII. quem ante annos aliquot in lucē produxit noſter Gretzerus. S. Franciſcus de Paula abſtinentia admirabili (pane enim & aqua ſemel in die poſt ſolis occaſum reficiebatur, vix aliquid obſonij, quo veſci in Quadrageſima licet, adhibens) ſuperauit annum 90. S. Martinus 86. S. Epiphanius ferè 115. S. Hieronymus circiter 80. S. Auguſtinus 76. S. Remigius exegit annos 74. in epiſcopatu. Venerabilis Beda ab anno 7. ætatis vſque ad 92. vixit in religione. Nimis longum eſſet omnes recenſere, qui ex hiſtorijs & vitis Sanctorum adduci poſſent. Omitto plurimos noſtræ ætatis, qui ſobria victus ratione vitam incolumem ad annos 80. 90. 95. &c. extenderunt. Sunt enim etiam feminarum monaſteria, in quibus victu tenuiſſimo viuitur ad annos 80. vel 90. adeò vt ſexagenariæ & ſeptuagenariæ vix inter ſeniores numerentur.

36 Neque dici poteſt, hos non vi naturæ, ſed ſupernaturali Dei munere tantam ætatem vixiſſe. Non enim paucorum fuit iſta longæuitas, ſed plurimorum, & ferè omnium qui exactam illam ſobrietatem ſunt ſectati, & externo aliquo caſu non ſunt perempti. Vnde S. Ioannes Euangeliſta, qui ſolus inter Apoſtolos violenta morte ante naturæ terminum non eſt abreptus, vixit annos 68.

poſt

poſt Domini Aſcenſionem. Itaque credibile eſt eum ad centeſimum pertigiſſe. Et S. Simeon annos 120. habebat, cùm martyrio afficeretur. S. Dionyſius Areopagita centeſimum ſuperabat annum: S. Iacobus minor 96. ieiuniis & orationibus aſſiduè vacans, carne & vino ſemper abſtinens.

37 Deinde non ſolis Sanctis id conceſſum, ſed etiam aliis. Nam apud Indos diutiſſimè viuunt Brachmanes ob victus frugalitatem: apud Turcas religioſi Mahometicæ ſuperſtitionis, qui abſtinentiæ & auſteritati plurimùm dediti. Scribit Ioſephus lib. 2. de bello Iudaico cap. 7. *Eſſenos longiſſimæ eſſe vitæ; ita vt plurimi eorum vſque centenariam perueniant ætatem, propter ſimplicitatem victus, & vitam benè ordinatam: ſolum enim panem & vnum pulmentum ſingulis apponi.* Democritus & Hippocrates vitam produxere ad annos 105. Plato ſuperauit 80.

Denique quando Scriptura Eccli. 37. ait: *Qui abſtinens eſt, adÿciet vitam.* generatim loquitur de omnibus, qui abſtinentiam ſeruant, non de ſolis Sanctis. Fateor tamen, impios, & maximè homicidas ac blaſphemos, plerumque non diu viuere (etiamſi in victu temperati ſint) diuina vltione eos perſequente. Hi tamen non morbo ex humorum corruptione, ſed vi extrinſecus illata pereunt.

CVR HOMICIDAE ET BLASPHEMI NON SINT LONGAEVI.

Simi-

LIBIDINOSI. Similiter qui impenſè libidini ſunt addicti, non poſſunt vitæ eſſe diuturnæ: quia nihil æquè ſpiritus & optimū naturæ ſuccum exhaurit; nihil naturam ſic debilitat & frangit.

38 Dices, multos ad extremam ſenectam peruenire, qui non ſeruant illam ſobriam diætam, ſed gulæ laxant habenas prout occaſio ſe offert, quotidie pænè ad ſatietatem cibo potuque ſe farcientes. Reſpondeo, huiuſmodi eſſe raros, & rari roboris ac temperamenti. Nam pleriq. qui voraces ſunt, ante tempus extinguuntur. Quòd ſi robuſti illi & *ἄνομοι* cōgruam moderationem adhiberent, multò diutiùs & ſalubriùs viuerent, & longè plura ingenio ſuo & doctrina efficerent. Neceſſe enim eſt eos qui non frugaliter viuunt, multis prauis humoribus impleri, & ſæpè morbis tentari; nec poſſe ſine detrimento valetudinis arduis mentis functionibus diu intendere: tum quia in illis tota vis naturæ & ſpirituum concoctioni & digeſtioni ciborum mancipata eſt, à qua ſi violentè per ſpeculationem abſtrahatur, neceſſariò maligna erit concoctio, & multæ naſcentur cruditates: tum quia caput impletur vaporibus, qui mentem obnubilant, & dolorem, ſi acriùs ingenio cōtendas, adferunt. Denique opus illis eſt crebra corporis exercitatione, vel medicamentis quibus corpus vacue-

vacuetur: itaque etiamſi diu videantur viuere corpore, tamen animo & ingenio parum viuunt, cum exiguo tempore ad functiones animi ſint idonei, & maior pars temporis debeat impendi obſequio corporis. Quod quid aliud eſt, quàm animum ſuę carnis, hoc eſt ſui mancipij, facere mancipium? Talis vita non decet hominem, præſertim Chriſtianum, cuius omne bonum ſpiritale eſt, & functionibus mentis ac corporis, ſenſuumq́. mortificatione comparatur.

His adde, eos qui debilioris ſunt natu- 39
ræ, ſi temperatè viuant, multò eſſe ſecuriores de ſua valetudine & vitæ productione, quàm ſint robuſtiſſimi quique inordinatè viuentes. Illi enim ſciunt ſe non habere noxios ſuccos in corpore, vel non ea copia vt morbum poſſint creare: illi verò neceſſariò plurimis huiuſmodi ſuccis aliquot annorum tractu replentur; qui ſenſim magis ac magis putreſcentes, leui occaſione in morbum grauem & ſæpè letalem euadunt. Teſtatur Ariſtoteles in problematibus, fuiſſe ſuo tempore quemdam Philoſophum, Herodicum nomine, qui etſi omnium iudicio debiliſſimæ eſſet naturæ, & tabe laboraret, tamen arte τῆς διαιτητικῆς (quæ victus rationem pręſcribit) ad centeſimum annum peruenerit. meminit eiuſdem Plato lib. 3. de

Repub.

Repub. Galenus lib. de maraſmo, & lib. de tuenda ſanitate refert, extitiſſe ſuo tempore quemdam Philoſophum, qui librum ediderat, quo docebat qua ratione poſſet quis penitus expers ſenij conſeruari. Meritò quidem id tamquam vanum reprehendit Galenus; tamen artem non fuiſſe omnino vanam, & valuiſſe ad vitam producẽdam, ipſe Philoſophus ſuo exemplo oſtendit. Cum enim ad octogeſimum annum perueniſſet, & adeò eſſet exhauſtus, vt nihil ei præter oſſa & cutem reſtare videretur, arte tamen & moderatione victus ſingulari effecit, vt non niſi lentiſſima tabe confectus tandem occumberet. Idem Galenus lib. 5. de tuenda ſanitate ait: *Arte illa quæ diætam præſcribit, eos qui ab ipſo ortu imbecillum corpus nõ ſunt ſortiti, ſenſibus illæſis, & ab omni morbo & dolore alienos, ad ſummam ſenectutem peruenire.* Deinde addit de ſeipſo: *Ego verò tametſi nec ſalubrem corporis ſtatum ab ipſo ortu ſim nactus, nec vitam planè liberam egerim, hac tamen ipſa arte vſus, poſt 28. ætatis annum, ne minimo quidem laboraui morbo, niſi fortè diaria febri ob laſſitudinem aliquando contracta.*

40 ABSQVE DOLORIBVS MORI.

Neque ſolùm ad extremam ſenectutem morborum & dolorum expertes perueniũt ſobrietatis cultores, ſed etiam in ipſa morte

dolo-

doloribus non affliguntur: quia non vi illata naturæ, ſed ſimplici reſolutione, humidique radicalis cõſumptione vinculum animæ & corporis diſſoluitur: ſicut lampas ſponte ſua abſque ſtrepitu extinguitur oleo conſumpto. Sicut enim lampas ardens tribus modis poteſt extingui, 1. vi extrinſecus illata, vt cùm flatu vehementi extinguitur; 2. affuſa multa aqua, qua olei bonus liquor opprimitur vel corrumpitur; 3. ſolius olei conſumptione: ita etiam vita humana (quæ inſtar lampadis ardentis) tribus modis extingui ſolet. 1. vi externa, v. g. gladio, igne, ſuffocatione; 2. humorum noxiorum abundantia, vel qualitate maligna, qua humidum radicale opprimitur, vel deſtruitur; 3. cùm ipſum humidum à calore naturali longo temporis tractu abſumitur, & in auras difflatur, quod eo fit modo quo aqua calida vel oleum calidum conſumitur à calore ſibi ab igne impreſſo. In primo & ſecundo modo magna fit naturæ turbatio, ac proinde neceſſe eſt magnos ſentiri dolores, ſi ea res duret: quia temperamentum vi contraria euertitur, & vinculum naturæ violentè diſſoluitur. At in tertio nullus vel exiguus eſt dolor, quia ab intrinſeco temperamentum ſenſim diſſoluitur, & humidum primigenium (in quo maximè vita conſiſtebat) vnà

cum

cum calore innato conſumitur. Dum enim humidum illud minuitur, ſimul minuitur calor illi inſertus; & conſumpto humido, ſimul extinguitur calor: ſicut in lucernis accidit. Hoc modo moriuntur plerique, qui exactam diętæ regulam ſeruarunt, niſi fortè vi extrinſecus illata pereant. Cùm enim per diætam noxios humores euitent, nihil in ſe habent quod temperamẽtum violentè poſſit deſtruere, aut calorem naturalem opprimere: ac proinde neceſſe eſt vt viuant, donec humidum primigenium vnà cum calore inſito ſit ita conſumptum, vt non ſufficiat ad animam in corpore vlteriùs retinendam. Simili modo moreretur homo, ſi calor naturalis (etiam humido ſaluo) deſineret à Deo conſeruari: vel ſi ipſum humidum diuina virtute ſubitò conſumeretur.

CORPVS REDDIT AGILE.

41 Quintum COMMODVM ſobriæ diętæ eſt, quòd corpus reddat leue, agile, vegetum, & ad omnes ſuos motus expeditum. Grauamen enim, naturę oppreſſio, & tarditas prouenit ex humorum redundantia, qui vias ſpirituum obſtruunt, & iuncturas obſident, nimiumque humectant. Itaque ſublata humorum copia per diætam, tollitur cauſa illius grauaminis & tarditatis, & laxantur vię ſpirituum. Deinde per eamdem diætam fit, vt concoctio ſit bona, & probus conficiatur ſan-

ſanguis, ex quo deinde puri & copioſi ſuppeditantur ſpiritus, à quibus omnis vigor & agilitas.

42 Attulimus commoda quinque, quæ ſobrietas adfert corpori. Videamus nunc quæ præſtet animo. Ea ſimiliter ad quinque reuocari poſſunt. COMMODA ANIMI EX SOBRIETATE.

Primum ſit, quòd incolumitatem & vigorem prȩſtet ſenſibus externis. Senſus enim vidédi in ſenibus potiſſimùm hebetatur, eò quòd nerui optici humoribus ſuperfluis, aut vaporibus obſideantur. quo fit vt ſpiritus animalis qui viſioni deſeruit, vel obſcuretur, vel non poſſit ea copia ſubminiſtrari, quæ ad acutè cernendum eſt neceſſaria. Hoc impedimentum tollitur, vel multùm minuitur ſobrietate victus & potus, & abſtinentia ab iis rebus, quæ caput fumis implent; qualia ſunt pinguia omnia, & maximè butyrum copioſè aſſumptum, vina potentia, cereuiſia craſſa, vel herbis caput tentantibus medicata. VIGOREM PRÆSTAT SENSIBVS.

43 Senſus audiendi impeditur humoris ſuperuacanei & crudi ex cerebro defluxu in organum auditus, vel in neruum qui ei deſeruit. hac enim ratione fit, vt homo ex ea parte, in quam defluxio incũbit, ſit ſurdus, vel grauiter audiat. Talis defluxio facilè arcetur & præuenitur ſobrietate victus. Et

D poſt-

poſtquam accidit, ſicut medicamẽtis poteſt tolli (niſi fortè ſit inueterata & ſedem fixerit) ita etiam per diætam; præſertim ſi topica quædam ſimul adhibeantur.

44 Senſus guſtandi potiſſimùm vitiatur prauis humoribus organum ipſius imbuentibus; vt ſi bilioſi humores, vel acidi, vel ſalſi linguam fauceſque occupent (ſiue iſti veniant ex capite, ſiue ex ſtomacho, cuius interior tunica cum illis organis continuatur) omnia videbuntur amara, acida, vel ſalſa. Hoc vitium tollitur congruenti diæta, qua etiam fit, vt communes cibi & panis ſiccus meliùs ſapiant homini moderato, & plus ei voluptatis afferant, quàm gulæ dedito pretioſi & exquiſitè conditi. Sublatis enim vitioſis ſuccis, qui ſtomachum & organum guſtus inficiebant, & ἀνορεξίαν vel faſtidium inducebant, redit appetitus, & ſincerus ciborum ſenſus, ac naturalis voluptas. Simili modo conſeruat ſenſum odorandi & tangendi.

45 Fateor tamen, longa tandem ſenectute vigorem ſenſuum, præſertim oculorum & aurium, multùm hebetari, ac ferè extingui; quia temperamentum organorum, vti & reliquarum partium, paulatim diſſoluitur, conſumpto ſenſim humore radicali, & calore innato: quo fit vt & temperamentum

eua-

euadat ſiccius quàm cõueniat ſenſuum operationi, & omnes meatus ac pori pituita frigida repleantur, quæ omnibus animæ functionibus maximè aduerſatur. Sicut enim ſenes interno corporis temperamento fiunt ſicciſſimi & frigidiſſimi: ita excrementitijs ſuccis humidiſſimi, adeò vt ſenium nihil ſit aliud quàm frigus & ſiccitas temperamenti, ex conſumptione humidi radicalis, & caloris innati proueniens, quibus neceſſariò pituitæ frigidæ copia toto corpore eſt coniuncta.

Alterum COMMODVM, quod diæta ſobria confert animæ, eſt, quòd valdè minuat ac mitiget affectus ſeu paſſiones, præſertim iræ & melancholiæ, tollens in his exceſſum & inordinatum impetum. Idem facit circa affectum delectabilium guſtus & tactus: vt meritò etiam ob hunc effectum iſta ratio vitæ ſit magni æſtimanda. Turpe enim eſt eſſe iræ impotentem, eſſe ſubiectum melancholiæ, & triſtiſſimis phantaſiæ curis: eſſe mancipium gulæ & ventris, cæcoq; impetu in eſculenta & venerea effundi. Neque ſolùm turpe, & virtuti aduerſum, ſed etiam valetudini noxium, & apud honeſtos probroſum. Hiſce malis ſobrietas facili negotio medetur, partim ſubtractis, partim correctis humoribus, qui illorum cauſa. Quòd enim

46 MITIGAT PASSIONES.

humores ſint cauſa talium paſſionum, apud Medicos & Philoſophos eſt notiſſimum, & conſtat experientia.

47 Videmus enim, eos qui biliosis humoribus abundant, eſſe iracundos & præcipites: qui melancholicis, cõtinuo mœrore ac metu confici: ſi humores iſti in cerebro inflammentur, phrenitidem & maniam procreare; ſi acidus humor ſtomachi tunicis ſit impactus, aſſiduam famem & voracitatem: ſi feruidi ſanguinis in corpore ſit copia, incitare ad libidinem, præſertim ſi materia aliqua flatulenta ſit coniuncta. Ratio eſt, quia affectus animi ſequũtur apprehenſionẽ phantaſiæ, vt ex philoſophia notum eſt: phantaſiæ autem apprehenſio eſt conformis diſpoſitioni corporis, & humoribus qui in corpore dominantur. Hinc bilioſi ſomniant ignes, incendia, bella, cædes: melancholici, tenebras, funera, ſepulchra, ſpectra, fugas, foueas & triſtia omnia: pituitoſi pluuias, lacus, flumina, inundationes, ſubmerſiones, naufragia: ſanguinei, volatus, curſus, conuiuia, cantus, amores. Somnia verò nihil aliud ſunt quàm phantaſię apprehenſiones, ceteris ſenſibus ſopitis. Vnde ſicut in ſomnis, ita etiam in vigilia phantaſia pleraque apprehendit conſentaneè humori & qualitati præualenti, præſertim primo obiecti appulſu,

pulſu, priuſquam à ratione corrigatur & dirigatur. Itaque exceſſus iſtorum humorum peruertit naturalem phantaſiæ ſtatum & apprehenſioné. Bilis enim, quia amariſſima, & naturæ maximè aduerſa, facit vt phantaſia dictum factúmve alterius, vel quidlibet aliud quod diſplicet, apprehendat vt ſibi aduerſum, inimicum, iniurioſum; & quia humor ardens eſt & impetuoſus, facit vt apprehenſio ſit velox & vehemens, incitetque ad celerem mali repulſionem & vindictam. Humor melancholicus eſt grauis, frigidus, ſiccus, torpidus, acidus, atro colore, & cordi valdè infeſtus. Itaque facit vt phantaſia apprehendat omnia tamquam infeſta, inimica, triſtia, tenebroſa. Ratione autem frigoris & grauitatis fit vt nó incitet ad mali repulſionem, ſicut bilis quæ leuis eſt; ſed iniicit metum, fugam, cunctationem. Pituita frigida eſt & humida: vnde fit vt apprehenſio ad omnia ſit tarda, languida, abſque vigore, acrimonia, alacritate. Itaque bilis facit vt homo ſit iracundus, præceps, velox, audax, vehemens, rixoſus, moroſus; ad quidlibet indignetur, iuret, maledicat, clamet, vociferetur. Hinc tot iniuriæ, pugnæ, vulnera, cædes in genere humano. Nam etiam ea quæ in ebrietate patrantur, ex furore bilis plerumque proueniunt, vino bilem augen-

te,& accendente. Melancholia facit triſtes, puſillanimes, meticuloſos, ſolitarios, cogitabundos, deſperabundos. Et ſicut bilis ad breue tempus, dum feruet, rectum mentis iudicium peruertit; ita melancholia ferè aſſiduè, maximè ea quæ cerebrum occupat, vel tetros vapores ſurſum ad cor & caput ex hypochondrijs emittit. Pituita efficit lentos, languidos, ſomniculoſos, meticuloſos, obliuioſos; denique ad omnia præclara inutiles. Etſi enim humor iſte non ita ſit corpori infeſtus, ſicut bilis & melancholia; eſt tamen maximè aduerſus functionibus animę: quia frigore ſuo vigorem ſpirituum hebetat, & humiditate cerebrum, & meatus ſpirituum nimiùm humectat.

48 Omnibus hiſce malis magna ex parte medicinam facit ſobria diæta. Hac enim adhibita, ſenſim minuuntur praui humores, natura eos conſumente vel expellente, adhibitis præſertim quibuſdam adminiculis à medicamentis purgantibus. Deinde corrigitur corporis intemperies, dum purus & temperatus ſanguis ſubminiſtratur, qui nullis cruditatibus ſit permixtus, nullis humoribus ſuperfluis vitiatus, nulla qualitate noxia excedens. Hinc eos, qui ſobrietate conſueuerunt, videmus placidos, affabiles, benignos, lætos, tractabiles, & in omnibus mode-

moderatos. Benignus enim ſuccus naturæ, affectus & mores facit benignos: & malignus ſuccus (qualis eſt bilis & melancholia, ſi quantitate vel qualitate excedat) facit affectus & mores malignos & efferatos. Vbi id quoque dignum conſideratione, prauos humores non ſolùm excitare paſſiones, iiſq; dare initiũ, ſed viciſſim per quamdam ſympathiam ab ipſis paſſionibus accendi & roborari, & accenſos roboratoſque efficere vt ipſa quoque paſſio augeatur & confirmetur. Patet hoc in humore bilioſo, qui cùm abundat, mediante apprehenſione phantaſiæ quam vitiauit, excitat paſſionem iræ: iræ commotio per quamdam ſympathiam accendit ſpiritus & humorem bilioſum; humor bilioſus iam accenſus efficit vt phantaſia fortiùs & vehementiùs rem apprehendat, & maior videatur iniuria quàm anteà: & ſic ipſa quoque iræ commotio augetur & roboratur. Hinc fit vt interdum ex ira trãſeatur in furorem, ſi phantaſia multo tempore in imaginatione iniuriæ perſiſtat. vnde ſaluberrimum conſilium eſt, cogitationem ab iniuriis acceptis auertere; quia earũ conſideratio non ſolùm animo, ſed etiam corpori eſt noxia. Simili modo humor melancholicus, mediante phantaſia, excitat mœrorem, nulla alia causâ mœroris ſuppetente:

mœror per quamdam ſympathiam concludit cor, & impedit liberam eius diaſtolem: quo fit vt humor melancholicus aduratur, fiatque malignior, eò quòd tetræ fuligines non poſſint diſſipari: factus malignior, auget mœroris affectum, & ſæpè adigit ad deſperationem, funeſtaque conſilia.

49 MEMORIAM CONSERVAT. Tertium Commodvm animæ ex diæta ſobria proueniens, eſt incolumitas memoriæ. Hæc enim maximè lædi ſolet ab humore frigido cerebrum occupante, qui potiſsimùm intemperantibus & ſenibus eſt infeſtus. Hic enim humor & vias ſpirituum anguſtiores obſtruit, & ſpiritus ipſos refrigerat & torpidos reddit; quo fit vt apprehenſiones ſint lentæ, languidæ, & fluxæ, & ſæpè in media narratione hominem ita deficiant, vt neſciat quid dixerit, aut qua de re locutus fuerit; rogetque ſocios, quid tractabamus? Poteſt autem id fieri tripliciter. Primò, ex eo quòd ſpiritus animalis, quo phantaſia in recordãdo, & in omni actu ſuo vtitur, ab humore pituitoſo in tranſcurſu raptim intercipiatur: quo intercepto ceſſat rei apprehenſio, & conſequenter omnis recordatio. Secundò, ex eo quòd appprehenſio fuit languida, & abſque reflexione, idque ob ſpirituum inopiam vel ineptitudinem: apprehenſio autem rei facta abſque reflexione,

non

non poteſt relinquere ſui veſtigium, quod ad recordationem ſit ſufficiens. Omnis enim recordatio immediatè verſatur circa actus noſtros, & ſolũ mediatè circa actuum illorum obiecta. Non enim recordor propriè Petrum eſſe mortuum, ſed me vidiſſe, vel audiuiſſe, vel legiſſe, &c. eſſe mortuum. Itaque vbi nulla eſt reflexio ſuper actus noſtros, nullũ poteſt relinqui veſtigium ad memoriam ſufficiens. Tertiò, ex ſola ſpirituum ineptitudine. quia etſi veſtigium ſit aliquo modo ſufficiens ex parte ſua, tamen ſæpiſſimè fit, vt inopia, vel impuritate, vel torpore, vel nimio feruore ſpirituum non poſſimus eo veſtigio congruenter ad recordationem vti. Hac ratione interdum accidit, vt quis omnẽ pænè memoriam perdat, & omnium diſciplinarum obliuiſcatur; vt cùm pituitæ frigidæ copia meatus anguſtiores cerebri obſtruit, & ſpiritus torpidos reddit, totamque cerebri ſubſtantiam nimiùm humectat & refrigerat.

Totum hoc malum mirificè vel arcetur, 50
vel curatur ſobria & congruenti victus ratione: nimirum abſtinendo à potu calido & fumoſo, niſi fortè exigua ſit quantitas. Etſi enim vinum ſit calidum, tamen crebrò & magna copia hauſtum, frigidos morbos parit: nimirum deſtillationes, tuſſes, cory-

zas, apoplexiam, paralyſim. Ratio eſt, quia caput vaporibus implet,qui ibidem refrigerati in frigidam pituitam, quæ iſtorum malorum cauſa eſt, denſantur. Neque tantùm à potu calido & fumoſo, ſed etiam à copia omnis humidi abſtinendum,& quantum fieri poteſt, ſicca diæta vtendum. Hac enim fit vt ſuperflua humiditas vel non gignatur, vel genita conſumatur; & conſequenter vt obſtructiones, quæ ab ea prouenie bant,tollantur, & viæ ſpirituum laxentur, & ipſi ſpiritus extenuentur, debitumq; ſtatum conſequantur, & cerebro natiuum redeat temperamentum, fiatque vnà cum ſpiritu idoneum, vt phantaſiæ & memoriæ deſeruiat.

51 VIGOREM INGENII TVETVR.

Quartum COMMODVM eſt vigor ingenij in excogitando, ratiocinando, inueniendo,iudicando; & aptitudo ad diuinas illuſtrationes ſuſcipiendas. Hinc fit vt homines abſtinentiæ dediti, ſint vigilantes, circumſpecti,prouidi, boni conſilij, recti iudicij. Si de diſciplinis agatur, facilè excellunt in ijs, quibus animum applicuerint. Si de oratione, meditatione, contemplatione; magna facilitate,voluptate,& guſtu ſpiritali ea obeunt. Oſtendunt id ſuo exemplo antiqui Patres & Eremitæ,qui cùm eſſent abſtinentiſſimi,ſemper mente vigebant, & totas noctes

Digitized by Google

ctes in oratione,rerumq́ue diuinarum commentatione traducebant, tanto animi ſolatio, vt in paradiſo verſari ſibi viderentur,& temporis fluxum non perciperent. Hac ratione ad ſummam ſanctitatem & familiaritatem Dei peruenerunt, & dono prophetiæ ac miraculorum ornati ſunt, & toti mundo admirabiles extitere. Cùm enim perpetuò mentem ſurſum erectam, Deoq́; intentam tenerent, digni habiti fuere, ad quos Deus viciſſim ſe inclinaret, eos eximiè illuſtrãdo, (iuxta illud Pſal. 33. *Accedite ad eum,& illuminanimi*) ſuorumq́ue ſecretorum faciendo participes, & operum mirabilium adminiſtros: nimirum vt mundus hinc intelligeret,quantopere vita illorum Deo placeret, & ad eorum imitationem ac venerationem excitarentur.

Sunt etiam hoc tempore plurimi, qui ea- 52
dem abſtinentiæ via ad ſapientiæ & virtutum Chriſtianarum culmen nituntur: è quibus aliqui ſcriptorum ſuorum multitudine & eximia eruditione omnibus ſunt admirationi. Nemo abſque ſobrietatis præſidio ſimile quid præſtare poterit: quòd ſi obſtinatè conetur, ſe ipſe ante tempus conficiet. nemo ſine huius virtutis ope paſſiones ſuas frænare, animi tranquillitatem obtinere, mentis functiones circa res diuinas facili

modo,

Digitized by Google

modo,& cum voluptate obire, ad inſignem ſanctitatis gradum pertingere. Horum omnium veluti baſis & fundamentum eſt ſobrietas, vt docet Caſſianus lib. 5. qui eſt de Gaſtrimargia, cap. 14. & 17. Vnde Sancti omnes, qui celſam perfectionis Euangelicæ turrim ædificare voluerunt, ab hac, tamquam fundamento totius ædificij ſpiritalis, inceperunt.

53 Nec obſtat, quòd fides ceterarum omnium virtutum,& conſequenter totius ſtructuræ ſpiritalis,dicatur fundamentum: quia fides eſt quidem intrinſecum & primarium fundamentum, cui directè ceteræ virtutes innituntur; ſed abſtinentia eſt fundamentum extrinſecum, ſecundarium & ſubſeruiens: quatenus nimirum remouet ea quæ vſum fidei & functionem potentiæ intellectiuæ vel impediunt, vel difficilem,inamœnam,& laborioſam reddunt;& ſimul ea ſuppeditat adminicula,quibus functiones illius potentiæ reddantur illuſtres, faciles & delectabiles. Omnis enim profectus ſpiritualis pendet ex vſu intellectus, & fidei quæ in intellectu reſidet. Non enim poſſumus amare aliquod bonum, aut in eius amore proficere; nec odiſſe malum, aut in eius odio creſcere, niſi illud ab intellectu ad mouendum affectum nobis proponatur. Vnde qui ita diui-

diuino munere comparatus eſt, vt cæleſtia & diuina ſemper eius menti obuerſentur, (ſicut accidit Apoſtolis, & multis Apoſtolicis viris) is facili negotio terrena omnia contemnet, & ad ſublimem ſanctitatis & meritorum gradum conſcendet; ac proinde in cælo illuſtrem gloriæ coronam obtinebit. Voluntas enim facilè ſe conformat iudicio intellectus, quando res ei non raptim, ſed continuè & acriter ab intellectu proponitur. Ex quibus patet, ea quæ mentis functiones impediunt, obſcurant, vel difficiles & laborioſas reddunt, plerumque in cauſa eſſe, cur neque in diſciplinis, neque in pietatis officiis, neque in ſanctitate vitæ, ad inſignem perfectionis gradum perueniatur: quæ verò functiones intellectus reddunt faciles, expeditos, illuſtres, delectabiles; præſtare hominem idoneum, qui facili negotio & cum voluptate rebus ſpiritualibus intendat, & ad excellentem ſapientiæ ſanctitatiſque menſuram pertingat.

Itaque cùm ſobrietas hanc vim habeat, vt 54
tollat ea quæ mentis conſiderationem vel impediūt, vel difficilem & inamœnam reddunt; & ſuppeditet ea quæ facilem & iucundam efficiunt; meritò fundamentum ſecundarium ſapientiæ & profectus ſpiritualis dicéda eſt. Qua autem ratione id faciat, patet

ex

ex dictis ſuprà. Quæ enim ſpeculationem impediunt ac difficilem reddunt, ſunt iſta: nimia cerebri humiditas, vaporum & fuliginum abundantia, meatuum cerebri obſtructio, nimia ſanguinis copia, ſpirituum feruor à ſanguine vel bile prouieniens, vapores bilioſi vel melancholiæ aduſtæ caput petentes, humor bilioſus vel melancholicus cerebrum occupans. Hæc omnia impedimenta ſi nondum adſint, ea præcauentur ſobria diæta, vt non irrepant: ſi autem adſint, ſenſim vincuntur & emendantur, adhibita ſimul, ſi neceſſe ſit, quorũdam pharmacorum ope, maximè initio; niſi fortè malum ſit inueteratum & incurabile: vt interdum in melancholia & pituita cerebrũ per protopathiam occupante, per quam amentia ſtabilis inducitur, accidit. Neque ſolùm tollit impedimenta ſpeculationis, ſed etiam ſuggerit adminicula ſpeculandi, nimirum probum ſanguinem, & conſequenter puros & benè temperatos ſpiritus, & congruum cerebro temperamentum. Nam & ipſum temperamentum cerebri, quod per intemperantiam factum eſt nimis vel humidum, vel frigidum, vel ſiccum, vel calidum, per diætam ſenſim emendatur, & ad mediocritatem reducitur.

55 Fructus hic ſobrietatis maximi æſtiman-

dus

dus eſt. Quid enim optabilius homini Chriſtiano, & pręſertim religioſo, quàm in longa ſenectute vti mente ſana, alacri, expedita, & vegeta ad omnes ſuas functiones? Nam præterquam quòd hoc per ſe valdè iucundum ſit, maximum nobis bonum ſpiritale, ſi velimus, adducit. Tunc enim poſt longam experientiam præcedentis ætatis, mundi vanitas clariùs cognoſcitur, & animo vileſcit: tunc cæleſtia nobis magis ſapere, & terrena contemni incipiunt: tunc futura quæ impendent aſſiduè verſantur ob oculos, vt dignè ad ea nos comparemus: tunc omnis ea notitia & experientia quam ab ineunte ætate vſq. ad illud tempus comparauimus, nobis eſt adminiculo, eiuſque ſuaues fructus çarpimus. Tunc ſedatis animi affectibus & turbellis, cum magna voluptate & facilitate inçumbere poſſumus orationi, meditationi rerum diuinarum, lectioni ſacræ Scripturæ, & ſanctorum Patrum, & aſſiduè aliquid pij animo voluere, aliquam diuini eloquij ſententiam (more ſanctorum Patrum) ruminare; preces canonicas inſigni attentione perſoluere, ſacrificium Miſſæ magna reuerentia & deuotione offerre. Mirum dictu eſt, quanta in omnibus iſtis mentis officiis ſobriæ ſenectuti ſit facilitas, quanta voluptas, quanta animi conſolatio; & conſequenter, quan-

QVANTI HIC FRVCTVS SIT MOMENTI.

quantum meriti & præmij poſſint hinc ſibi comparare.

56 Hæc potiſſimùm cauſa me impulit ad hunc tractatum ſcribendum, nimirum vt hominibus piis, & præſertim religioſis, tantum bonum commendarem, quo & ipſi diu ſani viuere, & Deo cum magna facilitate & gaudio ſeruire, & animum ſuum diuinis inſpirationibus & illuſtrationibus ſuſcipiendis aptare, & maximos bonorum operum theſauros ſibi congregare poſſint. Parui quidem facienda, parumque vtilis eſt longa vita, ſi ſęculo potiùs quàm Deo ſeruit, ſi auaritiæ vel ambitioni, vel voluptati dedita: verùm ſi Deo tota eſt mancipata, virtutiſque officiis addicta, maximi eſt pendenda, & vtiliſſima. Itaq. etſi ſobrietas eam vim habeat, vt omnibus, nō ſolùm qui pietati, ſed etiam ſæculo dediti, corpus ſanum & mentem vegetam præſtet; tamen illis potiſſimùm eſt ſectanda, qui pietatem colunt, & Deo quàm maximè placere ſtudent: quia his maximam voluptatem etiam in hac vita, & poſteà copioſiſſimum in æternitate fructum adfert.

57 Quintum COMMODVM eſt, quòd libidinis impetum extinguat, & tentationes carnis mirificè ſedet, & magnam carni ac ſpiritui tranquillitatem conciliet. Rectè dixit quidam: *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

STIMVLOS CARNIS MITIGAT.

Hoc

Hoc remedio aduerſus iſtud malum vſi ſunt omnes quotquot ſanctitate illuſtres fuere. Et ſanè, poſt gratiam diuinam nullum eſt efficacius: quia ſobrietas & materiam, & cauſam impulſiuam, & cauſam excitátem ſubtrahit. *Materiam* voco copiam ſpermatis: *cauſam impulſiuam*, cõpiam ſpiritus animalis, quo ſperma expellitur: *cauſam excitantem*, imaginationem rerum venerearum. Hæc imaginatio excitat primùm concupiſcentiæ paſſionem: hæc ſtatim commouet ſpiritus ad expulſionem; hi commoti vrgét, & niſi voluntas cohibeat, perficiunt. Vincere hunc impetum, pręcipuum certamen hominis Chriſtiani, præſertim florenti ætate, & natura adhuc robuſta.

Sobrietas materiam & cauſam impellentem ſubtrahit: quia ſi adſit copia ſpermatis, 58
facit vt ſenſim minuatur tum quantitate, tum calore. Similiter minuit copiam & feruorem ſpirituum, abſtinendo à calidis & flatulentis cibis; à vini & cereuiſiæ potentis vſu, ſaltem quamdiu opus eſt, vt ad mediocritatem deueniatur. Imminuto autem & temperato ſpermate ac ſpiritibus, ſponte ceſſant libidinoſæ imaginationes; vel ſi occurrant, facilè excutiuntur (niſi fortè Dei permiſſu à diabolo ſuggerãtur:) quia oriuntur per quamdam ſympathiam ex diſpoſi-

tione corporis; nimirum ex copia ſeminis & ſpirituum,ſicut imaginationes aliæ, quæ humoris dominantis conditionem ſequuntur, vt ſuprà oſtenſum. Cuius ſignum eſt, quòd ſobrietatis cultores ab huiuſmodi imaginationibus & tentationibus plerumque ſint liberi,& rarò admodum illis vexentur. Quòd ſi cauſarum illarum copia non adſit, facilè ſobrietas præcauet ne naſcatur: dum facit vt non comedas aut bibas amplius quàm ſuſtentatio corporis poſtulat. Non enim quantitatem eorum quæ aſſumit, metitur appetitu,qui maximè fallax; ſed ratione,quæ ſpectat quid & quantum corpori conſeruando & functionibus animi congruat.

59 Cur verò appetitus fallax ſit, cauſa eſt duplex. Prima eſt,quia nõ ſolùm appetit quantum neceſſarium conſeruando corpori, ſed etiam quantum ſeruire poteſt procreationi. Ad vtrumque enim finem inſitus homini & ceteris animantibus eſculenti & potulenti appetitus; nimirum ad conſeruationem indiuidui,& ad propagationem ſpeciei. Itaque ratio dictat ijs qui caſtè viuere & incitamentis libidinis carere volunt, non eſſe obſequendum appetitui,ſed dimidia ſolùm ex parte ei ſatisfaciendum: nimirum quatenus appetit neceſſaria corporis ſuſtentationi. quod ſi fiat, nulla erit ſeminis copia, nulli

CVR APPETITVS FALLAX.

vel

vel exigui libidinis ſtimuli. ſemen enim eſt ſuperfluum alimenti; nimirum quod corpori alendo non erat neceſſarium. Vbi ergo non plus alimenti ſumitur quàm alendo corpori ſit opus, ibi vel nihil, vel parum eſt ſuperflui, quod in ſemen diſpenſetur.

Altera cauſa cur appetitus ſit fallax, eſt, 60
quia ſæpè longè plus appetit quàm vtrique fini (nempe ſuſtentationi proprij corporis, & propagationi naturæ) conueniat: idq; vel ob ſtomachi prauam diſpoſitionem, vt fit in fame canina, boulimia, & cùm humor melancholicus tunicis ſtomachi impactus: vel ob ciborum mangonia & condimenta, qui ſua varietate, & nouo ſapore aſſiduè orexin & gulam prouocant. Quam ob cauſam talis varietas & exquiſita epularum inſtructio omnibus ſobrietatis & caſtitatis cultoribus, imò omnibus qui ſuæ valetudinis curam habent, maximè vitanda, vt paſſim Medici tradunt. Qua de re ſuprà diximus.

Ex quibus perſpicuum eſt, in ſobrietate & abſtinentia ad libidinem domandam longè maiorem eſſe vim, quàm in alijs corporis afflictationibus, cilicijs, diſciplinis, chameunia, labore manuum. Hæc enim exteriùs tantùm corpus affligunt, & cutem perſtringunt; cauſam verò mali, quæ interiùs latet,

non attingunt. Abſtinentia verò cauſam ipſam ex fibris & venis intimis ſubducit, & naturæ temperamentum ad mediocritatem reuocat. Itaque hæc omnibus, qui iſto malo vexantur, conſulenda.

61 Hactenus de ſobrietatis commodis & fructibus: quę omnia poſſent ſanctorum Patrum teſtimoniis confirmari, ſed ea breuitatis cauſa prætermitto, vnius D. Chryſoſtomi ſententia contentus. Is Homil. 1. de ieiunio ita ſcribit: *Ieiunium, Angelorum imitatio eſt pro noſtra virili, cōtemptus præſentium, ſchola precum, alimonia animæ, frænum oris, mitigatio concupiſcentiæ, vt probè norunt qui ieiunant: mollit furorem, compeſcit iram, ſedat fluctus naturæ, excitat rationem, claram reddit mentem, alleuiat carnem, fugat nocturnas fœditates, capitis dolores tollit, claros adfert & colores & aſpectus. Ieiunis geſtus compoſiti, expedita lingua, recta cogitatio*, &c. Vide eumdem Homil. 1. in Geneſim. Similia multa legere eſt apud Baſilium oratione de ieiunio; Ambroſium lib. de Elia & ieiunio; Cyprianum orat. de ieiunio, & alios.

62 Dicet aliquis moleſtam eſſe iſtam diætæ parſimoniam, vt quę hominem perpetua fame torqueat; ac proinde ſatius eſſe citò mori, quàm adeò duro remedio miſeram vitam trahere, iuxta dictum cuiuſdam, cui cùm

AN SIT MOLESTA.

crus

crus eſſet ſecandum, recuſauit, inquiens: *Non eſt tanto digna dolore ſalus.*

Reſpondeo Primò, Initio quidem eſſe nonnihil moleſtam, ob contrariam conſuetudinem, & ſtomachi diſtentionem; verùm ſenſim ea moleſtia tollitur. Non enim repentè à magna quãtitate ad exiguam tranſeundum, ſed ſenſim ſingulis diebus aliquid detrahendo, donec ad iuſtam menſuram ſit deuentum: vt ſæpè Hippocrates docet. Sic enim ſenſim abſque moleſtia ſtomachus contrahitur, & auiditas, quæ antè ſentiebatur, tollitur. Stomacho autem ad iuſtum & debitum modum contracto, nulla ampliùs eſt moleſtia in ſobria diæta: quia exigua illa quantitas eius capacitati & viribus aptè reſpõdet. Cuius ſignum eſt, quòd initio Quadrageſimæ abſtinere à ientaculo, pleriſq. qui aliter conſueuere, ſit graue; ſed ſenſim ipſo vſu difficultas illa tollitur: & tantum commodi ex abſtinentia multi ſentiunt, vt perpetuò abſtinere ientaculo cupiant. Idem multi experiuntur in carenda cœna. Simili modo cùm quis nonnihil aſſueuit, non eſt moleſtum abſtinere à quibuſdam cibis minùs ſalubribus, etiamſi gula priùs eos valdè affectaret. Itaque falſum eſt quod obiicitur, ſobriam diætam perpetua fame hominem torquere.

63 Reſpondeo Secundò: Eſto, aliquid moleſtiæ in tali diæta multo tempore ſentiatur (quod tamen non eſt ita) ſed cogitãdum eſt, exiguam illam moleſtiam maximis commodis & fructibus compẽſari. Sobria enim diæta morbos pellit, corpus agile, ſanum, purum, à fœtore ac fœditate alienum præſtat, longæuitatem adducit, ſomnos quietos & placidos inducit: epulas communes ſuaues & iucundas efficit; ſenſibus incolumitatem, memoriæ vigorem, ingenio perſpicaciam, claritatem, & ad diuinas illuſtrationes excipiendas aptitudinem confert; paſſiones ſedat, iracundiam & mœrorem pellit, libidinis impetum frangit. Denique corpus & animam maximis bonis replet: vt meritò mater ſanitatis, hilaritatis, ſapientiæ, & omnium virtutum dici poſſit.

64 INCOMMODA VITAE INTEMPERATAE.

E contrario vita inordinata exiguam illam & breuem voluptatem quam gulæ adfert, innumeris compenſat incommodis. Nam & ventrem ſuo pondere grauat, ſanitatem perdit, morbos plurimos introducit, corpus fœdum, olidum, ſordidum, muco & excrementis plenum reddit, libidinem accendit, paſſionibus animam ſubiicit, ſenſus obtundit, memoriam debilitat, ingenium & iudicium obſcurat; denique mentem ad omnes ſuas functiones, ad diſciplinas, ad oratio-

orationem & meditationem, ad ſublimia & ſalutaria omnia hebetat & ineptiorem reddit. quo fit vt & in pulcherrimarum rerum ſcientia, & in vitæ ſanctitate, & in meritis bonorum operum minor ſit profectus. At quale & quantum bonum eſt, cuius cauſa hæc omnia mala ſuſtinentur? Breuis & momentanea gulæ voluptas; quæ tunc ſolùm ſentitur, cùm cibus manditur, & in ventrem traiicitur; quæque & per ſe vilis eſt, vtpote nobis cum beſtiis communis, & exiguam corporis partem afficit, nempe linguam, palatum & fauces. Huius cauſa omnia iſta ſuſtinentur, tantaque mala tolerantur. Huius appetitio eſt ratio totius difficultatis, quæ in ſobrietate ſentitur. Si enim nulla eſſet in ſumendo cibo & potu voluptas, nulla eſſet in abſtinendo difficultas. Nihil aliud boni habet intemperantia præter vilem illam & momentaneam gulę oblectationem. Quàm miſerum eſt & homine indignum, ſe reddere huius mancipium, eiuſque cauſa tanta incommoda & diſpendia ſuſtinere! Quantum abſinthij & fellis pro illa modica dulcedine refunditur!

Hæc diligenter conſideranda & perpen- 65
denda viris prudentibus, maximè eccleſiaſticis, & Deo dicatis; quorum profeſſio eſt functionibus mentis vacare, & rebus diui-

Digitized by Google

nis intendere. Si enim iſta accuratè expendamus, fieri nequit, quin ſobrietas nobis ſit placitura, & facilis ac iucunda futura; intemperantia verò horrori & deteſtationi. Pudebit nos noſtræ mollitiei, pudebit tantæ vilitatis & imbecillitatis animi, quòd gulæ obſequiis ita ſimus ſubiecti, quòd duro eius imperio adeò ſeruiliter pareamus, quòd viliſſimis & momentaneis eius illecebris non poſſimus reſiſtere. Quid turpius aut magis dedecoroſum, quàm eſſe mancipium gulæ & ventris? Quid ſtultius, quàm propter modicam gulæ voluptatem renuntiare omnibus animi & corporis bonis quæ nobis adfert ſancta ſobrietas; & exponere ſe omnibus incommodis & malis quæ corpori & animo irrogat intemperantia? Miſeram mortalium ſortem, quæ tantæ vanitati ſubiecta eſt, tantis tenebris occæcata, tantis erroribus obnoxia! cuius mens in iudicando & eligendo, inani ſpecie boni delectabilis quaſi per ſomnium deluditur.

66 Hæc de ſobrietate, quatenus medium eſt & inſtrumentum optimum ſanitatis corporis, & vigoris mentis in longam ſenectutem conſeruandi, & maxima bona vtrique parti tam temporalia quàm ſpiritualia conſequendi, dicta ſufficiant: quæ vt multis ſalutaria ſint, Deum enixè rogo. Finem itaque faciam

faciam verbis B. Petri omnes ad ſobrietatem hortando: *Fratres, ſobrij eſtote & vigilate; quia aduerſarius veſter diabolus tamquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret; cui reſiſtite fortes in fide.* Non enim ſolùm ad carnis tentationes, quibus maxima pars mundi ſuccumbit, vincendas valet ſobrietas; ſed ſimpliciter ad omnes: ſicut etiam ad omnes iuuat virtutes, vt ex iis, quæ ſuprà deduximus, eſt perſpicuum.

1.Petri 5.

Digitized by Google

LVDOVICI CORNARI VENETI TRACTATVS DE VITÆ SOBRIÆ COMMODIS.

1 CERTVM eſt, vſum in hominibus ſucceſſu temporis verti in naturam: ita vt illos quodammodò cogat ad ea vſurpanda, quibus conſueuerunt, ſiue bona ea ſint, ſiue mala. Pari modo in multis rebus videmus vſum conſuetum habere plus virium quàm rationem. Neque id negari poteſt. Imò crebrò cernimus, eum qui probus eſt, conſuetudine improbi ex probo fieri improbum. Et ſicut bona conſuetudo facilè conuertitur in prauam: ita è contrario praua ſubinde reducitur ad bonam. Nam is qui ex probo conſuetudine praui factus eſt prauus; is conſuetudine viri probi rurſus redit ad probitatem priſtinam. Et hoc totum procedit ex vi vſus & conſuetudinis, quæ reuerà eſt magna.

VIS CONSVETVDINIS.

2 Quæ cùm mecum ipſe perpenderem, anim-

animaduerti ex vi vſus in noſtram Italiam non ita pridem, imò æuo meo, tres malos mores inuectos. Primus eſt, adulatio, & aulicæ cerimoniæ. Secundus, viuere iuxta ſenſum & doctrinam Lutheranam: quæ ratio viuendi ab aliquibus immeritò defenditur conſuetudine. Tertius, crapula. Hæc tria vitia, vel potiùs crudelia vitæ humanæ monſtra, noſtris temporibus ſuſtulerunt è vita ciuili ſinceritatem, ab animo religionem, & à corpore ſanitatem. Quamobrem ſtatui tractare de vltimo, & oſtendere eſſe abuſum; vt, ſi fieri poſſit, tollatur. Quod ad opinionem Lutheranam, & adulationem attinet, breui præclarum aliquod ingenium laborem ſumet ea refutandi, ſicque ſperò ante mortem me viſurum hos tres abuſus extinctos, & noſtram Italiam antiquis & ſanctis moribus ſuis reſtitutam. TRIA MALA CONSVETVDINE INVECTA.

3 Vt ergo veniam ad id de quo ſtatui tractare: Dico *crapulam* eſſe rem pernicioſam, quia vitam ſobriam extinxit, & plurimùm ſibi ſubiecit. Et quamuis omnes norint *crapulam* procedere è vitio gulæ, & vitam ſobriam à virtute temperantiæ: nihilominùs *crapula* habetur res liberalis & honorabilis; vita ſobria res ſordida & contemptu digna. Hoc totum procedit ex vi conſuetudinis, quam ſenſus & appetitus ſenſualis introduxe- CRAPVLAM VOCATOMNEM INTEMPERANTIAM ET EXCESSVM NON SOLVM IN POTV, SED ETIAM IN CIBO.

duxerunt,qui ita ineſcarunt & inebriarunt homines,vt relicta bona via,ſe conuerterint ad ſectandam prauam, quæ illos latenter conducit ad peregrinas & letiferas infirmitates, & præmaturam ſenectutem, cùm priuſquam quadrageſimum ætatis annum attingant, pænè ſint decrepiti. Oppoſitum vita ſobria, priuſquam eſſet hinc abacta, præſtabat, conſeruando homines in proſpera valetudine etiam anno ætatis octuageſimo.

4 O miſeram & infelicem Italiam! non aduertis *crapulam* quotannis tibi plures eripere perſonas, quàm poſſet è medio tollere vel tempus grauiſſimæ peſtis, vel multi armorum conflictus? Quid dicam de tuis conuiuijs verè inhoneſtis, quæ iam paſſim in vſu; quæ adeò ſunt grandia & intolerabilia, vt menſæ ſatis capaces fieri nequeant, propter infinitam ciborum multitudinem, qui imponuntur; ita vt opus ſit lances alias alijs in cumulum imponere? Quis poſſet viuere in tantis exceſſibus, & vitæ humanæ infeſtis venenis? Per amorem Dei ponatur in iſtis modus: quia certus ſum Maieſtati diuinæ ea maximè diſplicere. Abigatur iſta noua mors: illa noſtris maioribus inaudita peſtis, ne tanta damna animis corporibuſq. inferat. ſicut publica auctoritate fiunt prouiſo-

LVXVS CONVIVIORVM.

uiſiones annonæ ſalubris: ita & in vſu moderatio præſcribatur, quæ valetudini ciuium ſit conſentanea.

Nec deſunt crapulæ exterminandæ etiam 5 priuata remedia, quibus quilibet apud ſe vti poterit; nimirum ſi viuat ſecundùm naturę ſimplicitatem, quę paucis eſt contenta, teneatque medium ſanctæ temperantiæ ex rationis præſcripto, & aſſueſcat non comedere amplius quàm vitæ neceſſitas poſtulet, certò ſibi perſuadens, illud amplius infirmitatem eſſe & mortem. Cogitet voluptatem palati momentaneam, ſed noxam quam infert corpori & moleſtiam diuturnam, eamque tandem ipſum corpus vnà cum anima perimere. Vidi ego multos ex meis amicis præſtantiſſimi ingenij & nobilis naturæ, florenti ætate abreptos iſta peſte intemperantiæ, qui ſi viuerent, eſſent & mundo ornamento, & multis mortalibus ſolatio. Itaque vt tantis damnis occurram in poſterum, ſtatui hoc breui diſcurſu patefacere *Intemperantiam* eſſe abuſum, qui facilè poſſit tolli, vita ſobria in eius locum introducta. Quod eò libentiùs faciam, quòd multi iuuenes ingenio præſtantes me ad hoc obſtrinxerunt. Cùm enim viderint parentes ſuos ætate florenti extinctos, & me in ætate 81. annorum adeò ſanum & valen-

tem,

tem, inceſſit illis deſiderium eôdem perueniendi: meque rogarunt, vt modum, quem ea in re tenui, aperirem. Itaque vt illorum honeſto deſiderio faciam ſatis, & ſimul alios multos, qui hoc expendere volent, iuuem: declarabo cauſas quæ me compulerunt intemperantiam deſerere, & vitam ſobriam capeſſere, narrando modum, quem ea in re ſecutus ſum, & quidnam bonus iſte vſus in me ſit operatus. Hinc clarè cognoſcetur, quàm facile ſit vitium intemperantiæ ſuperare. Adiungam in fine quantos fructus ex vita ſobria capiamus.

CAVSAE CVR AVCTOR VITAM SOBRIAM SIT AMPLEXVS.

6 Dico ergo infirmitates, quæ non ſolùm initia in me dederant, ſed etiam magnos progreſſus fecerant, cauſam mihi præbuiſſe relinquendæ intemperantiæ, cui multùm eram addictus. Per hanc enim & prauitatem mei temperamenti (cùm ſtomachus mihi eſſet frigidiſſimus & humidiſſimus) incideram in varios morbos, nempe in dolorem ſtomachi, & ſępè lateris, initiaquè podagræ, cum vna febricula ferè continua, & ſiti perpetua. Ex hac peſſima diſpoſitione non aliud mihi reſtabat expectandũ, quàm vt poſt multas vitæ moleſtias ac dolores finem acciperem per mortem: cùm tamen vita mea tantum per naturam adhuc abeſſet à termino, quantum per intemperantiã

ei

ei erat propinqua. Cùm igitur hiſce modis affectus eſſem ab anno trigeſimoquinto vſque ad quadrageſimum ætatis meæ, adhibitis & tentatis omnibus remedijs abſque fructu, dixerũt Medici, vnam adhuc meis malis ſupereſſe medicinam, ſi velim ea cõſtanter vti, & patienter continuare: nempe *vitam ſobriam*, & ordinatam: hanc habere maximam vim ad ſanitatem recuperãdam & conſeruandam, ſicut ei contraria maximam vim habet ad eam labefactandam & extinguendam; vt ego iam experientia didiceram. Illa enim homines prauæ complexionis, & ætate decrepitos conſeruat ſanos: hæc etiam ætate florentes, & perfectiſſimæ complexionis proſternit, & longiſſimo tempore in morbis detinet. Quod etiam ipſa ratio conuincit. Nam contrariæ cauſæ contrarias habent operationes & effectus: vitia naturæ ſæpè arte emendari; terraſque ſteriles & malignas mangonio agriculturę reddi fertiles & fructiferas. Addebant, niſi tali remedio tunc vterer, intra paucos menſes me eò redactum iri, vt ampliùs iuuari nequeam, & poſteà intra paucos alios moriturum. Auditis his rationibus, cùm abhorrerem à morte adeò præmatura, & premerer aſſiduè morborum doloribus, perſuaſus fui ex temperantia & intemperantia neceſſariò

ſupra-

ſupradictos contrarios effectus naſci debere; & ſpe bona vitandæ mortis, & emergendi è doloribus, animatus, ſtatui me dedere vitæ ordinatæ.

7 Itaque accepto ab illis modo quem deberem tenere, intell'exi me non poſſe comedere aut bibere niſi è cibis & vino, quæ vocantur infirmorum, idque in modica quantitate. Idem mihi anteà mandarant: ſed ego tunc temporis cùm modo meo viuere vellem, & tales cibos faſtidirem, non acquieſcebam, ſed veſcebar cibis palato gratis, & cùm ſentirem internos ardores, bibebam vina guſtui amica, idque magna copia: nec tamen ea de re quidquã Medicis dicebam, vt paſſim moris eſt infirmorum. Sed poſtquam ſtatui ſectari temperantiam & rationis ductum, & viderem non eſſe rem difficilem, ſed proprium & debitum hominis officium, ita me addixi huic viuendi rationi, vt numquam à recto tramite deflecterem. Quod cùm facerem, paucos intra dies cœpi cognoſcere, tali modo me plurimùm iuuari, eumque continuando, intra ſpatium temporis minus anno (etſi videri queat alicui incredibile) fui ab omnibus meis infirmitatibus prorſus immunis & liber.

Sanus effectus, cœpi cõſiderare vim temperantiæ, & ita mecum reputare: Si tempe-

rantia

rantia tantas habuit vires,vt tanta mea mala profligaret,& ſanitatem adduceret; multò magis vim habebit,vt mihi ſanitatẽ conſeruet,& prauam meam complexionem iuuet, & debilem ſtomachum corroboret. Quapropter diligẽtiſſimè cœpi inueſtigare, qui cibi propoſito meo congruerent,qui aduerſarentur: & ſtatui experiri,ſi illi qui guſtui placent, mihi commodum an noxam adferrent; & an prouerbium illud, quo homines gulæ dediti,ſe tueri ſolent, *Quod ſapit,nutrit & iuuat*,ſit veritati cõſentaneũ. Hoc cùm facerem, deprehendi eſſe falſum: nam vina fortia & frigidiſſima optimè mihi ſapiebant; ſimiliter melones & alij fructus, lactuca cruda,piſces,caro porcina,tortulæ,legumina, cibi ex paſta farinæ,& ſimiles; tamen ex his omnibus nocumentum ſentiebam. Itaque experientia fretus,ciborum illa genera, & vina fortia, & potionem frigidam reliqui, aſſumpto vino quod ſtomacho meo eſſet commodum,eaque menſura quæ facilè poſſet concoqui. Idem feci in cibis quod ad qualitatem & quantitatem attinet; ſimul ita aſſueſcens, vt numquam appetitu cibi potúſve ſaturo è menſa diſcederem; ſed poſſem amplius comedere & bibere; ſecutus ea in re dictum commune: *Se non ſatiare cibis,ſtudium eſt ſanitatis.*

9 Hac ratione ſubmota intemperantia, me addixi vitæ ſobriæ & regulatæ: quæ primò in me operata eſt id quod dixi, nimirum vt interuallo minore quàm vnius anni liberatus fuerim omnibus malis, quæ tanto tempore me obſederant, & reddita erant quaſi incurabilia: deinde vt in poſterum non ampliùs quotannis in morbum inciderem, ſicut anteà ſolitus eram, cùm ſenſibus & appetitui obſecundarem. Ab eo itaque tempore liberatus fui, & ſaniſſimus effectus, idque mihi in hanc horam continuauit: eò quòd à ſuſcepta ſobriæ vitæ ratione numquam diſceſſerim. quæ ſua vi admirabili efficit, vt cibus & potus congrua menſura aſſumptus, vim ſuam corpori relinquat, & ſuperflua ſine difficultate exeant, nullo prauo humore in corpore generato.

10 Cum hac diæta, ab aliis quibuſdam nocumentis mihi caui, nimirum à nimio calore, frigore, fatigatione, vigiliis, & ab exceſſu in opere coniugali: itemque ab habitatione noxij aëris, à ventis & ſolis ardore. Etſi enim in menſura cibi & potus ratio valetudinis potiſſimùm conſiſtat; tamen illa quoque quæ iam commemorata, ſuam vim habent. Seruaui me quoque, quantum potui, immunem ab odio & melancholia, aliiſque animi perturbationibus, quæ magnam in corpora noſtra

noſtra vim obtinent. Non tamen ita potui me ab omnibus iſtis ſeruare liberum, quin ſubinde in quædam inciderem: ſed ea res mihi ad hoc adminiculo fuit, vt cognoſcerem per experientiam, illa nõ magnam vim habere, nec magna poſſe damna inferre in corpora, quæ moderatione cibi & potus benè ſunt diſpoſita: ita vt verè poſſim dicere, eos qui in duobus iſtis, quæ per os intrant, congruam menſuram ſeruauerint, ab aliis exceſſibus parum nocumẽti paſſuros. Confirmat id Galenus, cùm ait, omnes alios exceſſus, v. g. ſolis ardorem, frigora, ventos, labores, &c. parum ei nocuiſſe, eò quòd in duobus illis, quæ per os intrant, nimirum in cibo & potu, debitam moderationem ſeruaret; ac proinde ab illis incommodis numquam ægrotaſſe, niſi per vnum diem. Id ita ſe habere, per experientiam cognoui, ſicut teſtari poſſunt multi qui me nouerunt. Sæpè enim paſſus frigora, calores, & alia huiuſmodi corporis incommoda; ſæpè animi non modicas vexationes: ſed parum hæc mihi nocuerunt, cùm tamen aliis qui temperatè non viuebant, nocuerint plurimùm. Cùm enim frater meus, & alij quidam de mea familia viderent motam mihi à viris potentibus litem maximi momenti, & metuerent ne cauſa caderem, correpti ſunt humore

melancholico, qui in corporibus vitæ inordinatæ ſolet abundare, qui malignitate contracta ita increuit, vt eis mortem præmaturam attulerit. Ego verò, cui res maximè debebat eſſe cordi, nihil paſſus ſum incommodi; eò quòd talis humor in me non eſſet ſuperfluus: quinimò vt mihi ipſe animum adderem, conabar credere diuina prouidentia hanc litem mihi excitatam, vt cognoſcerem quantam vim ſobria vita in corporibus animiſque noſtris habeat, ac tandem me fore victorem; ſicut paulò pòſt euenit. Nam in fine victoriam retuli magno meo honore, & fructu rei familiaris. Vnde percepi maximum tum gaudium, quod tamen corpori nocumentum inferre non potuit. Ex quibus perſpicuum eſt, neq. melancholiam, neque alium animi affectum nocere poſſe corporibus vitæ temperatæ.

11 Ampliùs dico, etiam contuſiones & lapſus, qui aliis periculum mortis adferre ſolent, & grauiſſimè afficere, non poſſe niſi modicum nocumentum, & modicum dolorem talibus corporibus adferre. Hoc ita eſſe, experientia probaui cùm eſſem ſeptuagenarius. Cùm enim rheda celeriter procederem, accidit eam euerti, & ſic euerſam per aliquod ſpatium impetu equorum raptari. Hinc grauiter mihi læſum caput & corpus vniuer-

vniuerſum, & inſuper alterum brachium, & altera tibia ſuis iuncturis diuulſa. Domum relatus, cùm à Medicis viderer adeò malè mulctatus, concluſerunt me intra triduum eſſe moriturum. Nihilominùs poſſe in omnem euentum adhiberi duo remedia, ſectionem venę, & medicamentum euacuans; vt humorum affluxus & inflammatio, & febris (quæ certiſſimè mox putabatur ſecutura) impediatur. Ego contrà, cùm ſcirem vitam meam ordinatam tot annis continuatam, humores corporis mei ita temperaſſe & diſpenſaſſe, vt non poſſent multùm conturbari, aut confluxum grauem efficere, recuſaui vtrumque remedium, & ſolùm iuſſi vt tibiam & brachium ſuis iuncturis reſtituerent, & ſingulas partes congruis oleis vngerent: ſicque abſque alio remedio conualui, nullo alio incommodo, nulla alteratione affectus: quę Medicis inſtar miraculi viſa. Vnde concludo, eos qui vitam temperatam colunt, parum mali ab aliis incommodis ſenſuros.

Sed & hoc quoque per experientiam cognoui; ordinatæ vitæ regulam diu obſeruatam, non ſine grauiſſimo incommodo violari. Quatuor iam anni ſunt (accidit enim cùm 78. eſſem annorum) cùm Medicorum conſilio, & meorum importunitate aſſidua 12 ORDINATAE VITAE REGVLA PERICVLOSE VIOLATVR.

 indu-

inductus ſum, vt aliquid menſuræ conſuetæ adiicerem. Varias rationes adferebant: ſenilem ætatem non poſſe tam modico cibo & potu ſuſtentari; neque ſolùm dandam operam vt natura vtcumque ſuſtentetur, ſed etiam robur & vigorem habeat; idque niſi per cibum & potum fieri non poſſe. Ego contrà, naturam paucis eſſe contentam: me tot annis modica illa menſura ſanum perſeueraſſe: hanc conſuetudinem mihi verſam in naturam: rationi conſonum eſſe, vt creſcentibus annis & viribus ſenſim decreſcentibus, cibi potuſque menſura minuatur potius quàm augeatur; vt patiens ſit proportionatum agenti: ſtomachi vim ſenſim fieri imbecilliorem. Huc pertinere duo prouerbia apud Italos vſitata. Alterum: *Qui multum vult comedere, comedat parum:* nimirum, quia parum comedendo protrahit vitam. Alterum: *Plus iuuat cibus qui ſupereſt comedenti, quàm qui ab illo comeſtus.* Vbi inſinuatur, nocumentum immoderati cibi aſſumpti maius eſſe, quàm ſit commodum ex moderato. Verùm hæc omnia, illis aſſiduè vrgentibus, me tueri non potuerunt. Itaque ne viderer obſtinatior, & vt amicis gratificarer, ceſſi tandem, & permiſi menſuram cibi augeri, ſed duabus dumtaxat vnciis. Cùm enim anteà menſura cibi diurni totius, nimirum

mirum panis, vitelli oui, carnis & mineſtræ eſſet vnciarum 12.exactè penſata, auxi adiectis 2. vnciis ad 14; menſuram potus, quæ vnciarum erat 14. auxi ad 16. duabus ſimiliter vnciis adiectis. hoc augmentum poſt decem dies ita in me cœpit operari, vt ex læto & alacri factus ſim melancholicus & cholericus, adeò vt omnia mihi eſſent moleſta,nec ſcirem quid dicerem aut facerem. Duodecimo die inuaſit me dolor lateris, qui 22. horis durauit: deinde ſuperuenit febris grauiſſima, quæ 35. dies & totidem noctes continuauit ; etſi poſt quintumdecimum diem ſemper minor euaſerit. Accedebat, quòd intereà temporis non poſſem capere ſomnum, vel ad vnius horæ quadrantem: vnde omnes iudicabant me moriturum. Nihilominùs ego (Dei gratia) me curaui ſola regula illa viuendi,etſi iam eſſem annorum 78.& hiems eſſet auraque frigidiſſima, & corpus extrema macie confectum. Mihique certum eſt,nihil aliud poſt Deum me à morte liberaſſe, quàm exactam illam vitæ regulam, tot annis à me continuatam: quo tempore vniuerſo nihil mali ſenſi, niſi ſubinde aliquam indiſpoſitionem vnius aut alterius diei. tot enim annorum temperantia, conſumptis prauis humoribus, non permiſerat alios malignos ſubnaſci; neque probos

corrumpi, aut malignam qualitatem contrahere, ſicut in ſenum corporibus, qui abſque huiuſmodi regula viuunt, euenire ſolet. Nulla in humoribus corporis mei ſenilis malignitas, quæ mortales occidere ſolet. Noua autem illa ex noua inordinatione, de qua dixi, introducta, vim non habuit (etſi malũ eſſet grauiſſimum) ad me occidẽdum.

13 VITA SOBRIA OPTIMA MEDICINA MORBORVM.

Ex his clarè perſpici poteſt, quanta ſit vis recti ordinis & inordinationis, temperantiæ inquam & intemperantiæ: quarum illa tot annos me ſanum præſtitit; hæc etſi exiguus fuerit exceſſus, paucis diebus ita proſtrauit. Si mundus ordine conſtat, ſi vita noſtra corporalis pendet ab harmonia & proportione humorum ac elementorum: mirum non eſt, ſi ordine certa regula debeat conſeruari; & inordinatione lædi ac deſtrui. Ordo diſciplinas reddit faciliores; exercitum efficit victorem; regna, ciuitates & familias in pace retinet & confirmat. Vnde cõcludo, vitam ordinatam eſſe certiſſimam rationem & fundamentum vitæ ſanæ & longæuæ; ac veram & ſolam medicinam morborum plurimorum. Neque id quiſpiam negare poteſt, qui rem attentiùs inſpexerit. Hinc Medicus cùm infirmum viſitat, hanc ei primam medicinam præſcribit, vt certa menſura cibum potumque ſumat:

eamdem

eamdem commendat iam curato, ſi ſanitatem retinere deſiderat. Neque dubitandū eſt,quin à morbis in poſterum liber foret, ſi talem vitæ rationem teneret: quia omnes illa morborum cauſas reſecaret, & ita nec Medicis nec medicamentis ei opus foret. Imò ſi animum ad ea quæ oportet,attendere velit,ſe ipſe Medicum efficiet,& quidem perfectiſſimum. Nam re vera homo non poteſt eſſe alijs perfectus Medicus, ſed tantùm ſibi ſoli. Cuius rei hæc eſt ratio. Quiuis enim diuerſis experientijs poteſt cognoſcere naturæ ſuæ conditionem, ſuaſque occultas proprietates: qualis cibus & potus,& quę menſura naturæ ſuæ congruat. Hæc tamen non ita poſſunt cognoſci in alijs: quia opus longa experientia,& obſeruatione exactiſſima, quam circa alios non facilè habere poſſumus; præſertim cùm maior ſit diuerſitas temperamentorum quàm vultuum. Quis credat, vinum vetus nocere meo ſtomacho, & nouum iuuare? Me pipere minùs incaleſcere quàm cinnamomo? Quis Medicorum has duas occultas proprietates mihi indicare potuiſſet, ſi ego longa experientia vix tandem eas deprehendere potui? Itaque alter alteri non poteſt eſſe perfectus Medicus. Vnde cùm homo non habeat meliorem ſeipſo Medicum, nec melius medicamen-

tum quàm ſobriam vitam, perſpicuum eſt hanc omnino amplectendam.

14 MEDICI NECESSARII.

Non tamen negauerim quin Medici ſint neceſſarij, & magni pendendi ad cognoſcendos & curandos morbos, in quos ſæpè incurrunt qui vitam ordinatam non ſectantur. Si enim amicus, qui te viſitat in morbo, & ſolùm verbis ſolatur & compatitur, rem tibi gratam præſtat: quantò tibi charior debet eſſe Medicus qui inſtar amici te inuiſit vt iuuet, remedia adhibet, & ſalutem tibi promittit? Verùm vt quis ſanum ſe conſeruet, ſentio deberi amplecti loco Medici vitam regulatam; quæ, vt experientia conſtat, eſt medicina naturalis & nobis propria: quia etiam maligni temperamenti corpora conſeruat ſana, & efficit vt ad longum æuum etiam 100. annorum & ampliùs, vitam proferant, & tandem abſque doloribus & humorum perturbatione vitam finiant, ac per puram humoris radicalis conſumptionem, inſtar lampadis extinguantur. Multi putarunt id poſſe fieri auro potabili, & lapide philoſophico (quem Elixir vocant) à multis quęſito, à paucis inuento: ſed fruſtrà ſunt, ſi vita temperata abſit.

15 Verùm homines ſenſuales & intemperantes (quales plerique ſunt) volentes ſuos appetitus ſatiare, & gulæ indulgere, etſi videant

deant ab intemperátia ſe malè ſubinde tractari: nihilominùs vitam ſobriam refugiunt. quia, inquiunt, *Melius eſt obſequi appetitui, & decem annos minùs viuere, quàm naturam ſuam aßiduè frænare.* ſed non conſiderant quanti momenti ſint homini decem anni vitæ, & ſanæ vitæ in ætate matura, qua maximè perficitur & viget prudentia & ſapientia, & omne virtutum genus, quæ niſi in illa ætate perfectæ eſſe nequeunt. Et vt de ceteris taceam, nónne omnes pænè eruditiſſimi libri quos habemus, à ſuis auctoribus ætate matura, & illo decennio, quod illi præ gulæ ſuæ voluptate nihili æſtimant, conſcripti ſunt?

CVR SENSIBVS DEDITI REFVGIANT VITAM SOBRIAM.

DECEM ANNI VITAE IN AETATE MATVRA MAGNI PENDENDI.

Prætereà dicunt iſti ſenſuum ſerui, vitam 16
ordinatam rem eſſe adeò difficilem, vt ſeruari nequeat. Ad hoc reſpondeo, Galenum illam ſeruaſſe, & loco optimæ medicinæ habuiſſe: Platonem quoque & Iſocratem & Ciceronem, alioſque plurimos veterum: & noſtra ætate Paulum Tertium, & Cardinalem Bembum, qui idcircò tam diu vixerunt: & è noſtris Ducibus Landum & Donatum; alioſq. plurimos inferioris cõditionis, non ſolùm in vrbe, ſed etiam in vicis ac pagis. Itaque cùm multi olim illam tenuerint, & modò adhuc teneant, nõ eſt res quæ non à quolibet præſtari queat: præſertim

NON ESSE REM DIFFICILEM.

cùm

Digitized by Google

cùm hîc non ſit opus multis aut exquiſitis rebus,ſed tantùm vt quis incipiat,& ſenſim adſueſcat.

Nec obſtat quọd Plato dicat,eos qui in Repub. verſantur,non poſſe vitam ordinatam tenere,quia ſæpè opus eſt calores & frigora, & ventos, & imbres, & niues ac varios labores perpeti, quæ non conueniunt vitæ ordinatæ. Reſpondeo enim huiuſmodi incommoda non eſſe magni momenti (vt ſuprà oſtéſum eſt) ſi vitam ſobriam agas in cibo & potu : quod facile eſt, ijs, qui in Repub. verſantur, & maximè conueniens: tum vt à morbis, qui functiones publicas impediunt, ſe præſtent immunes: tum vt mente in omnibus,quæ occurrunt, negotijs magis vigeant.

17 Obijciunt aliqui: Qui vitam agit regulatam, comedendo ſemper infirmorum cibos, & exigua quantitate, quid faciet in morbis? qualem diætam capeſſet, cùm eam anticiparit ſanus?

Reſpondeo Primò: Natura, quæ hominem nititur cōſeruare quantum poteſt, nos docet quomodo in morbis debeamus nos gubernare: nam ſubitò tollit appetitum,vt non comedat niſi parum : ipſa enim paruo eſt contenta. Vnde infirmus ſiue anteà vitam regulatam tenuerit, ſiue non, cùm infirmus

firmus eſt, non debet veſci niſi cibis morbo congruentibus, idque multò minore menſura, quàm cùm eſſet ſanus. Si enim priorem menſuram ſeruare vellet; naturam, quæ iam morbo grauata eſt ac debilitata, opprimeret.

Secundò reſpondeo, & meliùs: Eum qui vitam ſobriam ſectatur, non poſſe in morbum incidere, imò raró & exiguo tempore ſe ſentiet indiſpoſitum: quia ratio illa viuendi ſuſtulit mali cauſam. Cauſa ſublata, tollitur quoque effectus, nempe morbus.

Quare cùm vita ordinata adeò ſit vtilis, 18
adeò virtuoſa, pulchra & ſancta; digna eſt VITAM SOBRIAM AMPLECTENDAM.
quam omnes amplectantur: præſertim cùm facilis ſit, & hominis naturæ maximè conſentanea. Nemo qui illam ſectatur, aſtringitur vt tam parũ comedat aut bibat quàm ego: nemo vetatur veſci fructibus, piſce, & alijs, quibus ego non veſcor. Ego parum comedo, quia tantillum ſatis eſt paruo & debili meo ſtomacho. Abſtineo fructibus, piſce, & ſimilibus cibis, quia mihi nocent: qui verò talibus iuuantur, poſſunt, imò debent illis vti; tantum abeſt vt ſint vetandi. Cuilibet tamen cauendum, ne maiorem quantitatem etiam commodiſſimi cibi, vel potus aſſumat, quàm ventriculus ipſius facilè poſſit concoquere. Vnde qui nullo cibi

vel

vel potus genere offenditur, ei ſola quantitatis regula, non qualitatis eſt ſeruanda. quæ res factu eſt facillima.

QVIDAM INORDINATE VIVENTES DIV SANI VIVVNT, SED HI RARISSIMI.

19 Nemo hîc mihi obijciat, multos reperiri qui etſi inordinatiſſimè viuât, ſani tamen ad vltimos vitæ terminos perueniunt; quia cùm hæc res ſit incerta, periculoſa, & rariſſimè accidat; non debet eius fiducia nos inducere ad vitam inordinatam. Non eſt prudentis, tantis ſe exponere morborum & mortis periculis ac incommodis, ſpe euentus felicis, qui rariſſimis obtingit. Magis ſecurus eſt vitæ, ſenex prauæ complexionis, tenens vitæ regulam; quàm iuuenis robuſtiſſimus abſque regula viuens. qui tamen probi eſt temperamenti, poteſt cum recto vitæ ordine longiùs producere vitam, quàm qui eſt praui. Et poteſt interdum fieri, vt homo ſit tam boni & firmi temperamenti, vt etiam abſque tanta regula poſſit viuere ſanus annos plurimos, & mori in extrema ſenectute per puram reſolutionem: ſicut Venetijs accidit procuratori Thomæ Contareno, & Paduæ viro nobili Antonio Capo di vacca. Sed talem vix vnum inuenias inter centum millia. Vnde quod ad alios attinet, ſi quis ex illis diu ſanus viuere exoptat, & abſque dolore & moleſtia mori per reſolutionem; neceſſe eſt vt ordinatam vitæ rationem

nem

nem teneat. Hoc enim modo, non aliter, poteſt frui fructibus talis vitæ, qui ſanè ſunt plurimi, & ſinguli eorum maximi æſtimandi.

Primò, quia efficit vt humores in corpore 20
ſint puri & benigni: quò fit vt non permittat fumos è vẽtriculo ad caput efferri. Vnde vlteriùs ſequitur, vt tali homini cerebrum ſit purum inſtar ſpeculi, & mente vbique vigeat. Itaque facilè ex infimis iſtis & terrenis ad diuinarum rerum ſublimes aſcendit conſiderationes, cum ſumma animi voluptate & conſolatione; eaque cognoſcit, quæ aliàs numquam potuiſſet cogitare: nimirum quanta ſit Dei potentia, ſapientia & bonitas. Hinc deſcendit ad naturam corporalem, eamq; cognoſcit eſſe opus diuinum. Videt & manu tangit ea quæ in alia ætate, & cerebro minùs purgato non potuiſſet vnquam videre vel tangere. Tunc videt turpitudinem vitij, in quod cadit is, qui affectus humanos nequit domare. Tunc cognoſcit triplicem illam cupiditatem, quæ nos ab ineunte ætate comitatur, carnalis voluptatis, honoris, & diuitiarum; quæ in ſenibus vitæ intemperatæ creſcere ſolet. Hanc is, qui non ſenſum & appetitum, ſed rationis ductum longo vſu conſueuit ſectari, facilè temperat & cohibet; ita vt ab ea non magnopere infeſtetur.

EFFECTVS VITAE SOBRIAE.

Digitized by Google

ſtetur. Deinde cùm ſe videt ad terminum tendere, & reſolutioni propinquum, non concipit inde animo mœrorem: quia cùm ſciat Dei beneficio, relicto vitio, ſectatum virtutem, ſperat per Chriſti Redemptoris noſtri merita mori in eius gratia, & æterna frui beatitudine. Accedit quòd videat ſe iam ad id ætatis perueniſſe, ad quod pauciſſimi pertingunt: & mortem propinquare non cum impetu, & ex improuiſo cum acerbis doloribus, ſed leni & benigno paſſu, ſolius humidi radicalis, qui inſtar olei lucernæ ſenſim minuitur, conſumptione: quo fit vt ipſe ſuauiter ſine dolore, ab hac vita terrena & mortali, ad cæleſtem & æternam tranſeat.

LAVS VITAE SOBRIAE.

21 O ſanctam & verè felicem vitam ordinatam, meritoque ab omnibus colendam! O infelicem & deteſtandam vitam inordinatam, quæ tantis malis genus replet humanum. Pulchra vox & amabilis, *Vita ordinata, ſobrietas, temperantia:* ſicut è contrario fœditatem ſonat, *Vita inordinata, crapula, intemperantia*. Et tale diſcrimen inter hæc cernitur, quale inter vocem *Angelus*, & *diabolus*.

Hactenus explicui cauſas, per quas me ab intemperantia vindicaui, & vitæ ſobriæ addixi, & modum quem in ea re tenui, & quid inde

inde mihi acciderit: & commoda quæ illa ſuis aſſeclis præſtat.

Sed quidam ſenſibus dediti & parum rationi obſequentes obiiciunt, non eſſe optandam longam vitam, eò quòd poſt ſexageſimum quintum ætatis annum, non poſſit dici *Vita viua*, ſed *Vita mortua*. Verùm hi errant grauiter, vt nunc oſtendam ex meipſo, narrando mea oblectamenta, & voluptates, quas in hac mea ætate 83. annorum capio, quæ tales ſunt, vt paſſim me homines felicem iudicent. Proſpera vtor continuò valetudine, & ita ſum agilis, vt ex plano facilè equum conſcendam, & altos gradus, & colles ſublimes pedibus ſubeam. Deinde ſemper ſum alacris, iucundus, & benè contentus, liber ab animi turbelis, & omni moleſta cogitatione: quorum loco gaudium & pax in corde meo ſuam fixere ſtationem. Non me tædet vitæ, quam ego magna mea voluptate tranſigo. Sæpè offertur occaſio colloquendi cum viris præſtantibus, qui ingenio, moribus, litteris, aliiſq. virtutibus excellunt. Cùm talium deeſt copia, trado me lectioni alicuius libri eruditi, & poſteà ſcriptioni, id in omnibus inquirens, quo poſſim iuuare alios quantum vires meæ permittunt. Hæc omnia facio pro meo commodo, & congruis temporibus, & in propriis ædibus, quæ

22

AETAS SENILIS MVLTA HABET OBLECTAMENTA.

G præ-

præterquam quòd ſint in pulcherrima huius eruditæ ciuitatis (Paduæ inquam) regione, ſunt valdè pulchræ & commodæ, quales paucæ hac ętate;ſecundùm rationem architecturæ ita à me fabricatæ, vt non minùs aduerſus æſtum, quàm frigus ſeruiant. Fruor ſimul meis hortis,iiſq. diuerſis, aquarum currentium riuis ad latus deriuatis: in quibus magna ſanè oblectatio. Fruor aliquot mẽſibus per annum oblectatione collis in montibus iſtis Euganeis, vbi & fontes habeo & hortos, & domum commodiſſimam. Fruor alia villa mea in plano ſita,quæ eſt pulcherrima: quia plurimæ viæ ita diſpoſitæ, vt in mediam quamdam aream benè amplam concurrant: in huius areæ medio eccleſia ſatis honorata pro loci conditione. Interluitur hæc area fluuio Brenta, vtrimq. magnis campis adiacentibus, qui fertiles & benè culti, multiſque habitaculis ornati. Anteà non ſic erat; quia locus erat paludoſus & malè ſanus, beſtiis quàm hominibus aptior:ſed ego aquas deduxi,terram ſiccaui, & aërem bonum effeci; vnde homines eò concurrerunt, & ædibus ædificatis habitare cœperunt, felici ſucceſſu. Hoc modo locus ad eum ſtatum, multiplicatis plurimùm incolis,perductus eſt que[illegible]hodie videmus: vt poſſim verè dicere, [illegible]o dediſſe templum

plum & altare, & animas quæ ipſum adorent: cuius rei recordatio maximum mihi adfert gaudium. Excurro etiam quotannis ad aliquam è ciuitatibus vicinis, vt amicorum fruar aſpectu & colloquio, & prætereà artificum præſtantium in architectura, pictoria, ſculptoria, muſica, & agricultura, qualium hoc æuo magna copia. Inſpicio eorum opera, confero ea cum antiquis, & ſemper diſco aliquid, quod gratum noſſe. Luſtro palatia, hortos & antiquitates, loca publica, templa & munitiones, nec quidquam omitto, vnde poſſim diſcere, & voluptatem capere. Oblector quoque plurimùm cùm proficiſcor, in itu & reditu cōſiderando pulchritudinem locorum, & eorū ſitum: quorum alij in plano, alij in colle, vicini fluminibus vel fontibus, multis ſtructuris & hortis exornati. Neque hæc oblectatio mihi ſenſuum obtuſione redditur minor; quia omnes mihi ſenſus perfectè vigent, præſertim guſtus; ita vt ſimplex cibus quouis loco magis mihi ſapiat, quàm olim, cùm ſenſibus & vitæ inordinatæ deditus, omnes deliciæ. Lectorum mutatio non mihi moleſta: quouis loco benè & quietè ſomnum capio: ſomnia pulchra & iucunda. Sed hoc imprimis oblectat, quòd videam felicem exitum ſortiri conatum illum, huic Reipub. vtiliſſi-

inductus ſum, vt aliquid menſuræ conſuetæ adiicerem. Varias rationes adferebant: ſenilem ætatem non poſſe tam modico cibo & potu ſuſtentari; neque ſolùm dandam operam vt natura vtcumque ſuſtentetur, ſed etiam robur & vigorem habeat; idque niſi per cibum & potum fieri non poſſe. Ego contrà, naturam paucis eſſe contentam: me tot annis modica illa menſura ſanum perſeuераſſe: hanc conſuetudinem mihi verſam in naturam: rationi conſonum eſſe, vt creſcentibus annis & viribus ſenſim decreſcentibus, cibi potuſque menſura minuatur potius, quàm augeatur; vt patiens ſit proportionatum agenti: ſtomachi vim ſenſim fieri imbecilliorem. Huc pertinere duo prouerbia apud Italos vſitata. Alterum: *Qui multum vult comedere, comedat parum:* nimirum, quia parum comedendo protrahit vitam. Alterum: *Plus iuuat cibus qui ſupereſt comedenti, quàm qui ab illo comeſtus.* Vbi inſinuatur, nocumentum immoderati cibi aſſumpti maius eſſe, quàm ſit commodum ex moderato. Verùm hæc omnia, illis aſſiduè vrgentibus, me tueri non potuerunt. Itaque ne viderer obſtinatior, & vt amicis gratificarer, ceſſi tandem, & permiſi menſuram cibi augeri, ſed duabus dumtaxat vnciis. Cùm enim anteà menſura cibi diurni totius, nimirum

mirum panis, vitelli oui, carnis & mineſtræ eſſet vnciarum 12. exactè penſata, auxi adiectis 2. vnciis ad 14; menſuram potus, quæ vnciarum erat 14. auxi ad 16. duabus ſimiliter vnciis adiectis. hoc augmentum poſt decem dies ita in me cœpit operari, vt ex læto & alacri factus ſim melancholicus & cholericus, adeò vt omnia mihi eſſent moleſta, nec ſcirem quid dicerem aut facerem. Duodecimo die inuaſit me dolor lateris, qui 22. horis durauit: deinde ſuperuenit febris grauiſſima, quæ 35. dies & totidem noctes continuauit; etſi poſt quintumdecimum diem ſemper minor euaſerit. Accedebat, quòd intereà temporis non poſſem capere ſomnum, vel ad vnius horæ quadrantem: vnde omnes iudicabant me moriturum. Nihilominùs ego (Dei gratia) me curaui ſola regula illa viuendi, etſi iam eſſem annorum 78. & hiems eſſet auraque frigidiſſima, & corpus extrema macie confectum. Mihique certum eſt, nihil aliud poſt Deum me à morte liberaſſe, quàm exactam illam vitæ regulam, tot annis à me continuatam: quo tempore vniuerſo nihil mali ſenſi, niſi ſubinde aliquam indiſpoſitionem vnius aut alterius diei. tot enim annorum temperantia, conſumptis prauis humoribus, non permiſerat alios malignos ſubnaſci; neque probos

corrumpi, aut malignam qualitatem contrahere, ſicut in ſenum corporibus, qui abſque huiuſmodi regula viuunt, euenire ſolet. Nulla in humoribus corporis mei ſenilis malignitas, quæ mortales occidere ſolet. Noua autem illa ex noua inordinatione, de qua dixi, introducta, vim non habuit (etſi malũ eſſet grauiſſimum) ad me occidẽdum.

VITA SOBRIA OPTIMA MEDICINA MORBORVM.

13 Ex his clarè perſpici poteſt, quanta ſit vis recti ordinis & inordinationis, temperantiæ inquam & intemperantiæ: quarum illa tot annos me ſanum præſtitit; hæc etſi exiguus fuerit exceſſus, paucis diebus ita proſtrauit. Si mundus ordine conſtat, ſi vita noſtra corporalis pendet ab harmonia & proportione humorum ac elementorum: mirum non eſt, ſi ordine certa regula debeat conſeruari; & inordinatione lædi ac deſtrui. Ordo diſciplinas reddit faciliores; exercitum efficit victorem; regna, ciuitates & familias in pace retinet & confirmat. Vnde cõcludo, vitam ordinatam eſſe certiſſimam rationem & fundamentum vitæ ſanæ & longæuæ; ac veram & ſolam medicinam morborum plurimorum. Neque id quiſpiam negare poteſt, qui rem attentiùs inſpexerit. Hinc Medicus cùm infirmum viſitat, hanc ei primam medicinam præſcribit, vt certa menſura cibum potumque ſumat: eamdem

eamdem commendat iam curato, ſi ſanitatem retinere deſiderat. Neque dubitandū eſt; quin à morbis in poſterum liber foret, ſi talem vitæ rationem teneret: quia omnes illa morborum cauſas reſecaret, & ita nec Medicis nec medicamentis ei opus foret. Imò ſi animum ad ea quæ oportet, attendere velit, ſe ipſe Medicum efficiet, & quidem perfectiſſimum. Nam re vera homo non poteſt eſſe alijs perfectus Medicus, ſed tantùm ſibi ſoli. Cuius rei hæc eſt ratio. Quiuis enim diuerſis experientijs poteſt cognoſcere naturæ ſuæ conditionem, ſuaſque occultas proprietates: qualis cibus & potus, & quę menſura naturæ ſuæ congruat. Hæc tamen non ita poſſunt cognoſci in alijs: quia opus longa experientia, & obſeruatione exactiſſima, quam circa alios non facilè habere poſſumus; præſertim cùm maior ſit diuerſitas temperamentorum quàm vultuum. Quis credat, vinum vetus nocere meo ſtomacho, & nouum iuuare? Me pipere minùs incaleſcere quàm cinnamomo? Quis Medicorum has duas occultas proprietates mihi indicare potuiſſet, ſi ego longa experientia vix tandem eas deprehendere potui? Itaque alter alteri non poteſt eſſe perfectus Medicus. Vnde cùm homo non habeat meliorem ſeipſo Medicum, nec melius medicamen-

tum quàm ſobriam vitam, perſpicuum eſt hanc omnino amplectendam.

14 Non tamen negauerim quin Medici ſint neceſſarij, & magni pendendi ad cognoſcendos & curandos morbos, in quos ſæpè incurrunt qui vitam ordinatam non ſectantur. Si enim amicus, qui te viſitat in morbo, & ſolùm verbis ſolatur & compatitur, rem tibi gratam præſtat: quantò tibi charior debet eſſe Medicus qui inſtar amici te inuiſit vt iuuet, remedia adhibet, & ſalutem tibi promittit? Verùm vt quis ſanum ſe conſeruet, ſentio deberi amplecti loco Medici vitam regulatam; quæ, vt experientia conſtat, eſt medicina naturalis & nobis propria: quia etiam maligni temperamenti corpora conſeruat ſana, & efficit vt ad longum æuum etiam 100. annorum & ampliùs, vitam proferant, & tandem abſque doloribus & humorum perturbatione vitam finiant, ac per puram humoris radicalis conſumptionem, inſtar lampadis extinguantur. Multi putarunt id poſſe fieri auro potabili, & lapide philoſophico (quem Elixir vocant) à multis quęſito, à paucis inuento: ſed fruſtrà ſunt, ſi vita temperata abſit.

[MEDICI NECESSA-RII.]

15 Verùm homines ſenſuales & intemperantes (quales plerique ſunt) volentes ſuos appetitus ſatiare, & gulæ indulgere, etſi videant

deant

deant ab intemperátia ſe malè ſubinde tractari: nihilominùs vitam ſobriam refugiunt. quia, inquiunt, *Melius eſt obſequi appetitui, & decem annos minùs viuere, quàm naturam ſuam aſſiduè frænare.* ſed non conſiderant quanti momenti ſint homini decem anni vitæ, & ſanæ vitæ in ætate matura, qua maximè perficitur & viget prudentia & ſapientia, & omne virtutum genus, quæ niſi in illa ætate perfectæ eſſe nequeunt. Et vt de ceteris taceam, nónne omnes pænè eruditiſſimi libri quos habemus, à ſuis auctoribus ætate matura, & illo decennio, quod illi præ gulæ ſuæ voluptate nihili æſtimant, conſcripti ſunt?

CVR SENSIBVS DEDITI REFVGIANT VITAM SOBRIAM. DECEM ANNI VITAE IN AETATE MATVRA MAGNI PENDENDI.

16 Prætereà dicunt iſti ſenſuum ſerui, vitam ordinatam rem eſſe adeò difficilem, vt ſeruari nequeat. Ad hoc reſpondeo, Galenum illam ſeruaſſe, & loco optimæ medicinæ habuiſſe: Platonem quoque & Iſocratem & Ciceronem, alioſque plurimos veterum: & noſtra ætate Paulum Tertium, & Cardinalem Bembum, qui idcircò tam diu vixerunt: & è noſtris Ducibus Landum & Donatum; alioſq. plurimos inferioris cõditionis, non ſolùm in vrbe, ſed etiam in vicis ac pagis. Itaque cùm multi olim illam tenuerint, & modò adhuc teneant, nõ eſt res quæ non à quolibet præſtari queat: præſertim

NON ESSE REM DIFFICILEM.

cùm

cùm hîc non ſit opus multis aut exquiſitis rebus, ſed tantùm vt quis incipiat, & ſenſim adſueſcat.

Nec obſtat quòd Plato dicat, eos qui in Repub. verſantur, non poſſe vitam ordinatam tenere, quia ſæpè opus eſt calores & frigora, & ventos, & imbres, & niues ac varios labores perpeti, quæ non conueniunt vitæ ordinatæ. Reſpondeo enim huiuſmodi incommoda non eſſe magni momenti (vt ſuprà oſtéſum eſt) ſi vitám ſobriam agas in cibo & potu: quod facile eſt, ijs, qui in Repub. verſantur, & maximè conueniens: tum vt à morbis, qui functiones publicas impediunt, ſe præſtent immunes: tum vt mente in omnibus, quæ occurrunt, negotijs, magis vigeant.

17 Obijciunt aliqui: Qui vitam agit regulatam, comedendo ſemper infirmorum cibos, & exigua quantitate, quid faciet in morbis? qualem diætam capeſſet, cùm eam anticiparit ſanus?

Reſpondeo Primò: Natura, quæ hominem nititur cõſeruare quantum poteſt, nos docet quomodo in morbis debeamus nos gubernare: nam ſubitò tollit appetitum, vt non comedat niſi parum: ipſa enim paruo eſt contenta. Vnde infirmus ſiue anteà vitam regulatam tenuerit, ſiue non, cùm infirmus

firmus eſt, non debet veſci niſi cibis morbo congruentibus, idque multò minore menſura, quàm cùm eſſet ſanus. Si enim priorem menſuram ſeruare vellet; naturam, quæ iam morbo grauata eſt ac debilitata, opprimeret.

Secundò reſpondeo, & meliùs: Eum qui vitam ſobriam ſectatur, non poſſe in morbum incidere, imò rarò & exiguo tempore ſe ſentiet indiſpoſitum: quia ratio illa viuendi ſuſtulit mali cauſam. Cauſa ſublata, tollitur quoque effectus, nempe morbus.

Quare cùm vita ordinata adeò ſit vtilis, 18
adeò virtuoſa, pulchra & ſancta; digna eſt quam omnes amplectantur: præſertim cùm facilis ſit, & hominis naturæ maximè conſentanea. Nemo qui illam ſectatur, aſtringitur vt tam parũ comedat aut bibat quàm ego: nemo vetatur veſci fructibus, piſce, & alijs, quibus ego non veſcor. Ego parum comedo, quia tantillum ſatis eſt paruo & debili meo ſtomacho. Abſtineo fructibus, piſce, & ſimilibus cibis, quia mihi nocent: qui verò talibus iuuantur, poſſunt, imò debent illis vti; tantum abeſt vt ſint vetandi. Cuilibet tamen cauendum, ne maiorem quantitatem etiam commodiſſimi cibi, vel potus aſſumat, quàm ventriculus ipſius facilè poſſit concoquere. Vnde qui nullo cibi

VITAM SOBRIAM AMPLECTENDAM.

vel

vel potus genere offenditur, ei ſola quantitatis regula, non qualitatis eſt ſeruanda. quæ res factu eſt facillima.

QVIDAM INORDINATE VIVENTES DIV SANI VIVVNT, SED HI RARISSIMI.

19 Nemo hîc mihi objiciat, multos reperiri qui etſi inordinatiſſimè viuãt, ſani tamen ad vltimos vitæ terminos perueniunt; quia cùm hæc res ſit incerta, periculoſa, & rariſſimè accidat; non debet eius fiducia nos inducere ad vitam inordinatam. Non eſt prudentis, tantis ſe exponere morborum & mortis periculis ac incommodis, ſpe euentus felicis, qui rariſſimis obtingit. Magis ſecurus eſt vitæ, ſenex prauæ complexionis, tenens vitæ regulam; quàm iuuenis robuſtiſſimus abſque regula viuens. qui tamen probi eſt temperamenti, poteſt cum recto vitæ ordine longiùs producere vitam, quàm qui eſt praui. Et poteſt interdum fieri, vt homo ſit tam boni & firmi temperamenti, vt etiam abſque tanta regula poſſit viuere ſanus annos plurimos, & mori in extrema ſenectute per puram reſolutionem: ſicut Venetijs accidit procuratori Thomæ Contareno, & Paduæ viro nobili Antonio Capo di vacca. Sed talem vix vnum inuenias inter centum millia. Vnde quod ad alios attinet, ſi quis ex illis diu ſanus viuere exoptat, & abſque dolore & moleſtia mori per reſolutionem; neceſſe eſt vt ordinatam vitæ rationem

nem teneat. Hoc enim modo, non aliter, poteſt frui fructibus talis vitæ, qui ſanè ſunt plurimi, & ſinguli eorum maximi æſtimandi.

Primò, quia efficit vt humores in corpore 20
ſint puri & benigni: quò fit vt non permittat fumos è vẽtriculo ad caput efferri. Vnde vlteriùs ſequitur, vt tali homini cerebrum ſit purum inſtar ſpeculi, & mente vbique vigeat. Itaque facilè ex infimis iſtis & terrenis ad diuinarum rerum ſublimes aſcendit conſiderationes, cum ſumma animi voluptate & conſolatione; eaque cognoſcit, quæ aliàs numquam potuiſſet cogitare: nimirum quanta ſit Dei potentia, ſapientia & bonitas. Hinc deſcendit ad naturam corporalem, eamq́; cognoſcit eſſe opus diuinum. Videt & manu tangit ea quæ in alia ætate, & cerebro minùs purgato non potuiſſet vnquam videre vel tangere. Tunc videt turpitudinem vitij, in quod cadit is, qui affectus humanos nequit domare. Tunc cognoſcit triplicem illam cupiditatem, quæ nos ab ineunte ætate comitatur, carnalis voluptatis, honoris, & diuitiarum; quæ in ſenibus vitæ intemperatæ creſcere ſolet. Hanc is, qui non ſenſum & appetitum, ſed rationis ductum longo vſu conſueuit ſectari, facilè temperat & cohibet; ita vt ab ea non magnopere infeſtetur.

EFFECTVS VITAE SOBRIAE.

ſtetur. Deinde cùm ſe videt ad terminum tendere, & reſolutioni propinquum, non concipit inde animo mœrorem: quia cùm ſciat Dei beneficio, relicto vitio, ſectatum virtutem, ſperat per Chriſti Redemptoris noſtri merita mori in eius gratia, & æterna frui beatitudine. Accedit quòd videat ſe iam ad id ætatis perueniſſe, ad quod pauciſſimi pertingunt: & mortem propinquare non cum impetu, & ex improuiſo cum acerbis doloribus, ſed leni & benigno paſſu, ſolius humidi radicalis, qui inſtar olei lucernæ ſenſim minuitur, conſumptione: quo fit vt ipſe ſuauiter ſine dolore, ab hac vita terrena & mortali, ad cæleſtem & æternam transeat.

21 O ſanctam & verè felicem vitam ordinatam, meritoque ab omnibus colendam! O infelicem & deteſtandam vitam inordinatam, quæ tantis malis genus replet humanum. Pulchra vox & amabilis, *Vita ordinata, ſobrietas, temperantia:* ſicut è contrario fœditatem ſonat, *Vita inordinata, crapula, intemperantia*. Et tale diſcrimen inter hæc cernitur, quale inter vocem *Angelus*, & *diabolus*.

LAVS VITAE SOBRIAE.

Hactenus explicui cauſas, per quas me ab intemperantia vindicaui, & vitæ ſobriæ addixi, & modum quem in ea re tenui, & quid inde

inde mihi acciderit: & commoda quæ illa ſuis aſſeclis præſtat.

Sed quidam ſenſibus dediti & parum rationi obſequentes obiiciunt, non eſſe optandam longam vitam, eò quòd poſt ſexageſimum quintum ætatis annum, non poſſit dici *Vita viua*, ſed *Vita mortua*. Verùm hi errant grauiter, vt nunc oſtendam ex meipſo, narrando mea oblectamenta, & voluptates, quas in hac mea ætate 83. annorum capio, quæ tales ſunt, vt paſſim me homines felicem iudicent. Proſperà vtor continuò valetudine, & ita ſum agilis, vt ex plano facilè equum conſcendam; & altos gradus, & colles ſublimes pedibus ſubeam. Deinde ſemper ſum alacris, iucundus, & benè contentus, liber ab animi turbelis, & omni moleſta cogitatione: quorum loco gaudium & pax in corde meo ſuam fixere ſtationem. Non me tædet vitæ, quam ego magna mea voluptate tranſigo. Sæpè offertur occaſio colloquendi cum viris præſtantibus, qui ingenio, moribus, litteris, aliiſq. virtutibus excellunt. Cùm talium deeſt copia, trado me lectioni alicuius libri eruditi, & poſteà ſcriptioni, id in omnibus inquirens, quo poſſim iuuare alios quantum vires meæ permittunt. Hæc omnia facio pro meo commodo, & congruis temporibus, & in propriis ædibus, quæ 22

AETAS SENILIS MVLTA HABET OBLECTAMENTA.

præterquam quòd ſint in pulcherrima huius eruditæ ciuitatis (Paduæ inquam) regione, ſunt valdè pulchræ & commodæ, quales paucæ hac ętate;ſecundùm rationem architecturæ ita à me fabricatæ, vt non minùs aduerſus æſtum, quàm frigus ſeruiant. Fruor ſimul meis hortis,iiſq. diuerſis, aquarum currentium riuis ad latus deriuatis: in quibus magna ſanè oblectatio. Fruor aliquot mēſibus per annum oblectatione collis in montibus iſtis Euganeis, vbi & fontes habeo & hortos, & domum commodiſſimam. Fruor alia villa mea in plano ſita,quæ eſt pulcherrima: quia plurimæ viæ ita diſpoſitæ, vt in mediam quamdam aream benè amplam concurrant: in huius areæ medio eccleſia ſatis honorata pro loci conditione. Interluitur hæc area fluuio Brenta, vtrimq. magnis campis adiacentibus, qui fertiles & benè culti !, multiſque habitaculis ornati. Anteà non ſic erat; quia locus erat paludoſus & malè ſanus, beſtiis quàm hominibus aptior:ſed ego aquas deduxi,terram ſiccaui, & aërem bonum effeci; vnde homines eò concurrerunt, & ædibus ædificatis habitare cœperunt, felici ſucceſſu. Hoc modo locus ad eum ſtatum, multiplicatis plurimùm incolis,perductus eſt quem hodie videmus: vt poſſim verè dicere, me Deo dediſſe tem-

plum

plum & altare, & animas quæ ipſum adorent: cuius rei recordatio maximum mihi adfert gaudium. Excurro etiam quotannis ad aliquam è ciuitatibus vicinis, vt amicorum fruar aſpectu & colloquio, & præterea artificum præſtantium in architectura, pictoria, ſculptoria, muſica, & agricultura, qualium hoc æuo magna copia. Inſpicio eorum opera, confero ea cum antiquis, & ſemper diſco aliquid, quod gratum noſſe. Luſtro palatia, hortos & antiquitates, loca publica, templa & munitiones, nec quidquam omitto, vnde poſſim diſcere, & voluptatem capere. Oblector quoque plurimùm cùm proficiſcor, in itu & reditu cõſiderando pulchritudinem locorum, & eorũ ſitum: quorum alij in plano, alij in colle, vicini fluminibus vel fontibus, multis ſtructuris & hortis exornati. Neque hæc oblectatio mihi ſenſuum obtuſione redditur minor; quia omnes mihi ſenſus perfectè vigent, præſertim guſtus; ita vt ſimplex cibus quouis loco magis mihi ſapiat, quàm olim, cùm ſenſibus & vitæ inordinatæ deditus, omnes deliciæ. Lectorum mutatio non mihi moleſta: quouis loco benè & quietè ſomnum capio: ſomnia pulchra & iucunda. Sed hoc imprimis oblectat, quòd videam felicem exitum ſortiri conatum illum, huic Reipub. vtiliſſi-

mum,quo tanta locorum incultorum ſpatia reducuntur ad culturam, meo ſuggeſtu & conſilio inchoatum. Fui ego vnus ex deputatis ad illius operis directionem, & manſi in locis illis paluſtribus duos menſes continuos in feruore æſtatis:nec tamen inde ſenſi aliquid noxæ aut incommodi. tanta vitæ ſobriæ, quæ ſemper & vbique me comitatur, eſt vis & efficacitas. Prætereà certò ſperamus videre inchoatam & finitã aliam molitionem non minoris momenti, qua conſeruetur noſtrum æſtuarium,maximum & admirabile munimen charæ patrię:cuius conſeruationis ratio & modus à me (abſit verbo iactantia) eſt excogitatus,& ſæpiùs huic Reipub.ſuggeſtus, tum viua voce, tum ſcriptorum meorum lucubrationibus. Hæ ſunt oblectationes & ſolatia meæ ſenectutis:qualis planè ſenectus multùm pręferenda eſt alterius iuuentuti & ſenio;eò quòd per vitam ſobriam, Dei gratiâ, ab animi perturbationibus, & morbis corporis ſanata, non ſentiat ea incommoda, quibus infiniti iuuenes, & totidem languidi ſenes miſerè cõflictantur. Sed & ex hoc, quomodo corpore & animo ſim diſpoſitus,cognoſci queat, quòd hac ætate nempe annorum 83. compoſuerim lepidiſſimam comœdiam, plenam honeſtis iocis, & verborum ſalibus; quod genus

nus

nus poëmatis ſolet eſſe partus iuuentutis,cui ob varietatem & iucũditatem maximè congruit: ſicut tragœdia ſenectutis; cui ratione grauitatis & triſtium euentuum quos proponit,eſt accommodata. Nunc ſi Gręcus Poëta laudetur quòd anno 73. ætatis tragœdiam conſcripſit, & idcircò ſanæ mentis & prudens iudicatus eſt: cur ego minùs videar felix aut ſani iudicij, cùm 10. annis illo ſenior confecerim comœdiam? Ne qua verò deſit meæ ſenectuti oblectatio, intueor aſſiduè ſpeciem quamdam immortalitatis in ſucceſſione meorum poſterorum. Cùm enim domum redeo,inuenio vndecim nepotes, omnes vnius patris & matris filios, omnes ſaniſſimos; omnes,quãtum coniicere licet, litteris pariter ac bonis moribus aptiſſimos,& valdè deditos. Recreor illorum cantu & bonis moribus: & ipſe canto ſæpenumerò, quia clarior mihi nunc magiſque ſonora vox,quàm vnquam anteà.

Ex quibus perſpicuum eſt, vitam, quam ego viuo in hac ætate, non eſſe vitam mortuam, triſtem, moroſam; ſed viuidam, lætam,iucundam. Neque ſi mihi optio detur, velim mutare ætatem, & corporis mei ſtatum cum iuuenili eorum qui ſectantur ſuos appetitus, etſi optimi ſint temperamenti, & naturæ robuſtiſſimę:quia tales quotidie ſunt 23

VITA SENILIS SOBRIA PRAEFERENDA IVVENILI TEMPERAMENTO, ETC.

 expo-

expoſiti mille morbis, & mortibus; ſicut quotidiana experientia docet, & ipſe in me ſum expertus, cùm iuuenis eſſem. Scio quàm illa ætas ſit inconſiderata, & propter caloris abundantiam animoſa, & ſibi vbiq. præfidens, ſpe bona in omni re: tum propter defectum experientiæ, tum quia ſe putant ad omnia ſatis firmos & validos. Vnde audacter ſe periculis quibuſvis exponunt, & abacta ratione, traditoque rationis imperio in manibus concupiſcentię, quærunt vbique ſatisfacere ſuis deſideriis: nec aduertunt miſeri ſe hac ratione multos morbos, ac ſæpè mortem præmaturam ſibi accerſere. quorum malorum alterum eſt toleratu acerbum, alterum intolerabile & tremendum. Mors enim apparet intolerabilis omnibus ſenſuum & carnis mancipiis, & potiſſimùm iuuenibus, quibus ſummum malum videtur mori ante tempus. Eadem tremenda illis, qui peccata ſua, quibus vita iſta mortalis eſt plena, & vindictam diuinæ iuſtitiæ, in pœnarum æternitate conſiderant.

24 Ego verò contrà ab vtroque hoc malo ſum immunis: à morborum metu; quia certus ſum, non facilè me poſſe in morbum incidere, morborum cauſis per ſanctam medicinam ſobrietatis exciſis. A mortis anxio metu; quia tot annorum vſu didici locum

dare

dare rationi. Vnde non ſolùm turpe mihi videtur timere id quod vitari nequit: ſed etiam ſpero cùm ad illud punctum venero, non modicam, gratiâ Ieſu Chriſti, ſentire conſolationem. Prætereà finis iſte adhuc procul abeſt. Scio enim me (fortuitis euentibus ſepoſitis) non moriturum, niſi per puram reſolutionem: eò quòd per vitæ meæ regulam, omnes alios aditus morti occluſerim. Pulchra & deſiderabilis mors, quam natura nobis affert viâ reſolutionis. Cùm enim natura vinculum vitæ noſtræ effecerit, faciliùs inuenit modum illius ſoluendi, & dat maiores inducias, vt leniſſimè ſoluat. Talis mors non obuenit niſi poſt longiſſima ætatum ſpatia, & vi ſummæ debilitatis; quia ſenſim longo temporis tractu eò redigũtur homines, vt non poſſint ampliùs ambulare, nec etiam, niſi difficulter, ratiocinari, fiuntque cæci, ſurdi, curui; à quibus malis per gratiam Dei video me adhuc procul abeſſe: & credo animam meam, quæ in huius mei corporis ſtatione nihil inuenit niſi pacem & concordiam, tum inter humores, tum inter ſenſum & rationem, non facilè ab ea receſſuram, & multis annis opus fore, vt ab ea expellatur. Vnde videor mihi certò poſſe concludere, me multos adhuc annos victurum proſpera valetudine, fruẽdo huius

Vixit poſteà multos annos, nam anno XCV. *ætatis totus ſanus & alacris alium tractatum edidit.*

mundi adſpectu & pulchritudine, & ſperando idem me facturum per gratiam Dei in altero: idque totum adminiculo virtutis & ſanctæ ſobrietatis; cui me addixi, amicum me conſtituens rationi, & inimicum ſenſus & appetitus. Quod omnino cuilibet facile eſt factu, qui vult viuere prout decet hominem.

25 EXHORTATIO AD VITAM SOBRIAM.

Supereſt ergo, cùm vita ſobria res ſit adeò felix, & nomen delectabile, poſſeſſio adeò facilis, conſeruatio ita certa & firma, vt omnes, qui ingenio præditi, ex animo moneam, horter & deprecer, vt hunc opulentiſſimum vitæ theſaurum obuijs vlnis amplectantur. Qui theſaurus ſicut omnes alias opes huius mundi ſuperat (adfert enim nobis vitam longam & ſanam) ita digniſſimus eſt, quem omnes ament, inquirant, & poſſideant ſemper.

Hic theſaurus eſt ſancta illa *ſobrietas*, grata Deo, amica naturæ, filia rationis, ſoror virtutis, ſocia vitæ temperatæ, modeſta, nobilis, elegans, paucis contenta, ordinata, & ſuis functionibus diſtincta.

Ex ipſa tamquam radice naſcitur vita, ſanitas, alacritas, induſtria, rerum honeſtarum ſtudia, & omnes actiones dignæ animo benè morato & compoſito. Ei fauent leges diuinæ & humanæ. Procul ab illa, tamquam nebu-

nebulæ à ſole,fugiunt repletio,ſaturitas,crapula,humores ſuperuacanei,vapores noxij, intemperies, febres, dolores, mœrores, & mortis pericula. Sua pulchritudine allicit animos generoſos, ſua ſecuritate promittit omnibus amicam & longam vitæ conſeruationem: ſua facilitate inuitat quemlibet cum exigua moleſtia ad obtinendas eius victorias. Deniq; promittit ſe fore benignam cuſtodem vitæ tam diuitis quàm pauperis, tam maris quàm feminæ, tam ſenis quàm iuuenis. Diuitem docet modeſtiam, pauperem parſimoniam, virum continentiam, feminam pudicitiam, ſenem qua ratione mortem à ſe defendat, iuuenem vt firmiorem ſpem vitæ habeat. Sobrietas ſenſus reddit purgatos, corpus agile, intellectum viuacem, animum alacrem, memoriam tenacem, motus expeditos, actiones promptas & faciles. Per illam anima veluti terreno pondere exonerata, experitur magna ex parte ſuam libertatem: ſpiritus ſuauiter per arterias diſcurrunt, ſanguis blandè per venas diffunditur, & calor temperatus ac blandus facit temperatos & blandos effectus. Denique noſtræ potentiæ pulcherrimo ordine ſeruant gratiſſimam harmoniam.

O ſanctiſſima & innocentiſſima ſobrietas, vnicum naturæ refrigerium, benigna 26

mater humanæ vitæ, vera tam animi quàm corporis medicina! quantùm te mortales laudare, quanto affectu & promptitudine amplecti deberent! quia præbes illis modum, quo maximum huius vitæ bonum, vitam inquam, & ſanitatem tueantur. Vtinam ipſis tua bona perſpecta forent, præſertim ijs qui vitæ ſanctæ & ſpirituali dediti in monaſterijs contemplationi & orationi vacant! Quantò & ipſi, & eorum actiones ſummo Deo gratiores forent, ſi totos ſe ad te colendam conferrent! Quantùm hunc mundum & Eccleſiam Chriſti exornarent! Nam in terris æſtimarentur vt verè Patres ſancti, ſicut olim habiti fuere antiqui Eremitę, Religioſi, & Epiſcopi: qui pręter vitam ſpiritualem etiam hanc ſobriam ſeruabant. Sicut hi viuendo hoc modo vltra 100. annos ſæpenumerò ætatem extenderunt, & multa miracula patrarunt: ita & illi facerēt, eamdem ducem ſecuti. Eſſent prętereà ſani, contenti, alacres, vbi modò magna ex parte ſunt morbidi, melancholici, inquieti, ſua ſorte non contenti. Et quia aliqui dicunt iſta illis à Deo immitti, vt exerceat illorum patientiam, & ipſi pro peccatis ſuis pœnitentiam agant: ego puto illos decipi; quia non poſſum credere* Deo placere vt homo opus & imago ipſius, quem tantopere amat, viuat

Ex alio tractatu pag. 22. quem ſcripſit anno ætatis XCV. ad religioſos.

*PVTA EX SE, ET ORDINARIE.

viuat infirmus, melancholicus, malè contentus: quin potiùs illi placet, vt viuat ſanus, alacris, benè contentus. Sic enim viuebant ſancti Patres, & ita meliùs ſeruiebant diuinę Maieſtati, orationibus & ſanctis operibus vacando. O quàm pulcher eſſet hic mundus, ſi tales eſſent religioſi huius temporis; quia nunc ſunt plures religiones & plura monaſteria quàm olim erant: in quibus ſi regula ſobriæ vitæ ſeruaretur, magnus eſſet venerandorum ſenum doctrina & ſanctitate eminentium numerus, quos orbis ſuſpiceret. Neque idcircò deeſſent vitæ, ordini, & regulæ viuendi, quam religio vel monaſterium ſtatuit, ſed potiùs hanc redderent perfectiorem. Nam in omni religione conceſſum veſci pane, & bibere vinum, & interdum veſci ouis, & in quibuſdam permiſſa etiam caro: prætereà variæ ſorbitiones, acetaria, fructus, & ouorum tortulæ; qui cibi ſæpè illis nocent, & aliquibus vitam adimunt: ſed quia ab Ordine cõceſſi, illis vtuntur, cogitantes forſitan ſe peccaturos, ſi aliquid ex illis relinquerent. Verùm non peccarent, imò magnum bonum præſtarent, ſi vbi trigeſimum ætatis annum exceſſere, illos relinquerent, & inciperent viuere pane & vino, cum panatella ex pane, & ouis cum pane. Hæc eſt vera ratio conſeruandi ho-

minem

minem à prauis ſuccis & humoribus, malaque complexione: eſtque multò laxior quàm illa ſanctorum Patrum antiquorum in deſertis, qui ſolùm fructibus ſilueſtribus & herbarum radicibus veſcebantur, & aquam bibebant: & nihilominùs diutiſſimè ſani, alacres, & benè contenti viuebant. Idem eueniret religioſis huius ætatis, quibus etiam hac ratione facilior eſſet aſcenſus in cælum, quod omni fideli Chriſtiano ſemper patet; poſtquam Dominus noſter, ſparſo pro noſtra redemptione ſuo pretioſo ſanguine, illud ſemel nobis aperuit.

Poſſem hîc plura alia in commendationem vitæ ſobriæ in medium adferre: ſed quia non eſt mihi propoſitum conſcribere panegyricum, finem facio, vt & ipſe ſim ſobrius in hac cauſa; reliquis in aliam occaſionem dilatis.

FINIS.

398.211

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ANTVERPIÆ,

EX OFFICINA PLANTINIANA,

APVD VIDVAM ET FILIOS

IOANNIS MORETI.

M. DC. XIII. 3.d

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google